

УКРАЇНЬСЬКА ПРИЗМА: ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА 2018

УДК 327(477)"2018"(048.83)
ГУ45

Редакційна колегія: к.політ.н. Бурейко Н., Максак Г., к.політ.н. Шелест Г.

Українська призма: Зовнішня політика 2018. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. – Київ, 2019. – 258 с.

ISBN 978-617-7157-91-4

Аналітичне дослідження є системним та комплексним аналізом зовнішньої політики України за 2018 р. Проаналізовано сорок дев'ять напрямів – від співпраці з ключовими партнерами та міжнародними організаціями до публічної дипломатії. Застосовано п'ять критеріїв оцінювання – індикаторів, які базуються на новій моделі методології дослідження. Широким колом експертів досліджено і проаналізовано діяльність президента, МЗС України, Комітету у закордонних справах Верховної Ради України та інших інституцій, задіяних у формуванні та реалізації зовнішньої політики нашої держави. Дана публікація є четвертим щорічним дослідженням.

За повного або часткового відтворення тексту аналітичного дослідження посилання на автора і видання обов'язкове.

© Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, 2019.

Зміст

Вступ	5
Методологія дослідження	7
Зовнішня політика в 2018 році	15
1. Співпраця з країнами «Великої сімки»	30
Велика Британія	31
Італія	36
Канада	40
Німеччина	44
США.....	48
Франція	53.
Японія	58
2. Європейська інтеграція	62
Європейський Союз.....	63
<i>Політичний діалог</i>	64
<i>Економічна співпраця</i>	66
Східне партнерство	70
Європейське енергетичне співтовариство.....	74
3. Євроатлантична інтеграція	78
4. Двосторонні відносини	83
Білорусь	84
Грузія	87
Ізраїль	91
Іран	95
Китай.....	98
Литва	101
Молдова	104
Польща	108
Румунія	111
Словаччина.....	115
Туреччина	119
Угорщина	123
Росія	127
<i>Політичні відносини</i>	128
<i>Економічна відносини</i>	130
<i>Енергетичні відносини</i>	133

5. Регіональна співпраця	
АТР	137
Близький Схід	142
Західні Балкани	146
Країни Балтії	150
Вишеградська група	154
Латинська Америка	158
Північна Європа	162
Південна Азія	167
Субсахарська Африка	171
Центральна Азія	176
Чорноморський регіон	180
6. Міжнародні організації	
ОБСЄ	186
ООН	190
Рада Європи	196
7. Ініціативи багатостороннього характеру	
Захист прав людини	200
Зміна клімату	206
Нерозповсюдження ядерної зброї	209
Питання міжнародної безпеки	214
8. Формування міжнародної підтримки протидії російській агресії	218
9. Економічна дипломатія	223
10. Публічна дипломатія	227
11. Закордонне українство	231
Зведена таблиця оцінки реалізації напрямів зовнішньої політики у 2018 році	235
Рекомендації	240
Список скорочень	247
Автори та консультанти	250
Про Раду зовнішньої політики «Українська призма» ..	254
Про Фонд ім. Фрідріха Еберта	255

Дорогі друзі,

До Вашої уваги представляємо наше щорічне дослідження «Українська призма: зовнішня політика 2018», яке надає експертне бачення щодо формування та реалізації зовнішньої політики України за 49 напрямками.

Четвертий рік поспіль ми готуємо огляд, який побудований на чітких вимірюваних індикаторах. Це дозволяє, по-перше, бачити динаміку зовнішньополітичної активності українських владних інституцій за кожним окремим вектором. По-друге, це створює можливість порівняти між собою напрями зовнішньої політики і побачити, за рахунок чого або кого є поступ, а де існують перешкоди для розвитку.

Унікальність цього аналітичного продукту полягає у всесторонньому підході до аналізу діяльності всіх акторів, а не лише МЗС, та дослідженні всіх регіонів світу, чого Ви не знайдете у жодній іншій публікації. У представленому щорічнику розглядається політичний інтерес головних українських гравців до окремих напрямів зовнішньої політики, наявні координаційні механізми та стратегічне бачення, а також практична діяльність та досягнуті результати. Пропонований аналіз може стати основою для підготовки Білої книги зовнішньої політики як фундаменту концептуальних документів.

Цього року методологія, яка була розроблена нами у 2015 році і щорічно вдосконалювалась, вже не потребувала коригування. Це стало своєрідним сигналом, що у наших прагненнях до досконалості та всеохоплення ми знайшли підхід, який нині є оптимальним для аналітичного дизайну.

У 2018 році загальна оцінка успішності та реалізації зовнішньої політики України залишилася на тій самій відмітці, що і в 2017 році. Справедливо буде зазначити, що така оцінка є досить високою, й українській владі вдалося утримати темп дипломатичної роботи, який відповідав визначеним пріоритетам співпраці. Індикатор «Діяльність» отримував найвищі бали порівняно з іншими.

Подальша активізація діяльності на зовнішньополітичній арені за умови нехтування стратегічним баченням, а також за відсутності належної міжінституційної синергії може в подальшому консервувати, якщо не зменшувати результативність та ефективність роботи. Тож річник надає гарну поживу для роздумів і, найголовніше, крім констатації проблем пропонує відповіді на поточні дилеми формування та імплементації зовнішньополітичного курсу України.

Від імені авторського колективу хочу подякувати нашим партнерам у реалізації цього проекту – Регіональному представництву Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні. Підтримка Фонду дозволяє регулярно готувати такі аналітичні продукти, які, хочеться вірити, мають реальний вплив на процес прийняття рішень у сфері зовнішньої політики України.

Сподіваюсь, кожен із Вас зможе знайти практичну користь від ознайомлення з щорічником «Українська призма: зовнішня політика 2018», над яким працювала наша велика команда Ради зовнішньої політики «Українська призма» та найкращі залучені експерти з партнерських інституцій. Окрема вдячність нашим дипломатичним консультантам.

*Геннадій Максак,
голова Ради зовнішньої політики «Українська призма»*

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

При розробці методології оцінювання зовнішньої політики України робоча група «Української призми» уважно вивчила досвід і практики подібного аналізу зовнішньої політики окремих країн та міжнародних інституцій, виконаного деякими закордонними аналітичними центрами. Особливу увагу було приділено проектам Європейської ради з міжнародних відносин (European Council on Foreign Relations, ECFR) та Асоціації міжнародних справ, Чехія (Asociace pro mezinárodní otázky, АМО), які фокусувалися відповідно на особливостях функціонування окремих держав-членів у зовнішній політиці ЄС (ECFR) та внутрішніх закономірностях врядування Чеської республіки (АМО). Жодна із застосованих методологій не є універсальною, а принципи аналізу прямо залежать від особливостей досліджуваного об'єкта. Тому після проведення методологічних консультацій з експертами Європейської ради з міжнародних відносин робоча група «Української призми» вирішила розробити власну модель з огляду на українські реалії, залучаючи при цьому окремі елементи вже існуючого методологічного доробку західних колег.

Запропонована методологія дослідження зовнішньої політики України враховує наявні зовнішньополітичні обставини, недоліки та переваги конституційного розподілу повноважень у частині реалізації зовнішньополітичного курсу, установлені політичні та інституційні практики у сфері міжнародних відносин, документи стратегічного та операційного характеру у сфері зовнішньої політики та безпеки України, офіційні аналітичні матеріали, які лягають в основу зовнішньополітичної позиції вищих посадових осіб, офіційні звіти, а також відображення зовнішньополітичних пріоритетів у релевантних матеріалах ЗМІ.

Представлене дослідження охоплює період 2018 року у розділах щодо політичного інтересу, міжінституційного співробітництва, діяльності та результатів по кожному з обраних напрямів. Оцінка стратегічного бачення базується на всьому загалі відповідних документів, які є дійсними на момент її виставлення. Крім того, пропонується порівняння загальної оцінки кожного напрямку з результатом 2017 року.

Напрями зовнішньої політики України

Для оцінювання зовнішньої політики України у 2018 році було обрано 49 напрямів, які були розділені на тематичні блоки:

- співпраця з країнами «Великої сімки» (Велика Британія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія);
- європейська інтеграція (співпраця з ЄС в економічній та політичній сферах, Східне партнерство, Європейське енергетичне співтовариство);
- євроатлантична інтеграція;

- двосторонні відносини (Білорусь, Грузія, Ізраїль, Іран, КНР, Литва, Молдова, Польща, Російська Федерація (політика, економіка, енергетика), Румунія, Словаччина, Туреччина, Угорщина);
- регіональна співпраця (АТР, Близький Схід, Західні Балкани, країни Балтії, Вишеградська четвірка, країни Північної Європи, Південна Азія, Латинська Америка, Субсахарська Африка, Центральна Азія, Чорноморський регіон);
- міжнародні організації (ОБСЄ, ООН, Рада Європи);
- ініціативи багатостороннього характеру (міжнародна безпека, нерозповсюдження ядерної зброї, захист прав людини, зміна клімату);
- формування міжнародної підтримки протидії російській агресії.
- економічна дипломатія;
- публічна дипломатія;
- закордонне українство.

Індикатори оцінки зовнішньої політики України за окремими напрямками:

Враховуючи вищенаведене, були розроблені п'ять індикаторів оцінювання стану реалізації зовнішньої політики за кожним із вказаних напрямів:

- (1) політичний інтерес або залученість акторів до певного напрямку зовнішньої політики України;
- (2) ефективність взаємодії та координації між українськими інституціями у сфері зовнішньої політики;
- (3) стратегічне бачення реалізації окремо взятого напрямку;
- (4) конкретна діяльність за вказаним напрямом протягом року, який оцінюється;
- (5) результати та досягнення за напрямом протягом року, який оцінюється.

Кожен із п'яти основних індикаторів оцінюється за п'ятибальною шкалою, де 1 бал – мінімальна, а 5 балів – максимально можлива оцінка. Кожен бал в оцінюванні напрямку за конкретним індикатором прив'язано до наявності чи відсутності певного стану, який можна зафіксувати. Для кожного індикатора визначено необхідну для формування оцінки нормативну та фактологічну базу.

1. Політичний інтерес/залученість

База для аналізу: програми політичних партій, представлених у Верховній Раді, передвиборчі програми парламентських партій у разі, якщо вибори проходять у досліджуваний період, заяви фракцій, заяви лідерів політичних партій, Коаліційна угода, Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України, заяви Глави уряду, інтерв'ю голів фракцій, голови ВРУ, Президента України, передвиборчі програми кандидатів у президенти у разі, якщо вибори проходять у рік оцінювання, Порядок денний Комітету у зовнішніх справах ВРУ та наявні парламентські слухання за тематикою, слухання відповідних комітетів ВРУ.

Бали:

- 1 бал – відсутність згадування відповідного напрямку зовнішньої політики в офіційних або неофіційних заявах, політичних документах та маніфестах головних політичних суб'єктів;
- 2 бали – згадування у неофіційній формі зовнішньополітичного напрямку, яке не набуло форми політичної позиції, інтерв'ю, блоги чи статті у ЗМІ на відповідні теми;
- 3 бали – наявність офіційних заяв щодо подій чи окремих аспектів діяльності у досліджуваному напрямі у деяких політичних партій, згадування в щорічному Посланні Президента;
- 4 бали – наявність офіційних позицій різних політичних суб'єктів, представлених у вищих органах влади, але не узгоджених між собою, включення до порядку денного Комітету у зовнішніх справах ВРУ або інших відповідних комітетів за напрямом, проведення комітетських слухань та круглих столів;
- 5 балів – наявність політичного консенсусу щодо діяльності України в обраному зовнішньополітичному напрямі, спільні офіційні заяви (зокрема, заяви більшості, міжфракційні заяви, заяви парламентських делегацій при парламентських асамблеях міжнародних організацій, постанови та звернення ВРУ), проведення парламентських слухань.

2. Інституційна співпраця

База для аналізу: заяви та рішення голови Верховної Ради України, керівників парламентських комітетів, керівників фракцій, рішення Президента України, РНБО України, Кабінету Міністрів України, МЗС України та інших міністерств у разі залучення до виконання певного напрямку, прес-релізи за результатами розробки чи проведення спільних ініціатив.

Бали:

- 1 бал – зафіксовані факти протидії одним інституціям іншим під час виро-
блення політики чи конфлікти між українськими органами вла-
ди або різними гілками влади під час здійснення політики у пев-
ному зовнішньополітичному напрямі, зрив роботи координацій-
них органів;
- 2 бали – відсутність співробітництва, координації між окремими органа-
ми влади, які залучені до реалізації зовнішньої політики у певно-
му напрямі, але без проявів конкуренції чи конфліктів;
- 3 бали – поодинокі факти несистемної співпраці, яка не базується на наяв-
ності узгоджених позицій, координаційних документів та відбу-
вається поза межами координаційних структур;
- 4 бали – наявність задекларованих узгоджених позицій суб'єктів реаліза-
ції зовнішньої політики щодо дій у визначеному напрямі, ство-
рення спеціальних координаційних органів, прийняття відповід-
них документів з метою координації роботи;
- 5 балів – повне узгодження діяльності профільних інституцій, створення
та функціонування спеціальних координаційних органів з метою
реалізації зовнішньої політики у певному напрямі.

3. Стратегічне бачення

База для аналізу: Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегія національної безпеки України, Военна доктрина України, Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», Енергетична стратегія України на період до 2035 року, двосторонні угоди стратегічного характеру, плани дій, операційні плани на виконання вказаних стратегій, інші документи, які потенційно можуть бути прийняті.

Бали:

- 1 бал – повна відсутність згадок зовнішньополітичного напрямку у страте-
гічних документах, чинних на момент проведення дослідження, та
двосторонніх програм співробітництва;
- 2 бали – згадки наявні, але вже не відповідають зовнішньополітичному кур-
су країни або не враховують нові умови міжнародного середовища;
- 3 бали – згадки відповідають поточним інтересам та завданням, які стоять
перед суб'єктами реалізації зовнішньої політики України, але сфор-
мульовані в загальних рисах у переліку з іншими пріоритетами, що
не дозволяє виділити відповідний напрям як пріоритетний;
- 4 бали – наявність деталізованих незастарілих або оновлених під час

періоду дослідження двосторонніх (багатосторонніх) документів середньострокового характеру;

- 5 балів – наявність згадок у загальних стратегічних документах поряд з наявністю актуальних двосторонніх (багатосторонніх) документів середньострокового характеру, які мають між собою угоджений характер та відповідають поточним інтересам.

4. Діяльність

База для аналізу: звіти МЗС України та інших міністерств, залучених до виконання завдань по напрямку, заяви та прес-релізи Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністра України, Верховної Ради України, двосторонніх комітетів та робочих груп, інформація про діяльність дипломатичних установ України за кордоном.

Бали:

- 1 бал – фактична відсутність роботи, пов'язаної з реалізацією відповідного напрямку зовнішньої політики, відсутність інших форм співпраці чи офіційних контактів;
- 2 бали – поодинокі несистемні види активності, які не базуються на наявних стратегічних чи операційних документах у сфері реалізації відповідного напрямку зовнішньої політики, підтримання діалогу виключно через наявні ЗДУ, відсутність посла України у відповідній країні протягом більше ніж півроку;
- 3 бали – поряд з підтриманням дипломатичних, торгово-економічних відносин, відбувались зустрічі в рамках багатосторонніх форматів або «на полях», реакційність у реалізації відповідного напрямку зовнішньої політики;
- 4 бали – візити рівня керівництва МЗС, голови парламенту, Прем'єр-міністра України у відповідну країну або візити іноземних представників в Україну, робота міжвідомчих та інших комісій і робочих груп відповідно до планів дій, дорожніх карт двостороннього (багатостороннього) характеру на середньострокову перспективу, спільні військові навчання, співробітництво на міжвідомчому рівні;
- 5 балів – спільні міжнародні ініціативи, візити на рівні президентів та голів міжнародних організацій, укладення міжнародних угод, головування в міжнародних організаціях чи ініціативах, проведення спільних двосторонніх або багатосторонніх форумів.

5. Результати

База для аналізу: міжнародні угоди та меморандуми, укладені за відповідним напрямом зовнішньої політики, інформація щодо діяльності Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України, МЗС України та інших відповідних міністерств і відомств, Верховної Ради України, статистика торговельно-економічних відносин, інформаційні та аналітичні матеріали за результатами зустрічей, засідань тощо.

Бали:

- 1 бал – розрив дипломатичних відносин, вихід з міжнародної організації, припинення співпраці в рамках ініціативи, відкрита військова агресія чи офіційна підтримка агресора, торгіві, енергетичні війни;
- 2 бали – зниження рівня дипломатичного представництва чи наявність дискримінаційної політики в торговельній сфері, відсутність значних спільних проектів економічного, енергетичного характеру, відсутність динаміки в політичному діалозі;
- 3 бали – незначна позитивна динаміка на рівні політичного діалогу, економічних контактів, наявність співпраці на міжвідомчому, недержавному та транскордонному рівні, підписання планів дій щодо співробітництва на міжвідомчому рівні;
- 4 бали – активний політичний діалог, часткова підтримка позиції України, підписання двосторонніх та багатосторонніх угод, імплементація рішень, прийнятих під час попередніх візитів на вищому рівні;
- 5 балів – повна підтримка позиції України, збільшення товарообороту, відповідність результатів наявним стратегічним та операційним, програмним документам щодо реалізації відповідного напрямку зовнішньої політики, державні та офіційні візити Президента України, наявність масштабних проектів в економічній, енергетичній, військовій сферах.

Загальна оцінка за окремим зовнішньополітичним напрямом (рейтинг напрямку)

Після виставлення балів за усіма індикаторами вираховується загальна оцінка напрямку шляхом визначення середньоарифметичного показника. Загальна оцінка (рейтинг) потім зазначається у формі латинських літер (A, B, C, D, E) з арифметичними знаками дії (+/-) залежно від значення отриманого показника.

Рейтингова оцінка	Значення показника
A	5
A -	4,6-4,9
B +	4,1-4,5
B	4
B -	3,6-3,9
C +	3,1-3,5
C	3
C -	2,6-2,9
D +	2,1-2,5
D	2
D -	1,6-1,9
E+	1,1-1,5
E	1

Загальна оцінка (рейтинг) успішності реалізації зовнішньої політики України упродовж досліджуваного року

Загальна оцінка успішності реалізації зовнішньої політики України визначається шляхом отримання середньоарифметичного показника від загальних оцінок за всіма напрямками зовнішньої політики, які аналізувались. Загальний рейтинг виставляється шляхом підрахунку аналогічно до оцінки окремих напрямів зовнішньої політики.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У 2018 РОЦІ

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4-	4-
Інституційна співпраця	4-	4-
Стратегічне бачення	3+	3+
Діяльність	4+	4+
Результати	4-	4-
Загальна оцінка	В-	В-

Політична залученість

2018 рік став доволі насиченим з огляду на інтерес головних політичних акторів в Україні до зовнішньополітичних питань. Традиційно політичний інтерес був сфокусований на протидії російській агресії, відносинах з основними партнерами і питаннях європейської та євроатлантичної інтеграції. Можна говорити про стабільно високий інтерес Президента України, Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Голови ВРУ, але водночас зменшення залученості до зовнішньополітичної тематики з боку українських парламентарів.

Зважаючи на те, що стратегія чи концепція зовнішньої політики України й надалі відсутня, головними дороговказами можуть вважатися щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України», а також виступи на нарадах керівників закордонних дипломатичних установ України чи на щорічних зустрічах із главами дипломатичних представництв іноземних держав та міжнародних організацій, акредитованих в Україні. У 2018 році мали місце всі три заходи, що дає змогу виокремити певні стратегічні пріоритети Президента П. Порошенка.

На 13-ій нараді керівників закордонних дипломатичних установ України, що відбулася в серпні 2018 року, Президентом України було виокремлено такі пріоритети: утримання та розширення трансатлантичної коаліції на захист України, протидія російській агресії, європейська та євроатлантична інтеграція як шляхи забезпечення безпеки України і як ціннісний вибір, економічна дипломатія та діяльність щодо притягнення Росії до міжнародно-правової відповідальності. Крім того, традиційно звертається увага на стратегічний характер відносин зі США та особливі відносини з Німеччиною та Францією. Відзначав П. Порошенко і необхідність більш активної роботи з сусідніми країнами (Румунія, Словаччина, Болгарія), особливо з тими, у двосторонніх відносинах з якими наявні певні проблеми (Угорщина, Польща, Молдова). До вказаних тем Президент України часто звертався під час своїх численних міжнародних зустрічей і виступів.

Більш розгорнута позиція щодо окремих географічних чи функціональних напрямів зовнішньої політики традиційно представлена в аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ за 2018 рік, однак тут важко стверджувати, якою мірою експертні пропозиції Національного інституту стратегічних досліджень відповідають політичній позиції П. Порошенка.

Порівняно з Президентом, позиція Прем'єр-міністра України В. Гройсмана була не така виражена, проте в політичних заявах та виступах зберігалась схожа пріоритетність інтересів України на зовнішньополітичній арені. Зокрема, акцент було зроблено на міжнародній солідарності у протидії російській агресії, європейській інтеграції, розвитку міжнародної торгівлі й освоєнні нових ринків,

залучення макрофінансової та гуманітарної допомоги на відновлення постраждалих територій і проведення реформ. На рівні уряду найбільш активними в артикуляції політичних інтересів залишались Перший віце-прем'єр-міністр України С. Кубів, а також віце-прем'єри І. Климпуш-Цинцадзе та Г. Зубко.

Верховна Рада України також активно брала участь у формуванні зовнішньополітичного порядку денного. Як свідчить аналіз відповідних заяв, звернень, парламентських публічних заходів, народні депутати більше уваги приділяли таким темам: протидія російській агресії, захист прав людини, енергетична безпека, протидія втручанню Росії в українські вибори, а також врегулювання українсько-польських відносин. Проявом спільного політичного інтересу можна сприймати ухвалення у першому читанні 331 голосами законопроекту щодо закріплення в Конституції стратегічного курсу на набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО.

Найактивнішими парламентськими виразниками інтересів у зовнішньополітичній площині були Голова ВРУ А. Парубій, Перша заступниця Голови ВРУ І. Геращенко, заступниця Голови ВРУ О. Сироїд, Голова Комітету ВРУ у закордонних справах Г. Гопко, а також члени комітету В. Ар'єв, С. Заліщук, Б. Тарасюк.

У 2018 році окремі політики вже розпочали свої неофіційні передвиборчі президентські і парламентські кампанії. Наприклад, Ю. Тимошенко презентувала програму «Новий курс України», в якій пропонувалося її бачення зовнішньополітичного курсу. Зокрема, пропонується зміна переговорного формату «Нормандська четвірка» на «Будапешт плюс» за участю США, Великої Британії та Росії, а також Франції, Китаю, Німеччини та ЄС. Серед стратегічних пріоритетів залишаються набуття членства в НАТО та ЄС, а також посилення санкцій проти Росії. Хоча інші потенційні кандидати в президентських перегонах теж вже заявляли про свої амбіції, мало хто з них запропонував програмне бачення зовнішньополітичної візії.

Загалом серед напрямів представленого дослідження найбільший політичний інтерес був проявлений до держав Балтії, Канади, Німеччини, Польщі, США, Туреччини, ЄС, НАТО, Ради Європи. Найменшою увагою політичних гравців користувались Іран, енергетичні відносини з Росією, регіони Латинської Америки та Центральної Азії, питання зміни клімату та міжнародної безпеки (поза проблемою російської агресії в Україні).

Загальна оцінка за розділом «4-»

Інституційна співпраця

Координація зусиль між українськими інституціями, які задіяні до формування та реалізації зовнішньої політики, має свої особливості та вже усталені форми. Подекуди такі міжінституційні ініціативи не достатньо висвітлюються у

ЗМІ, що може створювати враження відсутності системної роботи. Крім того, часто відбувається ad hoc міжінституційна співпраця як реакція на конкретні події, а не системна робота з метою вироблення прогнозованої та збалансованої зовнішньої політики за певним напрямом.

У 2018 році найбільш системним і змістовним заходом можна назвати 13-ту Нараду керівників закордонних дипломатичних установ України (серпень 2018). Протягом декількох днів очільники українських ЗДУ мали змогу обговорити кращі практики та нові інструменти дипломатії з представниками інших державних та неурядових інституцій, почути нові пріоритети й операційні завдання на середньострокову та довгострокову перспективу. У 2018 році крім традиційних засідань різного рівня та навчальних заходів перший день наради за участю Президента П. Порошенка був проведений на Сході України в м. Авдіївка, де українські дипломати мали можливість зустрітись із командуванням Об'єднаного оперативного штабу ЗСУ, що дало краще розуміння ситуації для подальшого її роз'яснення за кордоном та формування міжнародної підтримки України.

Традиційно високим ступенем координації супроводжується напрям європейської та євроатлантичної інтеграції. Урядовий офіс європейської та євроатлантичної інтеграції, а також відповідні структурні підрозділи у міністерствах і відомствах створюють для цього необхідне інституційне підґрунтя. У царині імплементації УА для оптимізації міжінституційної координації прийнята Дорожня карта законодавчого забезпечення виконання УА на 2018-2019 роки, що містить перелік із 57 законодавчих актів, які потребують ухвалення ВРУ за сферами їх відповідності до розділів УА. Хоча рівень імплементації у 2018 році поліпшився у порівнянні з 2017, у тому числі і на рівні ВРУ, він все ще залишається доволі низьким.

З метою виконання положень Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки при Віце-прем'єр-міністрі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції створена відповідна Координаційна рада, у т.ч. за участі профільних НУО.

У жовтні Указом Президента України №298/2018 «Про річні національні програми під егідою Комісії Україна – НАТО» запропоновано новий порядок формування та оцінювання РНП, спрямований на краще планування з боку різних органів влади, задіяних у процес реалізації програми.

Значну увагу урядових структур і парламенту привертає захід із популяризації за кордоном реформ, що здійснюються в Україні. Організована українською стороною спільно з європейськими партнерами Друга міжнародна конференція з питань реформ в Україні відбулася 27 червня 2018 року у м. Копенгаген (Данія). Слід відзначити підготовку конференції та участь у ній широкої урядової делегації на чолі з Прем'єр-міністром України В. Гройсманом.

Ще одним гарним прикладом міжінституційної співпраці стала організація Форуму регіонів України та Білорусі у жовтні 2018 року в м. Гомель (Білорусь), що позначилась активною інституційною співпрацею між МЗС та іншими центральними і регіональними органами влади. Офіційна українська делегація на форумі перевищила 700 осіб й включала повноважних представників міністерств і відомств, керівництво 17 областей та низки українських компаній.

Традиційним форматом координаційних зустрічей виступали засідання українських частин (делегацій) у спільних двосторонніх робочих групах чи консультативних комітетах перед засіданнями у міжнародному форматі. Зазвичай такі зустрічі проходять напередодні засідань міжурядових двосторонніх змішаних комісій з питань торговельно-економічного співробітництва, які передбачають доволі широкий міжгалузевий порядок денний.

У контексті економічної дипломатії на базі консультативно-дорадчого органу «Офіс з просування експорту» при МЕРТ України була створена державна установа «Офіс з просування експорту України», яка з грудня 2018 року розпочала самостійну роботу з підтримки українського бізнесу та просування українського експорту. Однак, до кінця року так і не запрацювало Експортно-кредитне Агентство (рішення про його створення було ухвалене 7 лютого 2018 року) через відмову ВРУ підтримати виділення коштів на випуск перших його акцій. Це потенційно завадило просуванню інтересів українського бізнесу в окремих регіонах світу.

Було проведено декілька засідань Міжвідомчої комісії з питань популяризації України при МІП України. Важливим досягненням можна вважати ухвалення рішення щодо єдиного бренду України «UKRAINE NOW» (затверджено на засіданні КМУ від 10 травня 2018 року). Водночас координація діяльності у сфері публічної дипломатії є недостатньою, все ще переважає проведення відокремлених заходів та існування паралельних треків донесення інформації західним партнерам, замість презентації спільних проєктів.

У 2018 році активно почала діяти програма МЗС України щодо відрядження українських незалежних експертів за кордон для участі у тематичних публічних заходах. У співпраці МЗС із Громадською радою при МЗС України було проведено три візити іноземних журналістів до України, а також ініційовано низку двосторонніх експертних форумів.

19 грудня вступив у силу новий закон «Про дипломатичну службу України», норми якого також впливають на окремі аспекти побудови міжінституційної співпраці та координації позицій. Так, відповідно до норм закону Надзвичайний і Повноважний Посол України є найвищим офіційним представником України за кордоном, який також здійснює керівництво та контроль щодо усіх посадових осіб, які відвідують його країну перебування з офіційною метою. У такий спосіб зроблено спробу вирішити хронічну проблему візитів делегацій без скоординованих позицій і чітких технічних завдань,

що подекуди значно ускладнює комунікацію з міжнародними партнерами. Нова редакція закону також розширила економічну складову дипломатичної діяльності України, додавши до основних функцій органів дипломатичної служби забезпечення та координацію діяльності з торговельно-економічних питань, що здійснюється закордонними дипломатичними установами України. Також закон регулює проходження працівниками інших державних органів дипломатичної служби в органах дипломатичної служби.

Попри прогресивність норм нового закону процес його розробки та прийняття продемонстрував протистояння між гілками влади щодо його окремих положень. 5 квітня ВРУ ухвалила закон, проте Президент застосував право вето та повернув його на повторний розгляд. Основними каменем спотикання була стаття 14, що передбачає обов'язкове проведення консультацій у профільному комітеті ВРУ для внесення Міністром закордонних справ подання Президентові про призначення надзвичайних і повноважних послів України, постійного представника при міжнародній організації, представників України та глав місій України при міжнародних організаціях. 7 червня ВРУ ухвалила редакцію закону з урахуванням зауважень Президента, який вбачав у зазначеній нормі посягання на власні конституційні повноваження. Компромісом стало підписання П. Порошенком Указу №168/2018, який замість консультацій пропонує запровадити представлення кандидатур для призначення на вищеозначені посади у комітеті ВРУ, до сфери відповідальності якого належать питання дипломатичної служби.

Загалом експерти визначили, що найбільш скоординовано зовнішня політика України реалізовувалась за такими напрямками: Білорусь, Велика Британія, Литва, економічна співпраця з ЄС, євроатлантична інтеграція, публічна дипломатія. Брак внутрішньоукраїнської співпраці спостерігався у зовнішній політиці щодо Субсахарської Африки, енергетичних відносин з Росією, Ірану.

Загальна оцінка за розділом «4-»

Стратегічне бачення

У 2018 році в Україні поповнилась база стратегічних документів, які визначають систему зовнішньополітичних координат держави, а також формують належний інструментарій для протидії російській агресії. Позитивом, з одного боку, стало формування концепцій і стратегій за окремими напрямками зовнішньої політики. З іншого боку, на офіційному рівні так і не було зроблено практичного кроку щодо напрацювання уніфікованого документу стратегічного рівня у сфері зовнішньої політики.

Станом на початок 2018 року до системи стратегічних документів, які серед іншого визначають пріоритети та задачі у сфері зовнішньої політики, можна було віднести такі: Стратегію національної безпеки України, Воєнну доктрину

України, Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020», Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, Меморандум з МВФ, Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО, Доктрину інформаційної безпеки України, Енергетичну стратегію України до 2035 року, Експортну стратегію України – Дорожню карту стратегічного розвитку торгівлі 2017 – 2021 рр, Національну стратегію у сфері прав людини, Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року, Концепцію популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, Стратегію миротворчої діяльності України, Річну національну програму Україна-НАТО тощо. Набір цілей і заходів у сфері економічної та енергетичної дипломатії, європейської та євроатлантичної інтеграції містить також Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року.

У 2018 році важливим кроком стала ініціатива Президента України щодо закріплення в Конституції України стратегічного курсу на набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО. У листопаді після позитивного висновку Конституційного суду України ВРУ 331 голосом в першому читанні підтримала законопроект № 9037 «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на отримання повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)».

Магістральним стратегічним документом на середньострокову перспективу у відносинах України та ЄС залишається Угода про асоціацію. Утім, у грудні 2018 року Рада асоціації вперше прийняла рішення про можливість перегляду УА в окремих секторах, що загалом відкриває для України нові горизонти у просуванні на шляху європейської інтеграції.

Указ Президента «Про річні національні програми під егідою Комісії Україна – НАТО» від жовтня 2018 року запроваджує нові підходи до постановки цілей і задач, їх виконання та звітування, що може свідчити про спроби стратегічного переосмислення шляхів просування євроатлантичної інтеграції.

У лютому Комітетом міністрів Ради Європи був ухвалений План дій РЄ для України на 2018-2021 роки. Символічно, що в ньому вперше згадується, що виконання завдань за цим Планом дій також сприятиме досягненню цілей, визначених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Ключовими партнерами РЄ з української сторони є центральні та місцеві органи державної влади і неурядові організації.

У лютому МЕРТ розпочало другий етап розробки Експортної стратегії України – Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021 років, у рамках якого будуть розроблені секторальні та крос-секторальні експортні стратегії. Вони включатимуть поточний аналіз кожного перспективного сектору, перелік перешкод і рішення для їх усунення. У червні було схвалено Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року, якою серед іншого передбачається збільшення присутності України на світових

ринках, активне просування на зовнішній ринок нових та модернізованих видів озброєння і військової техніки українського виробництва. Питання допомоги українських дипломатів у просуванні продукції українського ОПК порушувалось Президентом України під час наради з керівниками ЗДУ в серпні.

У травні КМУ схвалив Державну програму співпраці із закордонними українцями на період до 2020 року. Пріоритетом на найближчі роки є протидія антиукраїнській пропаганді та утвердження позитивного іміджу України у світі. Визначені завдання планується здійснити шляхом надання фінансової підтримки громадам діаспори (за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів України).

Доволі незрозумілою є ситуація з виконанням Плану заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, який був прийнятий ще у 2017 році. Інформації про виконання плану немає ані у відкритому доступі, ані у звітах профільного МІП за 2018 рік. Також не була завершена робота над Стратегією публічної дипломатії, яка була анонсована Управлінням публічної дипломатії МЗС України у 2017 році.

На жаль, більшість географічних та функціональних напрямів зовнішньої політики так і залишились без середньострокових планів чи згадок у стратегічних документах, що негативно впливає на вироблення та реалізацію ефективної і результативної політики.

Найбільш стратегічно забезпеченою є робота за такими напрямами: Канада, США, політичний діалог з ЄС, євроатлантична інтеграція, формування міжнародної підтримки протидії російській агресії, формування відповідних рамок політичних відносин з Росією, Рада Європи. Практично відсутні стратегічні рамки, за оцінками експертів, у відносинах із Францією, Угорщиною, Іраном, Азійсько-Тихоокеанським регіоном, Латинською Америкою, Центральною Азією, а також у питаннях міжнародної безпеки та нерозповсюдження ядерної зброї.

Загальна оцінка за розділом «3+»

Діяльність

Котрий рік поспіль в Україні спостерігається активний темп діяльності у сфері зовнішньої політики всіх залучених органів державної влади. Результати експертного огляду зовнішньої політики за 49 напрямами свідчать, що Україна займає проактивну позицію, постійно збільшує і диверсифікує офіційні контакти, поліпшує зовнішньополітичний інструментарій.

У зовнішньополітичній діяльності Україна досягла найвищого показника з п'ятьма державами із семи серед країн Великої сімки (Велика Британія, Канада, Німеччина, США, Франція), що може свідчити про сфокусованість на досягненні конкретних цілей з-поміж виокремлених зовнішньополітичних пріоритетів. Тут можна відмітити і дуже активний діалог на найвищому рівні (під час двосторонніх візитів та зустрічей на полях), і тісні міжурядові та міжпарламентські контакти, а також засідання спільних двосторонніх інституцій.

Гарною нагодою зустрінися з главами держав та урядів ставали саміти і міжнародні дискусійні майданчики, зокрема: Мюнхенська безпекова конференція (лютий), саміт НАТО в Брюсселі (липень) та Паризький форум заради миру (листопад), де відбулися зустрічі П. Порошенка з Д. Трампом, Е. Макроном, А. Меркель та Т. Мей. Прем'єр-міністр Великої Британії попри запрошення до України не приїхала з внутрішньополітичних причин, але вперше з 2014 року до Києва завітала Канцлер ФРН А. Меркель (листопад).

В інституційному вимірі з країнами Великої сімки теж можна побачити значну активізацію та диференціацію двосторонніх платформ. Наприклад, в оновленому форматі було проведено засідання Комісії стратегічного партнерства Україна – США, другий американсько-український діалог з питань кібербезпеки, а також восьме засідання Україно-Американської Ради з торгівлі та інвестицій. З Німеччиною проведено 10-те засідання українсько-німецької Групи високого рівня у Берліні та Третій німецько-український діловий форум. Крім того, ще більше активізувалась діяльність на канадському напрямі, однак знизилась увага до Японії.

Дедалі вагоме місце в реалізації зовнішньополітичного курсу України займає парламентська дипломатія. Крім важливих політичних заяв та звернень ВРУ, велика увага приділялась питанням активізації двостороннього міжпарламентського співробітництва. Наприклад, у квітні відбувся візит до України делегації на чолі з керівниками груп дружби «Франція – Україна» у Сенаті та Національних зборах, а в червні Голова ВРУ А. Парубій та делегація депутатів відвідали на запрошення очільника Сенату Франції Париж. Вперше з 2009 року відбувся візит Голови ВРУ до Великої Британії (червень). Також у 2018 році відбувся перший в історії візит парламентської делегації групи дружби між Україною та Канадою до Канади на чолі з Першим заступником Голови ВРУ І. Герашенко і співголовою групи з міжпарламентських зв'язків І. Крульком (червень).

Багато заходів було проведено і в рамках євроатлантичної інтеграції, політичного діалогу з ЄС, участі в політиці Східного партнерства.

У 2018 році на політичному рівні кількість зустрічей, спільних заходів і телефонних розмов українського керівництва з партнерами з ЄС та його державами-

членами перевищила відповідні показники за попередні роки. Позитивною є динаміка засідань спільних інституцій у рамках УА. Протягом року було проведено четверте засідання Комітету асоціації між Україною та ЄС, друге засідання Підкомітету Україна – ЄС з питань торгівлі та сталого розвитку та п'яте засідання Ради асоціації Україна та ЄС.

Поява нових форматів співробітництва матеріалізувалась через інавгураційне засідання Ради з питань торгівлі та сталого розвитку й установче засідання української сторони Дорадчої групи з питань торгівлі та сталого розвитку.

Президент України провів низку зустрічей із Генеральним секретарем НАТО, зокрема, в Мюнхені (лютий) та Брюсселі (липень, грудень). Незважаючи на продовження блокування засідання Комісії Україна – НАТО на найвищому рівні з боку Угорщини, проводилися регулярні засідання на рівні послів та представників, а також зустрічі у тристоронньому форматі за участі Грузії (засідання Північноатлантичної ради з Грузією та Україною). Значну роль відіграла постійна та активна діяльність Урядового Офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Збільшилась кількість контактів по лінії органів сектору безпеки та оборони.

Безпековий порядок денний та необхідність протидії російській агресії змушували активно відстоювати свої інтереси в ОБСЄ, ООН та Раді Європи.

Оскільки з 2018 року Україна перестала бути непостійним членом РБ ООН, діяльність української делегації у рамках ООН більше зосередилась саме на українських питаннях та поживалася у форматі ГА ООН, у тому числі за рахунок участі українських високопосадовців у міжнародних заходах.

Уже традиційно в рамках ОБСЄ Україна провадила активну діяльність, як завдяки роботі Постійного представництва України у Відні, так і в форматі Тресторонньої контактної групи, сприяла забезпеченню моніторингу СММ ОБСЄ та через співробітництво з окремими інституціями. Відбулися візити в Україну міністра закордонних справ Італії А. Альфано на початку головування Італії в ОБСЄ та Президента ПА ОБСЄ Г. Церетелі.

У рамках співробітництва з окремими державами особливої уваги заслуговують двосторонні відносини з Білоруссю, Литвою, Молдовою, Польщею, де ефективний двосторонній діалог проходив як на найвищому рівні, так і в міжурядовому форматі.

У розрізі регіонів Україна інтенсивніше працювала з країнами Балтії та Північної Європи, а також активізувалась на Близькому Сході. Примітно, що в березні П. Порошенко відвідав Кувейт, що стало першим за 15 років візитом Президента України до цієї країни, та Катар. Візити до Саудівської Аравії та ОАЕ стали значним кроком щодо активізації присутності України в регіоні.

У 2018 році ВРУ було додатково створено три депутатських групи з міжпарламентських зв'язків, довівши загальну кількість груп до 94. У рамках міжпарламентської співпраці керівництво парламенту та профільний комітет прийняли делегації комітетів іноземних парламентів, які опікуються питаннями зовнішніх зносин (Австралія, Албанія, Велика Британія, Данія, Естонія, Ліван, Німеччина, ОАЕ, США, Туреччина, Фінляндія, та ін.). Важливим кроком стало створення міжпарламентської Асамблеї «Грузія – Молдова – Україна».

За напрямом економічної дипломатії у 2018 році продовжилась практика відвідувань країн торговими місіями. На початку квітня відбулася Перша українська торгова місія до Гани та Нігерії на чолі з торговим представником Н. Микольською за участю представників 14 українських компаній. Також відбулись торгова місія до Австрії, Ізраїлю, Німеччини та Туреччини. Була проведена низка двосторонніх економічних форумів і засідань міжурядових комісій, спрямованих на максимізацію торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва України з різними країнами.

Серед функціональних напрямів варто окремо згадати про публічну дипломатію. МЗС України спільно із ЗДУ провели численні комунікаційні кампанії, які охопили аудиторію близько 14 млн закордонного населення, серед них: кампанія щодо підтримки деокупації Криму (#CrimeaisUkraine, #CrimeaisBleeding), щодо підтримки українських військовополонених (#FreeUkrainianPOWs), кампанія щодо коректної транслітерації українських топонімів (#CorrectUA, #KyivnotKiev) та ін. Активно працювало МЗС і над створенням Українського інституту, формуванням концепції його діяльності та ресурсної спроможності.

Водночас залишається вкрай низьким рівень діяльності в регіонах Центральної Азії, Латинської Америки та Субсахарської Африки, з Іраном та КНР, а також у питаннях нерозповсюдження ядерної зброї, зміни клімату та забезпечення міжнародної безпеки. Проблемними у 2018 році були відносини з Угорщиною. Неоднозначною була діяльність України в Чорноморському регіоні з огляду на фактичну концентрацію лише на питаннях Криму та Азовського моря.

Недостатньо активною українська влада була у напрямі Європейського енергетичного співтовариства, Вишеградської групи (як міжнародної ініціативи) та співпраці із закордонним українством. Низький рівень української активності інколи може бути пояснений несприятливою динамікою двосторонніх відносин та незацікавленістю іншої сторони. Прикладом можуть бути Угорщина та Вишеградська група, інтенсивність контактів із якими визначалась непоступливістю угорської влади.

Загальна оцінка за розділом «4+»

Результати

У 2018 році, як і в попередньому, основна увага зосереджувалась на пріоритетах, які могли бути досягнуті у відносинах за різними географічними спрямуваннями. Йдеться, перш за все, про формування міжнародної підтримки щодо протидії російській агресії, розвиток економічної дипломатії шляхом освоєння нових ринків та посилення присутності на традиційних, а також захист прав громадян України. Європейська та євроатлантична інтеграція були магістральними для побудови як двосторонніх відносин, так і в реалізації ініціатив багатостороннього характеру.

Українська влада досягла значних успіхів у формуванні міжнародної коаліції партнерів на підтримку своєї територіальної цілісності та суверенітету і продовжила активно послуговуватись наявним міжнародним інструментарієм для повернення та утримання уваги іноземних партнерів щодо необхідності збереження солідарної позиції щодо Росії.

Попри певні ризики, як персональні, так і секторальні антиросійські санкції протягом року були розширені, підсилені та пролонговані. В кінці грудня в результаті активної дискусії на рівні керівництва ЄС було отримано попереднє розуміння необхідності посилення санкційного тиску на Росію, зважаючи на відкритий акт збройної агресії проти українських кораблів у Керченській протоці 25 листопада 2018 року.

Активна співпраця з політичними групами в Європейському парламенті дозволила отримати резолюції ЄП: з вимогою до влади РФ негайно та безумовно звільнити О. Сенцова та інших незаконно затриманих в Росії та на Кримському півострові громадян України (14 червня); з вимогою до РФ гарантувати свободу судноплавства через Керченську протоку і в Азовському морі та закликом до ЄС та його країн-членів щодо можливості закриття доступу до портів ЄС російським суднам, що йдуть з Азовського моря, якщо Росія не відновить свободу судноплавства через Керченську протоку й Азовське море (12 грудня).

Міжнародні організації та ініціативи, членом яких є Україна, залишались активним полем для протидії російській політиці. Активна дипломатична робота велася на рівні Ради Європи. 4 вересня Україна зробила добровільний внесок до Ради Європи в сумі 400 тис. дол. з метою послаблення російського фінансового шантажу. На додаток до низки проукраїнських резолюцій Ради Європи, прийнятих у 2018 році, у жовтні завдяки спільній скоординованій позиції української делегації в ПАРЕ, Постійного представництва України при РЕ та громадських діячів вдалося переконати членів ПАРЕ відхилити проект резолюції про зміни в регламенті, які дозволили б Росії відновити свою участь в асамблеї.

Чимало було досягнуто у рамках ООН, хоча Україна вже не є непостійним членом Ради Безпеки. У контексті протидії російській агресії в рамках

ГА ООН було позитивно проголосовано за резолюції «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь (Україна), районів Чорного та Азовського морів» (18 грудня) та «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)» (22 грудня). Перспективною з точки зору подальшої організації роботи виглядає ініціатива України щодо включення до порядку денного 73-ї сесії ГА ООН нового пункту «Ситуація на тимчасово окупованих територіях України», що спрощує організацію подальших засідань з питань Криму та Донбасу.

Під час головування Італії в ОБСЄ у 2018 році особливих зрушень у бік деескалації ситуації на окупованих територіях Донбасу не відбулося. Умови виконання СММ ОБСЄ свого мандату не поліпшились з огляду на постійні перешкоджання з боку РФ та підтримуваних нею бойовиків. Пропозицію України щодо забезпечення постійного моніторингу вздовж всієї ділянки українсько-російського кордону, проект якого вноситься третій рік поспіль, продовжує блокувати РФ. На цьому тлі позитивним може вважатись прийнята Берлінська Декларація ПА ОБСЄ (липень), важливою частиною якої є резолюція української делегації «Триваючі порушення прав людини і основних свобод в Автономній Республіці Крим і місті Севастополь».

У 2018 році вкотре були визнані прагнення України щодо набуття членства в НАТО. Незважаючи на блокування з боку Угорщини, вдалося досягти значних успіхів. Важливим кроком стало голосування за зміни до Конституції та новий порядок підготовки РНП. Була підписана низка угод, що дозволяють розпочати практичну фазу імплементації Травового фонду НАТО для України із знешкодження вибухонебезпечних предметів, проводились заходи для покращення взаємосумісності військ та відповідності стандартам НАТО, а також надавалась значна фінансова підтримка перебудові збройних сил. Водночас загальна результативність проти минулого року зменшилась.

Серед країн Великої сімки найбільш результативними у 2018 році були відносини з Великою Британією та Канадою, які отримали максимальний бал. З точки зору солідарності примітна Заява міністрів закордонних справ країн «Великої сімки» з приводу останніх подій у Керченській протоці (28 листопада). На жаль, не вдалося заручитися підтримкою всіх партнерів щодо протидії будівництву «Північного потоку-2», який є одним з питань, що роз'єднує США і Німеччину.

Важливим фактором підтримки також є надання військової та гуманітарної допомоги Україні. Тут варто відзначити допомогу США – було схвалено безпечову допомогу Україні у розмірі 250 млн дол., що її передбачає оборонний бюджет США на 2019 рік. Також було схвалено продаж Україні переносних протитанкових ракетних комплексів Javelin і передано два катери берегової охорони класу «Island». Велика Британія та Канада також надавали значну допомогу на проведення реформ в Україні та проводили спільні військові навчання.

Загалом міжнародна політична і правова підтримка України у протистоянні агресії РФ зростає. Водночас поза увагою української дипломатії залишаються ряд впливових регіональних і світових лідерів (Аргентина, Бразилія, Єгипет, Індія, КНР, Мексика, Нігерія, ПАР). Результати роботи в регіонах Південної Азії, Африки, Латинської Америки та Центральній Азії традиційно низькі, що свідчить про необхідність більш активної і продуманої політики з боку української дипломатичної команди. Цікавим на цьому тлі виглядає крок з надання Україною гуманітарної допомоги Єменській Республіці, Республіці Судан, Демократичній Республіці Конго задля подолання голоду (Указ Президента України №380 від 22 листопада).

Зосереджуючись на питаннях протидії російській агресії, українська влада значно знизила рівень участі у вирішенні інших конфліктів, миротворчій діяльності, кооперації у сфері боротьби з тероризмом та нелегальною міграцією. Наприклад, Україна не збільшила рівень участі в операції НАТО в Афганістані «Рішуча підтримка» попри офіційні заяви. Перспективним є рішення щодо внесення змін до Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України стосовно створення спільної військової частини, відповідно до яких було додано положення про готовність до участі в міжнародних операціях (у грудні ВРУ ратифікувало відповідну Угоду про внесення змін).

Серед досягнень економічної дипломатії необхідно, насамперед, вказати на роботу уряду з перегляду та оптимізації інструменту спільних міжурядових комісій (постанови КМУ № 505 від 23 травня та № 675 від 29 серпня). У 2018 році було проведено 21 засідання спільних міжурядових комісій, два засідання робочих груп у рамках діяльності спільних комісій, а також три зустрічі співголів. Зберігається висхідна динаміка економічних та торговельних контактів, зокрема з Катаром було підписано Угоду про створення Спільної комісії з економічного, торговельного і технічного співробітництва.

З метою диверсифікації ринків збуту для української продукції проведено шість засідань Ради експортерів та інвесторів при МЗС. У рамках реалізації Експортної стратегії України утворено державну установу «Офіс з просування експорту України». Проводилась активна робота із запуску ПАТ «Експортно-кредитне агентство». Було розроблено та поширено Експортний бренд України та виставковий бренд-бук.

1 лютого Україна набула статусу учасниці Регіональної конвенції про Панаєвро-середземноморські преференційні правила походження. Для застосування положень Конвенції розпочато заходи щодо внесення змін до угод про вільну торгівлю, які укладені Україною з учасниками Конвенції (ЄС та Грузія).

21 листопада КМУ схвалив проект угоди про Зону вільної торгівлі з Ізраїлем. Попри заяви керівників України та Туреччини про укладання угоди про зону вільної торгівлі до кінця 2018 р., її так і не було фіналізовано.

Головним агрегованим торговельним партнером України залишається Європейський Союз. Частка ЄС у зовнішній торгівлі України перевищує 40%, зовнішньоторговельний оборот демонструє тенденції стійкого зростання. КМУ в звіті за 2018 рік вказує, що експорт до ЄС здійснили близько 15 тис. компаній, статус уповноваженого експортера отримали понад 200 підприємств. Найбільш вичерпно успіхи України у сфері євроінтеграції було окреслено в Спільній заяві за результатами ювілейного Двадцятого Саміту Україна – ЄС, що відбувся 9 липня 2018 року у Брюсселі. У результаті реалізації Меморандуму про взаєморозуміння та Кредитної угоди між Україною та ЄС щодо Четвертої програми макрофінансової допомоги Україні стали доступними кошти в обсязі 1 млрд євро. За підсумками п'ятого засідання Ради асоціації Україна та ЄС 17 грудня підписано низку угод у сфері інфраструктури, енергоефективності, технічного співробітництва.

У 2018 році діяльність у сфері публічної дипломатії набула більш системних підходів, проте досі залишається прогалина у здійсненні єдиної державної координації освітніх та наукових програм культурних обмінів, популяризації України у світі тощо. Український інститут так і не запрацював у повну силу, оскільки основна робота здійснювалась навколо підготовки достатньої нормативно-правової бази для відкриття осередків інституту за кордоном. Однак при цьому було сформовано команду інституту, проведено стратегічну сесію та розгорнуто активну комунікаційну діяльність в Україні.

У двосторонньому співробітництві найвищу оцінку у 2018 році отримали результати зовнішньої політики України тільки відносно трьох держав – Великої Британії, Канади та Литви. Більшість результатів співробітництва з окремими країнами отримали оцінку «4», і тільки Італія, КНР, Туреччина та Угорщина – «3», а Іран – «2».

Найбільш результативною, на думку експертів, була дипломатична робота України в ООН та Раді Європи. Політичний діалог з Європейським Союзом також отримав найвищий бал. Найгірші бали отримали результати української зовнішньої політики щодо Ірану та в регіоні Центральної Азії. Середній бал, який демонструє значний нереалізований потенціал зовнішньої політики України, отримали економічна дипломатія, співробітництво з Європейським енергетичним співтовариством, регіони Південної Азії та Субсахарської Африки, Вишеградська четвірка та Чорноморський регіон, а також всі тематичні питання багатосторонньої дипломатії (захист прав людини, зміна клімату, міжнародна безпека, нерозповсюдження ядерної зброї тощо). Водночас низька оцінка результатів політичного діалогу з Російською Федерацією обумовлена реальним станом речей, а не низькою залученістю України.

Загальна оцінка за розділом «4-»

СПІВПРАЦЯ З КРАЇНАМИ «ВЕЛИКОЇ СІМКИ»

Велика Британія

Італія

Канада

Німеччина

США

Франція

Японія

B+

C+

A-

B+

A-

B-

C+

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

V+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	5	5
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	5	5
Результати	5	5
Загальна оцінка	V+	V+

У 2018 р. відносини з Великою Британією переважно були сконцентровані на вимірі безпеки та оборони, характеризувалися солідарністю, продовженням і розширенням наявних форм співпраці. Втім інтенсивність політичного діалогу послабилася, а визначення торговельних і візових стосунків після Брекзиту залишається на підготовчих стадіях.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до Великої Британії продовжує визначатися зацікавленням у підтримці подолання російської агресії і є найактивнішим на рівні МЗС та міжпарламентського співробітництва. Громадянське суспільство теж активно залучене. У Посланні Президента до ВР Велика Британія не згадується, але в аналітичній доповіді до Послання зазначена серед найбільш надійних партнерів України.

Інституційна співпраця

У 2018 р. відбувалися активні контакти на різних щаблях і між різними гілками влади, зокрема між МО та іншими відомствами безпекового спрямування. Міжінституційних конфліктів у здійсненні зовнішньої політики на британському напрямку не спостерігалось.

Стратегічне бачення

Україна надалі здійснює свою політику щодо ВБ у рамках документу від 1994 р. (Договір про принципи відносин та співробітництва), зосереджуючись на активнішому залученні ВБ до боротьби проти російської агресії та підготовці до модифікації відносин після Брекзиту. Визначені торік короткострокові цілі (доведення торговельного обороту до 3,5 млрд грн, намір увійти до топ-20 країн-експортерів до ВБ, укладення угоди про вільну торгівлю, лібералізація візового режиму) перейшли у 2019 р. Більш структурованого вигляду набуває співробітництво у безпековій сфері (Спільна заява МО від 21 листопада окреслила пріоритети кіберзахисту, протидії гібридним загрозам, воєнної розвідки, розширення операції «Орбітал», військової освіти, військово-технічного співробітництва, розвитку оборонної інфраструктури).

Діяльність

На відміну від 2017 р., у 2018 р. не було здійснено ані офіційних візитів на найвищому рівні, ані візитів міністрів закордонних справ. Прем'єр-міністр Т. Мей, попри запрошення, не приїхала до України з внутрішньополітичних причин. Президент України зустрівся з нею в кулуарах Мюнхенської безпекової конференції в лютому та кілька разів мав телефонні переговори (24.05, 11.05).

Прем'єр-міністр В. Гройсман зустрівся з Держсекретарем зовнішніх справ Б. Джонсоном у Копенгагені (27.06). З візитами відвідали Лондон Генпрокурор Ю. Луценко (02.05), віце-прем'єр-міністр І. Климпуш-Цинцадзе (9.10), делегація Вищої Ради Юстиції (11.10). Гарним поштовхом для розвитку економічних та політичних відносин стало проведення Українського тижня в Лондоні (8-11.10) з ініціативи Британсько-української торгової палати.

Діалог підтримувався важливими політичними заявами: зокрема, заявою міністра закордонних справ П. Клімкіна в контексті хімічної атаки РФ у Солсбері (14.03), заявою МЗС України щодо вислання 13 дипломатів РФ (26.03), заявою МЗС щодо висновків про причетність РФ до атаки (07.09). Варто відзначити і значну кількість сприятливих для України заяв британського уряду, зокрема щодо результатів розслідування катастрофи МН 17 (25.05) та її річниці (17.07), щодо політв'язнів (06.06, 21.08), підтримку ВБ декларації США щодо нелегальної анексії Криму (25.07), заклики до нових санкцій щодо РФ (21.08), засудження нелегальних виборів в ОРДЛО (12.11), заклик до РФ припинити перешкоджання доступу кораблів до Азовського моря (19.11); численні виступи та коментарі прем'єр-міністра та інших посадовців уряду та парламенту.

Особливо цінною була підтримка ВБ після агресії РФ у Чорному морі (25.11). Держсекретар зовнішніх справ ВБ Б. Джонсон написав авторську статтю «Чотири роки з часу незаконної анексії Криму» (22.02), а колишній Держсекретар оборони М. Феллон – колонку за результатами візиту в Україну 20-23 грудня. Традиційною стала символічна підтримка шляхом участі британських десантників у параді до Дня Незалежності (24.08).

ВБ активно підтримувала Україну у багатосторонніх форматах та міжнародних організаціях, зокрема в рамках НАТО, ООН, ОБСЄ, РЕ, G7 та ін. Йдеться про співавторство Декларації ООН щодо вісімдесять п'ятої річниці Голодомору (07.12), підтримку резолюції ГА ООН (17.12) тощо.

У рамках безпекової співпраці відбувся офіційний візит до ВБ Міністра оборони С. Полторака (20-21.11), візити заступника міністра А. Петренка (зокрема, для участі в українсько-британських військово-політичних консультаціях). З британського боку йдеться про два візити до України Держсекретаря оборони Г. Вільямсона (17.09, 21.12), візит делегації Збройних сил ВБ на чолі з заступником начальника Штабу оборони Г. Мессенджером (31.10). Велися переговори щодо поточного стану та пріоритетів двостороннього співробітництва, які інтенсифікувалися напередодні та опісля агресії РФ у Чорному морі наприкінці листопада. Обговорення стосувалися підготовки в рамках програми «Орбітал», військово-технічної співпраці, створення «Офісу друзів України» для координації реформування ЗСУ, співпраці між ВМС заради безпеки у Чорному морі, надання консультативно-дорадчої допомоги, допомога ВМС у рамках охорони морського узбережжя. Українські військово-транспортні літаки надавали логістичну підтримку ЗС ВБ. 19 грудня в порт Одеси з візитом прибув корабель Королівських ВМС «ЕCHO». Також британські експерти та члени Парламенту надали консультації щодо Закону «Про національну безпеку та оборону». З контактів інших відомств безпекового спрямування варто відзначити переговори Міністра внутрішніх справ України А. Авакова з Держміністром безпеки ВБ Б. Воллесом щодо розширення співпраці (2.10) та зустріч секретаря РНБО О. Турчинова з Генеральним директором МЗС Великої Британії з безпекових та консульських питань Ф. Бартоном (6.07).

Активно відбувалася міжпарламентська співпраця, яка відзначилася першим з 2009 р. візитом Голови ВРУ А. Парубія (12-14.06). Очільник Групи дружби з Україною Дж. Вітгінгдейл ініціював термінові парламентські дебати після агресії РФ в Азові 27.11, які засвідчили міжпартійну підтримку України. Також Дж. Вітгінгдейл за сприяння членів Групи дружби з ВБ ВРУ С. Заліщук та О. Рябчина разом з колишнім міністром М. Феллоном відвідав Україну (20-23.12), проводив у Лондоні зустрічі з дітьми військовослужбовців та переселенців, надіслав листи полоненим морякам (12.18-01.19). Група дружби з ВБ ВРУ співорганізувала круглий стіл щодо боротьби з дезінформацією за участі британських депутатів (17.09). Делегація британських депутатів також їздила на Донбас (29.05). Віце-спікер І. Геращенко зустрічалася в Києві з представниками Шотландської національної партії (7.11).

Важливим питанням для української сторони стали експертні консультації щодо майбутньої угоди про вільну торгівлю, яка б відповідала двом цілям – забезпечити ширший ніж за умовами УА з ЄС доступ українським товарам до британських ринків та збільшити торговельний оборот принаймні на 1 млрд грн. Українська сторона відзначає як успіх те, що Україна входить до групи 40 пріоритетних країн для врегулювання торговельних відносин, та заявляє про попередню згоду британських колег на більш амбітну угоду.

Посольство разом із Союзом українців ВБ активно бере участь в організації та промоції заходів, зокрема продовжує активно працювати над визнанням Голодомору геноцидом. Протягом року за підтримки посольства Лондон відідали правозахисники, родичі політв'язнів, депутати, очільники Нафтогазу, дослідники, митці тощо. Також Посольство активно слідкує і реагує на негативні інформаційні тренди у ВБ та вигідно виділяється на тлі інших посольств завдяки інформативній і якісно наповненій сторінці у ФБ.

Результати

Велика Британія залишається серед найбільш послідовних та активних партнерів України у справі протистояння російській агресії та надає безпрецедентну, порівняно з іншими великими державами ЄС, безпекову та політичну підтримку у питаннях санкцій, звільнення полонених, засудження агресивних дій РФ та ін. Водночас складнощі, пов'язані з процесом Брекзиту, дещо відсунули Україну на другий план, тож інтенсивність контактів на найвищому рівні зменшилася. Натомість посилилася співпраця в рамках багатосторонніх форматів та в міжнародних організаціях. Каталізаторами українсько-британської солідарності у 2018 р. стали хімічна атака РФ у Солсбері та агресія РФ проти українських кораблів поблизу Керченської протоки.

Британія продовжує надавати Україні технічну допомогу (загальною вартістю понад 35 млн фунтів у 2018 р.) на підтримку реформи державної служби, прозорості та підзвітності, боротьби з дезінформацією та дотримання прав

людини. На проекти, пов'язані з питаннями розв'язання конфлікту та реформ сектору безпеки, виділено близько 14 млн фунтів, а на розвиток незалежних медіа – 5 млн фунтів.

Серед головних результатів у безпеково-оборонній сфері є рішення розширити навчання у рамках програми «Орбітал» до 2020 р. за рахунок нових курсів, у т.ч. для ВМС та ПС ЗСУ, продовжити навчання для українських військових у британських оборонних навчальних закладах, створити постійну посаду військово-морського аташе, що відповідатиме за програми співпраці й підвищення оборонного потенціалу ВМС України. Британській Міністр оборони оголосив про відправку до України морських піхотинців та розширення присутності Королівських ВМС у Чорному морі. Важливими завданнями у безпековій співпраці залишається спільна протидія кіберзагрозам, військово-технічне співробітництво, посилення співпраці розвідувальних служб, інвестиційні проекти в оборонно-промисловому комплексі.

Майбутня торговельна угода залишається на попередній стадії. Активне лобювання щодо плану дій з візової лібералізації, яке повинне принаймні полегшити наявну процедуру завдяки відкриттю візового центру в Києві або здешевленню віз, поки не принесло результатів попри необхідність вирішення питання щодо подовження безвізового режиму для громадян ВБ після 29 березня 2019 р.

Важливими напрямками роботи для української дипломатії є стимулювання ВБ до використання можливостей «Акту Магнітського», що був інтегрований у британське законодавство (02.05), розробка британських національних санкцій після виходу з ЄС (процес ініційовано 16.11), а також створення у парламенті ВБ робочої групи з протидії гібридним загрозам і дезінформації від Росії (щодо якої спікер А. Парубій вже запропонував кілька додаткових форматів співпраці).

Нерезультативними були намагання звернутися до формату Будапештського меморандуму (7.11 МЗС звернулося до країн-підписантів із вимогою проведення термінових консультацій). Також посольство України у ВБ поки безуспішно закликала розпочати розслідування щодо терористичної діяльності пропагандиста Г. Філіпса.

ІТАЛІЯ

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	C+	C+

У 2018 р. уряд Італії продовжував підтримувати євроінтеграційні прагнення, а також суверенітет і територіальну цілісність України, сприяв програмі обміну досвідом у протистоянні гібридним загрозам РФ, не визнавав анексії Криму та на офіційному рівні підтримував санкційний режим проти РФ. Крім того, у контексті головування Італії в ОБСЄ Італія зайняла більш проактивну позицію щодо ситуації в Україні, у т.ч. у контексті проведення ключових реформ. У фокусі уваги були безпековий, військовий та соціально-гуманітарний виміри співпраці.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до Італії визначався підтримкою реформ в Україні та її європейської інтеграції. У 2018 р. виявляли свій інтерес до Італійської Республіки депутати ВРУ та представники МЗС України. Акцент було зроблено на забезпеченні подальшої підтримки суверенітету та територіальної цілісності України з боку Італії, збереження санкційного режиму проти РФ, а також на економічній взаємодії двох країн та євроінтеграційних прагненнях України.

В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ Італія згадується лише побіжно в контексті енергетичної безпеки, збільшення туристичного потоку та вибору країни для навчання українських студентів та працевлаштування трудових мігрантів.

Робочі зустрічі на парламентському рівні не були чисельними, що пояснюється обранням нового парламенту та уряду Італії. З одного боку, італійська частина Міжпарламентської групи дружби Україна – Італія й досі не створена, з іншого – українські представники не надто на цьому наполягали. Певну зацікавленість проявили депутати із фракцій БПП та «Самопоміч».

Інституційна співпраця

Протидія гібридним загрозам та «фейковим» повідомленням залишалась актуальним та непростим завданням для МЗС обох країн. Задля подолання популістських заяв окремих італійських політиків від партій «Ліга», «Рух 5 зірок», «Брати Італії» щодо можливості скасування санкцій проти РФ відбувалися консультації та роз'яснення на рівні посольств.

Стратегічне бачення

Стратегічне бачення подальшої взаємодії України та Італії після виконання Дорожньої карти співробітництва між Україною та Італією на 2016–2017 рр. не було представлено у документах на наступний період у зв'язку із вичікувальною позицією обох сторін. Попри підписання Меморандуму про взаєморозуміння між парламентами України та Італії у 2017 р., ще зарано говорити, що у 2018 р. обидві країни змогли посилити діалог на рівні політичних партій.

Діяльність

У 2018 р. відносини між Італією та Україною розвивались як на двосторонньому рівні, так і в рамках італійського головування в ОБСЄ. Зокрема, 30 січня в рамках візиту в Україну Міністра закордонних справ та міжнародного співробітництва Італійської Республіки А. Альфано в якості Діючого голови ОБСЄ відбулися його переговори з Міністром закордонних справ України П. Клімкіним, під час яких було обговорено ситуацію на Донбасі та майбутнє миротворчої місії.

У 2018 р. італійські лідери продовжували декларувати підтримку суверенітету і територіальної цілісності України і дотримання міжнародних санкцій проти РФ до повного виконання Мінських домовленостей, про що було зазначено міністрами попереднього та чинного урядів Італії: А. Альфано, Е. Моаверо Міланезі та ін. У більшості випадків Італія підтримувала позиції України у рамках ОБСЄ, ГА ООН, ПА НАТО, зокрема щодо невизнання анексії Криму, засудження російської агресії на Донбасі, масових порушень прав людини в Криму та на Донбасі з боку окупаційної влади, що є ознакою співпраці з Італією, разом із діяльністю в рамках міжнародних організацій.

Водночас неодноразовими були офіційні заяви та звернення МЗС України та Посольства України в Італії через негативні висловлювання італійських високопосадовців (наприклад, Міністра внутрішніх справ Італії М. Сальвіні), які ставили під сумнів територіальну цілісність України чи закликали до відмови від санкцій проти РФ.

Візит Голови комітету закордонних справ України Г. Гопко до Італії сприяв донесенню позиції України та підтримці України Італією в її безпекових та євроінтеграційних прагненнях (3-14 листопада). Під час зустрічей з Послом України італійські парламентарі від різних політичних партій були запрошені відвідати Україну, у т.ч. Схід.

Україна та Італія обговорювали аспекти розширення воєнно-політичного, сільськогосподарського, медичного співробітництва. Важливість протистоянню гібридним загрозам було визначено пріоритетним під час зустрічі на рівні заступників керівників МЗС і політичних директорів зовнішньополітичних відомств України та Італії. Крім того, відбулися зустрічі на рівні міністрів закордонних справ Італії та України (28 вересня та 7 грудня).

У лютому в Києві було проведено українсько-італійський бізнес-форум, участь у якому взяли представники 150 українських та 50 італійських компаній, а також міністри закордонних справ та Міністр інфраструктури України, Голова Держенергоефективності, заступники міністрів енергетики та аграрної політики. У липні у Падуї відкрився українсько-італійський бізнес-форум «Україна: нові стратегії міжнародної співпраці для підприємців Венето».

Результати

Аналіз розвитку двосторонніх відносин між Україною та Італією у 2018 р. свідчить, що попри окремі проблемні питання, пов'язані з трактуванням подій в Україні та проросійську налаштованість частини впливових політичних сил цієї країни, італійська сторона продовжувала декларувати прихильність загальноєвропейському курсу України та підтримку суверенітету і територіальної цілісності, а також продовження санкційної політики ЄС щодо РФ.

Співпраця Італії та України посилилася на рівні регіонів, і це дозволило вплинути на розуміння Італією українських викликів. Зокрема, йдеться про створення дорадчих рад у регіоні Венето та Апуля. Водночас напрацювання попередніх років для Міністерства фінансів й економічного розвитку та торгівлі України у партнерстві з італійськими колегами не були ефективно використані протягом 2018 р. Відповідно, найбільш успішними були відносини на рівні торгово-промислових палат та інших об'єднань підприємств обох країн (відкриття представництва Confindustria Ucraina у жовтні).

Товарообіг між двома країнами дещо зріс у 2018 р. – як експорт, так і імпорт, склавши відповідно 2,6 млрд дол. та 2,03 млрд дол.

КАНАДА

A-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	5	5
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	4	5
Діяльність	5	5
Результати	4	5
Загальна оцінка	B+	A-

Відносини України з Канадою протягом 2018 р. продовжувались на високому рівні привілейованого партнерства. Окрім потужної підтримки у протидії агресії РФ на міжнародному рівні, вони фокусувались на міжпарламентських контактах, економічному, енергетичному і військовому співробітництві. Канада продовжила надання Україні допомоги у проведенні реформ і посиленні обороноздатності та ініціювала нові програми підтримки. Перший рік імплементації двосторонньої Угоди про вільну торгівлю стимулював зростання товарообігу та посилення бізнес-контактів між двома країнами.

Політичний інтерес/залученість

Канада традиційно перебувала у зовнішньополітичному фокусі України та була зарахована українським Урядом до глобальних привілейованих партнерів. В аналітичній доповіді до Послання Президента ВРУ 2018 р. тісний характер взаємин між Канадою та Україною названо «зразковим». На XIII нараді послів (серпень) Президент П. Порошенко згадував Канаду під час закритої частини. Наряду з Президентом України Канаду відвідали українські міністри та депутати Верховної Ради України. Найбільший інтерес вони проявляли до розвитку співпраці у сферах протидії російській агресії, євроатлантичної інтеграції, безпеки й оборони, енергетики, інформаційних технологій, сільсько-го господарства й освіти, співробітництва в рамках міжнародних організацій, культурної дипломатії. Це підтверджують заяви під час візитів та повідомлення Посольства України в Канаді.

Інституційна співпраця

Протягом року Канада була у фокусі уваги усіх гілок влади України, діяльність яких із розвитку українсько-канадських відносин можна назвати достатньо скоординованою. Ключову роль у цьому відіграло Посольство України в Оттаві. Активні двосторонні контакти здійснювали Президент України, міністерства, парламент, неурядові організації, у підходах яких проглядалась спільність позицій. Водночас, незважаючи на принципово погоджену під час візиту П. Порошенка до Канади у вересні 2017 р. позицію про розширення Угоди про вільну торгівлю на сферу послуг та інвестицій, лише у жовтні 2018 р. пройшло перше засідання двосторонньої комісії, яка адмініструватиме Угоду, а переговори про розширення сфери дії угоди досі не розпочато.

Стратегічне бачення

Реалізація концепції пріоритетного партнерства у стратегічному баченні українського керівництва відобразилась за напрямками євроатлантичної інтеграції, протидії російській агресії та залучення канадських інвестицій. В основних заходах у рамках РНП Україна – НАТО на 2018 р. Канада була визначена ключовим партнером, зокрема, з питань надання Україні правової допомоги та взаємного захисту інформації з обмеженим доступом. В обох сторін є чітке розуміння пріоритетів співробітництва.

Діяльність

Графік двосторонніх контактів з Канадою у 2018 р. був насиченим на усіх рівнях української влади. Перший заокеанський візит Генерал-губернатора Канади Ж. Пайетт в Україну у січні та робочий візит Президента П. Порошенка до Канади у лютому сфокусувалися на інтенсивному політичному

діалозі, протидії російській агресії, канадській військовій підтримці й технічній допомозі Україні (у рамках проекту «Support to Judicial Reform in Ukraine»). Напередодні Саміту G7 (8-9 червня, Шарлевуа) Президент України та Прем'єр-міністр Канади скоординували позиції з цього питання, а Міністр закордонних справ України взяв участь у спеціальному засіданні щодо ситуації в Україні в рамках зустрічі МЗС G7 у квітні в Торонто та міжнародному форумі з питань безпеки та оборони у Галіфаксі в листопаді.

У парламентському вимірі у червні відбувся перший в історії візит парламентської делегації групи дружби між Україною та Канадою до Канади на чолі з Першим заступником Голови ВРУ І. Герашенко і співголовою групи з міжпарламентських зав'язків І. Крульком. Під час візиту пройшли зустрічі з міністрами, парламентарями, діаспорою тощо.

Підтримували робочі контакти міністри оборони двох країн, у тому числі в рамках зустрічей у НАТО. Оттава активно задіяна в процесі удосконалення української армії, зокрема, в рамках місії UNIFIER, яку Канада продовжила на 2019 р. Активізувалися контакти спеціальних служб, як-от у питаннях гібридних загроз та відбиття кібератак на об'єкти критичної інфраструктури. Зокрема, канадські представники приїжджають на навчання в Україну.

У липні відбувся безпрецедентний 6-денний візит Міністра міжнародного розвитку Канади Марі-Клод Бібо в Україну (відповідальна за всю технічну допомогу Україні), під час якого вперше член Уряду Канади відвідав лінію фронту на Донбасі. Крім того, були обговорені питання залучення канадських інвестицій та бізнесу, який вже працює в енергетичній, видобувній, сільськогосподарській і переробній сферах у контексті Угоди про вільну торгівлю. Ці питання стали ключовими і під час візитів до Канади Міністра закордонних справ П. Клімкіна у вересні та Першого віце-прем'єр-міністра – міністра економічного розвитку і торгівлі С. Кубіва у жовтні.

У рамках імплементації Угоди про вільну торгівлю відбулось перше засідання Спільної комісії з адміністрування Угоди, за підсумками якого був підписаний Регламент Спільної комісії із визначенням ключових принципів подальшої роботи, а в Торонто проведено перший канадсько-український інвестиційний форум CUTIS Investment Roadshow. Крім цього, в листопаді у Ванкувері відбувся організований Посольством України у Канаді бізнес захід «Ukraine: Your Trading Partner».

Ефективність публічної дипломатії у двосторонніх стосунках була підтверджена традиційною активністю української діаспори Канади.

Результати

Головних результатів у відносинах з Канадою Україна досягла в безпековій, економічній, консульській, медичній і транспортній сферах. Канада надавала постійну підтримку Україні на міжнародній арені, виступала співавтором низки міжнародних резолюцій та ініціювала заяву МЗС G7 про агресію Росії у Керченській протоці.

Українські депутати запросили канадських колег взяти участь у спостереженні за парламентськими та президентськими виборами в Україні у 2019 р. У свою чергу Канада вирішила виділити 24 млн дол. на моніторинг за виборами в Україні, досягнення гендерної рівності та поліпшення управління, у тому числі 2,5 млн дол. на підтримку зусиль у боротьбі з російською пропагандою. Сторони підписали меморандум про співпрацю щодо підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості України та субвенції з державного бюджету.

За 8 місяців 2018 р. експорт товарів з України до Канади зріс на 45,8%. У рамках цільової програми Канада виділяє 30 млн дол. на підтримку інноваційних проектів в Україні.

В Едмонтоні у вересні було відкрито Генеральне консульство України, продовжились консультації щодо безвізового режиму. З червня діє пряме авіасполучення між Києвом і Торонто.

Під час візиту міністра М.-К. Бібо оголошено про новий пакет технічної допомоги Україні, що стало першим масштабним новим пакетом після перемоги прем'єр-міністра Трюдо на виборах у 2015 р. Флагманські проекти допомоги – підтримка національної поліції, центрів правової допомоги, підтримка місцевого самоврядування (ПРОМІС), підтримка малого і середнього бізнесу (CUTIS).

Після включення України до Контрольного переліку країн для поставок автоматичної стрілецької зброї почалися предметні переговори про поставки в Україну стрілецької зброї. Укладено перший контракт на поставки канадських снайперських гвинтівок (перші поставки очікуються навесні 2019 р.).

Оголошено, що щорічна Міжнародна конференція з питань реформ в Україні пройде в Торонто в липні 2019 р. та обіцяє стати ключовою міжнародною подією на координацію підтримки України наступного року. В її рамках відбудеться і Урядова конференція.

НІМЕЧЧИНА

B+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	5
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	5
Результати	3	4
Загальна оцінка	B-	B+

2018 р. характеризувався дуже інтенсивним політичним діалогом та зростанням взаємного товарообігу на близько 25% порівняно з 2017 р. Однією з ключових проблем відносин залишалася побудова газопроводу «Північний потік-2». Українська сторона продемонструвала злагоду в адвокації цього питання за кордоном, однак швидкого прогресу у реформуванні української ГТС у 2018 р. досягнуто не було.

Політичний інтерес/залученість

Німеччина є ключовим пріоритетним партнером для України з огляду на дуже важливу роль канцлера А. Меркель у переговорах щодо врегулювання ситуації на Донбасі у «Нормандському форматі», примусу Росії до виконання Мінських домовленостей та організації миротворчої місії ООН на Сході України. Така пріоритетність засвідчена численними виступами та робочим порядком денним представників виконавчої гілки влади та переважною більшістю депутатів і місцевих політиків незалежно від їх партійної приналежності. Інтерес України до співпраці з Німеччиною у 2018 р. був зосереджений на продовженні режиму санкцій проти Росії як елементу стримування агресії, розвитку економічного співробітництва та привабленні іноземних прямих інвестицій. Чільне місце посіло питання протидії будівництву газогону «Північний потік-2». Український політичний клас сприймає Німеччину, насамперед, як країну, яка може реально допомогти Україні відновити її територіальну цілісність та ефективний контроль над нині окупованими територіями, а також як одного з найбільших інвесторів в економіку України.

Інституційна співпраця

У 2018 р. співпраця між різними інститутами української влади щодо розвитку взаємовідносин із Німеччиною була достатньо інтенсивною, з огляду на особисту роль Президента України П. Порошенка. Окрім того, завдяки тісній співпраці МЕРТ, МЗС, МінТОТ, Мін'юсту, МОН під час Українсько-німецьких міждержавних перемовин щодо співробітництва задля розвитку (листопад) було досягнуто домовленості про виділення 84,8 млн євро допомоги для України (кредити та гранти). Українські інституції були також солідарні у питанні енергетичної безпеки. За результатами засідань та круглих столів, проведених Комітетом у закордонних справах ВРУ, було прийнято Постанову «Про Звернення Верховної Ради України до міжнародного співтовариства щодо неприпустимості будівництва газопроводу «Північний потік-2» та встановлення монополії Російської Федерації на газових ринках світу» (квітень), а також організовано публічні обговорення цього питання у Брюсселі за участі Представництва України в ЄС та Прем'єр-Містра України В. Гройсмана.

Стратегічне бачення

Протягом 2018 р. не було внесено суттєвих змін до достатньо розвинутої договірно-правової бази між Україною та ФРН (чинними є близько 90 документів). Водночас напрями співпраці України з ФРН відповідають цілям і пріоритетам середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, а саме: економічне зростання (забезпечення енергоефективності та енергозбереження) та ефективне врядування (децентралізація). Варто також відзначити, що на виконання Угоди між КМУ та Урядом ФРН про співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю, тероризмом та іншими злочинами середньої

тяжкості, важкими та особливо важкими злочинами Держприкордонслужба України та Федеральна поліція ФРН підписали План двостороннього співробітництва на 2018-2019 рр.

Діяльність

2018 р. характеризувався великою кількістю візитів високого рівня (Прем'єр-міністр України, керівництво МЗС та інших міністерств, ЗСУ) та активним співробітництвом на міжвідомчому рівні. 10 квітня Президент України П. Порошенко став одним із перших іноземних лідерів, який здійснив візит до Німеччини після переобрання канцлера А. Меркель на четвертий строк. Також слід відзначити перший з 2014 р. візит канцлера до України у листопаді 2018 р, а також візити не тільки в м. Київ, але й на схід України іншими очільниками ФРН.

Окрім того, у листопаді відбулися 10 засідання українсько-німецької Групи високого рівня у Берліні та Третій німецько-український діловий форум. В Україні також відбулися спільні навчання з радіаційного захисту. МЕРТ та Офіс з просування експорту організували торгову місію до Німеччини для відкриття можливостей бізнес-співпраці для українських харчових підприємств. Було проведено понад 60 українських культурних заходів в Німеччині, серед яких, зокрема, участь України на Франкфуртському книжковому ярмарку, проведення концертів української класичної музики та презентація нового роману С. Жадана про війну на Донбасі «Інтернат».

Результати

Економічні відносини України та Німеччини демонструють значне зростання. За результатами січня – жовтня 2018 р. експорт товарів до Німеччини зріс на 22,4%. Пожвавився і взаємний товарообіг, який склав понад 8 млрд дол. Інтенсивність політичних та економічних контактів на всіх рівнях та внесення України до коаліційної Угоди між ХДС/ХСС та СДПН підкреслює унікальність характеру українсько-німецьких відносин. У 2018 р. Німеччина залишилась серед ключових партнерів, які підтримують Україну у її бажанні врегулювати мирним шляхом збройний конфлікт на Донбасі, відновити територіальну цілісність та контроль над тимчасово окупованими територіями. Берлін також прийняв першу з лютого 2017 р. зустріч глав МЗС «Нормандської четвірки» та зустріч політичних директорів. Основними питаннями стали підтримка режиму припинення вогню, обмін полоненими, робота спостережної місії ОБСЄ та модальності майбутньої миротворчої операції під мандатом ООН.

Завдяки активній роботі Посольства України в Німеччині суттєво підвищилась обізнаність німців щодо України, її економічного та культурного потенціалу, запрацював перший в Європі україномовний аудіогід на екскурсійних автобусах Berlin City Circle. Окрім того, було домовлено про виділення частини кредиту (загальним обсягом 500 млн євро) на побудову дороги Запоріжжя – Маріуполь.

Недосяжним завданням поки що залишається припинення будівництва газопроводу «Північний потік-2». Водночас було підняте питання гарантування деяких обсягів транзиту газу до ЄС територією України.

США

A-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	5	5
Інституційна співпраця	5	4
Стратегічне бачення	5	5
Діяльність	5	5
Результати	4	4
Загальна оцінка	A-	A-

Як і попереднього року, 2018 р. був позначений активною залученістю в українсько-американський діалог. Високий політичний інтерес було продемонстровано на всіх рівнях. Важливим стало оприлюднення Державним департаментом США так званої «Кримської декларації» про подальше невизнання Сполученими Штатами анексії Криму, а також одностайне засудження російської агресії проти українських кораблів у Керченській протоці. Крім того, було розширено санкційний список проти РФ у зв'язку з анексією Криму та агресією на сході України.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р., як і в попередньому, відбувався активний українсько-американський діалог. У своєму щорічному Посланні до ВРУ Президент України П. Порошенко відзначив «дуже високий рівень довіри» між Києвом та Вашингтоном і важливість підтримки України Сполученими Штатами. Зокрема, було зроблено акцент на безпековій допомозі. В аналітичній доповіді до щорічного Послання велику увагу відведено США як ключовому союзнику та глобальному партнеру, відносини з яким «продовжують зберігати високу динаміку» з усіх питань порядку денного, насамперед у контексті припинення агресії РФ проти України. Крім того, було наголошено на зусиллях США у сприянні збереження українського питання у порядку денному провідних міжнародних організацій. На тому, що «відносини між Києвом і Вашингтоном ніколи [...] не були такими близькими і такими ефективними, як в останні роки», наголосив П. Порошенко й у своєму виступі на 15-й щорічній зустрічі Ялтинської європейської стратегії.

Високий політичний інтерес до двосторонніх відносин зі США було продемонстровано на всіх рівнях. Американський напрям постійно був присутнім у порядку денному Голови держави, очільників Уряду, ВРУ, у т.ч. Комітету у закордонних справах, МЗС, Міноборони, РНБО, Посольства України в США тощо. Водночас, за словами Посла України в США В. Чалого, у поточному році спостерігалися деякі моменти неузгодженості у заявах окремих політиків у контексті президентських і парламентських виборів щодо питань національної безпеки та оборонної підтримки.

Інституційна співпраця

З огляду на стратегічність і пріоритетність двосторонніх відносин із США, діалог із Вашингтоном загалом характеризується злагодженою інституційною співпрацею на всіх рівнях. Щоправда, ситуація навколо призупинення дії торговельних преференцій для 155 видів українських товарів продемонструвала потребу дещо оперативніше реагувати на ймовірні гострі моменти, а часом працювати на їх випередження. Адже попри роботу, яку проробило МЕРТ України у 2018 р., зняття американських обмежень значною мірою залежало від ухвалення ВРУ проекту закону №7466, спрямованого на встановлення в Україні ефективної та прозорої системи колективного управління майновими правами у сфері авторського права і суміжних прав. Зрештою, закон було прийнято, але пізніше необхідного терміну.

Стратегічне бачення

США продовжує залишатися ключовим стратегічним партнером України. У стратегічному баченні Україною цього партнерства у 2018 р. змін не відбулося. Згадки про США в основних стратегічних документах відповідають поточному рівню двостороннього діалогу та співпраці. Наприклад, у Стратегії

національної безпеки України «поглиблення стратегічного партнерства зі США як гарантом міжнародної безпеки на євроатлантичному просторі» на основі Хартії Україна – США про стратегічне партнерство від 2008 р. названо головним зовнішньополітичним пріоритетом України. У Военній доктрині наголошено на підтримці США, на яку може розраховувати Україна, в контексті врегулювання збройного конфлікту на Сході.

Діяльність

Як і минулого року, центральними темами діалогу між Україною та США залишалися питання безпеки, а також територіальної цілісності та суверенітету України в умовах агресії РФ. Актуальним залишається і питання будівництва «Північного потоку-2».

Упродовж всього року відбувалися регулярні зустрічі представників української влади з американськими візаві на всіх рівнях. У т.ч. на полях саміту НАТО в Брюсселі (липень) та Паризького форуму заради миру (листопад) відбулися зустрічі П. Порошенка з Д. Трампом. У Києві відбулася зустріч П. Порошенка з радником президента США з питань національної безпеки та оборони Дж. Болтоном, який перебував в Україні з візитом на День незалежності. Перебував з візитом в Україні і спецпредставник Держдепартаменту США К. Волкер.

Важливою стала зустріч Міністра закордонних справ України П. Клімкіна та Державного секретаря США М. Помпео, що проходила 16 листопада у Вашингтоні з метою проведення пленарного засідання Комісії стратегічного партнерства Україна – США в оновленому форматі. У ході засідання було опрацьовано механізми подальшого досягнення цілей відносин між Україною та США, що їх було визначено президентами обох країн під час їх попередніх двосторонніх зустрічей. Було започатковано три нові двосторонні робочі групи з питань безпеки і протидії російській агресії, прав людини та гуманітарних питань, економіки та енергетики.

Активно розвивався діалог з американськими партнерами у сфері енергетики, обговорювалося широке коло питань, починаючи від кібербезпеки та ядерної енергії до експорту вугілля. США та Україна провели у Києві другий американсько-український діалог з питань кібербезпеки (5.11). У листопаді відбулися зустрічі Президента, Прем'єр-міністра та інших українських високопосадовців з міністром енергетики США Р. Перрі, у ході яких серед іншого було обговорено посилення енергетичної незалежності України. А. Парубій на зустрічі з Р. Перрі запросив американських інвесторів до співуправління українською газотранспортною системою (12.11).

У Вашингтоні було проведено зустріч членів Українсько-Американської Ділової Ради з українськими парламентарями (9.02). У Нью-Йорку із

представниками Українсько-Американської Ділової Ради, а також провідних компаній також зустрівся Президент П. Порошенко (26.09). Відбулося восьме засідання Україно-Американської Ради з торгівлі та інвестицій під головуванням Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України С. Кубіва та заступника торговельного представника США посла Дж. Герріша (23.10). Під час засідання було обговорено широкий спектр двосторонніх торговельно-економічних відносин, окреслено напрями активізації торгівлі, а також погоджено подальші кроки щодо спрощення взаємного доступу до ринків.

Активну роботу традиційно за різними напрямами для забезпечення українських інтересів продовжує проводити Посольство України в США, у т.ч. реагує на інформаційні атаки і впливи (наприклад, коментарі Посольства щодо спростування фейкової новини про затримання у США представників української космічної сфери, виявлення фактів фейкових запитів до губернаторів США про проведення телефонних розмов від імені посла, протидії проявам антисемітизму в Україні у відповідь на звернення 57 конгресменів США до Державного департаменту зі звинуваченням України у фінансуванні антисемітизму).

Результати

США не визнають анексію Криму та продовжують засуджувати російську агресію на Донбасі. 25 липня Державний департамент США оприлюднив так звану «Кримську декларацію» («Декларація Помпео») про подальше невизнання анексії Криму РФ. Крім того, було розширено санкційний список проти РФ у зв'язку з анексією Криму й агресією на сході України. Показово, що вперше санкції накладено на приватних осіб, які своїми інвестиціями «сприяють інтеграції Криму», а також причетні до порушення прав людини в Криму. Крім того, США офіційно засудили так звані «вибори», проведені у листопаді на окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Сенат США одногослосно прийняв резолюцію, що засуджує російську агресію проти українських кораблів у Керченській протоці у листопаді.

Хоча і в меншому обсязі, ніж попереднього року, але було схвалено безпекову допомогу Україні у розмірі 250 млн дол., що її передбачає оборонний бюджет США на 2019 р. Також було схвалено продаж Україні переносних протитанкових ракетних комплексів Javelin на суму 47 млн дол. Сполученими Штатами було передано Україні два катери берегової охорони класу «Island».

Значним досягненням стало проведення засідання Комісії стратегічного партнерства Україна – США, на відновлення роботи якої активно працювали українські дипломати. За підсумками засідання Комісії стратегічного партнерства Україна – США було оприлюднено Спільну заяву, у якій серед іншого було зазначено, що «розміщення повноцінних сил міжнародної безпеки під мандатом

ООН на підконтрольних Росії територіях Донбасу, включно із українсько-російським кордоном, створить необхідні безпекові умови для повної імплементації Мінських домовленостей».

За результатами переговорів П. Клімкіна та Р. Перрі було підписано спільну Декларацію стосовно намірів продовжити на наступні п'ять років дію Угоди між урядами України та США щодо підвищення експлуатаційної безпеки, зниження ступеня ризику експлуатації та зміцнення систем регулювання цивільних атомних об'єктів в Україні.

Було підписано Додаткову угоду до Угоди про виконання завдання у сфері розвитку між урядами України та США для сприяння більш прозорим та підзвітним процесам врядування за широкої участі громадян. Цьому передували відповідні розпорядження, розроблені МЕРТ у зв'язку із намірами Уряду США надати додаткові кошти для реалізації передбачених відповідною Угодою цілей.

США продовжують протистояти реалізації будівництва російських трубопроводів «Північний потік – 2» та другої лінії «Турецького потоку». Палата представників Конгресу США одноголосно ухвалила резолюцію проти завершення будівництва газопроводу «Північний потік – 2».

З метою підвищення стійкості місцевої економіки, інтенсифікації розвитку, а також згуртування українських громад на Донбасі продовжує надавати допомогу Україні Агенція США з міжнародного розвитку. Зростає двосторонній товарообіг: за дев'ять місяців 2018 р. експорт склав 797,5 млн дол., імпорт – 2 млрд 160 млн дол.

Було погоджено подальшу співпрацю щодо реалізації програм International Visitor Leadership Program (IVLP), Global Women Mentoring Partnership, Future Leaders Exchange Program (FLEX) з підготовки українського лідерства. Під час зустрічі Посла України в США В. Чалого з новопризначеним Помічником Державного секретаря США М. Ройс було також акцентовано увагу на важливості продовження в Україні спеціальної програми для студентів J-1 Visa Summer Work Travel Program.

Резолюцію, в якій Голодомор 1932-1933 рр. визнається геноцидом, у жовтні було ухвалено Сенатом США, у грудні – Палатою представників. На сьогодні 21 штат визнали Голодомор 1932-33 рр. геноцидом українського народу.

ФРАНЦІЯ

B-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	4	5
Результати	3	4
Загальна оцінка	C+	B-

Франко-українські відносини у 2018 р. активізувалися на кількох напрямках: інтенсифікація торгівлі та інвестицій, міжпарламентське співробітництво та амбітна культурна дипломатія. Ці ініціативи не змогли поки подолати стратегічну лакуну щодо цілей відносин чи концентрацію передовсім на питаннях, пов'язаних із вирішенням українсько-російського конфлікту, однак вони створюють позитивне підґрунтя для сприятливих змін наступними роками.

Політичний інтерес/залученість

Інтерес до Франції порівняно з попереднім роком дещо знизився, однак з огляду на її вагу в ЄС та участь у Нормандському форматі залишається стабільним. Поширення інтересу на галузеві міністерства і відомства, стимулювання співпраці на регіональному рівні (Херсон-Нормандія, Дніпро-Тулуза тощо), а також інтенсивна співпраця з оновленим торік французьким парламентом є гарним знаком. Гарним прикладом політичної залученості стали кількомісячні намагання французьких та українських політичних й громадських кіл докластися до звільнення Олега Сенцова та інших політичних в'язнів. У Посланні Президента до ВРУ про Францію не йшлося, в аналітичній доповіді до Послання країна згадувалася побіжно й описово.

Інституційна співпраця

Міжінституційних конфліктів чи незгод на французькому напрямку зовнішньої політики України у 2018 р. не спостерігалось, однак діяльність різних міністерств і відомств радше йшла паралельними треками, ніж узгоджено.

Стратегічне бачення

Ситуація з відсутністю стратегічного бачення залишається незмінною.

Діяльність

Президент П. Порошенко зустрівся з президентом Е. Макроном двічі під час багатосторонніх заходів – у рамках робочого візиту до Брюсселя для участі у заходах Саміту НАТО (13.07) та в Парижі разом із канцлеркою Німеччини А. Меркель для тристоронніх переговорів у рамках робочого візиту з відзначення Дня миру (10-11.11). Переважно обговорювалися Мінські домовленості, миротворча місія на Донбасі, санкції, звільнення в'язнів тощо. У рамках Нормандського формату відбулися дві зустрічі: переговори міністрів закордонних справ (11.06) та зустріч політичних директорів МЗС (26.07).

У першому кварталі обмінялися візитами міністри закордонних справ. П. Клімкін відвідав Париж (4-5.02; зустрічі з головою МЗС Ж-І. Ле Дріаном, Головою комітету в закордонних справах Національних Зборів М. де Сарнез, Головою комітету у європейських справах Сенату Ж. Бізе). Головною темою залишалося врегулювання ситуації на Донбасі, однак обговорювали й розширення економічного та культурного співробітництва, плани відкриття Року французької мови в Україні та української мови у Франції, залучення Франції до адміністративної реформи.

Міністр закордонних справ Франції Ле Дріан відвідав Україну 23 березня, зустрівся з П. Порошенком для обговорення проектів у сфері військово-технічного та економічного співробітництва, підтримки реформ, очільником МЗС П. Клімкіним, першим заступником Голови ВРУ І. Геращенко та ін. На початку 2018 р. планувалася, однак не було здійснена, трестороння зустріч міністрів закордонних справ України, Німеччини та Франції.

Активно відбувалася парламентська співпраця. На початку квітня відбувся візит до України делегації на чолі з керівниками груп дружби «Франція-Україна» у Сенаті Е. Морея та Національних зборах В. Фор-Мунтян. У рамках візиту відбулася зустріч із заступником міністра закордонних справ В. Боднарем (05.04), візит на Донбас поблизу окупованих районів, а також до Одеської області. Голова ВРУ А. Парубій та делегація депутатів відвідали на запрошення очільника Сенату Франції Париж (10-11.06).

Вперше з 2011 р. відбулася низка засідань: Українсько-французької міждержавної комісії з економічного співробітництва (30.10, Київ, головували держсекретар МЗС Франції Ж.-Б. Лемуан та віце-прем'єр Г. Зубко), присвячене розширенню французьких інвестицій в Україну, українсько-французької робочої групи з питань співробітництва у галузі сільського господарства (23.10), українсько-французької ділової ради в штаб-квартирі національного ділового об'єднання MEDEF (25.06, у т.ч. обговорення інфраструктурних проектів). Українські делегації брали участь у заходах економічного спрямування у Франції: конференції «Україна – нова генерація» (22.10), агровиставці SIAL (23.10), французько-українському економічному форумі для французьких підприємств (10.12).

Окремо відзначимо два візити міністра внутрішніх справ А. Авакова (29.05, 5.10 разом з головою ДСНС), пов'язані із закупівлею гвинтокрилів Airbus, а також робочий візит до Парижу делегації м. Києва для вивчення досвіду створення та функціонування столичних агломерацій (4-8.11).

Посольство України у Франції у 2018 р. вело активний політичний діалог. Зокрема, було проведено такі заходи: колокіум для французьких політиків та бізнесменів (24.01), зустрічі з членами Групи дружби Франція-Україна Сенату (14.11), з членами комісії Євразія Національної ради Радників Франції з питань зовнішньої торгівлі (12.12), з Гендиректором з питань політики та безпеки МЗС Франції Н. Де Рів'єром та з Генеральним директором з міжнародних відносин та стратегії Міністерства збройних сил Франції А. Гіттон (26.11), з членами Групи дружби Франція-Україна Національних зборів (27.11) та ін. Посол зустрічався з регіональними політиками (Іль-де-Франс, Діжон, Нормандія, Бретань), а також відкрив почесне консульство в Тулузі (жовтень).

Важливим елементом франко-українського порядку денного стало активне залучення французьких політиків, дипломатів, української діаспори у Франції

до справи визволення О. Сенцова та інших політв'язнів (почергове голодування перед посольством РФ в Парижі, демонстрація фільму О. Сенцова «Геймер», акція посла Франції з питань прав людини в РФ, статті в газеті Le Monde (21.08, 9.11), звернення до президента Макрона (20.08), який піднімав це питання у телефонних розмовах та при особистих зустрічах з В. Путіним.

Надзвичайно активним було посольство та, зокрема, його культурний центр у справі культурної дипломатії. Це стосується вшанування українців, які полягли на території Франції у роки Другої Світової війни, Днів Анни Ярославни в Санліс (9-20.05) та відкриття пам'ятника Анні Ярославни в Тулузі (2.10), заходів до річниці Голодомору. Також проводилися художні виставки, демонстрації українських фільмів, було організовано стенд на Паризькому книжковому ярмарку, запущено інтернет-платформу «Нова Україна». В Україні в лютому відбувся Тиждень франкофонії, а 1 вересня за підтримки МОН почався рік французької мови. Орденами були відзначені колишній президент Франції Ф. Олланд, дипломатичний радник Президента Франції у 2014-2017 рр. Ж. Одібєр та Голова групи дружби Франція-Україна Національних зборів у 2012-2017 рр Р. Поврос.

Водночас на локальному рівні відбулися інциденти: депутати французького парламенту були присутні на церемонії відкриття Керченського мосту, відбулося підписання угоди про побратимські відносини між містами Маріньяном та Євпаторія, та французький суд відмовив у закритті т.зв. «Представництва ДНР у Марселі» (06.09). Втім, МЗС Франції відмежовується від таких подій і постійно підкреслює підтримку територіальної цілісності України. Окрім того, посольство та українські організації Франції реагувало на негативні інформаційні приводи в культурній сфері (участь бойовика ДНР З. Прілепіна у Паризькому книжковому салоні, маркування українських артистів балету як російських, демонстрація пропагандистських фільмів тощо).

Результати

Протягом 2018 р. Україні не вдалося переламати тенденцію до низького інтересу Франції на найвищому рівні до інтенсифікації двосторонніх відносин поза межами Нормандського формату. Попри кількаразове поновлення запрошень, президент Е. Макрон так і не відвідав Україну в 2018 р. (на тлі двох візитів до РФ), а прем'єр-міністри не мали прямих контактів. Утім, позиція Франції з ключових для України питань конфлікту залишається задовільною: МЗС опублікувало критичну заяву до четвертої річниці анексії Криму (18.03), засудило будівництво Росією Керченського мосту (15.05), Е. Макрон та А. Меркель виголосили спільну заяву напередодні незаконних виборів на окупованих територіях (11.11), Франція разом з іншими державами G7 зробила жорстку заяву щодо агресії РФ на Чорному морі (27.11). Водночас Франція залишається країною, націленою на принциповий діалог із Росією, розширення двостороннього економічного співробітництва та контактів громадянських суспільств,

а відтак протриває посиленню санкцій та жорсткій політиці щодо агресора. Побічним наслідком цього залишається обережне ставлення до євроінтеграційних перспектив України, про яку найчастіше говорять як про сусіда чи партнера ЄС. Східний напрямок політики сусідства ЄС Франції нецікавий, і це наряд чи зміниться, якщо не розпочнуться масштабні ділові зв'язки.

Вдалося досягнути певних успіхів в інтенсифікації економічного співробітництва, запустити більш амбітну культурну дипломатію у Франції, налагодити міжпарламентське співробітництво, що в разі успішного продовження зможе створити підґрунтя для більшої зацікавленості двосторонніми стосунками чи перспективами європейської інтеграції України на найвищому політичному рівні.

Протягом року було підписано кілька угод, зокрема «Угоду між Урядом України та Урядом Французької Республіки щодо офіційної підтримки у створенні єдиної системи авіаційної безпеки та цивільного захисту в Україні» (29.05), відповідно до якої Україна придбає 55 вертольотів Airbus Helicopters для використання у заходах з охорони кордону, цивільного захисту та пошуково-рятувальних операцій. У грудні була отримана перша партія, яку передали до НГ та ДСНС. Також було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Укравтодором та французькою компанією «Vouygues Construction» щодо співпраці у галузі будівництва платних доріг (25.06). Анонсовано роботу над новими проектами, зокрема щодо побудови сонячної електростанції в Чорнобилі, в галузі залізничного транспорту, управління водними ресурсами та переробки відходів, аграрного виробництва тощо.

У сфері торговельних обмінів спостерігається зростання французького експорту в Україну (+18% у 2017 р., +20% за 9 міс. 2018 р.), передовсім завдяки дії УА та ЗВТ. Однак з українським експортом до Франції справи йдуть важче: за 9 міс. 2018 р. він зменшився майже на 8%, що поглиблює асиметрію торгівельних обмінів між країнами. Франція займає 4 місце за обсягом здійснених іноземних інвестицій та залишається одним із найбільших іноземних роботодавців.

ЯПОНІЯ

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	5	4
Результати	5	4
Загальна оцінка	B	C+

У 2018 р. вдалося втримати співпрацю з Японією на належному рівні завдяки урядовим ініціативам. Однак політична залученість і стратегічне бачення цього напрямку традиційно недопрацьовані. Позитивним аспектом виглядає активізація взаємодії в освітній, медичній сферах та охороні навколишнього середовища. Значний вклад зроблено в розвиток Нацполіції. Важливою складовою плідної співпраці є активна підтримка Японією на міжнародному рівні суверенітету та територіальної цілісності України.

Політичний інтерес/залученість

Традиційно залученість різних суб'єктів органів влади до зазначеного напрямку зовнішньої політики досить висока і в 2018 р. не зазнала значних змін. Політичний інтерес чітко висвітлений в аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента як до однієї з найбільших країн-імпортерів та важливої світової держави, з якою Україна має відносини глобального партнерства, і яка є не тільки одним із ключових партнерів у протистоянні російській агресії, але й найбільшим фінансовим донором України.

Перспективними напрямами співпраці залишаються впровадження в Україні сучасних енергозберігаючих технологій в енергетиці, промисловості, муніципальному секторі, залучення японських інвестицій у розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури України, а також аграрного сектора, зокрема його матеріально-технічної бази.

Політична верхівка обох країн свідомо, що питання анексії Кримського півострова та приналежності Курильських островів є об'єктивно пов'язаними в міжнародно-правовому контексті, що використовується РФ у переговорному процесі.

Інституційна співпраця

Інституційна взаємодія носить несистемний характер і базується здебільшого поза межами координаційних структур, що, як не дивно, не заважає окремим органам влади досягати значних успіхів у реалізації японського напрямку зовнішньої політики України. У 2018 р. високу активність проявили міністерства закордонних справ, оборони, освіти, аграрної політики та продовольства, внутрішніх справ, екології та природних ресурсів України.

Стратегічне бачення

У стратегічних документах двосторонні відносини України з Японією окремо не розглядаються. Двосторонніх комплексних угод у 2018 р. прийнято не було.

Діяльність

Традиційно в дуже активному режимі продовжується міждержавна співпраця: реалізовується модернізація Бортицької станції аерації (БСА), а також проект реконструкції дюкерів, що пролягають через Дніпро. Про це йшлося на спільній прес-конференції щодо надання Україні фінансової допомоги від Уряду Японії у розмірі 3,6 млн дол. У зазначеній конференції взяли участь Надзвичайний і Повноважний Посол Японії в Україні та Віце-прем'єр-міністр – Міністр регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України (19.02.).

Також відбулась зустріч Міністра внутрішніх справ А. Авакова з Надзвичайним і Повноважним Послом Японії в Україні Ш. Сумі з приводу передачі Нацполіції обладнання цифрового транкінгового радіозв'язку (15.03).

У рамках робочого візиту у Японію голови Держпродспоживслужби з метою розширення експорту української сільськогосподарської та харчової продукції відбулися переговори з представниками міністерства сільського господарства, лісництва та рибальства Японії (19.04).

Плідним на зустрічі виявився травень. На початку травня українська делегація під головуванням Міністра екології та природних ресурсів України О. Семерака перебувала з робочою поїздкою у Токію, де відбулися зустрічі з Державним міністром економіки, торгівлі і промисловості Японії та з Міністром навколишнього середовища Японії, а також представниками офісу JICA (урядова організація із надання технічної, грантової допомоги та пільгових кредитів урядам іноземних держав).

У Міненерговугілля проведено робочу зустріч із представниками Посольства Японії в Україні у травні. Голова Держенергоефективності разом із представниками Посольства Японії в Україні обговорили позитивну динаміку розвитку відновлюваної енергетики в Україні, законодавчі стимули та перспективи, а також можливості співпраці України та Японії у рамках «зелених» проектів, особливо в біоенергетиці та переробці сміття (16.07).

Делегація Міністерства сільського господарства, лісництва та рибальства Японії проводила аудит системи державного контролю при виробництві м'яса птиці та продуктів з нього (16.07-23.07).

У жовтні відбулись перші українсько-японські консультації з питань безпеки під час візиту в Японію делегації Міністерства оборони України на чолі із заступником Міністра оборони України з питань європейської інтеграції. Делегація Міністерства оборони спільно з делегацією Міністерства закордонних справ на чолі із заступником міністра закордонних справ взяла участь у зустрічі та переговорах із парламентським Віце-міністром закордонних справ Японії в Міністерстві закордонних справ, у ході яких були обговорені актуальні питання українсько-японських двосторонніх відносин та можливості започаткування співробітництва між військово-морськими силами двох країн.

У ході візиту в Японію Міністр освіти і науки України Л. Гриневич обговорила з новопризначеним Міністром освіти, культури, спорту, науки і технологій Японії питання про визнання дипломів, співпрацю у межах міжнародних організацій та відновлення роботи спільної Українсько-японської комісії з науково-технічного співробітництва, а також підписання Угоди про співробітництво у сфері науки (09.10).

Результати

За підсумками поточного року уряди України та Японії плідно співробітничали як на двосторонньому рівні, так і в рамках міжнародних організацій. Зокрема, Україна жорстко засуджує дії Пхеньяна, закликає світове співтовариство вжити додаткових заходів для притягнення КНДР до відповідальності та висловлює у цьому зв'язку повну підтримку Японії, а Японія послідовно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України та недоторканість міжнародно визнаних кордонів України, засуджує затримання українських кораблів у Керченській протоці.

Уряд Японії надав у 2018 р. 3,6 млн дол. на виконання семи проектів шістьма агентствами ООН в Україні (Міжнародна організація з міграції, Програма розвитку ООН, Агентство ООН у справах біженців, Дитячий фонд ООН, Управління ООН з обслуговування проектів, Всесвітня Організація Здоров'я) задля підтримки людей і громад, які постраждали від конфлікту на сході України.

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ

В-

Європейський Союз
Східне партнерство
Європейське енергетичне
співтовариство

А-
В-
С+

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

A-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	5	5
Інституційна співпраця	4+	4+
Стратегічне бачення	4+	5
Діяльність	5-	4+
Результати	4	4+
Загальна оцінка	B+	A-

	Загальна оцінка	Політичний інтерес/залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Політичний діалог	A-	5	4	5	5	5
Економічна співпраця	A-	5	5	5	4	4

ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ

У стосунках Україна – ЄС 2018 р. видався досить плідним з огляду на широкий спектр питань, за якими сторони змогли погодити взаємоприйнятний формат співпраці. Суттєвим виявом схвалення успіхів України в євроінтеграційному напрямі стало виділення ЄС 1 млрд євро макрофінансової допомоги. Водночас через постійну загрозу територіальній цілісності та суверенітету України з боку РФ та більш повільне, ніж бажане, розгортання ряду реформ ініціати́ва української сторони щодо подальшого поглиблення співпраці у цифровій, енергетичній і митній сферах, а також входження до Шенгенської зони в найближчому майбутньому залишаються дискусійними питаннями.

Політичний інтерес/залученість

Євроінтеграційний курс України у 2018 р. продовжив користуватись беззастережною підтримкою всіх гілок влади України. Як і в попередні роки, ключовими дійовими особами на цьому напрямі залишались Президент України, Віцепрем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, а також Міністр закордонних справ.

Завдяки внесенню Президентом України 3 вересня пропозицій до ВРУ щодо закріплення в Конституції європейського та євроатлантичного напрямів розвитку України можна говорити про послідовність і бажання фіксації незворотності обраного курсу на рівні найвищого керівництва держави. Підтримка ініціативи Президента 311 голосами депутатів ВРУ у першому читанні 22 листопада після визнання Конституційним судом внесених на розгляд пропозицій законними підтверджує переважаючу єдність парламенту щодо євроінтеграційного курсу України.

Попри те, що президентські передвиборчі перегони офіційно стартують лише наприкінці грудня поточного року, переважна більшість кандидатів, що планують змагатись за пост Президента, декларують курс на подальше посилення відносин України з ЄС у разі перемоги. Найбільш безапеляційні заяви з цього приводу лунають із вуст чинного Президента.

Інституційна співпраця

Інституційно євроінтеграційний напрям протягом року не зазнав суттєвих змін. Водночас з'явилися перші видимі плоди діяльності Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції, створеного наприкінці 2017 р. Зокрема, Урядовий офіс розпочав координацію системного планування та реалізації заходів державної політики у відповідності до зобов'язань України у сфері євроінтеграції. Найвагомішим його доробком є затверджений Урядом спеціальний План заходів з виконання УА, що встановлює чіткі

терміни та відповідальність сторін за її імплементацію. Він включає близько 2000 завдань, кожне з яких відповідає окремій статті УА або впроваджує визначені норми права ЄС (*acquis communautaire*) у 27 сферах. Виконання завдань покладається на 77 відповідальних та додаткових 29 органів влади за згодою. План заходів у такий спосіб створює цілісну картину і спрощує не тільки розуміння алгоритму українського поступу у сфері євроінтеграції, але і контроль за ходом виконання поставлених задач як з боку самого уряду, так і громадянського суспільства.

Натомість поточний стан успішності влади у виконанні УА за найоптимістичнішими оцінками сягає менше 50%, що свідчить про існування значних перепон саме на практичному рівні реалізації планів і негативно позначається на іміджу «євроінтеграційних чиновників», та ставить під сумнів спроможність української влади дотримуватись попередньо взятих на себе обіцянок.

Стратегічне бачення

У найближчі роки не варто прогнозувати появи більш стратегічного договору з ЄС, ніж існуюча УА. Інша справа – її актуальність. У 2018 р. Рада асоціації вперше за п'ять років прийняла рішення про перегляд УА в частині енергетики, цифрового ринку та взаємовизнання сертифікатів відповідності на промислову продукцію, що загалом відкриває для України нові перспективи і можливості.

Окремої згадки заслуговує також схвалення Дорожньої карти законодавчого забезпечення виконання УА на 2018-2019 рр, що містить перелік із 57 законодавчих актів, які потребують ухвалення ВРУ за сферами їх відповідності до розділів УА та Річний План заходів з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 рр, який визначає план та порядок проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед громадськості.

Діяльність

Інтенсивність контактів між Києвом та Брюсселем з 2014 р. є традиційно високою, але у 2018 р. кількість зустрічей, спільних заходів та телефонних розмов українського керівництва з партнерами з ЄС та його держав-членів перевищила відповідні показники за попередні роки. Щоправда активне просування двостороннього порядку денного поступалося місцем необхідності винесення на обговорення більш пекучих тем, зокрема захисту територіальної цілісності та суверенітету України і протидії російській агресії у зв'язку з загостренням ситуації в Азовському морі. Через це значно сповільненими є переведення в практичну площину ініціатив щодо інтеграції України до Цифрового спільного ринку, Енергетичного союзу, Шенгенської зони, а також поглиблення співробітництва у митній сфері.

Результати

Найбільш вичерпно успіхи України в євроінтеграції було окреслено в Спільній заяві за результатами ювілейного Двадцятого Саміту Україна – ЄС, що відбувся 9 липня 2018 року у Брюсселі. У ній, зокрема, йдеться про позитивні результати реформ у сфері охорони здоров'я, пенсійного забезпечення, децентралізації, державного управління, а також у сфері державних закупівель та охорони навколишнього середовища. Водночас наголошується на необхідності докладання подальших зусиль для покращення ділового та інвестиційного клімату, захисту прав суб'єктів господарювання, реформування енергетичного сектору тощо.

Українському керівництву також вдалось винести на спільне обговорення поглиблення взаємодії для протидії зовнішньому втручанню у виборчі процеси в Україні та ЄС, а також ініціативи щодо «патронажу» держав-членів ЄС над містами та районами підконтрольних Україні територій Донецької та Луганської областей.

У вересні було підписано Угоду щодо макрофінансової допомоги Україні з боку ЄС на суму 1 млрд євро (що має не тільки економічне, а, насамперед, і політичне значення), а вже наприкінці листопада Єврокомісія ухвалила рішення про виділення Україні першого траншу.

ЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ

2018 р. демонструє продовження позитивних трендів у розвитку економічного співробітництва України та ЄС. Зберігається політична єдність та належна міжінституційна співпраця щодо реалізації політики євроінтеграції. Посилюється тенденція зростання зовнішньоторговельного обороту. За підсумками 5-го засідання Ради асоціації Україна та ЄС підписано низку угод у сфері інфраструктури, енергоефективності, технічного співробітництва. Проблемними питаннями двостороннього порядку денного лишаються низькі темпи імплементації УА в частині ГВЗВТ та залучення європейських інвестицій.

Політичний інтерес/залученість

2018 р. засвідчує збереження тенденцій європейського поступу України. Усі політичні гравці (Президент, Парламент, Уряд) демонструють інтерес та залученість у процеси європейської інтеграції. Фундаментом економічної співпраці з ЄС продовжує виступати УА в частині ГВЗВТ, й увага основних стейкхолдерів спрямована на процеси її імплементації. Зближення з ЄС в економічній сфері охоплює широке коло питань, у т.ч. поза межами ГВЗВТ (малий

та середній бізнес, цифрова економіка, фінансові послуги, транспорт, регіональне та транскордонне співробітництво, соціально-трудова відносина тощо). Актуальним та ефективним напрямом поєднання зусиль з європейськими партнерами лишається застосування економічних важелів у стримуванні російської агресії та підтримка реформ в Україні з наданням макрофінансової допомоги. Цьогорічне Послання Президента України до ВРУ не визначає нових завдань щодо розвитку економічного співробітництва з ЄС на відміну від попереднього року.

Інституційна співпраця

Органи влади забезпечили у 2018 р. належний рівень інституційної співпраці, який ознаменувався відсутністю суттєвих протистоянь. Зокрема, було досягнуто порозуміння та знято чутливе для європейської сторони питання щодо мораторію на експорт необробленої деревини. Внутрішню координацію європейської інтеграції забезпечує Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції і Міністерство економічного розвитку і торгівлі. Міжінституційна співпраця в економічному вимірі реалізується через такі формати, як Рада з просування експорту та Офіс з сприяння експорту. Розширюється діалог органів влади з ПГС Україна – ЄС та УНП ФГС СхП. На двосторонньому рівні продовжується співробітництво з Групою ЄК з підтримки України, працюють формати, передбачені УА та СхП, а також започаткована діяльність нових, створених у відповідності до вимог УА, – Ради з питань торгівлі та сталого розвитку і Дорадчої групи з питань торгівлі та сталого розвитку.

Стратегічне бачення

Стратегічне бачення економічної співпраці з ЄС, як і раніше, ґрунтується на положеннях УА в частині ГВЗВТ, головним імплементаційним документом якого є План заходів щодо виконання УА, затверджений у попередньому році КМУ. До середньострокових цілей відносяться також положення Спільного робочого документу «Східне Партнерство – 20 очікуваних досягнень до 2020 р.: фокусуючись на головних пріоритетах та реальних результатах», де економічні питання включені до Пріоритету I «Економічний розвиток та ринкові можливості». Експортна стратегія України («Дорожня карта» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 рр, схвалена КМУ 27.12.2017 р., містить окремі пункти стосовно розвитку співпраці з ЄС. МЕРТ проводяться національні консультації з розробки секторальних та крос-секторальних експортних стратегій. На форумі «Україна на Єдиному цифровому ринку ЄС» (18.12) було презентовано проект Стратегії інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС та план заходів з її реалізації. На виконанні завдань всередині країн концентрується річний План пріоритетних дій уряду на 2018 р. Проголошені у 2017 р. ініціативи приєднання до Митного союзу ЄС, Енергетичного союзу ЄС, вступ в дію Спільного авіаційного простору у 2018 р. лишаються без змін.

Діяльність

Ювілейний 20-й Саміт Україна-ЄС більшою мірою підбив підсумки попередньої діяльності, аніж визначив подальші кроки щодо поглиблення економічної інтеграції партнерів. У підсумковій заяві ЄС очікує на подальші зусилля України, необхідні для покращення ділового та інвестиційного клімату, а також захисту прав суб'єктів господарювання, у т.ч. права інтелектуальної власності, права на географічні позначення, послуги та поведження в морських портах.

На четвертому засіданні Комітету асоціації між Україною та ЄС було обговорено прогрес виконання УА, питання економічної та секторальної інтеграції, стратегічні комунікації, подальшу співпрацю. Поява нових форматів співробітництва матеріалізувалась через інавгураційне засідання Ради з питань торгівлі та сталого розвитку та установче засідання української сторони Дорадчої групи з питань торгівлі та сталого розвитку. Крім того, у 2018 р. відбулись друге засідання Підкомітету Україна – ЄС з питань торгівлі та сталого розвитку та п'яте засідання Ради асоціації Україна та ЄС. Протягом року відбувались численні заходи економічного спрямування: засідання платформ, панелей, робочих зустрічей на міністерському та експертному рівнях. Була проведена робота з реалізації Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором і Кредитної угоди між Україною як Позичальником, Національним банком України як Фінансовим агентом Позичальника та Європейським Союзом як Кредитором (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Європейського Союзу у сумі до 1 млрд євро). Натомість ускладнюється ситуація з виконанням УА в частині ГВЗВТ, темпи імплементації якої не відповідають зобов'язанням, взятим на себе Україною.

Результати

Звіт ЄС про виконання Україною УА підкреслює певний прогрес у сферах санітарних і фітосанітарних питань, корпоративного законодавства, державних закупівель і захисту довкілля. Зокрема, було підвищено ефективність управління державним майном у результаті послідовних економічних реформ (великі державні підприємства продовжили збільшувати прибуток під керівництвом незалежних наглядових рад, сотні менших – успішно приватизовано), було впроваджено законодавство з енергоефективності, у т.ч. створення Фонду енергоефективності. Водночас відзначено незначний прогрес у створенні незалежних операторів у сфері газу та електроенергії.

У результаті реалізації Меморандуму про взаєморозуміння та Кредитної угоди між Україною та ЄС щодо Четвертої програми макрофінансової допомоги Україні стали доступними кошти в обсязі 1 млрд євро. За підсумками п'ятого засідання Ради асоціації Україна та ЄС 17.12.2018 р. підписано низку угод

у сфері інфраструктури, енергоефективності, технічного співробітництва. Частка ЄС у зовнішній торгівлі України перевищує 40%, зовнішньоторговельний оборот демонструє тенденції стійкого зростання. Декларативними лишаються наміри ЄС зміцнювати пов'язану з інвестиціями підтримку за допомогою Зовнішнього інвестиційного плану. У 2018 р. ЄС вчергове поновив економічні санкції проти РФ, що в умовах протидії гібридним загрозам є успіхом української дипломатії, оскільки збереження європейської єдності у даному питанні стає дедалі складнішим завданням.

СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	4	3
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	5	5
Результати	4	4
Загальна оцінка	В-	В-

Східне партнерство втратило фокус уваги у порівнянні з попереднім роком, що є традиційним для періодів між Самітами. Переважно діяльність у рамках ініціативи 2018 р. змістилась на операційний рівень і полягала у виконанні «20 досягнень до 2020 року», а головна увага була прикута до оцінки перших результатів. Моніторинг Європейської служби зовнішньої дії позитивно відзначив наступне: схвалення інвестиційного плану транспортної мережі TEN-N, зростання торгівлі між ЄС та партнерами, збільшення фінансової підтримки для малих і середніх підприємств. Стратегічні перспективи ініціативи лишаються невизначеними на тлі невисокої зацікавленості України і решти країн-учасниць і відсутності нових амбітних цілей.

Політичний інтерес/залученість

СхП, як і раніше, розглядається Україною в контексті додаткових можливостей для поглиблення європейської інтеграції поза рамками УА. Як наслідок, ініціатива загалом та її секторальні складові не знаходять значної зацікавленості в основних стейкхолдерів. Попри заяву Високого Представника ЄС – віце-президента ЄК Ф. Могеріні, що СхП є ключовим компонентом зовнішньої політики ЄС, реалії засвідчують відсутність інтересу основних політичних гравців в Україні щодо залучення до його реалізації. Традиційно рік між самітами СхП позначається спаданням інтересу до даної проблематики. 2018 р. став певним виключенням лише у зв'язку з першою оцінкою прогресу у виконанні Спільного робочого документу «Східне Партнерство – 20 очікуваних досягнень до 2020 р.». Головна увага з українського боку, як і раніше, зосереджена на імplementації положень УА, що знаходить відображення як у внутрішньому порядку денному, так і двосторонніх відносинах з ЄС.

Інституційна співпраця

Міжінституційну співпрацю, як і в попередні роки, забезпечує Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Офіс підпорядкований віце-прем'єру з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та спільно з МЗС опікується питаннями внутрішньої координації і взаємодії із заступниками міністрів з питань європейської інтеграції, хоча й не має спеціального підрозділу з СхП. Намагання координувати позиції з країнами-партнерами простежуються здебільшого з боку громадянського суспільства і стосуються, насамперед, країн-підписантів УА. Структурована взаємодія із ширшим колом організацій громадянського суспільства має додатковий імпульс внаслідок інституційної підтримки з боку проекту ЄС «Громадська синергія», що дозволяє посилювати співпрацю з суб'єктами прийняття рішень як в Україні, так і на рівні європейських інституцій.

Стратегічне бачення

Роль дороговказу щодо співробітництва в рамках СхП на даному етапі виконує Спільний робочий документ «Східне Партнерство – 20 очікуваних досягнень до 2020 р.: фокусуючись на головних пріоритетах та реальних результатах». Документ має додану вартість для України у порівнянні з нормами УА та відповідними імplementаційними документами. Окремі досягнення доповнюють, уточнюють сфери співпраці та інструменти, які передбачені в УА, а також сприяють глибшому реформуванню життєвоважливих сфер для українського суспільства. Проте, його положення не перенесені в національні офіційні документи ані стратегічного, ані тактичного рівня. Щорічне Послання Президента 2018 р. не визначає нових орієнтирів, які мали б бути досягнуті в рамках СхП. Як і раніше, відсутня стратегія розвитку відносин з країнами-партнерами, що

вчергове підтверджує більшу зацікавленість України (як і решти учасників СхП) двостороннім треком СхП, аніж багатостороннім. Стратегічне планування в рамках СхП практично унеможливлено переважно через невизначеність з боку ЄС щодо майбутнього ініціативи – навіть черговий саміт, який мав відбутися у ювілейному 2019 р., вирішено перенести на 2020 р.

Діяльність

Головна діяльність у рамках СхП наразі концентрується навколо виконання «20 ключових досягнень до 2020 року», які розділені на чотири пріоритети та три міжсекторальні пункти. Попри відсутність чітких юридичних зобов'язань щодо їх виконання Україна намагається використовувати запропоновані інструменти, які різною мірою сприяють імплементації започаткованих реформ і виконанню УА. Найбільш помітною офіційною подією 2018 р. стала зустріч міністрів закордонних справ країн-учасниць СхП у рамках засідання Ради ЄС, присвячена оцінці результатів ініціативи та її перспектив на майбутнє.

У міжнародному вимірі працюють традиційні формати: формальні та неформальні міністерські зустрічі, засідання тематичних платформ і їх панелей, EURONEST, CORLEAP (8-е засідання відбулось в Києві), відбувається співпраця з Форумом громадянського суспільства (Українською національною платформою).

У 2018 р. тов відносинам у рамках СхП переважно завдавало громадянське суспільство, яке зокрема представило власну оцінку поступу України у виконанні двадцяти досягнень СхП до 2020 р. Педалювання теми необхідності поєднання в рамках СхП зусиль країн-підписантів УА знайшло своє продовження у форматі другого Форуму асоціацій, як експертно-дискусійного майданчика для обговорення спільних викликів та успішних практик.

Результати

За відсутності нових амбітних ініціатив та невисокого політичного інтересу до проблематики СхП основні результати стосуються виконання «20 досягнень до 2020 року». Моніторинг Європейської служби зовнішньої дії серед позитивних зрушень наводить приклади схвалення інвестиційного плану транспортної мережі TEN-N, зростання торгівлі між ЄС та партнерами, збільшення фінансової підтримки для малих та середніх підприємств, а також запуск Європейської школи СхП. Найменший поступ відзначено в антикорупційних реформах та реформі судоустрою, свободі медіа та правах людини. За оцінками вітчизняних громадських експертів, найактивніше Україна просувається у сферах боротьби з корупцією, реформи державного управління, безпеки, розвитку малого та середнього бізнесу, впровадження зони вільної торгівлі з ЄС, захисту довкілля, візової лібералізації тощо. Слабким є прогрес у трьох сферах:

реформі судочинства, енергопостачанні та гармонізації цифрових ринків. Не відбувається помітних зрушень й у напрямі консолідації зусиль країн-партнерів щодо розвитку внутрішніх взаємодій у рамках СхП та просування спільних інтересів на рівні ЄС. Як наслідок, нагальним завданням порядку денного співробітництва з партнерами з ЄС та країн СхП постає визначення перспектив СхП після 2020 р.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЕНЕРГЕТИЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	2	3
Результати	2	3
Загальна оцінка	C-	C+

У 2018 р. співпраця України та Енергетичного Співтовариства продовжувалася в контексті впровадження законодавства ЄС з електроенергії, газу, нафти, керівних принципів транс'європейської енергетичної інфраструктури, безпеки постачання, захисту навколишнього середовища, енергоефективності, відновлюваної енергетики та статистики. Секретаріат Енергетичного Співтовариства як оператор проекту EU4Energy (замість INNOGATE) розширив діяльність в Україні, відзначив певні досягнення (Фонд енергоефективності, довкілля) і недопрацювання (анбандлінг НАК «Нафтогаз України») України за 2018 р.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до Енергетичного Співтовариства є високим та обумовлений продовженням реформування ринків газу й електроенергії, запровадженням практик енергоефективності, захисту довкілля, наявними викликами енергетичній безпеці, зокрема, актуальністю питань ефективного функціонування ГТС. Високу активність проявляли депутати Комітету з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики і ядерної безпеки ВРУ, які проводили слухання та робочі зустрічі з конкретних питань імплементації європейського енергетичного законодавства. Мінприроди, Міненергетики і Мінрегіонбуд разом із Держергоефективності проявляли високий інтерес та брали участь у численних робочих заходах Енергетичного Співтовариства. Додатковий інтерес зумовило розширення співпраці між Енергетичним Співтовариством, проектом EU4Energy та Міжнародним енергетичним агентством щодо організації заходів з підвищення кваліфікації для співробітників державних органів влади, НКРЕКП та енергетичних компаній.

Інституційна співпраця

Протягом року відзначено вищий рівень взаємодії між окремими ЦОВВ, між КМУ та ВРУ щодо відпрацювання питань, пов'язаних з Енергетичним Співтовариством.

Представники влади брали активну участь у заходах, що організовувалися в Україні та ЄС, зокрема, у робочих зустрічах депутатів у Відні для опрацювання змін до ЗУ «Про відновлювані джерела енергії» в частині запровадження аукціонів.

Однак залишається проблема якості відпрацювання проектів нормативно-правових документів, зокрема, узгодження енергетичних та екологічних питань і відповідності середньо та довгостроковим цілям розвитку економіки. Такі ситуації уповільнювали підготовку документів. В окремих випадках навіть погоджені на рівні КМУ документи поверталися із зауваженнями від Енергетичного Співтовариства.

Стратегічне бачення

Концептуальні документи підтверджують стратегічне бачення місця України в єдиному енергетичному ринку ЄС та розширюють перелік напрямів інтеграції. Зокрема, щорічне послання Президента України ставить за мету інтеграцію в Енергетичний союз, а План пріоритетних дій Уряду на 2018 р. передбачає конкретні дії із завершення анбандлінгу Нафтогазу та містить чіткі критерії його виконання.

Відповідно до УА, яка передбачає реформування ринку електроенергії, продовжується виконання вимог ЗУ «Про ринок електричної енергії» в частині розділення функцій генерації, транспортування, розподілу та постачання електроенергії. Центральні органи влади та бізнес почали підготовку законодавства про аукціони для відновлюваної енергетики.

Діяльність

У 2018 р. продовжувалася співпраця між українськими органами влади та Енергетичним Співтовариством у частині імплементації енергетичного законодавства. Спеціалісти ЕС провели та взяли участь у низці навчально-тренінгових заходів для представників з України, зокрема такі, як ЕС Summer School, ЕС Regulation School. Розпочато активну співпрацю за новими напрямками – кібернетична безпека та інвестиційна безпека енергетичного сектору. Готуються відповідні інструменти і програми.

Неодноразово відбувались візити керівників Секретаріату Я. Копача і Д. Бушле та зустрічі з українськими високопосадовцями, присвячені, зокрема, обговоренню монополії облгазів, затримці з реформою енергетичних ринків України, суперечкам між державними компаніями та НКРЕКП. Зі свого боку керівники Міненерго та Мінприроди, представники НКРЕКП, державних енергетичних компаній приймали активну участь у тематичних заходах ЕС, представляючи прогрес у реалізації реформ за такими напрямками: газовий ринок, ринок електроенергії, інтеграція ВДЕ, екологія, захист клімату, розвиток регуляторного поля тощо.

Проект «EU4Energy Governance» підготував національну програму дій для України та провів серію тематичних заходів для представників органів влади, бізнесу і громадянського суспільства. З метою сприяння впровадженню законодавства було організовано шість раундів політичних переговорів на високому рівні.

Результати

У 2018 р. загальна динаміка відносин залишалася позитивною. Індекси рівня впровадження законодавства по газу оцінені ЕС на рівні 43% (помірний прогрес), електроенергії – 25% (знаходиться на ранньому етапі), нафта – 10% (впровадження в нафтовому секторі лише починається), енергоефективність – 68% (добрий прогрес), відновлюваних джерел енергії – 59% (помірний прогрес). Важливим результатом стало ухвалення вторинного законодавства для нового ринку електричної енергії (правила ринку, кодекси системи передачі, комерційного обліку). Усунення регуляторних бар'єрів після ухвалення закону «Про публічні закупівлі» забезпечило розвиток ринку енергосервісних послуг в Україні. Створено єдиний національний реєстр оцінки впливу на довкілля.

ЄС переважно зосереджувався на внутрішніх питаннях, залишаючи поза увагою важливі фактори безпеки поставок у частині реалізації обхідних газопроводів (Північний потік-2), нехтуванні інтересів України в планах розвитку інфраструктури ЄС відповідно до Угоди про асоціацію та приведення відносин з «Газпромом» у відповідність із законодавством ЄС.

Причиною вказаного є протиріччя між положеннями Угоди про асоціацію, зокрема, ст. 273 «Транспортування», ст. 274 «Співробітництво у сфері використання інфраструктури» та ст. 278 «Взаємозв'язок з Договором про заснування Енергетичного Співтовариства». У них Договір про заснування Енергетичного Співтовариства визначається як такий, що має переважну силу, тоді як самі держави-підписанти не розглядаються у якості частини європейського енергетичного простору. Відповідно, вимога України про застосування принципів «третього енергетичного пакету» до контрактів із російським «Газпромом» (незалежний оператор, прямі контракти з європейськими компаніями, тарифоутворення на базі європейських кодексів мереж) не сприймається державами-членами ЄС як частина їх зобов'язань, а лише як можливий варіант дій у разі обґрунтування їх економічної раціональності.

ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ (НАТО)

A-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	5
Інституційна співпраця	5	5
Стратегічне бачення	5	5
Діяльність	5	5
Результати	5	4
Загальна оцінка	A-	A-

У 2018 р. продовжилась активна співпраця Україна – НАТО на всіх рівнях. Інтеграція України до НАТО та реформування сектору безпеки відповідно до стандартів Альянсу залишались серед пріоритетів. Важливим кроком стало голосування за зміни до Конституції та новий порядок підготовки РНП. Активна діяльність на всіх рівнях, а також постійні контакти на найвищому рівні сприяли незмінній позиції НАТО щодо України, незважаючи на проблеми з блокуванням КУН з боку Угорщини.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2018 р. питання співробітництва України з НАТО залишалось одним із ключових зовнішньополітичного порядку денного держави. Президент у щорічному Посланні до ВРУ та інших чисельних своїх виступах звертався до теми співробітництва з НАТО, де Україна є «солідним партнером з вагомим внеском у загальну справу континентальної та трансатлантичної безпеки», майбутнього членства та реформу армії за стандартами НАТО. Так само значну увагу євроатлантичній інтеграції було приділено у виступі Президента на 13-й нараді керівників закордонних дипломатичних установ України (28 серпня). Достатня увага приділена і в аналітичній доповіді до щорічного Послання.

План пріоритетних дій Уряду на 2018 р. містить питання інтеграції України в НАТО, реформування ЗСУ відповідно до стандартів та дипломатичної підтримки діалогу Україна – НАТО.

Представники більшості політичних партій, керівники фракцій та голова ВРУ висловлювалися за вступ України до НАТО, продовження реформування сектору безпеки за стандартами НАТО та активізацію співробітництва, особливо після агресії проти українських військових моряків у листопаді. Однак, існують певні розбіжності у поглядах щодо часу можливого вступу, проведення референдуму тощо.

Незважаючи на відсутність консенсусу серед парламентських партій щодо питання євроатлантичної інтеграції, що продемонстрували обговорення змін до Конституції України (Опозиційний блок не дав жодного голосу за зміни до Конституції щодо стратегічного курсу на набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО), голосування у першому читанні конституційною більшістю в 311 голосів говорить про значний політичний інтерес до теми та консолідовану позицію більшості політичних сил.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця щодо євроатлантичної інтеграції та співробітництва з НАТО відбувалась на високому рівні. Більшість координації та роботи відбувалось на рівні Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. У Плані пріоритетних дій Уряду на 2018 р. певну увагу приділено різним питанням реформування ЗСУ та інших органів сектору безпеку, а також інформуванню громадськості з питань євроатлантичної інтеграції. Участь у реалізації державної політики щодо євроатлантичної інтеграції та співробітництва з НАТО брали МЗС, МО, МЕРТ.

У жовтні було підписано Указ Президента України №298/2018 «Про річні національні програми під егідою Комісії Україна – НАТО РНП», що затвердило

новий порядок формування та оцінювання РНП і сприятиме кращому плануванню з боку різних органів влади, задіяних у процесі реалізації програми.

Відбувалась координація роботи щодо подолання наслідків блокування з боку Угорщини Комісії Україна – НАТО.

Стратегічне бачення

НАТО займає значне місце у всіх документах стратегічного характеру, прийнятих в Україні у попередні роки. Основна увага присвячена питанням реформування збройних сил України та загалом сектору безпеки відповідно до стандартів НАТО, співробітництву та можливому членству. У 2018 р. відбулося дві значні зміни. У першому читанні ВРУ проголосувала за зміни до Конституції України, відповідно до яких повинні бути закріплені європейський та євроатлантичний вибір України. Інший важливий крок – підписання Указу про новий порядок підготовки річних національних програм під егідою Комісії Україна – НАТО (2 жовтня).

Діяльність

Співробітництво України з НАТО у 2018 р. активно відбувалось на всіх рівнях. Президент України провів низку зустрічей з Генеральним секретарем НАТО, зокрема, в Мюнхені (лютий) та Брюсселі (липень, грудень), а також низку телефонних розмов. Міністр закордонних справ П. Клімкін зустрівся з очільником НАТО у березні та жовтні, а Міністр оборони С. Полторак – у травні. 4 грудня П. Клімкін взяв участь у засіданні Північноатлантичної ради з Грузією та Україною у штаб-квартирі НАТО, під час якої обговорили агресію Росії проти України у Чорному морі та комплексну відповідь НАТО на системні загрози безпеці Чорноморського регіону з боку Росії.

Регулярно відбувались робочі візити та зустрічі на рівні віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції І. Климпуш-Цинцадзе та представників Урядового офісу. Зокрема, в березні було обговорено співпрацю у рамках Програми НАТО «Наука заради миру та безпеки», діалог НАТО – Україна щодо кібер- та енергетичної безпеки, підвищення ролі жінок в секторі безпеки, а у грудні – щодо виконання РНП-2018.

Голова ВРУ А. Парубій зустрівся з Генеральним секретарем НАТО Є. Столтенбергом (27 листопада, Брюссель). Під час зустрічі було обговорено питання російської агресії та введення воєнного стану в Україні.

Міністерство оборони та Генеральний Штаб продовжили активну роботу на рівні консультацій, спільних заходів, роботи іноземних радників в Україні, адаптації відповідних стандартів і процедур. Начальник Генерального штабу В. Муженко взяв участь у двох засіданнях Військового комітету НАТО у

Брюсселі (січень). Незважаючи на продовження блокування засідання Комісії Україна – НАТО на найвищому рівні з боку Угорщини, проводилися регулярні засідання на рівні послів та представників, а також зустрічі у тристоронньому форматі за участі Грузії. У 2018 р. темами зустрічей ставали не лише допомога Україні, а й питання регіональної безпеки та участі в міжнародних операціях, зокрема в Афганістані.

У березні у Брюсселі відбулося засідання Спільної робочої групи Україна-НАТО з питань воєнної реформи, де розглядалися пріоритети розвитку оборонно-промислового комплексу України та ДК «Укроборонпром» тощо. 14 травня у штаб-квартирі НАТО відбулось засідання Комітету з партнерств та колективної безпеки з Україною у форматі Процесу планування та оцінки сил (є ключовим механізмом досягнення взаємосумісності визначених сил та засобів країн-партнерів). У листопаді листопада 2018 р. відбулося пленарне засідання Авіаційного комітету НАТО, участь в якому взяли представники Державної авіаційної служби України та Укроеоцентру.

У грудні відбулось чергове засідання Керівного комітету Програми професійного розвитку цивільного персоналу сектору безпеки та оборони України. Основна увага була зосереджена навколо нових модальностей розробки річних національних програм, а також проведенні модульного навчального курсу «Champions 100».

Велика делегація України взяла участь у саміті НАТО в Брюсселі у липні. У паралельній конференції також взяли участь народні депутати та експерти.

КМУ 14 лютого ухвалив план заходів щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2018 р. Водночас цьому питанню приділяється значно менше уваги, ніж інформуванню щодо європейської інтеграції та УА.

На даному етапі український національний контингент та персонал виконують завдання у складі місії НАТО «Рішуча підтримка» в Ісламській Республіці Афганістан та багатонаціональних сил КФОР у Косово. Також продовжується підтримка операції «Морський охоронець».

У листопаді в Києві Уряд України провів конференцію «Уроки гібридного десятиліття: що треба знати для успішного руху вперед» у рамках діяльності Платформи Україна – НАТО з вивчення досвіду протидії гібридній війні.

Результати

У 2018 р. продовжився високий рівень співробітництва Україна – НАТО як з метою реформування сектору безпеки України, підвищення взаємосумісності, так і щодо реагування на безпекові виклики та співробітництва. НАТО

продовжило надавати фінансову та дорадчу допомогу Україні, а також проводити спільні навчання.

20 вересня ВРУ затвердила Постанову «Про включення до порядку денного законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) і про його направлення до Конституційного Суду України». Законопроект був визнаний конституційним у листопаді.

6 вересня Командувач Сухопутних військ ЗСУ генерал-полковник С. Попко та Командувач Сухопутних військ НАТО генерал-лейтенант Дж. С. Томсон III підписали Лист про співробітництво між відповідними Командуваннями – домовленості, спрямовані на покращення взаємосумісності органів управління і підрозділів ЗС України з державами-членами Альянсу, зокрема, шляхом впровадження стандартів НАТО, а також обмін досвідом з підготовки та ведення бойових дій.

13 грудня у Брюсселі представниками України, Словаччини та Агенції НАТО з підтримки та постачання було підписано низку угод, що дозволяють розпочати практичну фазу імплементації Трастового фонду НАТО для України із знешкодження вибухонебезпечних предметів та протидії саморобним вибуховим пристроям.

Розпочалась розробка нового типу річних національних програм Україна – НАТО відповідно до принципів стратегічного планування. 18 грудня у Брюсселі відбулося засідання Комісії Україна – НАТО на рівні послів за участі Генерального секретаря НАТО Є. Столтенберга та Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції І. Климпуш-Цинцадзе, присвячене оцінці виконання Україною Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 р. Учасники високо оцінили виконання РНП-2018 та позитивно відзначили впровадження нових методологій формування РНП-2019.

Декларація Саміту НАТО у Брюсселі (липень) витримана у сприятливій для України тональності, де чітко визначені агресивні дії РФ проти України та регіональної безпеки, подальші кроки для співробітництва у боротьбі з гібридними загрозами, підтримку реформ, співробітництво. Попри те, що в документі було підтверджено рішення Бухарестського саміту НАТО 2008 р., відчутною є різниця у формулюваннях щодо Грузії (ст.65) та України (ст.66), де прагнення України «прийняті до уваги», а Грузія називається країною-аспірантом та підкреслюється, що вона стане членом Альянсу.

Незважаючи на заплановане у Програмі Уряду на 2018 р. приєднання України до Центру передового досвіду НАТО з питань енергетичної безпеки, процедури не були закінчені, й приєднання очікується лише влітку 2019. Невирішеним залишилось і питання блокування КУН Угорщиною.

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ

Білорусь	B+
Грузія	B-
Ізраїль	B-
Іран	D-
Китай	C+
Литва	A-
Молдова	B-
Польща	B+
Румунія	B-
Словаччина	B-
Туреччина	B
Угорщина	C-
Російська Федерація	C+

БІЛОРУСЬ

V+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	4	5
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	4	5
Результати	3	4
Загальна оцінка	B-	B+

У 2018 р. українсько-білоруські відносини стабілізувались та відновили позитивну динаміку гуманітарної складової співпраці. Головною подією року стало проведення в Гомелі Форуму регіонів України та Білорусі за участі глав держав і чисельних офіційних делегацій двох сторін. Протягом року безпекові питання втратили гостроту, поступившись місцем на порядку денному двосторонніх відносин традиційним торговельним питанням.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. політичний інтерес до Білорусі дещо знизився, що можна пов'язати зі зменшенням інформаційних приводів, пов'язаних із питаннями безпеки (на відміну від 2017 – навчання «Захід» і т.п.). З українського боку відчувалась реактивна позиція на дії чи заяви офіційного Мінська (наприклад, традиційне голосування в ГА ООН проти українських резолюцій чи маніпуляція даними про кількість українських біженців на території РБ). Окрему увагу наприкінці 2018 р. в Україні привернуло загострення політичного конфлікту між РБ та Росією, що спричинило хвилю панічних настроїв в українському медіа просторі щодо можливого захоплення агресором території сусідньої держави.

Інституційна співпраця

Підготовка до проведення Першого форуму регіонів України та РБ потребувала активної інституційної співпраці між МЗС та іншими центральними і регіональними органами влади. Офіційна українська делегація на форумі перевищила 700 осіб: повноважні представники міністерств і відомств, керівництво 17 областей та низки українських компаній.

Традиційно активною була робота української частини Міжурядової українсько-білоруської змішаної комісії з питань торговельно-економічного співробітництва. Наприкінці 2018 р. міжвідомчій координації зусиль на білоруському напрямку сприяла необхідність напрацювання сценаріїв реагування на різке погіршення відносин Білорусі з Росією.

Стратегічне бачення

Попри те, що під час Першого форуму регіонів України та РБ в жовтні Президент України назвав Білорусь стратегічним торговим партнером, в документах стратегічного характеру Білорусь не згадується. Втім, активні двосторонні міжвідомчі контакти сприяли продовженню формування середньострокових та короткострокових програм і планів. До низки напрацювань минулого року у 2018 р. додалися ще план консультацій між МЗС України та РБ на 2018-2019 рр, а також перспективний план демаркації державного кордону між Україною і Білоруссю на 2018-2026 рр

Діяльність

На початку 2018 р. було проведено дві телефонні розмови П. Порошенка та О. Лукашенка. У жовтні Президент України перебував із робочим візитом у м. Гомель, у рамках якого провів зустріч із Президентом РБ, а також взяв участь у роботі Першого форуму регіонів України та РБ. Форум став новим масштабним проектом покращання міжрегіональної та міжвідомчої кооперації.

Перед форумом у жовтні відбулося 26-те засідання Міжурядової українсько-білоруської змішаної комісії з питань торговельно-економічного співробітництва під головуванням профільних віце-прем'єр-міністрів. За результатами було підписано підсумковий Протокол.

Активними були контакти між зовнішньополітичними відомствами. У лютому в Білорусі відбулися загальні консультації на рівні профільних заступників міністрів, а у вересні – консультації з консульських питань. У червні під час 17-го засідання Спільна українсько-білоруська демаркаційна комісія ухвалила рішення розпочати демаркацію українсько-білоруського державного кордону в зоні відчуження Чорнобильської АЕС у 2019 р.

У вересні відбулося 11-е засідання Міжурядової українсько-білоруської комісії з питань науково-технічного співробітництва. Під час Форуму регіонів відбулось 7-е засідання Українсько-Білоруської Консультативної ради ділового співробітництва, а також низка галузевих заходів. У листопаді і грудні відбулися засідання Українсько-білоруського експертного форуму за участі дипломатів та експертів.

У липні відбулися Дні культури України в Республіці Білорусь з проведенням концертів, кінопоказів та низки інших заходів. Посольство України в РБ активно проводило роботу з представниками української діаспори. У 2018 р. продовжувалися переговори між сторонами щодо започаткування трансляції українського телеканалу іномовлення в Білорусі. Хоча остаточне рішення до кінця року прийняте не було.

Результати

У 2018 р. на рівні ООН Білорусь традиційно голосувала проти українських резолюцій, демонструючи значну координацію дипломатичних зусиль з Росією. Втім, Мінськ не полишав ідеї виступити активним модератором вирішення російсько-українського конфлікту на тлі скептичного ставлення до цієї ініціативи з боку України. Білоруська сторона намагалася також у практичний спосіб допомогти Україні подолати наслідки конфлікту. У червні Білорусь спрямувала 55 тонн другої партії гуманітарного вантажу для жителів Донецької та Луганської областей.

У рамках Першого форуму регіонів України та РБ було підписано Угоду між Україною та Білоруссю про реадмісію. Загалом були підписані контракти на суму понад 100 млн дол., а також дев'ять документів про співробітництво між окремими областями та містами двох держав. Сторонами ініційовано створення спільної українсько-білоруської робочої групи з питань міжрегіонального співробітництва, а також робочої групи щодо антидемпінгових обмежень. Останнє особливо важливо з огляду на те, що в рамках ЄАЕС, членом якого є Білорусь, застосовано сім антидемпінгових заходів і проводиться три розслідування щодо українських товарів. Товарообіг між країнами в 2018 р. склав майже 5,1 млрд дол. При цьому експорт українських товарів зріс порівняно з попереднім роком на 14% і сягнув 1,3 млрд. Водночас імпорт з Білорусі продемонстрував позитивну динаміку на рівні 18% і склав 3,8 млрд дол.

ГРУЗІЯ

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	3	4
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	В-	В-

У 2018 р. зовнішня політика України щодо Грузії базувалась на певному прориві в двосторонніх відносинах, який відбувся попереднього року. Активна діяльність посольства України в Грузії у рік столітнього ювілею встановлення дипломатичних відносин між країнами значно підвищила якість двостороннього діалогу та підготувала добре підґрунтя для його подальшого розвитку вже після президентських виборів в Грузії кінця 2018 р. Як і роком раніше, завдяки спільній позиції щодо широкого кола питань обидві країни підтвердили свою готовність й надалі продовжувати співпрацю в рамках стратегічного партнерства.

Політичний інтерес/залученість

На рівні з традиційними сферами взаємодії та широким порядком денним двосторонніх відносин у 2018 р. високий рівень зацікавленості щодо подальшого розвитку двосторонніх відносин підсилювався ще й фактором президентських виборів у Грузії. Україно-грузинські відносини (хоч й опосередковано) ще донедавна мали сильне внутрішньополітичне забарвлення. Враховуючи фактор російського впливу на обидві держави, Україна об'єктивно не може стояти осторонь політичних процесів у Грузії, звісно, поважаючи суверенітет дружньої країни. Офіційні представники української держави були присутні в якості спостерігачів на президентських виборах в Грузії. Втім, український політикум на рівні парламентських сил не робив значних заяв щодо ситуації в Грузії або розвитку двосторонніх відносин. Президент П. Порошенко в своєму Посланні до ВРУ вже традиційно згадав Грузію лише в контексті російської агресії проти цієї країни у 2008 р. Однак у своєму привітанні новообраному президентові Грузії С. Зурабішвілі Президент України побажав «всіляких успіхів у служінні Грузії заради демократичного європейського розвитку країни та консолідації суспільства» та висловив переконання «у подальшому поглибленні стратегічного партнерства між нашими країнами».

Інституційна співпраця

Призначення Посла України в Грузії в 2017 р. позитивно сприяло фасилітації діяльності тих державних органів влади, які в 2018 р. відповідали за подальше просування україно-грузинських відносин, включно з АП, Кабміном, ВРУ. У штатному режимі виконувався план двостороннього порядку денного на рівні відповідних міністерств і відомств. Здійснювалась співпраця в багатосторонньому форматі в таких міжнародних організаціях, як ПАСЕ, ОЧЕС, ГУАМ, а також та під егідою НАТО і ЄС.

Стратегічне бачення

Декларація про встановлення стратегічного партнерства між Україною та Грузією 2017 р. заклала фундамент для подальшого розвитку спільних заходів щодо виконання стратегічних пріоритетів обох держав по наблизненню до НАТО та ЄС. Утім, з моменту підписання декларації рівень її виконання здебільшого був спрямований на перспективу реалізації у 2019 р. і наступних років з урахуванням внутрішньополітичних процесів в обох країнах. Договірноправова база двосторонніх відносин поповнилась трьома новими документами.

Діяльність

У 2018 р. продовжилась активна діяльність на грузинському напрямку на всіх рівнях. Українській стороні вдалося підтримати високу динаміку офіційних візитів до Грузії та провести двосторонні зустрічі на найвищому рівні. Перший віце-спікер Верховної Ради І. Геращенко та інші народні депутати працювали спостерігачами від ПАРЕ на президентських виборах в Грузії. 16 грудня офіційна делегація України на чолі з Першим Віце-прем'єр-міністром України С. Кубівим взяла участь у церемонії інавгурації новообраного Президента Грузії С. Зурабішвілі.

На початку жовтня спікер парламенту А. Парубій у складі делегації українських парламентарів здійснив робочий візит до Грузії для участі в роботі інавгураційній сесії Міжпарламентської асамблеї Грузії, Молдови та України. Попередній робочий візит спікера українського парламенту до Грузії відбувся 25-27 травня і передбачав участь в урочистій церемонії, присвяченій сторіччю Першої Демократичної Республіки Грузії. У серпні, у десяту річницю окупації території Грузії з боку Російської Федерації, з візитом солідарності в країну прибув віце-прем'єр міністр України П. Розенко.

У вересні під час зустрічі Міністра внутрішніх справ України А. Авакова з Віце-прем'єр-міністром, міністром внутрішніх справ Грузії Г. Гахарія, МВС України та Грузії домовились взаємодіяти у боротьбі з організованою злочинністю та «зłodіями у законі». У жовтні Україна та Грузія домовились про створення чотирьохсторонньої міждержавної групи для боротьби з транснаціональною злочинністю, до якої також долучаються Азербайджан і Туреччина. Досить активною була діяльність українських дипломатів саме по лінії МЗС. 27 березня відбулася зустріч Директора Дипломатичної академії України ім. Г. Удовенка при МЗС України С. Корсунського з заступником Міністра закордонних справ Грузії В. Махароблішвілі. 24 квітня у м. Батумі народні депутати України, представники Міністерства оборони України та Національної поліції України, Посол України в Грузії І. Долгов взяли участь у роботі Міжнародної конференції «Україна – Грузія – НАТО: сучасні виклики безпеки Чорноморського регіону», що проходила в рамках реалізації Проекту «Україна – Солідарність – НАТО».

Результати

За результатами 2018 р. україно-грузинські відносини продовжували нарощувати темп. У жовтні Прем'єр-міністр України В. Гройсман і прем'єр-міністр Грузії М. Бахтадзе підписали Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Грузії про взаємне скасування візових вимог. Підписання відбулося в Кишиневі, де керівники урядів брали участь у саміті ГУАМ. Відповідно до Угоди громадяни Грузії та України отримали можливість відвідувати обидві країни без міжнародних паспортів. Крім того, у 2018 р. були підписані Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю між МінТОТ України та

Офісом державного міністра Грузії з питань примирення і громадянської рівності та Меморандум про співробітництво у сфері конкурентної політики між Антимонопольним комітетом України та Агенцією з конкуренції Грузії.

З'явився новий багатосторонній майданчик субрегіональної співпраці в рамках Міжпарламентської асамблеї «Молдова – Україна – Грузія». Вже після захоплення 24 українських моряків наприкінці листопада 2018 р. новостворена Міжпарламентська асамблея «Молдова – Україна – Грузія» прийняла спільну резолюцію, яка засудила агресію РФ проти України в Керченській протоці й Азовському морі. Україна та Грузія вкотре підтримали один одного на шляху зближення з НАТО та ЄС, засудили агресивну політику РФ у регіоні. Втім, перспектива двосторонніх відносин на стратегічному напрямі в подальшому багато в чому буде залежати від спадкоємності державних пріоритетів в оточенні новообраного президента Грузії та в самій Україні.

Україна посіла перше місце за кількістю туристів, які відвідали Грузію за дев'ять місяців 2018 р. Загальний товарообіг у 2018 зріс, склавши 480 млн дол. експорту та 133 млн. дол. імпорту, з позитивним сальдо для України.

ІЗРАЇЛЬ

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	C+	B-

Попри наявну активність на міжурядовому та міжпарламентському рівнях, ступінь політичної зацікавленості щодо Ізраїлю знизився у порівнянні з минулими роками. Діяльність органів української влади було сконцентровано переважно на підготовці до створення зони вільної торгівлі. Продовжується взаємодія у пріоритетних галузях двосторонньої співпраці. Відносини з Ізраїлем мають потенціал набуття стратегічного характеру з огляду на лобістські можливості країни та досвід розвитку в умовах постійної загрози національній безпеці. Проте низька активність на найвищому рівні та майже повна відсутність взаємодії на політичному рівні свідчать про недостатній рівень реалізації цього потенціалу.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. спостерігається зниження рівня зацікавленості відносно Ізраїлю з боку українських політиків. Інтерес щодо співробітництва прослідковується лише у питанні поглиблення торговельно-економічної взаємодії, а саме стосовно інтенсифікації підготовки до підписання Угоди про ЗВТ. Зокрема, про це заявляв Президент України П. Порошенко під час зустрічі з Міністром з питань охорони навколишнього середовища, Міністром у справах Єрусалиму та спадщини Держави Ізраїль З. Елькіним. Відзначено зацікавленість у співробітництві в окремих галузях, на чому наголосив Прем'єр-міністр України В. Гройсман, виділивши пріоритетні сфери, що становлять взаємний інтерес (сільське господарство, туризм, переробка вуглеводнів, зв'язок, медицина, енергоефективність, екологія).

В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ 2018 р. Ізраїль також фігурує в контексті необхідності розширення зовнішньоекономічних зв'язків. Зазначено зацікавленість у залученні інвестицій, отриманні новітніх технологій та використанні лобістського потенціалу країни. Першочерговим завданням виділено підписання та ратифікацію Угоди про ЗВТ. Проте Ізраїль не входить до переліку ключових союзників чи регіональних партнерів. Згадка про Ізраїль міститься у геополітичному аналізі міжнародного безпекового середовища, де країну позначено одним із ключових акторів на Близькому Сході.

Інституційна співпраця

Взаємодія органів державної влади відбувалася в рамках реалізації пріоритетного завдання двосторонніх відносин – створення ЗВТ, що закріплено у плані пріоритетних дій Уряду на 2018 р. У цьому контексті налагоджено ефективний зв'язок у трикутнику «Президент-КМУ-ВРУ». Низка міністерств залучена до реалізації вищезазначеної мети на практичному рівні (МЗС, Міністерство освіти, Міністерство культури, МЕРТ).

Стратегічне бачення

У ключових зовнішньополітичних документах України немає згадок про Ізраїль, що свідчить про відсутність стратегічного виміру двосторонніх відносин. Важливість країни визначено з точки зору економічних інтересів України, що доводить включення Ізраїлю до ТОП-20 перспективних ринків для експорту згідно з Експортною стратегією України, зокрема Дорожньою картою стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021.

Діяльність

Цього року діяльність України щодо Ізраїлю було сконцентровано на першочерговому завданні у порядку денному двосторонніх відносин – підготовці до підписання Угоди про ЗВТ. У цих рамках відбулась зустріч Голови Адміністрації Президента України І. Райніна зі співголовою Міждержавної Спільної українсько-ізраїльської Комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва, міністром екології Держави Ізраїль З. Елькіним, під час якої було обговорено практичні кроки щодо пришвидшення підписання угоди. 19 червня у м. Єрусалим відбулося 11-те засідання Спільної українсько-ізраїльської Комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва, під час якого сторони узгодили на політичному рівні готовність Угоди про ЗВТ, переговори щодо якої тривали майже шість років. Вже 1 серпня Україна та Ізраїль завершили юридичну перевірку тексту угоди.

Взаємодія на рівні голів держав відбулася лише в рамках зустрічі на полях 48-го щорічного засідання Всесвітнього економічного форуму в Давосі та носила декларативний характер. Президент України П. Порошенко та Прем'єр-міністр Ізраїлю Б. Нетаньягу обговорили питання двосторонньої взаємодії та шляхи її подальшого розвитку.

Наявна активність із боку представників законодавчої гілки влади. 29-31 травня голова ВРУ А. Парубій здійснив візит в Ізраїль, де зустрівся зі спікером Кнесету Ю. Едельштейном, віце-спікером Кнесету, головою парламентської групи дружби Ізраїль-Україна Т. Плосков, Президентом Ізраїлю р. Рівліним та ін. 6 лютого голова Комітету у закордонних справах ВРУ Г. Гопко провела зустріч із політичним директором МЗС Ізраїлю А. Ушпізом для обговорення питання інтенсифікації двосторонніх зв'язків.

З метою поглиблення співробітництва у пріоритетних сферах відбулася низка зустрічей на рівні міністерств. Міністр освіти Л. Гриневич відвідала Ізраїль, де зустрілась з Міністром науки та технологій О. Акунісом. 29 травня Віце-прем'єр-міністр України П. Розенко провів зустріч із Міністром абсорбції Ізраїлю С. Ландвер. Увагу було сконцентровано на питаннях співробітництва у соціальній сфері. Для підняття взаємодії в сфері культури на новий рівень Міністр культури Є. Нищук зустрівся з Послом Ізраїлю.

З цієї ж метою Україна була активно представлена на виставках та конференціях. 6 лютого українська делегація взяла участь у міжнародній туристичній виставці «ІМТМ 2018». 18-19 березня відбувся перший Українсько-ізраїльський інноваційний форум, де завданням української сторони була популяризація українських технологічних продуктів та сервісів на міжнародній арені, формування та просування міжнародного бренду України. 16 квітня в Тель-Авіві пройшла ізраїльсько-українська освітня конференція 2018: Формуючи майбутнє освіти.

Результати

Головним результатом діяльності стало завершення процесу переговорів щодо створення зони вільної торгівлі та готовність тексту угоди. 21 листопада Кабінет Міністрів України схвалив проект Угоди про ЗВТ та уповноважив Першого віце-прем'єр-міністра України С. Кубіва підписати її.

За результатами візиту в Ізраїль Міністра освіти Л. Гриневич сторони домовились про відновлення роботи українсько-ізраїльського Комітету з науково-технічного співробітництва та про проведення спільного конкурсу дослідних проєктів. Було визначено 7 напрямів для наукової співпраці: розробка нових технологій транспортування енергії, енергоефективності, нових технологій високотехнологічних транспортних систем, космічної промисловості, нових технологій виготовлення та обробки матеріалів, створення наноматеріалів, технологічне відновлення та розвиток сільського господарства.

За даними Державної служби статистики за 9 місяців 2018 р. обсяг торгівлі між Ізраїлем та Україною склав 605 млн дол., що на 42,5 млн дол. більше у порівнянні з відповідним періодом у минулому році. Сальдо торгівлі – позитивне для України і складає 309,5 млн дол.

ІРАН

D-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	2
Інституційна співпраця	4	2
Стратегічне бачення	1	2
Діяльність	2	1
Результати	2	2
Загальна оцінка	D+	D-

У 2018 р. політика України щодо Ірану була пасивною та спрямованою швидше не на вирішення власних економічних потреб шляхом двостороннього співробітництва, а на демонстрацію політичної солідарності щодо санкцій із головним трансатлантичним партнером України – США.

Політичний інтерес/залученість

У порівнянні з минулими роками інтерес України до співробітництва з Іраном певною мірою знизився. У 2018 р. Іран не згадувався у переважній більшості важливих політичних документів та виступах керівництва держави, що можна пояснити остаточним виходом США із Спільного плану дій з Іраном та запровадженням економічних санкцій, насамперед в енергетичній сфері. Вважаючи себе одним із найбільш близьких партнерів США поза межами НАТО, Україна сприйняла поновлення санкцій Вашингтоном проти Ірану як сигнал до зниження активності на іранському напрямку. Для України Іран залишається, насамперед, цікавим партнером щодо постачання енергоносіїв, тобто поновлення санкцій суттєвою мірою відбилося на сукупному зниженні політичної зацікавленості України у співпраці з Іраном.

Інституційна співпраця

Розвитком українсько-іранських відносин займаються МЗС, Міністерство енергетики і вугільної промисловості, МЕРТ, Міністерство інфраструктури, Міністерство аграрної політики та продовольства. Їх діяльність координується Міжурядовою українсько-іранською спільною комісією з економічного та торговельного співробітництва, засідання якої у 2018 р. двічі відкладалося.

Стратегічне бачення

Стратегічне бачення Ірану Україною було окреслено під час візиту міністра П. Клімкіна до Тегерану у 2016 р. Зокрема, воно ґрунтується на трьох принципах: дружній характер стосунків обох держав; недопущення втручання та перешкоджання співробітництву з боку третіх держав, а також взаємна зацікавленість (Ірану – як контрибутора енергетичної безпеки України, а України – як контрибутора продовольчої безпеки Ірану).

Сьогодні зацікавленість України в енергетичній співпраці з Іраном критично знизилась внаслідок санкцій, що не може не відбиватися на практичному розвитку відносин.

Діяльність

Показником зниження інтересу України до співпраці з Іраном у 2018 р. стало, зокрема, відкладення на невизначений термін двох візитів українських високопосадовців до Ірану: міністра енергетики та вугільної промисловості України І. Насалика і міністра інфраструктури В. Омеляна. Також доволі показовим стало дворазове відкладання засідання міжурядової українсько-іранської міжурядової комісії (останнє відбулося ще у березні 2017 р.).

Серед промітних політичних контактів слід відзначити дві зустрічі посла Ірану в Україні М. Мораді із президентом Торгово-Промислової палати України Г. Чижиковим (17.10) та співголовою Депутатської групи ВРУ з міжпарламентських зв'язків з Ісламською Республікою Іран Л. Козаченком. Результатом цих зустрічей стали спільні заяви щодо необхідності використання нових можливостей для інтенсифікації співробітництва. Однак, поки що ці заяви не було наповнено конкретним змістом.

Виняток складає лише аграрна галузь. Зокрема, за показниками 2018 р. Україна збільшила експорт сільськогосподарської промисловості до Ірану з 1,3% від загального експорту у 2017 р. до 1,4% у 2018 р. Крім того, у рамках імплементації угоди про розвиток екстратериторіального господарства іранські підприємства взяли в оренду 1,2 тис. га сільськогосподарських земель в Україні (Одеська область) з метою вирощування зернових.

Результати

У 2018 р. спостерігається суттєве зниження рівня відносин між Україною та Іраном, що насамперед пов'язано із блокуванням можливостей енергетичного співробітництва, яке відбулося у зв'язку із запровадженням пакету економічних санкцій США щодо Ірану та усіх компаній, задіяних у співпраці з ним.

Варто зазначити, що незважаючи на заяви про продовження економічного співробітництва, Україна фактично солідаризується з позицією США, у зв'язку з чим у 2018 р. було відкладено низку урядових візитів до Ірану. Більш того, Україна сповільнила роботу міжурядової українсько-іранської комісії з економічного і торгівельного співробітництва, яка фактично координує увесь комплекс економічних відносин між двома країнами. Яскравим доказом зменшення торговельно-економічного співробітництва є показники зменшення торговельного сальдо з 482,5 млн дол. у 2017 р. до 360,2 млн дол. у 2018 р. Можна говорити лише про активне продовження співробітництва у сільськогосподарській сфері та навчання іранських студентів в Україні.

КИТАЙ

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	4
Інституційна співпраця	4	3
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	4	3
Результати	4	3
Загальна оцінка	B-	C+

Незважаючи на значний політичний інтерес до відносин Україна-КНР та високий рівень активності на цьому напрямі, інституційна співпраця органів державної влади України виявилась недостатньою і подекуди контрверсійною, а результати двосторонньої співпраці не повною мірою відповідають заявленим амбітним цілям.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до КНР у 2018 р. проявлявся на рівні виконавчої та законодавчої влади. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ за 2018 р. привертається увага до глобальних проєктів КНР, зокрема до того, що 56 % всіх закордонних китайських інвестицій були спрямовані саме в країни, які беруть участь у проєкті Нового Шовкового шляху. Також у документі згадуються регіональні ініціативи КНР, передусім формат 16+1, та рекомендується приєднатися до ініціативи.

Виявляють інтерес до співпраці з Китаєм і народні депутати (група з міжпарламентських зв'язків із Китаєм є найбільшою за складом і налічує 215 парламентарів). Зокрема, Ю. Тимошенко згадувала про Китай у контексті своєї ініціативи розширення переговорного формату з відновлення територіальної цілісності України. Натомість О. Ляшко згадував про Китай у негативному контексті: політик пропонує сконцентруватися на створенні робочих місць для українців, а не на підписанні багатомільйонних угод із КНР.

Прем'єр-міністр В. Гройсман у своїх заявах згадував про те, що Україна і Китай планують подвоїти товарообіг до 10 млрд дол., а також розглядають нові можливості співпраці в агросфері, енергетиці, будівництві, насамперед інфраструктурних об'єктів, та в інших сферах. Досить активно просував упродовж року китайську тематику Перший віце-прем'єр-міністр С. Кубів, який вважає, що серед перспективних ринків для постачання української продукції ринок Китаю посідає першу позицію.

Інституційна співпраця

Серед позитивних прикладів інституційної співпраці можна відзначити взаємодію МЕРТ та Міністерства інфраструктури в ході роботи із залучення китайських інвестицій і підрядників до інфраструктурних проєктів (ремонт та будівництво доріг, роботи з поглиблення портів).

Водночас упродовж року стали помітними неузгодженості між ухваленою наприкінці 2017 р. Експортною стратегією України та діяльністю МЕРТ, яка не відповідає Стратегії та Дорожній карті стратегічного розвитку торгівлі на період 2017-2021 рр. щодо китайського напрямку. Також проявилися суперечності у позиціях Уряду та Адміністрації Президента щодо питання визначення 2019 р. роком Китаю в Україні.

Стратегічне бачення

У сфері стратегічного бачення змін не відбулося. Викладене у стратегічних документах бачення відносин із КНР відповідає поточним реаліям.

Діяльність

Діяльність України на китайському напрямку у 2018 р. зосереджувалась повністю на економічних питаннях. У цьому контексті заслуговує на увагу робота МЕРТ України. Серед помітних результатів у 2018 р. стало те, що 5-8 листопада Україна взяла участь у Китайській міжнародній імпортній виставці (China International Import Expo 2018). Участь України в СІЕ 2018 була підтримана ЄБРР. у рамках ініціативи EU4Business Європейського Союзу, які допомагають українським компаніям виходити на нові ринки.

5 липня відбулася зустріч Першого віце-прем'єр-міністра – Міністра економічного розвитку і торгівлі України С. Кубіва з Головою Китайського комітету сприяння міжнародної торгівлі Цзян Цзенвеем. Окрім того, 8 листопада С. Кубів під час візиту до Пекіна зустрівся з Віце-прем'єром Держради Китаю Лю Хе. Під час візиту було запропоновано розпочати спільні консультації щодо передумов створення зони вільної торгівлі Україна-Китай.

Також досягнуто домовленості щодо підписання угоди про автомобільний транспорт до наступного форуму Ініціативи «Один пояс – один шлях» у травні 2019 р.

Результати

За вісім місяців 2018 р. двостороння торгівля товарами між Україною та Китаєм зростає приблизно 21%, до \$5,8 млрд дол. Зі слів Першого віце-прем'єр міністра С. Кубіва, через п'ять років Україна та Китай планують збільшити цей показник до \$10 млрд дол. на рік. Найбільшою статтею українського експорту в Китай є продовольство. Щоправда, при цьому зберігається від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі з КНР, яке за перші три квартали сягнуло \$3,2 млрд дол.

На певних напрямках співпраці помітне гальмування. Зокрема, під час Міжурядової комісії в грудні 2017 р. КНР заявила про готовність інвестувати в Україну близько 7 млрд дол. Однак більшість відповідних проєктів все ще знаходиться на стадії погодження або на початкових стадіях реалізації – належних результатів упродовж 2018 р. досягнуто не було.

ЛИТВА

A-

Політичний інтерес/залученість
Інституційна співпраця
Стратегічне бачення
Діяльність
Результати
Загальна оцінка

2017	2018
4	5
4	5
4	4
5	5
5	5
B+	A-

Зовнішньополітичні відносини між Україною та Литовською Республікою можуть слугувати яскравим прикладом ідеальної міждержавної взаємодії. Динаміка цієї взаємодії протягом кількох останніх років не лише зберігається, але й інтенсифікується.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. Литва й Україна святкували сторіччя відновлення незалежності, а також відзначали десятиріччя двостороннього стратегічного партнерства, що у свою чергу супроводжувалося низкою заяв з боку вищого керівництва обох держав. З українського боку лівовча частка таких заяв належала Президенту України П. Порошенку та Голові Верховної Ради А. Парубію. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ Литві присвячено окремий абзац. Важливим свідченням політичного інтересу до Литви є наміри підтримки з боку делегації ВРУ в ПАРЕ Європи кандидатури экс-прем'єр-міністра, а нині депутата сейму Литви та співавтора т. зв. «Нового плану Маршала» для України А. Кубілюса.

Інституційна співпраця

Прикладом успішної інституційної взаємодії у 2018 р. були підготовка до XI засідання Ради Президентів України та Литви та до IV Українсько-Литовського Економічного Форуму, де відбулася значна координаційна робота з формування порядку денного у відносинах з Литвою.

Стратегічне бачення

Традиційно Литва є стратегічним союзником України з точки зору захисту територіальної цілісності, протистояння російській агресії й посилення санкцій проти Російської Федерації, у європейській та євроатлантичній інтеграції. Водночас в основних документах згадка про стратегічний характер співпраці з Литовською Республікою відсутня. У вищезгаданій аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ 2018 р. наголошується на тому, що співпраця між Україною та Литовською Республікою набуває формату стратегічного партнерства.

Діяльність

У 2018 р. Литва та Україна зміцнили двосторонню співпрацю у сфері торгівлі, енергетики, безпеки, культури та ін.

Активна співпраця та комунікація між державами відбувається практично на рівнях всіх гілок влади. Важливим і символічним був візит Президента П. Порошенка до Литовської Республіки на початку 2018 р. з нагоди сторіччя її незалежності.

Голова Верховної Ради А. Парубій взяв участь у пленарному засіданні Сейму Литовської Республіки. На заході, присвяченому 85-им роковинам Голодомору в Україні, був присутній заступник голови Сейму Литовської Республіки

Й. Лесіс. Делегація Литовської Республіки на чолі з прем'єр-міністром С. Сквернялісом провела низку зустрічей із політичним керівництвом нашої держави. Крім того, у Львові відбулося 18-те засідання Міжурядової Литовсько-Української комісії з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва. Неодноразово відбувалися візити вищого керівництва Литовської Республіки у зону бойових дій. Окрім вище згадуваних прем'єр-міністра С. Скверняліса та міністра закордонних справ Литви Л. Лінкявічуса у 2018 р. Донбас відвідав і міністр оборони Литовської Республіки Р. Каробліс. У Вільнюсі відбулося також XIII засідання Литовсько-Української комісії з питань євроінтеграції, на котрому головувала Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Іванна Климпуш-Цинцадзе.

У грудні 2018 р. Посольством Литви в Україні було успішно завершено функції контактного Посольства НАТО в Україні, які виконувалися протягом чотирьох років.

Результати

Литовська Республіка продовжує бути не лише важливим адвокатом реформ в Україні та її європейської й євроатлантичної інтеграції, але і дружнім помічником у протистоянні російській агресії та у відновленні територіальної цілісності України. У 2018 р. Литва активно допомагала лікуванню поранених українських військовослужбовців. Було також досягнуто домовленість про те, що у 2019 р. Литвою буде надано гуманітарну допомогу на загальну суму близько 1 млн євро для постраждалих від російської агресії населених пунктів на українському Донбасі.

Сеймом Литви було також затверджено ініціативу «Україна 2027», конкретною метою якої є підготовка вступу України до Європейського Союзу. Литва активно діє (разом із Польщею) на користь зупинення будівництва газопроводу «Нордстрім II», просуває ідею енергетичної незалежності країн ЄС від РФ. Під головуванням президента Литовської Республіки Д. Грібаускайте у столиці України відбувся IV-й Українсько-Литовський економічний форум, у якому взяли участь представники уряду, бізнесу та експерти обох країн, і під час якого було підписано низку двосторонніх угод. Крім того, у Києві відбулася Рада президентів обох держав, під час якої було підписано низку важливих міждержавних документів. Протягом 2018 р. товарообіг між Україною та Литвою зріс на 15,6% порівняно з 2017 р. і склав 1 млрд 216,8 млн дол.

МОЛДОВА

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	3
Інституційна співпраця	2	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	5
Результати	4	4
Загальна оцінка	C+	B-

Відносини між Україною та Молдовою впродовж року вирізнялися високою динамікою активності. Покращилась ситуація у сфері міжінституційної співпраці. Водночас на рівні політичного інтересу відбувся певний спад, а висока двостороння активність та декларації, зазвичай, не давали значних результатів.

Політичний інтерес/залученість

Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до ВРУ за 2018 р. містить згадки про Республіку Молдова. Передусім, йдеться про зацікавленість України в передбачуваності на своїх південно-західних кордонах (включно з Придністровською ділянкою українсько-молдовського кордону) у контексті парламентських виборів у Молдові (лютий 2019 р.) і про дестабілізуючу роль Російської Федерації на цьому тлі. Згадується також про хід запровадження спільного митного контролю на придністровській ділянці українсько-молдовського кордону за активного сприяння EUBAM.

Належним впродовж року був рівень взаємної залученості і співпраці по лінії депутатських груп. Наприкінці листопада в Кишиневу відбулося спільне засідання Депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Республікою Молдова. Окрім того, про інтерес до співпраці на міжпарламентському рівні свідчить започаткування роботи Міжпарламентської асамблеї «Грузія-Молдова-Україна».

Водночас кількість згадок про Молдову у виступах українських політиків помітно скоротилася, порівнюючи з минулим роком.

Інституційна співпраця

По лінії взаємодії міністерств і відомств слід відзначити роботу МЗС України щодо забезпечення діяльності Спільної українсько-молдовської демаркаційної комісії, яка провела у жовтні своє 62 засідання в Кишиневі, а в грудні – 63 засідання у Києві. Під час роботи Спільної комісії сторони обговорили виконання рішень і підготовку підсумкових демаркаційних документів, а також затвердили план демаркації українсько-молдовського державного кордону на 2018 р. і першочергові завдання роботи на 2019 р.

Впродовж року започатковано роботу Комісії з охорони і сталого розвитку річки Дністер, підписано Меморандум про співпрацю між Міністерством оборони Молдови і Укрооборонпромом, активно працює також Міжурядова українсько-молдовська комісія з торговельно-економічного співробітництва. Згадані факти, серед іншого, свідчать і про зростання інституційної співпраці міністерств і відомств України на молдовському напрямі.

Стратегічне бачення

Змін у стратегічному баченні не відбулося. На стратегічному рівні зберігається занепокоєння України щодо присутності обмеженого військового контингенту Російської Федерації на території незвишеного Придністров'я, а також щодо планів із федералізації Молдови за нав'язаними ззовні сценаріями, що можуть створити негативні прецеденти для України.

Діяльність

Міждержавний діалог перебуває на достатньо високому рівні. З січня по грудень відбулося вісім офіційних зустрічей високого рівня. Тільки по парламентській лінії за участю українського і молдовського спікерів відбулося три зустрічі: дві – на полях міжпарламентської конференції України, Молдови, Грузії, і одна – на полях вже новоутвореної Міжпарламентської асамблеї «Грузія-Молдова-Україна».

Окрім цього, відбувалися офіційні візити як представників Республіки Молдова до України, так і візити українських посадовців до Молдови. У квітні Прем'єр-міністр РМ П. Філіп перебував із робочим візитом у Києві, де провів ряд зустрічей, зокрема, з Президентом України П. Порошенком і Прем'єр-міністром України В. Гройсманом. У жовтні В. Гройсман з одноденним візитом відвідав Молдову для участі у саміті Глав урядів ОДЕР-ГУАМ.

Під час листопадового візиту до України П. Філіпа прем'єр-міністри обох держав констатували належний рух з виконання «Дорожньої карти», що стосується прикордонного співробітництва. Також у листопаді представники України, Грузії та Молдови на консультаціях у Кишиневі домовились про спільне вирішування проблем, пов'язаних із відновленням територіальної цілісності трьох країн.

Відбулася низка зустрічей і телефонних розмов Міністра закордонних справ України П. Клімкіна і Міністра закордонних справ і європейської інтеграції РМ Т. Уляновскі.

Результати

Серед досягнень, здобутих упродовж року, – взаємна підтримка у ході голосувань ГА ООН, прогрес в економічній співпраці (за 11 місяців 2018 р. Україна і Молдова наростили взаємний товарообіг до майже 838 млн дол.), підписання міжурядового протоколу, що регулює питання здійснення регулярних міжнародних перевезень і збільшує кількість днів, дозволених для перебування на території Молдови екіпажам транспортних засобів. Відкрито спільний пункт пропуску Паланка-Маяки-Удобне. Крім того, започатковано роботу Комісії з охорони і сталого розвитку річки Дністер та підписано Меморандум про співпрацю між Міністерством оборони Молдови й Укροоборонпромом.

Крім того, під час свого офіційного візиту до України Міністр закордонних справ і європейської інтеграції Республіки Молдова Т. Уляновскі разом зі своїм українським колегою П. Клімкіним підписали план консультацій, що спрямований на розвиток співпраці у сфері європейської інтеграції терміном на 2019-2020 рр.

Водночас незавершеність процесу демаркації, а також гальмування запровадження спільного митного контролю свідчить про те, що результати роботи подекуди не відповідають рівню активності сторін.

ПОЛЬЩА

V+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	5
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	5	5
Результати	3	4
Загальна оцінка	B-	B+

Польсько-українські стосунки надалі розвиваються у рамках окресленої торік дихотомії активної практичної співпраці з безпекових питань на міжнародній арені та на локальному рівні з одного боку та гострими навколоісторичними конфліктами на політичному рівні з іншого боку. В таких умовах вдалося зберегти зовнішньополітичну підтримку та розвивати секторальне співробітництво. Втім, на подальший розвиток стосунків матимуть вплив вибори в обох країнах у 2019 р.

Політичний інтерес/залученість

Українсько-польські відносини традиційно викликають значний інтерес завдяки увазі політиків та ЗМІ до питань масової трудової міграції українців до РП, загального інтересу до розвитку безпекової співпраці та євроінтеграційної підтримки, а також через незгоди у питаннях історичної політики. Так, на прийняття польською стороною змін до закону про Інститут національної пам'яті публічно відреагували ключові політичні гравці: з критичними коментарями виступили МЗС та президент, а ВРУ прийняла Постанову №7553 від 06.02.

Інституційна співпраця

У вимірі внутрішньоукраїнської міжінституційної співпраці варто зазначити інтенсивні контакти на рівні галузевих міністерств і відомств. У 2018 р. перед двосторонніми засіданнями збирались на зустріч із Міністром закордонних справ українська частина Форуму партнерства, українська частина Парламентської Асамблеї Україна – Польща, а також державна міжвідомча комісія по місцях пам'яті.

Стратегічне бачення

Внутрішня політика домінувала у формуванні стратегічних підходів до розвитку відносин між Україною і Польщею. Міністр П. Клімкін у двох статтях зосередився на баченні навколоісторичного конфлікту (01.03 zbruch.eu, 10.03 УНІАН). Умовно стратегічною можна назвати спільну роботу над створенням макрорегіональної стратегії ЄС для країн Карпатського регіону (Декларацію про наміри підписано 05.09), інфраструктурні проекти з поєднання України з логістичними мережами Європа-Азія та наповнення новим змістом Східного партнерства. Повноцінної стратегії розвитку стосунків між двома державами досі не сформульовано.

Діяльність

У 2018 р. розбіжності в трактуванні історичних подій періоду II Світової війни були помітним стримуючим фактором для двох сторін у розширенні співпраці на найвищому і високому рівнях. Зустрічі президентів відбувалися на полях багатосторонніх форумів (16.02 у Вільнюсі, 12.07 у Брюсселі; телефонна розмова 26.11). Відбулася зустріч президента П. Порошенка з прем'єр-міністром РП М. Моравецьким (17.02 у Мюнхені). Глибину розходжень показало вшанування пам'яті жертв польсько-українських конфліктів паралельно, а не спільно: А. Дуда вшанував пам'ять загиблих поляків на Волині, а П. Порошенко відкрив пам'ятник українським жертвам у Сягрині (08.07).

Відбулися телефонні розмови між прем'єр-міністрами. На рівні віце-прем'єрів Польщу відвідали П. Розенко, який у 2018 р. став ключовою особою в історичному діалозі, віце-прем'єри С. Кубів, І. Климпуш-Цинцадзе, низка міністерських і відомчих делегацій. Активною була взаємодія між зовнішньополітичними відомствами як на рівні міністрів закордонних справ П. Клімкіна і Я. Чапутовича (7 зустрічей, включно з офіційними та робочими візитами), так і на рівні профільних заступників міністрів В. Боднара і Б. Ціхоцького. Відбувалися також консультації керівників консульських служб, політичних директорів, директорів договірно-правових департаментів.

У рамках міжпарламентського діалогу відбулося дві зустрічі заступниці Голови ВРУ О. Сироїд з Віце-Маршалком Сейму РП р. Терлецьким (9.06 у Києві, 8.10 у Варшаві), а 5-6.11 – робочий візит віце-маршалка Сейму РП Б. Мазурек до України. Було проведено Міжпарламентську асамблею України та РП (12-13.06), українські делегації взяли участь у зустрічі глав парламентів ЦСЕ (13.07) та у засіданні Міжпарламентської асамблеї України, Польщі та Литви (12-13.11).

Провели свої засідання Українсько-польський форум партнерства (01.12), Міжурядова Координаційна Рада з питань міжрегіонального співробітництва (15-16.02).

Посол України в РП А. Дециця проводив активну діяльність на різних напрямках двосторонньої співпраці, підтримуючи високий рівень контактів із керівництвом РП.

Результати

Польща залишається прихильницею європейського та євроатлантичного курсу України, а також ключовим союзником у протидії російській агресії. Польща критикувала будівництво Керченського мосту та активно підтримала Україну після агресії РФ у Чорному морі (25.11). Важливою була співпраця з Польщею як непостійним членом РБ ООН.

Проте в 2018 р. конфлікт навколо історії вийшов на новий рівень після прийняття змін до закону про ІНП РП щодо карної відповідальності за «заперечення злочинів українських націоналістів з 1925 по 1950 рр». Попри переведення історичного діалогу на рівень віце-прем'єр-міністрів, як того хотіла польська сторона, справа дозволу для польських дослідників на пошукові роботи й ексгумації в Україні та відновлення українських пам'яток у Польщі залишається у глухому куті. У свою чергу українська сторона зайняла жорсткішу позицію з історичних питань – було здійснено три візити для вшанування пам'яті українців, розстріляних польським підпіллям.

Водночас польська сторона демонструє добру волю у неспірних моментах, зокрема нагороди для О. Сенцова Pro Dignitate Humana, вшанування Голодомору як геноциду українського народу (Ухвала Сенату РП до 85-х роковин Голодомору 1932-1933 рр. в Україні від 21.11, лист А. Дуди до П. Порошенка від 24.11), вшанування воїнів УНР чи жертв радянських репресій.

До успіхів на інфраструктурному напрямку можна віднести розбудову залізничного та авіаційного сполучення, приєднання України до інфраструктурного транспортного проекту Via Carpatia. Водночас у справі облаштування кордону результати змішані. З одного боку, сторони підписали Угоду між КМУ та Урядом РП про утримання прикордонних дорожніх мостових об'єктів на українсько-польському державному кордоні та Заяву про наміри між міністерствами інфраструктури щодо творення нових залізничних сполучень. З іншого боку, обмежені пропускні спроможності існуючих контрольно-пропускних пунктів на кордоні та їх недостатня кількість залишаються проблемою без вирішення.

За підрахунками польського уряду, у 2018 р. у Польщі перебував 1 млн 200 тис. трудових мігрантів з України та 40 тис. студентів. Польща залишається четвертим торговельним партнером України і другим у світі ринком для українського експорту. За 2018 р. експорт товарів із Польщі зріс на 19,6%, втім, імпорт з України – лише на 5,2%. Зростають українські інвестиції в Польщі, однак на низькому рівні залишається залучення польських інвестицій в Україні.

РУМУНІЯ

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	В-	В-

У двосторонніх відносинах із Румунією зберігається позитивна динаміка. Чи не єдиним суперечливим питанням порядку денного у 2018 р. стала проблема імплементації Закону України «Про освіту». Натомість в інших галузях відносини відповідають рівню стратегічного партнерства.

Політичний інтерес/залученість

Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до ВРУ за 2018 р. згадує про те, що офіційний Бухарест однозначно висловився за повну підтримку територіальної цілісності та незалежності України, а також її євроатлантичних прагнень. Згадується про те, що за ініціативи Бухареста на тлі зростання військової напруженості в Чорноморському регіоні та агресії з боку РФ, Бухарест посунув проблемні питання у двосторонніх відносинах між Україною та Румунією на другий план.

Голова ВРУ А. Парубій у своїх заявах також згадував Румунію і відніс її до числа держав, які перебувають «на передньому краї боротьби» з російською агресією.

Інституційна співпраця

По лінії інституційної співпраці слід відзначити роботу МЗС. У квітні відбулася зустріч співголів Змішаної міжурядової Українсько-Румунської комісії з питань забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин (ЗМК). У ході зустрічі було порушене питання стану імплементації Протоколу VI засідання ЗМК, а також обговорена ще низка нагальних питань, зокрема, у сфері науки, освіти, культури.

У результаті належної роботи українського МЗС, Держприкордонслужби України і Міністерства оборони на початку вересня на Дунаї відбулися перші спільні українсько-румунські навчання «Riverine-2018». З румунського боку у навчаннях брали участь кораблі ВМС і прикордонної поліції, з українського – кораблі ВМС ЗСУ та катери Морської охорони Держприкордонслужби.

Водночас брак координації між МЗС та МЕРТ призвів до того, що незважаючи на запрошення румунської сторони, не було забезпечено участь представника МЕРТ у бізнес-форумі на полях саміту Тримор'я у Бухаресті у вересні.

Брак координації між МЗС та СБУ також призвів до непорозуміння з Румунією щодо червневих обшуків СБУ у Центрі румунської культури імені Єудоксіу Гурмузакі у м. Чернівці.

Стратегічне бачення

У сфері стратегічного бачення змін не відбулося. Згадки про Румунію у стратегічних документах відповідають поточному рівню партнерства.

Діяльність

Серед пріоритетів у діяльності у 2018 р. – безпекова співпраця, економіка та інфраструктура, врегулювання суперечностей у питаннях освіти. Інтенсивною була діяльність МЗС обох країн. Так, на початку січня в Чернівцях відбулась зустріч голів зовнішньополітичних відомств України і Румунії П. Клімкіна і Т. Мелешкану, були проведені переговори щодо прав румунської національної меншини у зв'язку з прийняттям нового Закону України «Про освіту». Продовженням зазначених домовленостей стали засідання експертних груп з української та румунської сторони навесні та восени 2018 р., які працювали над Протоколом про співробітництво в галузі освіти між Міністерством освіти і науки України та Міністерством національної освіти Румунії. Крім того, у квітні у Києві відбулась зустріч співголів ЗМК. У вересні у Бухаресті мало місце підготовче засідання спів-секретарів ЗМК, а у грудні у Бухаресті проведено VII-е засідання ЗМК. Співголови ЗМК узгодили залишити відкритим поточне засідання та продовжити переговори з метою підписання протоколу, що знаходиться на завершальній стадії.

Крім того, 17-18 травня відбулося засідання Робочої групи з питань транспорту та інфраструктури між Україною та Румунією. Сторони дійшли згоди ввести з 1 січня 2019 р. дві пари поїздів (4 поїзди) в обидві сторони, які забезпечать з'єднання між м. Сучава (Румунія) та м. Чернівці (Україна) з пересадкою на станції Вадул-Сірет.

У грудні 2018 р. відбулось десяте засідання Головних Прикордонних Уповноважених України і Румунії.

Окрім цього, Україна та Румунія взяли участь у чотирьох багатонаціональних навчаннях на території Румунії та Чорному морі.

Результати

Хоча поточний рік не приніс великого прориву у двосторонніх відносинах, між Україною та Румунією триває конструктивний політичний та економічний діалог. У січні-вересні 2018 р. на 11,6% у порівнянні з відповідним періодом 2017 р. зріс обсяг товарообігу між Україною та Румунією.

Також до числа помітних результатів можна віднести проведення спільних прикордонних триденних навчань на р. Дунай.

У рамках робочого візиту голови Державної прикордонної служби України П. Цигикала до Бухареста у грудні підписано Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Антикорупційним Генеральним Управлінням Міністерства внутрішніх справ Румунії про співробітництво у

сфері запобігання та протидії корупції, робота щодо узгодження якого велась протягом 2018 р.

Слід також взяти до уваги заяву компанії оператора газотранспортної системи Румунії Transgaz щодо можливості побудови ще одного газового інтерконектора, який сполучатиме Румунію та Україну. План розвитку Transgaz на 2018-2027 рр. передбачає з'єднання ГТС Румунії з ГТС України у напрямку Герешть-Сірет.

На багатосторонньому рівні Румунія продовжує підтримувати Україну, вже традиційно виступає співавтором ініційованих Україною проектів резолюцій ГА ООН. Румунія також однією з перших висловила занепокоєння у зв'язку з прямою агресією і захопленням РФ трьох кораблів ВМС України разом з екіпажами біля Керченської протоки та підтримала територіальну цілісність і суверенітет України, права України використовувати свої територіальні води.

СЛОВАЧЧИНА

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	В-	В-

Відносини зі Словацькою Республікою залишаються необтяженими серйозними проблемними питаннями. Більшість стратегічних інтересів обох країн співпадають (щодо реверсу газу, недопущення будівництва газопроводу «Північний потік-2», вирішення українсько-російського конфлікту на принципах відновлення територіальної цілісності України тощо). Після початку реверсу газу зі Словаччини у 2014 р. відсутність «великих тем» продовжує визначати двосторонній порядок денний. Спроби додати до енергетичної теми транспортну у контексті розвитку комбінованого сполучення з Китаю до Європи територіями України та Словацької Республіки поки що не набуло реального втілення. Головним виміром співпраці є політико-дипломатичний – Україна вбачає в Словаччині ключового партнера в Східній Європі та розраховує на її підтримку на міжнародних майданчиках, особливо у контексті головування Словаччини у 2019 р. в ОБСЄ, В-4 та ОЕСР.

Політичний інтерес/залученість

Загальне висвітлення українсько-словацької тематики в українських політичних та експертних колах залишалось позитивним, хоча політичний інтерес є фрагментарним та ситуативним. Наголошується той факт, що між двома країнами не існує жодних проблемних питань. Головним виміром співпраці зараз видається політико-дипломатичний – Україна вбачає в Словаччині ключового партнера в Східній Європі та розраховує на її підтримку на міжнародних майданчиках. З середини 2018 р. до середини 2019 р. Словаччина головує у Вишеградській групі, у 2019 р. – в Міністерській раді ОЕСР, а також в ОБСЄ, де, згідно зі своїми заявленими пріоритетами, опікується питанням конфлікту на Донбасі. Позитивно висвітлюється підтримка міністра закордонних справ та європейських питань М. Лайчака щодо його позиції в якості голови ГА ООН стосовно ухвалення українських резолюцій. Також позитивно сприймається те, що Братислава займає незмінну позицію стосовно необхідності відновлення територіальної цілісності України та продовження санкційної політики ЄС щодо Росії у зв'язку з агресією проти України.

Другим важливим виміром залишається енергетичний – Словаччина продовжує згадуватися Президентом та урядовцями як ключовий партнер щодо гарантування енергетичної безпеки, викликає інтерес можливість координації в енергетичній сфері щодо недопущення будівництва російського газопроводу «Північний потік-2». Україна зацікавлена в участі Словаччини в проектах мексиджменту української ГТС.

Крім того, однією з тем обговорення на найвищому рівні було питання забезпечення захисту соціальних прав українців, зокрема трудових мігрантів, у Словаччині.

Інституційна співпраця

Незважаючи на те, що відкритих проявів обструкціоністської позиції окремого органу влади України зафіксовано не було, помітною залишається повільна реалізація деяких напрямів співпраці. З української сторони це можна пояснити традиційною інерцією та низьким політичним інтересом до Словаччини.

Гальмування координації помітне, наприклад, у питанні запровадження спільного контролю та облаштування інфраструктури в пунктах пропуску на українсько-словацькому кордоні, що відноситься до компетенції Державної прикордонної служби, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, тощо. Проблема українських трудових мігрантів у Словаччині потребує більшої уваги з боку Міністерства соціальної політики. Для цього важливо було би відповісти на запрошення словацької сторони та здійснити довгоочікуваний візит Міністра соціальної політики з метою проведення переговорів щодо цього питання.

Гарним показником координації зусиль МЗС та експертного середовища можна вважати проведення разом із «Українською призмою» та Словацькою асоціацією зовнішньої політики Словацько-Українського форуму в Братиславі (вересень 2018 р.) за участю заступників міністрів обох країн, а також участь українських експертів та урядовців в інших заходах.

Стратегічне бачення

Попри помірний політичний інтерес України до Словаччини, існують прогалини, де українсько-словацька взаємодія є практично відсутньою – наприклад, в економічній, транспортній та інвестиційній сферах, сфері безпеки та оборони тощо. Існує потреба запуснути комплексну оцінку двосторонніх відносин, яка би надала можливість напрацювати стратегічні документи щодо посилення співпраці на тих напрямках, які не були досі задіяні. Плани українсько-словацьких міжвідомчих консультацій між МЗС України та Міністерством закордонних справ і європейських питань Словаччини (останній укладений у квітні 2018 р. на період 2018-2019 рр.) носять формальний характер. Бракує також інтересу до підписання інших двосторонніх угод у стратегічних областях – економічній чи військово-промисловій. Україна та Словаччина не мають історії повномасштабної двосторонньої співпраці; навпаки, є історія втрачених чи недооцінених можливостей. Подекуди зберігаються прояви упереджень минулого, коли Україна в Братиславі мала імідж несерйозного партнера, а Словаччина була маловідомим сусідом для Києва. У словацькому істеблшменті існує відчуття, що Україною їх держава сприймається як малий сусід, який, не будучи великим донором, не може запропонувати суттєву допомогу Україні, яка знаходиться в стані війни.

Діяльність

Протягом року двосторонній політичний діалог розвивався помірно. Продовжилась практика дружніх зустрічей президентів: зокрема, Президент А. Кіска відвідав Київ у прояві солідарності під час вшанування річниці Голодомору. Під час свого візиту він констатував, що «за останні чотири роки в Україні було зроблено набагато більше, ніж за останні десятки років», та підтвердив свою позицію піднімати українське питання на всіх міжнародних зустрічах. Відбувались також зустрічі міністрів закордонних справ, голови ВРУ з Міністром закордонних справ та європейських питань Словаччини, візит заступника Міністра закордонних справ України до Братислави тощо.

Засідання двосторонньої Українсько-словацької міжурядової комісії з питань економічного, промислового і науково-технічного співробітництва, яке мало відбутись ще у 2017 р., так і не було проведено. Водночас було відновлено роботу низки двосторонніх органів: Українсько-словацького комітету з комбінованих перевезень, Українсько-словацької змішаної комісії з міжнародного автомобільного сполучення, Українсько-словацької комісії з водного господарства,

Українсько-словацької міждержавної комісії з транскордонного співробітництва. Вперше проведено засідання Українсько-словацької спільної туристичної комісії.

У впровадженні спільного прикордонного та митного контролю на українсько-словацькому кордоні помітного прогресу не було. Співпраця в сфері транспорту у контексті розвитку комбінованого сполучення з Китаю до Європи територіями України та Словаччини поки що не набула реальної форми. Військово-технічна співпраця також залишається мінімальною.

Результати

Після інциденту у Керченській протоці 25 листопада Словаччина рішуче засудила російські агресивні дії. Важливою подією став запуск практичної роботи Трастового фонду НАТО із знешкодження вибухонебезпечних предметів та протидії саморобним вибуховим пристроям внаслідок підписання Імплементативної угоди між КМУ та Організацією НАТО з підтримки та постачання. У рамках НАТО Словаччина є відповідальною за роботу Фонду та опікувалась залученням коштів до нього. Словаччина продовжувала надавати гуманітарну допомогу Україні.

Словаччина продовжує бути ключовим українським партнером у Вишеградській четвірці. Офіційна політика Словаччини щодо підтримки євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень, територіальної цілісності України залишилась незмінною, незважаючи на політичні демарші окремих членів коаліційного уряду (наприклад, спікера парламенту А. Данка). Збереження зовнішньополітичного консенсусу в Словаччині щодо України можна вважати серйозним здобутком.

Тенденція на зростання обсягів товарообігу між Україною та Словаччиною була закріплена. У 2018 р. він зріс на 35% та склав 1,4 млрд дол. Корисним є відкриття нового рейсу Львів – Братислава компанією WizzAir на додаток до існуючого рейсу Київ – Братислава. Обговорюється питання відновлення роботи Ужгородського аеропорту, для чого потрібні міжнародні дозвільні документи.

Новою формою взаємодії є співпраця в архівній справі та історичних дослідженнях, яка стала можливою після відкриття в Україні архівів НКВД-КДБ у 2015 р. Відповідний проект, підтриманий Міністерством закордонних справ і європейських питань Словаччини, відкриває можливість для співпраці між Інститутами національної пам'яті обох країн.

ТУРЕЧЧИНА

В

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	5	5
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	4	4
Результати	4	3
Загальна оцінка	B+	B

Динаміка українсько-турецького співробітництва є стабільно інтенсивною – відносини не обмежуються однією складовою, а покривають широкий спектр. Наряду з традиційними вимірами співпраці спостерігається інтенсифікація взаємодії в оборонно-промисловій сфері. Незважаючи на стратегічне партнерство, яке декларують обидві сторони, мова не йде про комплементарність їх зовнішніх політик, що помітно, наприклад, в сфері енергетичної безпеки («Турецький потік» та АЕС Аккую), а також у планах щодо придбання російських систем ППО С-400, які розглядаються країнами НАТО та Україною як пряма загроза безпеці. Дуалізм зовнішньої політики Туреччини щодо Росії та Заходу можна вважати головним обмеженням стратегічного діалогу з Україною.

Політичний інтерес/залученість

Як і раніше, в українському політичному дискурсі двосторонні відносини характеризуються в термінах «стратегічні», «дружні», «добросусідські». Наголошується, що між країнами відсутні принципові проблеми чи конкуренція. Співпраця з Туреччиною базується не на одній складовій, а покриває декілька сфер. Двосторонні зустрічі з широкого кола питань, зокрема безпеки, оборони, економіки, туризму, освіти та культури, свідчать про наявний серйозний інтерес до співпраці. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до ВРУ традиційно приділяє значну увагу Туреччині як стратегічному партнеру.

У політико-дипломатичній сфері Туреччина викликає інтерес з точки зору підтримки територіальної цілісності України та захисту прав кримських татар. Україна розраховує на турецьку підтримку щодо визволення українських заручників із Росії. Це питання неодноразово піднімалось на найвищому рівні – Президент України особисто передавав список заручників Президенту Туреччини.

Аналізуючи заяви членів Уряду, Президента, парламентарів, можна говорити про якісну трансформацію колишнього сприйняття Туреччини як виключно економічного партнера в сторону визнання цілої плеяди інтересів, які пов'язують обидві країни. Головним лозунгом залишається прагматизація українсько-турецьких відносин. В економічній сфері головним питанням є завершення підписання на взаємовигідних умовах Угоди про вільну торгівлю. Викликає інтерес потенційна участь Туреччини в інфраструктурній розбудові, в тому числі на Донбасі. Хоча економічна складова залишається важливою, на перший план виходить безпекова співпраця. Як свідчать заяви високопосадовців та наявна діяльність, пріоритетним стає питання співробітництва у сфері ОПК, проведення спільних військових навчань тощо.

Інституційна співпраця

Турецький напрям зовнішньої політики характеризується інтенсивною динамікою контактів у багатьох галузях, до яких залучені різні органи державної влади України. Якість міжвідомчої координації можна оцінити як задовільну. Найбільш актуальним питанням залишається підписання Угоди про ЗВТ з Туреччиною, тож окрема відповідальність покладається зараз на Мінекономрозвитку. Позитивним можна вважати задеклароване реформування роботи спільних міжурядових комісій – українські делегації включатимуть представників бізнес- та секторальних асоціацій. Відкриття українського консульства в Анталії є свідченням адекватної реалізації державного курсу на забезпечення українських інтересів у Туреччині.

Стратегічне бачення

Існуюча законодавча база України, яка стосується співпраці з Туреччиною, та нові двосторонні угоди, підписані протягом 2018 р., свідчать про адекватне стратегічне бачення ролі та місця Туреччини в системі зовнішньополітичних преференцій України. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 р., схвалена у травні 2018 р., включає очікуваним результатом збільшення перевезень контейнерів та інших вантажів через територію України, зокрема, в рамках розвитку транспортних маршрутів між країнами ЄС та Туреччиною. Туреччина належить до топ-5 торговельних партнерів України за рівнем зростання експорту. Експортна стратегія вірно виокремлює її як «ринку у фокусі» для українського експорту. Хоча зволікання з підписанням Угоди про ЗВТ з Туреччиною не є позитивним (підписання Угоди, за останніми анонсами Президента та інших урядовців, мало відбутись до кінця 2018 р.), ця ситуація пов'язана із пошуком компромісного взаємоприйняттого варіанту угоди.

Діяльність

2018 р. пройшов під знаком 100-річчя встановлення дипломатичних відносин між Україною та Туреччиною. Інтенсивність двосторонніх контактів була показовою. Так, Президенти П. Порошенко та р. Ердоган провели чотири зустрічі, включно із засіданням Стратегічної ради високого рівня. Міністр закордонних справ П. Клімкін декілька раз відвідував Туреччину, в тому числі для проведення засідання Спільної групи стратегічного планування під спільголюванням Міністра закордонних справ Туреччини М. Чавушоглу тощо.

Рік був плідним з точки зору співробітництва у сфері безпеки та оборони, наразі реалізовується більше ніж 20 спільних проєктів у сфері оборонно-промислової співпраці. За результатами роботи Спільної українсько-турецької комісії з питань військово-технічного співробітництва був підписаний меморандум з постачання в Україну безпілотних авіаційних комплексів і створення спільного підприємства. Державне КБ «ЛУЧ» взяло участь у розробці нового бойового модуля в партнерстві з турецькою Aselsan, ДП «СпецТехноЕкспорт» підписало меморандум з Aselsan щодо виготовлення радіокомунікаційного обладнання в Україні. Реалізується проєкт з модернізації гелікоптерів Мі-17.

Була проведена перша українська торговельна місія у Стамбулі під головуванням Міністра економічного розвитку і торгівлі України С. Кубіва за участі українських виробників у секторах важкого машинобудування, електроніки, енергетики, хімічної, фармацевтичної та ІТ, харчової та інших галузей.

Окремою важливою формою взаємодії стала релігійна дипломатія в контексті надання Вселенським патріархатом Томосу Православній Церкві України.

Результати

Туреччина стала співавтором схваленої в грудні 2018 р. резолюції ГА ООН щодо засудження мілітаризації російською стороною Криму та Азову. Втім, турецька реакція щодо російської атаки біля Керченської протоки 25 листопада була типовою – Туреччина закликала до деескалації, але уникала згадування Росії як такої. Незважаючи на високий рівень політичного інтересу до Туреччини, сподівання, що вона відіграватиме роль потенційної противаги Росії в регіоні, не виправдовуються. Об'єктивні обмеження, які перешкоджають реалізації потенціалу українсько-турецьких відносин, зберігаються. Туреччина продовжує нарощувати економічну та політичну співпрацю з Росією, вважаючи за своє суверенне право не ставати на чийсь бік у протистоянні між Заходом/НАТО та РФ та пропонуючи себе як «міст» для комунікації між ними. Не було досягнуто комплементарності в енергетичних політиках. Зокрема, Україна підтримує запуск Трансанатолійського газопроводу (TANAP) як інструменту зменшення залежності від російського газу (Президент П. Порошенко взяв участь в урочистій церемонії запуску в експлуатацію під час свого візиту до Туреччини у червні), але вбачає загрозу в газопроводі «Турецький потік», який Росія просуває за допомогою Туреччини.

Зберігається позитивна динаміка щодо зростання рівня товарообігу, інвестицій та туристичних потоків. У 2018 р. товарообіг склав 4,1 млрд дол. Втім, важливим нюансом є те, що обсяги українського експорту зменшились на 7%, порівняно з 2017 р. Відбувається зростання туристичних потоків, зокрема через збільшення кількості турецьких туристів, які відвідують Україну.

Спостерігається прогрес у транспортній сфері, у сфері лібералізації двосторонніх вантажних перевезень. Між країнами щотижня здійснюється понад 180 авіарейсів.

Не вдалось досягнути компромісної версії Угоди про ЗВТ. Після засідання Стратегічної ради Президент П. Порошенко наголосив, що позиції двох країн щодо Угоди сходяться на 96%, протиріччя у позиціях щодо металу та сталі були подолані, залишається знайти компроміс щодо сільського господарства та текстильної галузі.

Варто відзначити нові угоди, підписані протягом 2018 р., а саме: Меморандум між ДК «Укроборонпром» та Державним агентством з питань оборонної промисловості ТР щодо взаємних банківських гарантій (документ, необхідний для реалізації проектів у сфері оборонної промисловості), а також Угоду про співробітництво у сфері розвитку між урядами України та ТР (документ, що забезпечить правові основи для заснування Турецьким агентством співробітництва та координації (ТІКА) Офісу координації програм в Україні з метою реалізації проектів технічного та фінансового співробітництва). Міністрами внутрішніх справ була підписана декларація щодо боротьби із тероризмом, транснаціональною злочинністю та кіберзагрозами.

УГОРЩИНА

C-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	3	3
Результати	2	3
Загальна оцінка	C-	C-

2018 р. пройшов як кризовий у відносинах між Україною та Угорщиною, що змусило українських дипломатів і державних діячів докладати значних зусиль для збереження міждержавного діалогу, при цьому продовжувати захищати державні інтереси України. Не дивлячись на ряд проблем, це їм вдалося, і за основними напрямками Україна не втратила своїх позицій у відносинах Україна-Угорщина, хоча реального прориву реалізовано і не було.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2018 р. керівництво України мусило приділяти багато уваги двостороннім відносинами та прикладати значних зусиль для їх нормалізації і продовження конструктивної співпраці. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ вказується на потребу налагодження міждержавного діалогу та просування на шляху врегулювання конфліктної ситуації, що виникла у зв'язку із реакцією влади Угорщини на прийняття Закону України «Про освіту», а також сподівання на швидке подолання взаємних суперечностей, що дасть змогу відновити двосторонні партнерські відносини та зняти застереження угорської сторони в питаннях розвитку подальшого співробітництва ЄС і НАТО з Україною. Проте, у більшості випадках українські державні діячі наголошують на необхідності захисту інтересів України та висловлюють негативне ставлення до ультимативних вимог Угорщини щодо державної мовної політики, масової видачі угорських паспортів на Закарпатті, призначення уповноваженого чиновника по Закарпатській області та зовнішньополітичних демаршів проти євроатлантичної інтеграції України.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця щодо Угорщини була сконцентрована на координації між МОН і МЗС через необхідність подолати кризу у відносинах з Угорщиною, пов'язану з прийняттям у 2017 р. Закону України «Про освіту». Досить інтенсивно відбувалася інституційна співпраця на регіональному рівні, переважно в Закарпатті, що пов'язано з наявністю місцевої угорської громади та зацікавленістю місцевих еліт у залученні фінансової допомоги з боку Угорщини. Місцева влада, у т.ч. голова Закарпатської ОДА Г. Москаль, демонстрували підкреслено приязне ставлення до Угорщини і створювали сприятливі умови для реалізації угорських проектів в області. Така діяльність не узгоджувалася, а часто була протилежною до позиції центральної влади.

Стратегічне бачення

В офіційних документах стратегічного характеру окремо Угорщина не згадується. Але при розгляді важливих для України галузей як зразок для досягнення бажаного економічного та соціального рівня вказують країни ЄС, серед яких саме країни-сусіди є найближчими до України за умовами розвитку. Також це стосується питань безпеки та енергетичного забезпечення.

Діяльність

Зовнішня політика щодо Угорщини відбувалася переважно у форматі інтенсивних двосторонніх відносин. Контактів на вищому рівні через кризу у відносинах не було. Натомість відбувалися зустрічі, двосторонні консультації та контакти чиновників різних урядових відомств. Неодноразово зустрічалися міністри закордонних справ, інші міністри та заступники міністрів обох країн. Зокрема, відбулося сім зустрічей Міністра закордонних справ України П. Клімкіна з Міністром закордонних справ і зовнішньої торгівлі Угорщини П. Сійярто, у т.ч. і 22.06. на засіданні міжурядової комісії з розгляду питань Закону України «Про освіту», в якій також взяли участь Міністр освіти і науки України Л. Гриневич та Міністр людських ресурсів Угорщини М. Кашлер.

В угорських ЗМІ опубліковано декілька інтерв'ю з Л. Непоп та її статей, у яких пояснювалася позиція України стосовно мовного питання. Також відбувалася активна співпраця Посольства з українською громадою Угорщини, українськими митцями та громадськими активістами, які відвідували Угорщину для участі в круглих столах та інших публічних заходах, організованих ПУ.

Відбувалися українсько-угорські контакти щодо оборонної політики, забезпечення газопостачання, реалізації інфраструктурних проєктів, розвитку будівельної та аграрної сфери, а також інших сфер бізнесу. Військовослужбовці брали участь у спільних міжнародних військових навчаннях. Продовжилася співпраця в рамках регіональних ініціатив, зокрема у форматі «В4» та діяльності багатонаціонального інженерного батальйону «Тиса».

Результати

Зовнішня політика щодо Угорщини в 2018 р. була інтенсивна і часто мала напружений характер, адже Угорщина намагалася використати тематику двосторонніх відносин для тиску на Україну шляхом блокування засідання комісії Україна-НАТО та інших заходів. У МЗС України було прийнято рішення про призначення представника, відповідального за транскордонне співробітництво, яким став посол з особливих доручень М. Балтажі. Від Угорщини добилися припинення видачі угорських паспортів громадянам України у консульствах на території України. За вимогою України Угорщина мусила змінити назву посади урядового чиновника, що відповідав за співпрацю з Україною по Закарпатській області. Відбулося погодження призначення нового посла Угорщини в Україні, яким з листопада 2018 р. став І. Ійдярто. Також сторони погодили відкриття почесних консульств у м. Тернопіль та м. Шіофок.

Розвивалося співпраця у сфері енергетичної безпеки (домовленість про збільшення реверсу газу в 2019 р.) і транспортна кооперація (відкриття в Україні Бескидського тунелю, який є частиною транспортного коридору, що проходить

також і через Угорщину, а також відкриття регулярного прямого залізничного сполучення між Мукачево та Будапештом).

Зовнішня торгівля між Україною та Угорщиною у січні-серпні 2018 р. мала тенденцію до зростання за рахунок збільшення імпорту та експорту. Питома вага обсягу зовнішньої торгівлі між Україною та Угорщиною склали 4% загального товарообігу України.

Було продовжено лікування та реабілітацію бійців, поранених у ході протидії російській агресії на Донбасі, а також оздоровлено дітей учасників АТО. Вкладено значні кошти в медичні та освітні заклади на Закарпатті. Слід відзначити, що більшість фінансової підтримки Угорщина продовжує спрямовувати в Закарпатську область, але також надавалися кошти на реалізацію проєктів у Донецькій області. Головним досягненням у двосторонніх відносинах стало те, що «освітня» криза не призвела до припинення міждержавного діалогу та не змінила позицію Угорщини в питанні підтримки територіальної цілісності й суверенітету України.

РОСІЯ

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3+
Інституційна співпраця	3+	3+
Стратегічне бачення	4-	4-
Діяльність	3+	3
Результати	2	2+
Загальна оцінка	C+	C+

	Загальна оцінка	Політичний інтерес/залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Політичні відносини	C+	4	4	5	3	1
Економічні відносини	C+	4	4	3	3	3
Енергетичні відносини	C-	2	2	3	3	3

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ

2018 р. не залишив жодних перспектив для продовження політичного діалогу в українсько-російських міждержавних відносинах. Ескалація Російською Федерацією гібридної військово-політичної агресії по відношенню до України не лише перетворила Україну на головну ціль російської пропаганди, але й призвела до прямого російського військового нападу на кораблі українського ВМФ та захоплення й незаконного утримання українських військовослужбовців. Двосторонні міждержавні стосунки будуть залишатися на критично низькому рівні, без перспективи змін, принаймні, у середньостроковій перспективі, навіть з можливістю розірвання дипломатичних відносин.

Політичний інтерес/залученість

Триваюча загроза з боку РФ створила ситуацію, за якої політичний інтерес української правлячої еліти до «російського питання» диктується вже усталеним розумінням реальності цієї загрози серед вітчизняного політичного класу. Таке розуміння продукує відсутність «проросійської» зовнішньополітичної стратегії та нівелює перспективу «української позаблоковості» у програмах та діяльності більшості парламентських політичних сил.

У щорічному Посланні Президента України до ВРУ та в аналітичній доповіді до Послання «російському питанню» вже традиційно приділено надзвичайну увагу. Водночас питання політичного інтересу зосереджуються лише на проблемі протидії агресії та участі в переговорних форматах, а не на налагодженні двостороннього діалогу. У Посланні Президентом було заявлено про рішення не продовжувати Договір «Про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і РФ», а також було наголошено на комплексності російської загрози як через зовнішній вплив, так і через можливість реваншу сил проросійського впливу всередині країни. У доповіді зовнішньополітичні стратегії Росії визначаються як гібридна агресія по відношенню до України, розглядаються першочергові завдання та пріоритети протидії російській агресії.

Інституційна співпраця

Системність та безпрецедентність російської військово-політичної агресії по відношенню до України вимагає від українського політичного середовища формування високого рівня координації та співпраці серед інститутів щодо «російського питання». Апогеєм інституційної співпраці на російському напрямку у 2018 р. стало припинення дії базового українсько-російського Договору. Цьому рішенню передували відповідне рішення РНБО від 6 вересня та пропозиції МЗС щодо припинення Україною дії Договору. 6 грудня ВРУ кваліфікованою більшістю схвалила припинення дії Договору.

Стратегічне бачення

Поточний рівень українсько-російських відносин загалом відображає стан політичних відносин між країнами, що знаходяться в стані «гібридної війни». У стратегічних нормативно-правових документах (Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України та ін.) Російська Федерація визначається як істотна та довготривала загроза Україні.

У зв'язку із черговим актом агресії з боку Російської Федерації, що відбувся 25 листопада у районі Керченської протоки проти кораблів ВМС ЗСУ, та з огляду на можливі подальші загрози національному суверенітету і незалежності української держави, Президент України ввів у дію Указ «Про введення воєнного стану в Україні» (26.11). ВРУ на позачерговому засіданні (26.11) підтримала президентський законопроект № 9338 «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» та запровадила воєнний стан в Україні строком на 30 днів в областях вздовж українсько-російського кордону та кордону з Придністровським регіоном Молдови.

Діяльність

З огляду на російську військово-політичну агресію дипломатичне представництво в посольствах обох країн здійснюється на рівні тимчасово повірених у справах, дисклад суттєво скорочено. Дипломатична діяльність українських консульських установ залишається основною інституційною складовою для нагальних питань двосторонніх відносин (юридичний супровід захисту ув'язнених українських заручників на території РФ, представництво інтересів громадян України на території РФ тощо). Водночас питання безпеки діяльності українських установ на території РФ залишається нагальним питанням. Так, керуючись саме питаннями безпеки, 31 грудня Центральна виборча комісія України ліквідувала виборчі дільниці на території Росії.

Зниження рівня українсько-російського політичного діалогу переводить міждержавну комунікацію у багатосторонні формати та контактні групи (Мінський формат, Нормандський формат та ін.) та підсилює рівень протистояння двох країн у рамках міжнародних організацій, насамперед ООН, ОБСЄ, РЕ, ПАРЕ та ін.

Результати

Політичний діалог у двосторонніх відносинах було згорнуто до рівня, на якому логічним є не лише зупинення дії Договору «Про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і РФ», але й цілком ймовірною стає перспектива повного розриву дипломатичних відносин. Вирішальною подією, що зруйнувала

перспективу збереження українсько-російського політичного діалогу, стала відкрита російська військова агресія по відношенню до кораблів українського ВМС, захоплення українських військовослужбовців та протиправне їх утримання з порушенням конвенцій міжнародного права.

Істотними результатами 2018 р. серед інших стали такі: 1) позитивне голосування за оновлений проект резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)» в Третньому комітеті Генеральної асамблеї ООН (в оновленому проекті резолюції ситуація в Криму визнана триваючою окупацією і міжнародним збройним конфліктом, підтверджується територіальна цілісність України й невизнання російської анексії Криму та заклик до РФ припинити порушення прав людини в Криму); 2) прийняття резолюції «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, Україна, районів Чорного та Азовського морів» на засіданні Генеральної асамблеї ООН (17.12), в якій Російську Федерацію як державу-окупанта рішуче закликано вивести свої збройні сили з Криму та негайно припинити тимчасову окупацію території України; 3) прийняття резолюції «Стан з правами людини в АРК та Севастополі» (22.12), в якій засуджуються політично вмотивовані переслідування українців та закликається звільнити усіх громадян України, які незаконно утримуються в окупованому Криму та РФ.

ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Зовнішня економічна політика по відношенню до РФ у 2018 р. характеризується згортанням співробітництва, продовженням та розширенням санкцій, появою нових ліній протистояння, зокрема в Азовському морі та на міжнародному рівні щодо реалізації російських обхідних газових проєктів. Почалися пошуки стратегічного бачення двосторонніх економічних відносин, але системна політика, як і раніше, відсутня. На цьому тлі РФ залишається одним з найбільших торговельних партнерів і продовжує відігравати важливу роль для української економіки.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2018 р. зберігався високий рівень політичного інтересу основних стейкхолдерів до проблематики гібридної війни РФ проти України, зокрема її економічної складової (хоча й дещо меншою мірою). У щорічному Посланні Президента чимало згадок стосуються РФ, зокрема економічних аспектів відносин, а в аналітичній доповіді присутній пункт «Реалії економічної війни», проте переважно як констатація фактів. Органи виконавчої влади забезпечують прийняття офіційних рішень, спрямованих на протидію агресії. Громадянське суспільство тримає постійний фокус уваги на загрозах із російського боку. Парламентські політичні сили також у своїй риториці звертаються

до російського питання. Економічне співробітництво з РФ та компенсація втрат, як і раніше розглядаються в контексті європейської інтеграції України та успішності імплементації УА з ЄС в частині ГВЗВТ.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця між основними акторами налагоджена належним чином і зосереджена на збереженні міжнародного консенсусу з продовження та розширення санкційного режиму по відношенню до РФ, а також забезпечує прийняття необхідних рішень на національному рівні. Міжінституційна співпраця найкраще характеризується узгодженістю у координації дій із міжнародним співтовариством щодо розширення санкцій проти РФ, на даному напрямку спостерігається злагоджена взаємодія основних суб'єктів реалізації зовнішньої політики (РНБОУ, ВРУ, Президент України, КМУ, НБУ, СБУ). Судові процеси проти РФ, які відбуваються у міжнародних судах, також узгоджено підтримуються органами влади. У той же час українській стороні не вдалося забезпечити системну протидію російським газовим проектам «Північний потік-2» і «Турецький потік» та кампанії по їх просуванню.

Стратегічне бачення

На відміну від попереднього року, коли високопосадовцями висловлювались думки, що Україні не варто повністю відмовлятися від торговельних відносин з Росією, у березні 2018 р. очільник МЗС заявив, що економічна співпраця з Росією має бути мінімізована і має стосуватися лише захисту інтересів наших громадян. Кілька днів потому Кабінет міністрів України розірвав програму економічного співробітництва з Росією на 2011-2020 рр. У такий спосіб визначено стратегічне бачення економічних відносин, проте економічна стратегія по відношенню до РФ, як і раніше, не формалізована в жодних офіційних документах. Попри значну увагу до питання російської агресії у щорічному Посланні Президента, визначення стратегічних дороговказів у документі практично відсутні. Тактичним елементом протистояння залишаються судові та санкційні війни, які у 2018 р. знайшли свій розвиток через затвердження переліків фізичних і юридичних осіб, щодо яких застосовуються спеціальні економічні заходи. Проте в умовах гібридної війни та збереження суттєвих економічних взаємозв'язків з країною-агресором Україною мають вживатись значно рішучіші кроки щодо запровадження стратегічного планування.

Діяльність

Судові та санкційні війни є головним лейтмотивом економічних відносин між країнами у 2018 р., що знайшли своє відображення у відповідних рішеннях з обох боків. У травні РНБОУ підтримала рішення про запровадження нових та продовження вже існуючих санкцій проти Росії, а у жовтні з'явився указ

Президента РФ про заходи у відповідь на антиросійські санкції України. Також з 1 січня по 31 грудня продовжує діяти заборона на ввезення в Росію окремих видів сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства, країною походження яких є Україна.

Рік також проходив під знаком судових суперечок у Стокгольмському арбітражі між ПАТ «Газпром» і НАК «Нафтогаз України» та Апеляційному суді Англії щодо «боргу Януковича», а також низки судів щодо відшкодування збитків українських компаній за анексію Криму. Крім того Україна подала до Міжнародного суду ООН меморандум у справі проти Росії щодо порушення Міжнародної конвенції про заборону фінансування тероризму.

Новою лінією протистояння між країнами, у т.ч. елементом економічного тиску з боку РФ, стало Азовське море (зокрема перешкоджання вільному судноплавству та доступу до українських портів). Від самого початку загострення ситуації реагування на даний виклик з боку офіційних органів влади відбувалось мляво, переважно під впливом позиції громадськості. У результаті під кінець року відбулась ескалація конфлікту, яка призвела до короткотермінового введення військового стану в прикордонних з Росією регіонах України.

Результати

Україна вийшла переможцем із судових процесів з РФ: Стокгольмський арбітраж зобов'язав ПАТ «Газпром» сплатити НАК «Нафтогаз України» 2,56 млрд дол.; Апеляційний суд у Лондоні задовольнив апеляційну скаргу України проти Росії у справі щодо євробондів на 3 млрд дол.; Міжнародний арбітражний трибунал у Парижі постановив стягнути з РФ на користь Ощадбанку 1,3 млрд дол.; Третейський суд у Гаазі зобов'язав РФ відшкодувати 159 млн дол. українським компаніям за збитки у результаті анексії Криму. Водночас зусиль української сторони виявилось недостатньо для протидії російським планам на європейській арені, наслідком чого стало суттєве просування РФ у реалізації газових проектів «Північний потік-2» та «Турецький потік».

Незважаючи на судові процеси та агресивну риторику, Росія залишається головним торговельним партнером, а Україна продовжує залежати від неї за важливими торговими позиціями (енергоносії, мінеральні продукти, металопродукти) на тлі зростання імпорتنих поставок та від'ємного сальдо. Останнім часом влада приділяє більшу увагу донесенню до громадськості думки про необхідність підтримувати на даному етапі економічні зв'язки з РФ в окремих сферах та галузях, які життєво потрібні для функціонування національної економіки.

ЕНЕРГЕТИЧНІ ВІДНОСИНИ

2018 р. відзначився подальшим розбалансуванням зовнішньої політики відносно РФ в енергетичній сфері. Продовжуючи боротьбу проти російського газового монополізму і формуючи засади для відокремлення в сфері електроенергетики, Україна завершує цей рік малозрозумілими контрактами в атомній енергетиці та повним провалом у політиці диверсифікації постачання нафти і нафтопродуктів.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2018 р. політична залученість до проблематики енергетичних відносин з РФ залишалася низькою, що підтверджується відсутністю рішень законодавчої влади щодо формування стратегічних запасів нафти і нафтопродуктів для подолання критичної залежності від РФ. Наприкінці року Президент за підтримки КМУ і ВРУ ініціював припинення Договору про дружбу з РФ, який містив положення щодо «розвитку співробітництва в забезпеченні функціонування національних паливно-енергетичних комплексів» (ст. 20), однак актуальною залишається комплексна оцінка можливих наслідків та дій РФ після вступу цього рішення в силу у квітні 2019 р.

Депутати ВРУ, зокрема, з ініціативи керівництва Комітету у закордонних справах зробили низку заяв щодо політичного контексту російських обхідних газопроводів на вітчизняних і міжнародних заходах та звернулися із закликами протидіяти їм з огляду на безпекові загрози. Окремі депутати звертали увагу на формування нових загроз від РФ щодо імпорту нафтопродуктів та вугілля (С. Лещенко, Н. Катцер-Бучковська та ін.), однак такі заяви не були підтримані парламентською більшістю.

Інституційна співпраця

Продовження російської агресії та відсутність можливостей для конструктивного діалогу з РФ протягом 2018 р. визначили напрями інституційної співпраці – мінімально необхідний рівень у рамках Мінського діалогу та ініціювання дискусій на міжнародних майданчиках для привернення уваги до чергових злочинів та провокацій РФ. Представники органів влади брали досить активну участь у протидії реалізації російських обхідних газопроводів. Переважно для цього використовувалися офіційні та робочі поїздки в держави-члени ЄС та Брюссель, міжнародні конференції та декілька тристоронніх зустрічей у форматі Україна – ЄС – РФ на міністерському рівні. Водночас не було сформовано внутрішньої української консолідованої команди для підвищення ефективності цієї роботи на чолі з профільним віце-прем'єр-міністром.

Стратегічне бачення

На офіційному рівні РФ продовжує розглядатися усіма органами влади як джерело загроз для енергетичної безпеки України. Послання Президента України, низка прийнятих законодавчих актів (Енергетична стратегія України на період до 2035 р., Стратегія національної безпеки) закріплюють курс держави на подальше скорочення енергетичної залежності від РФ.

Попри це відбулось підписання додаткової угоди між НАЕК «Енергоатом» та російською компанією «ТВЕЛ», що викликало негативну реакцію МЗС України. Також ВРУ не відреагувала на розслідування фактів монополізації постачання нафтопродуктів з РФ через підконтрольні «Роснефті» та проросійському політику В. Медведчуку структури.

Українські органи влади зафіксували випадки експорту вугілля з тимчасово окупованих територій Донбасу, однак при цьому не відбулося напрацювання дієвого механізму системного моніторингу та переслідування порушників, зокрема, з Туреччини та РФ.

Діяльність

Ключові зусилля України були спрямовані на протидію будівництву російського проекту газопроводу «Північний потік-2» шляхом обговорення даної проблеми на рівні міжнародних заходів у ЄС та США, у тому числі вітчизняними дипломатичними представництвами, а також на збереження санкційного тиску на РФ у частині технологічного обладнання для енергетичного сектору. Спроба «Газпрому» створити чергову газову кризу у березні 2018 р. отримала консолідовану відповідь як державних органів, так і суспільства. Був задіяний механізм раннього попередження надзвичайних ситуацій, передбачений Угодою про асоціацію з ЄС, що дозволило мінімізувати ефект російської пропаганди щодо ненадійності українського газотранспортного маршруту.

Розпочалося тестування обладнання для зберігання відпрацьованого ядерного палива на території України у Централізованому сховищі, що дозволить знизити залежність від РФ у питанні зберігання ядерних відходів.

Результати

Продовження російської агресії проти України об'єктивно зберігає загальну динаміку стосунків на дуже низькому рівні. Росія продовжила блокування переговорів у газовій сфері та не виконує рішення Стокгольмського арбітражу. При цьому РФ досягла успіхів у кулуарних взаємовідносинах, посиливши залежність України в сфері імпорту нафтопродуктів, а також як мінімум добилася чергового непорозуміння між Україною та США в атомній сфері

через непрозорі перемовини між профільними державними компаніями, за результатами яких у вересні було підписано угоду між «Енергоатомом» та «Росатомом», і частка імпорту російського палива знову зросла.

Позитивним моментом було досягнення у липні консолідованої позиції України і ЄС на тристоронніх переговорах щодо транспортування газу територією України виключно за європейськими принципами. Натомість відсутність конструктивної позиції щодо подолання залежності від російських нафтопродуктів і вугілля зберегла небезпеку використання цієї сфери проти України у найближчому майбутньому, особливо зважаючи на повний контроль зі сторони РФ за компаніями, які їх експортують.

Україна зустрічає 2019 р. із відсутніми стратегічними запасами нафтопродуктів, складною геополітичною ситуацією навколо підтримки подальшого використання газотранспортної інфраструктури на тлі консолідації зусиль РФ та ФРН з просування «Північного потоку-2», а також РФ, Туреччини і Болгарії щодо «Турецького потоку», зростанням частки імпорту російського ядерного палива, високою залежністю від імпорту вугілля з контрольованих РФ джерел та поширення практики незаконного вивезення вугілля з окупованих територій Донбасу.

РЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ

АТР	C+
Близький Схід	B-
Західні Балкани	B-
Країни Балтії	B+
Вишеградська четвірка	C+
Латинська Америка	C-
Північна Європа	B
Південна Азія	C+
Субсахарська Африка	C-
Центральна Азія	D
Чорноморський регіон	B-

АЗІЙСЬКО- ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	2	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	C	C+

Політичний інтерес, інституційна співпраця, стратегічне бачення України щодо АТР у 2018 р. змін не зазнали. Однак поживавилась діяльність на рівні МЗС та інших відомств, що активізувало політичний діалог та співпрацю, зокрема, з Індонезією, Південною Кореєю та Австралією (без урахуванням Японії – див. окремий розділ). Тим не менш, потенціал зазначеного регіону потребує більшої уваги.

Політичний інтерес/залученість

Азійсько-Тихоокеанський регіон вже традиційно згадується у щорічному Посланні Президента в контексті лібералізації торговельних режимів. Окремо розглянуті Республіка Індонезія та Республіка Корея, тісна співпраця з якими створює широкі можливості на міжнародному рівні. Індонезія визнана одним із найбільших торговельних партнерів України в Південно-Східній Азії, а досвід та активна підтримка Австралії – як така, що сприяє розбудові Національної поліції України з урахуванням міжнародних стандартів.

Під час офіційного візиту до Південної Кореї Голова ВРУ А. Парубій обговорив актуальні питання співробітництва, у тому числі можливі кроки на шляху лібералізації візового режиму для туристичних поїздок, подальшу інтенсифікацію співпраці у сфері економіки та інвестицій і подальший політичний діалог.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця за 2018 р. не зазнала значних змін і відображена на рівні окремих міністерств та відомств. Наявні звернення Президента до Кабінету Міністрів щодо надання гуманітарної допомоги Індонезії після землетрусу і цунамі. Уряд заснував Комітет фінансового нагляду спільно з представниками уряду Австралії та інших країн, залучених до розслідування збитого боїнгу МН17, з метою встановлення шкоди, заподіяної всім жертвам трагедії в рамках підписаного Меморандуму. Однак відсутність координаційних органів та документів зумовлює невисоку оцінку інституційної співпраці. 27 листопада Посол України в Сінгапурі Д. Сенік вручив Вірчі Грамоти Генерал-губернаторові Нової Зеландії П. Редді, таким чином перейнявши відповідальність від ПУ в Австралії. Варто зауважити, що послы у В'єтнамі та Індонезії не змінювались з 2010 та 2012 років відповідно.

Стратегічне бачення

У стратегічних документах Азійсько-Тихоокеанський регіон не розглядається. Наявні поодинокі згадки, які сформульовані у загальних рисах у переліку з іншими пріоритетами. Комплексних угод не прийнято, однак набув чинності Меморандум про взаєморозуміння між Верховною Радою України і Національною Асамблеєю Республіки Корея у грудні 2018 р.

Діяльність

Основна діяльність зосередилась на урядовому та парламентському рівні. 21-22 лютого у м. Київ відбулися Третє засідання Міжурядової українсько-індонезійської комісії з економічного та технічного співробітництва, політичні консультації між МЗС України та МЗС Індонезії, а також двосторонній Діловий

форум. У березні Україну відвідала делегація Національної Консультативної Асамблеї Республіки Індонезія. У листопаді Індонезію відвідала офіційна делегація України на чолі з Генеральним директором ДК «Укроборонпром» для участі у Міжнародній виставці-форумі оборонних технологій «Indodefence-2018». У грудні Сеул з офіційним візитом відвідав Голова ВРУ А. Парубій, який зустрівся з прем'єр-міністром та Спікером Національної Асамблеї Республіки Корея. У квітні Перший віце-прем'єр-міністр – Міністр економічного розвитку і торгівлі України С. Кубів на чолі урядової делегації відвідав у рамках робочого візиту 4-те засідання Міжурядової українсько-корейської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, а також зустрівся з Віце-прем'єр-міністром, Міністром стратегії і фінансів Республіки Корея, головою Президентського комітету з питань Північного економічного співробітництва, головою Корейської асоціації імпортерів. У квітні відбувся шостий Українсько-Корейський економічний бізнес-форум, у якому взяли участь очільники або заступники Міністерства енергетики та вугільної промисловості, Міністерства інфраструктури, Держспоживслужби, Держенергоефективності, ТПП України, Національної академії аграрних наук тощо. Перспективи співробітництва між правоохоронними органами були обговорені під час візиту очільника МВС А. Авакова до Сеулу у лютому. Активно проходила освітня та культурна діяльність на рівні ПУ в Сеулі.

Голова Держпродспоживслужби України провів зустріч з делегацією Агропродовольчої та ветеринарної служби Республіки Сінгапур, що перебувала з аудитом системи державного контролю за продукцією птахівництва (30.07). Голова МВС України в рамках візиту до Сінгапуру зустрівся з Віце-прем'єр-міністром, Координуючим міністром з національної безпеки та Міністром внутрішніх справ і юстиції, а також відвідав Глобальний комплекс з інновацій Інтерполу (28-30.10). Під час офіційної зустрічі міністри внутрішніх справ України і Міністр внутрішніх справ Сінгапуру обговорили гібридні загрози в сучасному світі і домовилися про співпрацю підрозділів кіберполіції.

25-26 квітня з робочим візитом у В'єтнамі перебував заступник міністра інфраструктури України В. Довгань. Сторони обговорили питання розвитку двостороннього співробітництва та залучення українських підприємств до розбудови міської інфраструктури м. Хошимін. З 27 по 30 серпня у В'єтнамі перебувала з робочим візитом заступник міністра аграрної політики та продовольства України О. Трофімцева. У квітні у В'єтнамі також перебувала з візитом делегація ВРУ, представники депутатської групи з міжпарламентських зв'язків «Україна – В'єтнам» на чолі з О. Юринцем. Були обговорені питання розвитку міжпарламентських зв'язків.

Голова Комітету ВРУ у закордонних справах Г. Гопко провела зустріч з директором департаменту двосторонніх відносин міністерства закордонних справ та торгівлі Австралії та Надзвичайним і Повноважним Послом Австралії в Україні (22.08) щодо кримінального розслідування катастрофи МН-17 у

Нідерландах, визначені пріоритетні напрями двосторонніх відносин з метою подальшого їх поглиблення. Крім того, Прем'єр-міністр України провів зустріч з Президентом Сенату Австралії в рамках першого офіційного візиту глави Сенату до України (2.10). Під час зустрічі Голови Національної поліції України із заступницею Комісара Федеральної поліції Австралії було обговорено спільну програму системної взаємодії проти тероризму та кіберзлочинності (23.10).

Урядова делегація відвідала Австралію у жовтні під час проведення «Гор нескоронених». Під час поїздки міністри внутрішніх справ України та Австралії обговорили взаємне визнання водійських посвідчень та інших ID-документів, залучення допомоги від уряду Австралії для забезпечення психологічної та фізіологічної реабілітації постраждалих у ході АТО/ООС військовослужбовців і поліцейських, а також можливість підготовки українських поліцейських за інтенсивною програмою Федеральної поліції Австралії (25.10). Відбулася також зустрічі міністрів оборони України та Австралії, у ході якої було обговорено можливість розширення співпраці, досягнуто домовленості про виділення Україні 250 тис. дол. для розвитку медичної та спортивної реабілітації поранених військовослужбовців. Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Украї-ни І. Климпуш-Цинцадзе під час цього візиту зустрівся з колишнім Міністром закордонних справ Австралії, представниками Австралійсько-української групи дружби у Федеральному парламенті, відвідала Австралійський інститут міжнародних відносин, де зустрівся з науковцями, експертами та дипломатами.

Співробітництво з Малайзією відбувалось завдяки високій активності ПУ, яке регулярно проводило зустрічі з відповідними міністрами та представниками компаній. Крім того, українські компанії взяли участь у виставці Defence Services Asia 2018 (квітень) та в рамках візиту українських виробників харчової промисловості провели презентацію української продукції (січень). Україна була представлена на 3-ій міжнародній виставці та конференції Asian Defense, Security & Crisis Management (26-28 вересня, Маніла, Республіка Філіппіни).

Ті країни, де Україна представлена за сумісництвом, фактично не отримали уваги з боку українських дипломатичних та урядових представників.

Результати

Результатом діяльності у 2018 р. стали: Меморандум про співпрацю між Радою експортерів та інвесторів при МЗС України та Сінгапурською асоціацією виробників харчової продукції (23.01); Протокол між Державною службою України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів та Агенцією з сільськогосподарського карантину Міністерства сільського господарства Республіки Індонезія про співробітництво у сфері карантину та захисту рослин (18.04); Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Міністерством стратегії і фінансів Республіки Корея щодо Програми обміну знаннями (24.04); Меморандум про взаєморозуміння між Верховною Радою України і Національною Асамблеєю Республіки Корея (12.12); Договір про трансфер технологій виробництва з переробки торфу на добрива і паливо між Інститутом Технічної Теплофізики НАНУ та Інститутом технології ГФС В'єтнаму (08.10); Угода про співробітництво в сфері фізичної культури та спорту між Мінмолодьспорту України та Міністерством культури, спорту і туризму В'єтнаму (16.01).

БЛИЗЬКИЙ СХІД

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	2	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	4	5
Результати	4	4
Загальна оцінка	C	B-

У 2018 р. політика України щодо Близького Сходу була зосереджена на активізації торговельно-економічних відносин та галузевого співробітництва, що відповідає завданню розширення економічної співпраці. Візити Президента та активність представників Уряду сприяли інтенсифікації взаємодії у галузях інвестицій, енергетики, сільського господарства, військово-технічного співробітництва, освіти, про що свідчить низка підписаних угод. Особлива увага української сторони була сконцентрована на країнах Перської затоки, зокрема Кувейті, Катарі, Саудівській Аравії. Проте відсутність чіткої стратегії розвитку відносин з країнами Близького Сходу не дозволяє використати весь потенціал співпраці.

Політичний інтерес/залученість

Близький Схід не є пріоритетним напрямком зовнішньої політики України, про що свідчить відсутність системної зацікавленості даним регіоном. Інтерес до співробітництва сформовано в контексті інтенсифікації торговельно-економічної взаємодії та міжгалузевої співпраці (заяви Першого заступника секретаря РНБО О. Гладковського про важливість співробітництва у військово-технічній сфері, Віце-прем'єр-міністра П. Розенка про необхідність інтенсифікації торговельно-економічної та науково-технічної взаємодії, зокрема з Єгиптом та КСА та ін.). Близькосхідний регіон не розглядається як напрямок у цілому. Увагу зосереджено, переважно на співробітництві з окремими країнами. Проте Президент України озвучив тезу про прагнення розвивати стабільні та конструктивні відносини з країнами арабського світу в цілому та підкреслив зацікавленість у набутті Україною статусу спостерігача в ОІС, що говорить про перспективи виходу взаємодії з регіоном на новий рівень.

Зацікавленість регіоном не виражена у формі офіційної позиції українських політиків та представників органів влади. Відсутня системна зацікавленість з боку ВРУ та комітету у зовнішніх справах зокрема.

Утиск прав кримськотатарського населення в окупованому Криму змушує українську сторону шукати міжнародної підтримки для вирішення цієї проблеми, в контексті чого країни Близького Сходу становлять особливий інтерес. Президент України та Віце-прем'єр-міністр звертали на це увагу, закликаючи лідерів країн регіону сприяти в захисті прав своїх єдиновірців.

У 2018 р. в аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ близькосхідному регіону приділено більше уваги, ніж у попередні роки. Країни регіону не зазначено ключовими союзниками або регіональними партнерами. Проте підкреслено необхідність інтенсифікації переговорів про ЗВТ з Єгиптом та іншими країнами Магрибу та поглиблення співробітництва з країнами Перської затоки задля розширення економічних зв'язків і зміцнення позицій у стратегічно важливих регіонах світу, що відповідає національним інтересам України. У безпековому вимірі проведено аналіз геополітичної ситуації на Близькому Сході та зазначено її негативний вплив на Україну, зокрема з точки зору економічних інтересів.

Інституційна співпраця

Відсутність стратегії розвитку відносин із країнами Близького Сходу негативно позначається на рівні взаємодії інститутів української влади. Наявна координація між Адміністрацією Президента та Урядом стосовно визначення та виконання конкретних завдань. Президент видав Укази стосовно взаємодії з певними країнами регіону (про уповноваження Міністра юстиції П. Петренка на підписання низки договорів з Марокко та про формування делегації для

участі у переговорах з Йорданією). Законодавча гілка влади (Комітет ВРУ у закордонних справах) активна у напрямі ратифікації двосторонніх угод (підготовка до ратифікації Угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій між Урядом України та Урядом Держави Катар).

Стратегічне бачення

Відсутність згадок про близькосхідний напрямок у ключових зовнішньополітичних документах та відсутність двосторонніх угод стратегічного характеру свідчить про брак стратегічного виміру відносин. Епізодична згадка про Близький Схід присутня у Воєнній доктрині у контексті складного та динамічного безпекового середовища. Саудівська Аравія окремо входить до переліку пріоритетних країн згідно з секторальною експортною стратегією. Підписання великої кількості двосторонніх угод з ОАЕ та Кувейтом у 2018 р. свідчить про покращення рівня стратегічного бачення регіону. Але відсутність чітко визначеної української позиції щодо інших стратегічних регіональних питань (ситуація в Сирії, курдське питання, палестино-ізраїльський конфлікт, статус Єрусалиму і т.д.) ускладнює вибудовування довгострокових партнерських відносин із країнами регіону.

Діяльність

Діяльність України на близькосхідному напрямку була зосереджена на поглибленні співробітництва у ключових сферах інтересів, серед яких торговельно-економічна взаємодія, інвестиції, енергетика, сільське господарство, військово-технічна галузь, туризм, гуманітарна сфера. У цьому контексті найбільш активна робота велась у напрямі активізації співпраці з Катаром, Кувейтом, Саудівською Аравією, ОАЕ та Єгиптом. Так, Президент України П. Порошенко відвідав Кувейт (18-19 березня), що стало першим за 15 років візитом голови держави до цієї країни, та Катар (19-20 березня), де Президент зустрівся з керівництвом країн та представниками бізнес-кіл. Відбулась низка візитів представників Уряду до вищезазначених країн задля поглиблення співробітництва у відповідних галузях (візити Міністра інфраструктури та Міністра внутрішніх справ до Катару, Віце-прем'єр-міністра до Кувейту, Міністра закордонних справ до Єгипту). Було проведено чергові засідання міжурядових комісій з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва з цими державами.

Наявна взаємодія на міжпарламентському рівні. 7 лютого члени Комітету у закордонних справах ВРУ провели зустріч із делегацією депутатської групи Національних Зборів Ліванської Республіки по зв'язкам з Україною, де обговорили важливість активізації співробітництва. 8-9 жовтня народний депутат С. Семенченко перебував з візитом в Іраку, де під час зустрічі з першим заступником голови Ради Представників К. аль-Каабі обговорив можливість створення групи з міжпарламентських зв'язків та поглиблення співпраці.

Задля реалізації завдання інтенсифікації торговельно-економічного співробітництва з країнами регіону та розширення експортного потенціалу українські делегації взяли участь у міжнародних виставках та конференціях (виставка продуктів харчування Gulfood в ОАЕ, міжнародна оборонна виставка IQDEX в ОАЕ, в Йорданському економічному форумі «На шляху до практичного виконання Плану економічного зростання Йорданії» та ін.).

Результати

Головним досягненням діяльності на близькосхідному напрямку є підписання низки угод за результатами візитів Президента до Катару та Кувейту. З Катаром підписано Угоду про безвізовий режим, Угоду про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи, Угоду про створення Спільної комісії з економічного, торговельного і технічного співробітництва, Угоду про сприяння та взаємний захист інвестицій та ін. З Кувейтом досягнуто домовленості щодо спрощення візового режиму, підписано Угоду про співробітництво у військовій та інших сферах, Меморандум про взаєморозуміння про співробітництво у молодіжній сфері, сфері фізичної культури і спорту, Меморандум про взаєморозуміння та наукове співробітництво між Національною академією наук України та Кувейтським інститутом наукових досліджень.

За результатами засідань Міжурядових комісій було укладено низку важливих угод щодо співробітництва в окремих галузях: з Кувейтом – Угоду про співробітництво між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Кувейт у сфері культури та мистецтва, Угоду про співробітництво у сфері туризму; з ОАЕ – Меморандум про взаєморозуміння у сфері енергоефективності та відновлюваної енергетики; з Саудівською Аравією – Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в сфері спорту та Меморандум про співробітництво між Національним бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами України та Бюро авіаційних розслідувань КСА. Крім того, підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва між Дипломатичною академією при МЗС України та Дипломатичною школою при МЗС ОАЕ.

За даними Державної служби статистики загальний обсяг торгівлі з країнами регіону за 9 місяців 2018 р. становив 4,7 млрд дол., з яких експорт – 4,3 млрд дол. (13% від загального), імпорт – 376 млн дол., що свідчить про значне позитивне сальдо. Значно зросли обсяги торгівлі (експорт та імпорт) з Бахрейном, Кувейтом, Йорданією. Головні торговельні партнери – Єгипет, Туніс, КСА, ОАЕ.

ЗАХІДНІ БАЛКАНИ

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	2	4
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	2	4
Результати	3	4
Загальна оцінка	C-	B-

У 2018 р. головні зовнішньополітичні акценти України щодо регіону Західних Балкан були зроблені на залученні підтримки у міжнародній протидії агресії РФ, сприяння європейській та євроатлантичній інтеграції України, отриманні допомоги у подоланні наслідків російської агресії. Економічна співпраця України з країнами регіону залишалась на досить низькому рівні. Переважна більшість укладених із балканськими країнами двосторонніх документів стосувалась економічної й науково-технічної сфер та консульських питань.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес до Західних Балкан у 2018 р. був на середньому рівні і мав фрагментарний характер за секторальним підходом (протидія російській агресії та європейська й євроатлантична інтеграція). Пріоритет був наданий Хорватії. Цей підхід був чітко відображений в аналітичній доповіді до Послання Президента до Верховної Ради у 2018 р., де Хорватію названо традиційним партнером України у регіоні, а Сербія, Македонія, Албанія і Чорногорія згадуються у контексті здійснення РФ активних заходів із дестабілізації ситуації в регіоні та у контексті руху названих держав до членства в ЄС. Між тим Президент, Віце-прем'єр-міністр і Міністр закордонних справ України під час їхніх візитів до країн регіону згадували про схожість проблематики у контексті безпеки, євроінтеграції та необхідної взаємної підтримки на міжнародній арені. МЗС України пильно стежило за ситуацією довкола Македонії та привітало з підписанням македонсько-грецької угоди про перейменування країни на Республіку Північна Македонія. На відміну від попереднього року керівництво України проявило підвищений інтерес до Сербії з метою розширення в регіоні підтримки для протидії російській агресії, водночас, негативно відреагувавши на голосування делегації Сербії проти резолюції ГА ООН по Криму (Сербія – єдина держава регіону, яка проголосувала проти), що формалізувалося у відповідній заяві Посольства України у Белграді.

Інституційна співпраця

Дипломатичні представництва України присутні не у всіх країнах Західних Балкан: за співпрацю з Албанією відповідає українське посольство в Афінах, з Боснією і Герцеговиною (БіГ) – посольство у Загребі. Диппредставництво у Чорногорії продовжує очолювати тимчасовий повірений у справах. Такий стан об'єктивно відображає низький інтерес до означених країн у порівнянні з тими, де функціонують повноцінні посольства. З усіх країн регіону лише з БіГ так і не була створена група з міжпарламентських зв'язків. Загалом інституційна співпраця з країнами регіону була скоординована, усі гілки влади приділяли певну увагу країнам регіону і здійснювали заходи на розвиток відносин із ними. Хоча спільними темами для усіх українських інституцій були захист інтересів України на міжнародній арені та протидія агресії РФ, при цьому Уряд України також робив акцент на європейській інтеграції та енергетичній співпраці, а парламент – на взаємодії у міжнародних організаціях.

Стратегічне бачення

За винятком Хорватії, регіон Західних Балкан не входить до стратегічних пріоритетів України. Країни Західних Балкан не згадуються в схвалених протягом року стратегічних документах України, наприклад, у Плані пріоритетних дій Уряду на 2018 р., хоча розширення регіональної підтримки України в протидії агресії РФ декларувалось українськими

політиками. Таке бачення також недостатньо враховує членство частини країн регіону в ЄС і НАТО та наближення решти до такого членства. Поточні відносини України з країнами регіону загалом відповідали наявній нормативно-правовій базі, яка між тим потребувала подальшого доопрацювання, наприклад, стосовно укладання угод про зону вільної торгівлі із Сербією і про безвізовий режим з Македонією.

Діяльність

Зовнішньополітична діяльність України у регіоні Західних Балкан була активною щодо Хорватії, Сербії і Словенії та концентрувалась на протидії агресії РФ, європейській і євроатлантичній інтеграції, економічній співпраці, енергетичній безпеці, гуманітарному розмінуванні, науці та освіті. Спрямований переважно на залучення підтримки офіційного Белграда у протидії російській агресії та посилення українсько-сербської економічної співпраці, офіційний візит Президента України П. Порошенка до Сербії у липні був малорезультативним. Із лідерів країн регіону Україну відвідав лише Президент Словенії Б. Пахор.

Візиту Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України І. Климпуш-Цинцадзе до Хорватії (квітень, грудень) були спрямовані на розвиток економічного співробітництва, реалізацію спільних енергетичних проєктів, зокрема, щодо будівництва LNG-терміналу на хорватському о. Крк. МЗС України підтримувало активні робочі зв'язки з колегами в регіоні, насамперед, у форматі політичних консультацій. З метою їх проведення Міністр закордонних справ П. Клімкін здійснив візити до Македонії (квітень) і Хорватії (серпень), а заступник міністра В. Боднар відвідав Чорногорію (травень), Хорватію (травень) і Сербію (червень). Водночас на засіданні міністрів оборони країн Південно-Східної Європи 11 жовтня у Белграді Україну представляв лише Посол О. Александрович.

Традиційно на досить високому рівні здійснювалось міжпарламентське співробітництво з країнами регіону. Відбулась низка візитів українських парламентарів до Хорватії (січень, травень), Сербії (травень) та Чорногорії (жовтень). Найбільше візитів різного рівня відбулось до Хорватії – країну також відвідали Перший Віце-прем'єр-міністр С. Кубів (червень), Міністр з питань тимчасово окупованих територій В. Черниш (липень), Міністр соціальної політики А. Рева (листопад), Міністр оборони С. Полторак (січень).

Українська сторона активно розвивала публічну дипломатію. Весною 2018 р. регіон відвідав президент Світового конгресу українців Є. Чолій. Працювала Спільна українсько-словенська експертна група з вивчення історичних фактів Першої світової війни. Групи дітей учасників АТО відпочивали у Сербії (серпень) і Хорватії (червень). Українські заклади вищої освіти налагоджували співпрацю з колегами з країн регіону, зокрема з Хорватії і Словенії.

В економічній сфері засідання двосторонньої комісії з торговельно-економічного співробітництва були проведені у Хорватії та БіГ, відбувся двосторонній бізнес-форум у Сербії. Здійснена підготовка до проведення чергового засідання спільної українсько-словенської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва.

Результати

За підсумками 2018 р. найбільш вагомими результатами було досягнуто у відносинах України з Хорватією і Македонією. Беззастережну підтримку у протидії російській агресії Україна отримала від Хорватії, Македонії і Чорногорії. Хорватія надала Україні відчутну допомогу у питаннях правового регулювання протимісної діяльності. У відносинах з Македонією було домовлено про подальшу реалізацію в Македонії масштабних проектів у сфері газифікації та модернізації теплоелектростанцій, підписано Меморандум про співпрацю між дипломатичними академіями двох країн та Спільну декларацію між міністерствами закордонних справ.

Результативним був консульський сектор. За участі дружини Президента України та Міністра закордонних справ у серпні було відкрите Почесне консульство України у хорватському Спліті. За сприяння президентів України і Сербії була підписана угода про розширення безвізового режиму з 30 до 90 днів та досягнута домовленість про запуск прямого авіаційного сполучення Київ – Белград. У червні було підписано Угоду про функції та обов'язки Почесного консула України у місті Тірана (Албанія). Україна продовжила безвізовий режим для громадян Македонії ще на один рік.

Між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Міністерством економічного розвитку і технологій Словенії підписано Меморандум про поглиблення економічного співробітництва, а також Меморандум про взаєморозуміння та науково-технічне співробітництво між Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру та Службою геодезії та картографії Словенії. Хорватська компанія «Industrija Naftе» провела переговори щодо інвестицій у видобувну галузь України. З керівництвом Македонії було погоджено про внесення змін до існуючої двосторонньої Угоди про вільну торгівлю з метою її максимально повної лібералізації. З країнами регіону, за винятком Хорватії, у 2018 р. відзначено зростання двостороннього товарообігу.

КРАЇНИ БАЛТІЇ

B+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	5
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	3	4
Діяльність	5	5
Результати	5	4
Загальна оцінка	B+	B+

2018 р. сміливо можна зарахувати до одного з найбільш продуктивних і насичених з точки зору зовнішніх відносин України з країнами Балтії. Наочним свідченням цього слугують, зокрема, візити глав усіх трьох держав регіону до України. Традиційно країни Балтії були та залишаються активними у підтримці України щодо незаконної анексії Криму, російської агресії на Донбасі та у звільненні політичних в'язнів, які утримуються у Російській Федерації.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. інтенсифікувалося сприйняття країн Балтії як найбільш важливих і зорієнтованих на цінності союзників України на міжнародній арені. Зацікавленість у регіоні зберігається так само, як і акцент на спільних викликах для України та країн Балтії. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ країнам Балтії присвячено навіть окремий підрозділ, тоді як в аналітичній доповіді за 2017 р. вони розглядалися лише разом із країнами Центральної Європи та Чорноморського регіону. Зацікавлення регіоном не обмежується лише безпековою та гуманітарною складовою, а прослідковується також в економічній, експертній, IT- сфері тощо. Чималий інтерес до цього регіону продовжує демонструвати голова українського парламенту А. Парубій, щоправда, здебільшого у контексті трикутника «Україна-Польща-Литва» та у контексті т. зв. концепції «Балто-Чорноморського Союзу» як формату субрегіонального співробітництва.

Інституційна взаємодія

Яскравим свідченням інституційної взаємодії слугувала підготовка до XXI засідання Ради Президентів України та Литви, а також до IV Українсько-Литовського Економічного Форуму. Загалом, інституційна взаємодія з країнами Балтії продовжує здійснюватися переважно на двосторонній основі та без створення форм співпраці з регіоном в цілому.

Після певної перерви призначено посла України в Естонії. Разом із тим, досі відкритим залишається питання щодо призначення посла у Латвійській Республіці.

Стратегічне бачення

Вже традиційно країни Балтії де-факто є стратегічними союзниками України у питаннях захисту територіальної цілісності, протистояння російській агресії, посилення санкцій проти Російської Федерації, а також пришвидшення євроатлантичної інтеграції України. Хоча таке союзництво і не є закріпленим в офіційних документах, але конституйоване політичними заявами на найвищому рівні. У Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 р. згадка про регіон відсутня.

Діяльність

2018 р. охарактеризувався візитами президентів усіх трьох країн Балтії, двоє з яких стали першими лідерами держав, котрі побували у зоні проведення Операції об'єднаних сил на Донбасі. Так, президент Латвії р. Вейоніс побував поблизу Мар'янки, а глава Естонії К. Кальюлайд – на КПП «Майорське». Всі

три лідери балтійських держав провели зустрічі з політичним керівництвом України. Президент Латвії взяв також участь у вшануванні жертв голодоморів в Україні. Значної уваги під час візиту К. Кальюлайд до України, разом з якою у складі офіційної делегації прибули також три десятки естонських бізнесменів, було надано економічній співпраці між країнами. Переважно торгово-економічному співробітництву був присвячений і другий протягом року візит К. Кальюлайд до України у вересні.

На парламентському рівні має місце продуктивна співпраця між Україною та країнами Балтії. Зокрема, Голова ВРУ А. Парубій взяв участь у пленарному засіданні Сейму Литовської Республіки. Голова Комітету у закордонних справах ВРУ Г. Гопко взяла участь у Ризькій безпековій конференції, у рамках якої провела низку зустрічей із керівництвом Комітету у закордонних справах Сейму Латвії. Керівництво та представники Комітету національної оборони Естонії здійснили офіційний візит до своїх українських колег із Комітету національної безпеки і оборони ВРУ. Попередньо погоджено спільний офіційний візит глав парламентів України та країн Балтії 2019 р. до США.

Парламентським виміром співпраця минулого року не вичерпувалася. Так, у 2018 р. делегація Литовської Республіки на чолі з Прем'єр-міністром С. Сквернялісом провела низку зустрічей із політичним керівництвом України, а також відвідала прифронтову Авдіївку. Через два місяці символічний візит на український Донбас здійснив і міністр закордонних справ Литви Л. Лінкявічус.

Наприкінці 2018 року р. у Києві під головуванням президента Литовської Республіки Д. Грібаускайте відбувся IV-й українсько-литовський економічний форум, у якому взяли участь представники уряду, бізнесу та експерти обох країн. У 2018 р. також відбувся й Українсько-Естонський Бізнес-форум

З українського боку візит до Латвійської Республіки було здійснено Прем'єр-міністром В. Гройсманом та міністром освіти та науки Л. Гриневич, за результатами якого було підписано низку угод.

У м. Рига відбулося друге засідання українсько-латвійської спільної комісії з науково-технологічного співробітництва, за результатами якого підписано протокол про наміри між міністерствами освіти і науки України та Латвії.

Результати

Вагомим з точки зору символізму на початку поточного 2018 р. був візит Президента П. Порошенка до Литовської Республіки з нагоди 100-річчя незалежності Литовської Республіки.

Одним із важливих результатів співпраці з країнами Балтії є початок функціонування т. зв. «Потягу чотирьох столиць» (Київ – Мінськ – Вільнюс – Рига з перспективою продовження до Таллінна в 2019 р.). Про зазначений потяг було анонсовано за результатами засідання Міжурядової українсько-литовської комісії з питань торгово-економічного та наукового співробітництва у 2017 р.

Під час візиту Прем'єр-міністра В. Гройсмана до Латвійської Республіки, зокрема, підписано угоду про академічну співпрацю між Ризьким технічним університетом і Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського». Крім того, було також підписано міжурядову угоду щодо двостороннього співробітництва України та Латвії у галузі агро-промислового комплексу на 2018-2019 рр.

У 2018 було затверджено план заходів щодо посилення співпраці між міністерством аграрної політики та продовольства України і міністерством сільського життя Естонської Республіки на період 2018-2023 рр.

Зберігається тенденція минулих років до зростання торговельного обігу між Україною і країнами Балтії. Загальний обсяг зовнішньоторговельного обігу між Україною та Латвією за січень – вересень склав 409,1 млн дол. Товарообіг між Україною та Литвою зріс на 15,6% порівняно з 2017 р. і склав 1 млрд 216,8 млн дол.

Було домовлено також про те, що у 2019 р. Литвою буде надано гуманітарну допомогу для постраждалих від російської агресії населених пунктів на Донбасі на суму близько 1 млн євро. Естонія та Латвія продовжували допомагати у реабілітації українських військовослужбовців. Варто відзначити, що 2018 р., можна вважати вдалим і з точки зору поєднання з боку української влади комплексного сприйняття регіону з індивідуальним форматом співпраці з кожною з трьох балтійських держав.

Урядами всіх трьох балтійських держав було заявлено про нелегітимність т. зв. «виборів» в окремих регіонах Донецької та Луганської областей, а також засуджено агресивні дії Російської Федерації супроти кораблів ВМС України у Чорному морі.

ВИШЕГРАДСЬКА ГРУПА

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	4	3
Результати	3	3
Загальна оцінка	C+	C+

У 2018 р. рівень співпраці з Вишеградською групою залишався на доволі низькому рівні значною мірою у зв'язку з проведенням головування в першому півріччі Угорщини, яка блокувала розширення співпраці України та В4. Хоча передача головування Словаччині в другій половині року викликала обережний оптимізм, суттєве розширення контактів не спостерігалось. Утім, важливо зауважити, що попри наявність окремих непорозумінь у двосторонніх відносинах із членами групи, В4 продемонструвала консолідовану політичну позицію щодо підтримки України у зв'язку з російської агресії в Азовському морі.

Політичний інтерес/залученість

Інтерес українських політиків до Вишеградської групи був доволі незначним. В основному йшлося про окремі аспекти співпраці на двосторонньому рівні, де більше уваги приділялося Польщі та Словаччині. В аналітичній Доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 р.» про Вишеградську групу згадується побіжно в декількох аспектах, зокрема, у контексті посилення співпраці з Словаччиною в оборонній сфері, виконання Угоди про асоціацію та інституціоналізації Балто-Чорноморського регіону.

Інституційна співпраця

Низький рівень контактів у форматі В4+Україна негативно вплинув на кількість проектів у різних сферах, які б потребували міжвідомчої координації. Традиційно координація українських зусиль зосереджувалась або на двосторонніх форматах, або на більш загальних регіональних ініціативах (ЦСЕ, Ініціатива Трьох морів, НАТО і т.д.).

У результаті співпраці МЗС України та неурядових експертів восени 2018 р. було підготовлено і презентовано пропозиції щодо посилення словацько-українського діалогу з огляду на головування Словаччини у Вишеградській групі для словацьких дипломатів та експертів.

Стратегічне бачення

У документах стратегічного характеру містяться згадки про країни Вишеградської групи в контексті соціальної, оборонної, безпекової та енергетичної співпраці. У Стратегії національної безпеки України співпраця з Вишеградською групою визначається з метою забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері на субрегіональному рівні. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та Енергетичній стратегії 2035 вказується на необхідність інтеграції енергосистем України в Європейську мережу системних операторів передачі газу (ENTSOG), до якої входять вишеградські держави. Окрім зазначених згадок, нині в Україні відсутній чіткий стратегічний документ, який би вказував на способи усвідомленого використання можливостей Вишеградської групи для просування національних інтересів України. Наприклад, не отримала розвитку ідея щодо приєднання України до Вишеградської групи попри те, що всередині самої Вишеградської групи (зокрема, на рівні експертів) існує підтримка ідеї перетворення В-4 у В-5 (з Україною). Залишаються доволі розмитими політичні ідеї щодо використання В4 як інституціоналізації Балто-Чорноморського регіону.

Діяльність

У 2018 році зустрічі високого рівня у форматі В4+Україна не відбувалися, а експертний рівень співпраці залишався доволі низьким. Це може бути пояснено тим, що під час підготовки свого головування у В4 у 2017-2018 рр. Угорщина відхилила низку пропозицій української сторони щодо посилення співпраці у форматі В4+ Україна. Крім того, Угорщина не ініціювала запрошення офіційних представників України до участі у політичних заходах у рамках групи, обмежуючись лише технічним та експертним рівнем співпраці. Утім, у червні начальник Генерального штабу України В. Муженко взяв участь у засіданні у форматі В4+Україна на рівні начальників генеральних штабів, що проходила в Угорщині.

У вересні в Братиславі було проведено Українсько-словацький форум, де окрему увагу було приділено перспективам співробітництва України з країнами Вишеградської групи. Участь у заході взяли Заступник міністра закордонних справ України В. Боднар та Державний секретар зовнішньополітичного відомства Словацької Республіки Л. Парізек. У жовтні в Словаччині було проведено зустріч на рівні заступників міністрів екології та довкілля у форматі В4+, де взяв участь і Заступник міністра екології та природних ресурсів України М. Кузьо.

У 2018 р. не вдалося провести зустріч у форматі В4+Східне партнерство на рівні міністрів закордонних справ, хоча вона була передбачена програмою головування Словацької Республіки на 2018-2019 рр. Зустріч було вирішено провести в 2019 р., приурочивши його до 10-ої річниці Східного партнерства (відбудеться 6 травня 2019 р. у Братиславі).

У листопаді в Києві відбулися консультації політичних директорів МЗС України та країн Вишеградської групи, де однією із ключових тем був акт збройної агресії РФ проти України у Чорному морі 25 листопада 2018 р.

У 2018 р. українські недержавні організації продовжували отримувати підтримку Міжнародного Вишеградського Фонду на реалізацію проектних ініціатив.

Результати

Попри досить різну динаміку двосторонніх відносин із країнами Вишеградської групи, на регіональному рівні члени ініціативи демонструють підтримку територіальної цілісності і суверенітету України. Зокрема, таку солідарну позицію було оприлюднено керівником зовнішньополітичного відомства Словацької Республіки за результатами засідання міністрів закордонних справ В4 у листопаді 2018 р., що відповідає духові спільних заяв ЄС та НАТО.

Однак протягом року до України не було організовано спільних візитів високопосадовців МЗС країн В4, що негативно вплинуло на розвиток багатостороннього співробітництва. На цьому тлі досягненням можна вважати проведені консультації на рівні політичних директорів МЗС.

Загалом Програма головування Словаччини у Вишеградській групі у порівнянні з попереднім головуванням Угорщини дала підстави для більшого оптимізму щодо відновлення формату співпраці В4+Україна. В цьому документі словацька сторона чітко вказує, що в рамках головування буде приділяти більше уваги посиленню безпекової співпраці України з НАТО, а також поглибленню європейської інтеграції країн Східного партнерства, які підписали Угоди про асоціацію.

Словаччина ініціювала відновлення проведення тематичних круглих столів в Україні, які привертають увагу до досвіду реформ країн В4 в окремих сферах (Roadshow V4 for Ukraine). Особливістю цих тематичних заходів є розподіл відповідальності між членами В4 за окремі напрями реформ в Україні, а також заходи, заплановані на 2019 р.

На жаль, через неконструктивну позицію Угорщини українська сторона практично була усунута від участі у чергуванні бойової тактичної групи Вишеградської групи в ЄС у другому півріччі 2019 р., незважаючи на попередній успішний досвід у 2016 р. Повернення до питання участі ЗС України у БТГ В-4 можливе лише на перспективу наступного циклу чергування у 2023 р.

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА

C-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	2
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	2	3
Результати	2	4
Загальна оцінка	D+	C-

У 2018 р. спостерігається помітна активізація двосторонньої співпраці з країнами регіону. Втім, як і в попередні роки, людський та ресурсний потенціал Латинської Америки лишається недооціненим розробниками зовнішньополітичної стратегії України. Це позначилося як на повільному зростанні показників українського експорту, так і на черговій втраті міжнародної підтримки України в питанні протидії агресії РФ з боку владних еліт регіону, зокрема з боку Аргентини, Бразилії, Мексики, Перу, Чилі та ін. Про це засвідчили результати голосування 17 грудня на 73-ї сесії ГА ООН щодо резолюції «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та м. Севастополь (Україна), а також частин Чорного та Азовського морів» та голосування 22 грудня щодо резолюції «Ситуація із правами людини в Автономній республіці Крим та м. Севастополь, Україна».

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. латиноамериканський вектор не розглядався як окремий напрям зовнішньої політики України. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України немає жодної згадки ні про латиноамериканський регіон загалом, ні про окремі країни чи регіональні організації, на відміну від попередніх років. Про те, що латиноамериканський напрям зовнішньої політики для вітчизняного МЗС та ВРУ не є пріоритетним, свідчать також стенограми засідання КЗС ВРУ. Інтерес до цього регіону і надалі визначався, передусім, економічними пріоритетами, необхідністю відновлення експортного потенціалу України, пошуку нових та розширення вже існуючих ринків для збуту продукції (виступ Президента на 13-й нараді керівників ЗДУ, План пріоритетних дій КМУ на 2018 р.).

Єдина пряма згадка міститься лишень в Плані пріоритетних дій КМУ на 2018 р., де вказується на необхідності забезпечення участі близько 100 українських спортсменів в III літніх Юнацьких Олімпійських іграх 2018 р. (Аргентина). Також з нагоди вшанування 85-ї річниці Голодомору в Україні керівництво держави поклало надії на діяльність нашої діаспори щодо лобювання визнання урядами країн регіону штучних голодоморів актом геноциду проти українського народу. До підтримки діаспори загалом (нині тільки в Латинській Америці вона становить близько 1 млн осіб) зверталися очільники держави під час роботи XI Світового конгресу українців (СКУ), на активізацію співпраці із нею спрямована затверджена КМУ Державна програма співпраці із закордонними українцями до 2020 р. (травень 2018 р.).

Інституційна співпраця

У 2018 р. всі українські ЗДУ в Латинській Америці нарешті отримали послів (за винятком Куби, що зумовлено недостатнім рівнем політичної співпраці між нашими країнами). Втім, під час представлення у КЗС ВРУ новопризначеного Посла в Перу депутати вчергове наголосили на відсутності консультацій із профільним комітетом ВРУ з боку МЗС та АП у процесі визначення кандидатур на посади послів, попри попередні домовленості. До кінця року так і не запрацювало Експортно-кредитне Агентство (рішення про створення ухвалено 07.02.2018) через відмову ВРУ підтримати виділення коштів у 2018 р. на випуск перших його акцій, що потенційно завадило просуванню інтересів українсько-го бізнесу в регіоні.

Стратегічне бачення

В офіційних документах, які визначають зовнішньополітичну стратегію України у короткотерміновій перспективі, регіон Латинської Америки не згадується серед потенційних об'єктів уваги. Також У затвердженій КМУ «Експортній стратегії України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі

на період 2017-2021 рр.» ринки Латинської Америки не згадуються як пріоритетні. Не планує в найближчий час відкривати свої філії в ЛА і новостворений Український інститут.

Діяльність

Упродовж 2018 р. помітна активізація міжурядової та міжпарламентської співпраці з окремими країнами регіону. Зокрема, за участі заступника МЗС С. Кислиці відбувся IV раунд політичних консультацій між МЗС України та Чилі на рівні заступників міністрів, проведено планові консультації із МЗС Мексики, переговори із держсекретарем Мініюсту Аргентини, зустріч із керівництвом МЗС Перу, Мексики, Гватемали, Колумбії та Белізу та представниками Національних Конгресів Чилі та Мексики. Українська делегація взяла участь у інавгурації президентів Чилі та Мексики (очолював делегацію заступник МЗС С. Кислиця).

Відбулися візити першого віце-спікера ВРУ до Колумбії, співголови депутатської міжпарламентської групи дружби та члена комітету із питань науки і освіти ВРУ до Аргентини та Бразилії, заступника МОН та директора УДЦМО МОН до Бразилії, Міністра юстиції до Аргентини та Бразилії, Міністра молоді та спорту до Аргентини, делегації ДСНС до Бразилії, директора ДКС МЗС України до Аргентини, Уругваю та Мексики, голови Державного космічного агентства до Чилі, голови Дніпропетровської облради до Бразилії. Також керівники ЗДУ України в ЛА (за винятком Куби) постійно мали зустрічі із місцевими урядовцями, парламентаріями, представниками регіональних влад та бізнесових кіл, виступали в ЗМІ, перед студентами та громадськістю.

Україну було представлено як спостерігача на XIII Саміті Тихоокеанського альянсу (Мексика). З метою захисту інтересів вітчизняних товаровиробників МЕРТ направляло позиційні матеріали до Мексики, Бразилії та Колумбії, які проводять 8 антидемпінгових заходів, а українська делегація порушувала питання щодо антидемпінгової практики Мексики на засіданні Комітету СОТ 24 жовтня.

У Мінагрополітики України прийняли делегацію із Мексики, а у ДСНС – із Бразилії. Помітно активізувалася діяльність ЗДУ Аргентини, Бразилії та Куби в Україні. Упродовж 2018 р. за їхньої участі було проведено низку зустрічей із представниками вітчизняних міністерств та відомств і регіональних органів влади.

Водночас у структурі МЕРТ у 2018 р. не проводились засідання жодної із шести наявних спільних Міжурядових комісій з питань торговельно-економічного співробітництва (українсько-аргентинської, українсько-бразильської, українсько-парагвайської, українсько-перуанської, українсько-мексиканської та українсько-чильської). У структурі МЗС не проходили тематичні секторальні засідання Ради інвесторів та експортерів щодо просування української продукції на ринки ЛА. Не було втілено домовленість, досягнуту під час минулорічної

участі України на саміті СОР в Аргентині про проведення в лютому 2018 р. відеоконференції «Україна-Бразилія» та відновлення роботи українсько-бразильської комісії зі співробітництва. Звіти про діяльність діючих груп зв'язків із країнами ЛА (Аргентини, Бразилії, Куби, Мексики, Колумбії, Перу та Чилі) на засіданнях КСЗ ВРУ не оприлюднювались.

Результати

Оскільки цьогорічний саміт G-20 проходив в Аргентині і до нього традиційно була прикута увага світових ЗМІ, «українська тематика» увірвалась у медійний простір країн ЛА у зв'язку із нападом РФ на військові судна України в Керченській протоці та реакцією на це світових лідерів. Утім, свою стурбованість ескалацією напруги в азоровсько-чорноморському регіоні висловили лише в МЗС Бразилії.

У березні 2018 р. було відкрито Відділення Посольства України в Аргентинській Республіці в Республіці Чилі. У травні 2018 р. у ВРУ створено депутатські групи із міжпарламентських зв'язків із Парагваєм та Уругваєм (у складі перебуває 6 та 7 осіб відповідно). Створено групи дружби з Україною в національних парламентах Аргентини та Чилі.

У 2018 р. було підписано три міждержавних договори з Аргентиною у галузі кримінальної юстиції, домовлено про співпрацю між Національним інститутом захисту інтелектуальної власності (Перу) та МЕРТ, досягнуто угоди про взаємне скасування віз із Антигуа і Барбудюю та Уругваєм.

Українські делегації взяли участь у XX авіакосмічному салоні FIDAE-2018 у Чилі, 44-му Міжнародному книжковому ярмарку в Буенос-Айресі (Аргентина), вперше відвідали освітню виставку «Faubai-2018» та «ExpoPos – EuroPos 2018 Recruit Higher Education from Brazil» (Бразилія). Домовлено про безкоштовне надання українській стороні стенду на авіакосмічній виставці «FAMEX-2019» (Мексика). У грудні 2018 р. у Києві пройшов Перший українсько-кубинський фармацевтичний форум.

У торговельно-економічній сфері спостерігається істотне нарощення показників українського експорту товарів і послуг до країн Центральної і Південної Америки та Карибського басейну за 9 місяців 2018 р. на майже 137% до відповідних показників 2017 р. (у грошовому вимірі на 816 млн дол.) і скорочення імпорту на майже 17,3 млн дол.

Водночас усі зазначені зусилля з українського боку не позначилися на позиції держав регіону у питанні протистояння російській агресії проти України (звідси – загалом негативні результати голосувань щодо згаданих резолюцій в ООН, позиції на інших форумах). Як уявляється, зміни можливі лише внаслідок системної політичної роботи на високому та найвищому рівнях.

ПІВНІЧНА ЄВРОПА

В

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	4	5
Результати	4	4
Загальна оцінка	C+	B

2018 р. був роком сталої розбудови інституційних зв'язків України з державами Північної Європи. Помітно зросла політична підтримка України цими країнами у протидії агресивним діям Росії. Також зросло як сприяння реалізації реформ в Україні з боку країн Північної Європи, так і рівень взаємодії з ними українських інституцій. Попри об'єктивне скорочення контактів найвищого рівня у порівнянні з 2017 р. політичний діалог на інших рівнях, включаючи парламентський, загалом активізувався. Водночас Північна Європа все ще не розглядається Києвом як цілісний регіон, і лівова частка взаємодії України з його державами здійснюється на двосторонній основі.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. політичний інтерес з боку України до співпраці з країнами Північної Європи залишався на досить високому рівні. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ неодноразово згадано країни регіону (Швеція, Данія, Норвегія, Фінляндія) у контексті співпраці на різних напрямках. Щоправда, на відміну від минулого року, в аналітичній доповіді не відображено безпекову роль регіону і його місце в політиці європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Водночас протягом року було оприлюднено низку заяв Президента, Прем'єр-міністра, Голови ВРУ, здебільшого в контексті двосторонніх заходів, де відзначався високий рівень інтересу Києва до взаємодії з країнами регіону. Серед ключових інтересів відзначалися такі: підтримка у протидії агресивним діям РФ та у відновленні суверенітету і територіальної цілісності України; продовження санкцій проти Росії; зупинка будівництва газопроводу «Північний Потік – 2»; фінансове і технічне сприяння реформам в Україні. У контексті українсько-фінляндських взаємин та підготовки до набуття православною церквою в Україні автокефалії виник інтерес до посилення діалогу з автономною Фінською православною церквою, кульмінацією чого стала зустріч Президента України з Предстоятелем ФПЦ.

Інституційна співпраця

Взаємодія з країнами Північної Європи традиційно здійснюється на двосторонній основі. Київ не розглядає можливість створення окремих структур для співпраці з цілим регіоном. На урядовому рівні співробітництво з Фінляндією і Норвегією координується в рамках міжурядових комісій, чиї засідання відбулися протягом 2018 р. Вдалими прикладами дієвої міжвідомчої координації дій можуть слугувати створений у 2017 р. Українсько-Норвезький діалог з питань європейської інтеграції або механізм міжвідомчої взаємодії в рамках Українсько-данського енергетичного центру (УДЕЦ).

У 2018 р. нарешті було призначено Посла України в Королівстві Данія (не було з 2014 р.), отже, послы України наразі акредитовані в усіх країнах регіону.

Актуальним залишається подолання епізодичності й несистемності у відносинах з Ісландією.

Стратегічне бачення

Посилання на регіон ПЄ відсутні у середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року. У плані пріоритетних дій Уряду на 2018 рік згадано лише участь міністерства оборони в операції «Північний сокіл—2018» (перевезення пального на о. Гренландія).

Договірно-правова база відносин України з державами регіону нараховує понад 160 двосторонніх документів і загалом відповідає рівню взаємодії з цими країнами в ключових сферах. Для Данії, Фінляндії і Швеції роль певного рамкового договору у відносинах з Києвом виконує Угода про асоціацію України з ЄС, для Норвегії й Ісландії – Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ.

Угода між урядами України та Королівства Швеція про співробітництво у сфері розвитку задає рамки підтримки з боку Швеції реформ та європейської інтеграції України до кінця 2020 р. Напрями торговельно-економічного співробітництва між Україною й Норвегією окреслено в цьогорічній Спільній заяві – пріоритетах за результатами другого засідання Українсько-норвезької міжурядової комісії з питань співробітництва у галузі торгівлі, підприємництва та економіки.

Діяльність

Упродовж року політичний діалог України з державами Північної Європи активно розвивався. Винятком стали контакти на найвищому рівні, у рамках яких відбувся лише робочий візит Президента України до Фінляндії. Проте такий спад має об'єктивну причину – у попередні два роки П. Порошенко відвідав з офіційними візитами усі країни регіону, окрім Ісландії.

Натомість поживавився діалог на рівні голів урядів та парламентів. Прем'єр-міністр України В. Гройсман здійснив офіційний візит до Данії, де зустрівся з колегою Л. Расмуссеном, а Голова Парламенту Норвегії Т. Вілхелмсен Троен Україну.

Про підтримання задовільної динаміки двостороннього політичного діалогу свідчать візити в Україну міністрів закордонних справ трьох країн регіону (Данія, Фінляндія, Норвегія), а також робоча зустріч глав МЗС України і Фінляндії під час сесії ГА ООН. На цьому тлі дещо знизилася інтенсивність діалогу зі Швецією, де, однак, варто відзначити візит до Стокгольма Віце-прем'єр-міністра України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України та візит в Україну Міністра оборони Швеції. Єдиною помітною подією у відносинах з Ісландією став візит в Україну посла А. Сігурдссона з нагоди вручення вірчих грамот.

Значно поживавилася участь керівництва та профільних комітетів ВРУ у діалозі з парламентами та урядами країн Північної Європи. Найбільшу активність демонстрували Голова А. Парубій, Перший заступник Голови І. Геращенко, керівництво Комітету у закордонних справах. За рік парламентарі провели спільні заходи з парламентськими та урядовими представниками усіх п'яти країн Північноєвропейського регіону.

Результати

Протягом року Києву вдалося досягти активної і загалом рішучої підтримки з боку держав Північної Європи у питаннях територіальної цілісності України і протидії військовій агресії Росії.

Спостерігається збільшення кількості і посилення тональності офіційних заяв зазначених країн на підтримку України. В якості прикладів можна навести заяви МЗС Фінляндії та Норвегії з нагоди четвертої річниці анексії Криму, заяву глави МЗС Швеції із закликом звільнити О. Сенцова, неформальну зустріч представників Швеції та низки інших країн-членів РБ ООН у річницю анексії Криму (Нью-Йорк), заяву МЗС Норвегії з засудженням незаконних «виборів» у так званих «народних республіках» на сході України, заяви глав МЗС Норвегії, Швеції та Данії із засудженням агресивних дій Росії в Азовському морі, спів-авторство з боку всіх п'яти країн регіону Резолюції 3-го комітету ГА ООН «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим і Севастополі, Україна».

Водночас неоднозначними є результати роботи Києва з північноєвропейськими столицями щодо недопущення побудови газопроводу «Північний потік-2». З трьох залучених до побудови газопроводу країн регіону (Фінляндія, Швеція, Данія) лише Данія утримується від надання відповідного дозволу.

У 2018 р. підтримка країнами Північної Європи реформ в Україні стала ширшою за обсягами та різноманітнішою за охопленими сферами. Так, Копенгаген став місцем проведення представницької Міжнародної конференції щодо реформ в Україні «Русії змін». Традиційно потужною й комплексною залишалася підтримка з боку країн регіону реформ енергетичного сектору України (Данія, Фінляндія, Швеція). У сфері реформи середньої освіти підписано, ратифіковано і введено в дію Угоду між урядами України і Фінляндії про реалізацію проекту «Фінська підтримка реформи української школи».

Країни Північної Європи допомагали Україні протягом року у таких важливих сферах, як електронне урядування (Швеція), ІТ-освіта (Швеція), інклюзивний ринок праці (Данія), розмінування на сході України (Фінляндія, Данія), сприяння реформі державної служби (Норвегія), розбудова мережі ЦНАП (Швеція), кримінальне правосуддя (Норвегія), сільське господарство (Норвегія), фінансування гуманітарних заходів ПРООН на сході України (Данія).

Потребує додаткового поштовху співробітництво між Україною та Ісландією у сфері геотермальної енергетики, розпочате у 2015 р.

У торговельно-економічній сфері за підсумками 9 місяців року спостерігалось невелике зростання експорту товарів з України до Данії (на 6,8 %), Фінляндії (10,1%), помірне – до Норвегії (на 22,3 %). У той же час експорт до Швеції склав

лише 89% від показників аналогічного періоду 2017 р. Відбулося істотне зростання українського експорту до Ісландії – торішні показники перевищено у понад три рази.

В якості важливого успіху у контексті боротьби за автокефалію православної церкви в Україні слід розглядати підтримку цього процесу з боку автономної Фінляндської православної церкви.

ПІВДЕННА АЗІЯ

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	2	3
Інституційна співпраця	2	3
Стратегічне бачення	3	3
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	C-	C+

У 2018 р. посилилася військово-технічна співпраця між Україною та Індією, Україною і Пакистаном. У цій сфері розвивалися також взаємини між Україною та Бангладеш. Інтенсивнішою стала співпраця між Україною та Індією на міжурядовому рівні після проведення 6-го засідання українсько-індійської Комісії з торговельного, економічного, наукового, технічного, промислового та культурного співробітництва. Завдяки візитам парламентських груп дружби активізувався політичний діалог Україна-Шрі-Ланка. Водночас майже без уваги залишаються такі країни регіону як Непал, Бутан та Мальдіви.

Політичний інтерес/залученість

У цього річного Посланні до Верховної Ради Президент П. Порошенко згадував Азію як регіон у контексті перспектив торговельного партнерства. В аналітичній доповіді до щорічного Послання є декілька згадок про країни Південної Азії та сам регіон. Зокрема, у документі йдеться про те, що «багатомірний» Південно-Азійський вузол потребує більшої уваги з огляду на зростання попиту на сучасне військове обладнання та фахівців, де шанси на застосування має український оборонний комплекс. Також у доповіді наголошується потреба активніше просуватися на індійський ринок та розвивати з Індією відносини всеохоплюючого характеру, зокрема активізувати політичний діалог. Політичний інтерес представників парламенту відобразився у створенні групи міжпарламентських зв'язків з Пакистаном та відвідинах Шрі-Ланки.

Інституційна співпраця

І парламент, і міністерства цього року співпрацювали задля покращення взаємин із країнами регіону на різних рівнях і в різних галузях. Важливим досягненням було проведення шостого засідання Міжурядової українсько-індійської Комісії (Київ, 6.02). Під час засідання розглядалися різногалузеві питання (проекти в авіаційній промисловості, нові сфери імпорту товарів, питання співпраці в межах міністерств культури й молоді та спорту) і, зокрема, було погоджено створення в рамках Комісії Робочої групи з питань сільського господарства. Існує певна нестача персоналу в українському Посольстві в Нью-Делі, що покриває шість країн регіону (окрім Індії ще Бангладеш, Мальдіви, Непал, Шрі-Ланку та Бутан). Почесний консул України в Республіці Бангладеш Ахмед Акбар Собхан покинув пост ще в червні, однак досі йому заміни не знайшлося.

Стратегічне бачення

Попри те, що поки єдиної стратегії роботи з країнами Південної Азії немає, в ряді важливих документів визначено основні сфери співробітництва між Україною та регіоном (торговельно-економічний, оборонно-технічний напрями та авіація). У прийнятій цього річ Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року освоєння азійських ринків, де є потреба в продукції оборонно-промислового комплексу, визначено за мету, на яку мають бути спрямовані основні зусилля в довгостроковій перспективі. У рамках Експортної стратегії 2017-2021 рр. ринки Індії та Бангладеш визначено серед топ-20 ринків, які «за умови вибору правильних форм і інструментів роботи з ними, здатні показати досить швидкі результати». Що ж до стратегічних документів двостороннього характеру, то цього року відбулося два раунди переговорів щодо укладення важливої для потенційних інвесторів Двосторонньої інвестиційної угоди між Україною та Республікою Індія.

Діяльність

У 2018 р. зустрічей найвищого рівня між Україною та країнами регіону не було, однак відбулася низка вагомих профільних зустрічей. Під час шостого засідання Міжурядової українсько-індійської Комісії мала місце зустріч між Першим віце-прем'єр міністром – Міністром економічного розвитку і торгівлі України С. Кубівим та Державним міністром закордонних справ Індії М. Джаведом Акбаром, який є співголовою Комісії з індійського боку. Під час зустрічі обговорено низку питань торгово-економічної співпраці. С. Кубів запропонував індійській стороні українські інвестиційні проекти. 9 жовтня в Делі проведено сьоме засідання Спільного українсько-індійського комітету з науково-технічного співробітництва.

На полях міжнародної виставки озброєнь «Defexpo India 2018» (13.04) відбулася зустріч між головою української делегації, першим заступником секретаря РНБОУ О. Гладковським та міністром оборони Індії Н. Сітараман, де серед іншого обговорювалися питання участі України у програмі розвитку оборонної промисловості Make in India. У 2018 р. Індія брала участь в українсько-американських військових навчаннях «Сі Бриз-2018».

Важливі переговори між Україною та Пакистаном відбулися на полях оборонної виставки IDEAS-2018 (27-30.11, Карачі). Так під час зустрічі української делегації на чолі з О. Гладковським із міністром оборонної промисловості Пакистану З. Джалал Хан було визначено як перспективний напрями співпраці спільне виробництво у галузі бронетанкової техніки. Окрім цього на полях IDEAS-2018 відбулася зустріч української делегації із командувачем військово-повітряних сил Пакистану М. Анваром, у ході якого було обговорено співпрацю у сфері авіації.

Посол України в Республіці Індія І. Поліха (26-28.11) мав робочу зустріч із міністром закордонних справ Королівства Бутан Танді Джорджі, з яким обговорював перспективні напрями співпраці. Бутан – єдина із країн регіону, яка голосувала «за» резолюцію ООН щодо ситуації із правами людини в Криму у 2016 р.

Дещо активізувалася міжурядова співпраця з іншими країнами регіону: У 2018 році призначено керівника спільної Міжурядової комісії з торговельно-економічного співробітництва з афганського боку (створена у квітні 2017). Голів від обох країн також призначено до Українсько-пакистанської комісії з питань економічного співробітництва.

У 2018 р. дещо активізувалася співпраця із країнами регіону на міжпарламентському рівні. Зокрема, було створено групу з міжпарламентських зв'язків з республікою Пакистан (24.10), а група депутатів ВРУ з міжпарламентських

зв'язків зі Шрі-Ланкою вперше в історії двосторонніх відносин відвідала цю країну (19-20.07). Окрім інавгураційного засідання асоціації міжпарламентської групи дружби та підписання меморандуму про співпрацю, під час цього візиту відбулися також зустрічі зі спікером парламенту та прем'єр-міністром країни. Шрі-ланкійська парламентська група дружби з Україною здійснила візит у відповідь (25-30.09), під час якого було проведено зустрічі з головою ВРУ та в міністерствах освіти, оборони, культури, молоді та спорту. Крім того у Києві відбувся Перший українсько-ланкійський бізнес-форум.

Результат

Цьогоріч пожвавилася співпраця між Україною та країнами регіону як на рівні ділових кіл, так і за військово-технічним напрямом. У жовтні державне підприємство «Спецтехноекспорт», яке входить до складу Укроборонпрому, відкрило своє друге представництво в Республіці Індія. Приблизно половина експорту цього підприємства в останні роки йде до Індії. Після проведення оборонної виставки «Defexpo India 2018» Україна та Індія підписали оборонних контрактів на суму 20 млн дол., а представники українського ОПК згідно з домовленостями долучаються до створення нового індійського танку. За результатами дев'яти місяців 2018 р. Індія є найбільшим імпортером українських продуктів харчування (10% усього експорту продукції). У перші сім місяців 2018 р. Індія потрапила до трійки країн, куди найбільше експортує Україна, обійшовши навіть Китай. Після шостого засідання Міжурядової українсько-індійської Комісії між Україною та Індією підписано Протокол про домовленості щодо співпраці на найближчу перспективу.

На прохання командування Військово-повітряних сил Бангладеш на початку року Україна відкрила сервісний центр з ремонту гелікоптерів Mi-8/Mi-17 у цій країні.

Продовжується активна військово-технічна співпраця між Україною та Пакистаном. Під час цьогорічної оборонної виставки IDEAS-2018 йшлося про перспективу спільного виробництва танків, а також співпрацю у сфері авіації. Україна також запропонувала Пакистану можливість організації навчання та підвищення кваліфікації пакистанських фахівців у вищих навчальних закладах України.

Групи студентів з Індії та Пакистану належать до найчисленніших серед іноземців, що навчаються в Україні.

Майже без уваги з боку України у 2018 р. залишалися такі країни регіону, як Непал, Бутан та Мальдіви.

СУБСАХАРСЬКА АФРИКА

C-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	2	2
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	2	3
Результати	3	3
Загальна оцінка	D+	C-

Субсахарська Африка лишається на периферії інтересів вищого керівництва України, хоча наявний певний рівень зацікавленості у розширенні співробітництва з країнами регіону. Комплекс заходів, реалізований державними інституціями України щодо активізації відносин з африканськими державами, є обмеженим та має переважно тактичний характер. Позитивні зрушення пов'язані з появою завдань щодо збільшення уваги до держав Африки в стратегічних документах, що стосуються розбудови військово-промислового комплексу України. Торговельно-економічне співробітництво і надалі залишається фундаментом двосторонніх відносин. Відчутне зростання уваги української сторони до поживлення гуманітарних контактів. Товарообіг між Україною та державами Субсахарської Африки поступово зростає, проте коло українських торговельних партнерів у регіоні не є сталим. Актуальною залишається проблема розбудови діалогу Україна-Африка в межах багатонаціональних форматів та в рамках роботи міжнародних організацій.

Політичний інтерес/залученість

Регіон Субсахарської Африки знаходиться поза фокусом уваги українських політичних сил. Аналіз програмних документів політичних партій, представлених у ВРУ, засвідчив відсутність у них положень, які б стосувалися розвитку відносин із країнами африканського регіону. Представники вищого керівництва парламенту у своїх виступах та промовах протягом 2018 р. не піднімали африканську проблематику, проте вона фігурувала у заявах низки народних депутатів України, зокрема А. Антонишака («Блок Петра Порошенка») щодо оновлення міграційної політики України, А. Шкрум (ВО «Батьківщина») щодо роз'яснення африканським парламентарям проблеми російської агресії проти України та Л. Зубача («Самопоміч») щодо вивчення досвіду роботи антикорупційних судів у країнах Африки.

В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ зазначено, що розширення й поглиблення співробітництва та партнерства з країнами Африки є важливою складовою зовнішньої політики України. Система пріоритетів України у відносинах з африканськими країнами повинна бути заснована переважно на критеріях економічного прагматизму. Головна увага має приділятися державам, співпраця з якими має значні переваги для розвитку української економіки та сприяє забезпеченню українського експорту та залучення українських компаній до реалізації інфраструктурних проектів. У документі зазначається, що Субсахарська фокус-група економічних інтересів передбачає встановлення тісних контактів із секретаріатом Африканської континентальної зони вільної торгівлі, що об'єднує 44 країни. Україні потрібно шукати надійних торговельних партнерів і точки опори на регіональних ринках, що демонструють високі темпи зростання та попит на вітчизняну продукцію. У регіоні Субсахарської Африки наступними кроками в цьому напрямі буде інтенсифікація переговорів про зони вільної торгівлі з Нігерією та Південно-Африканською Республікою, а також лібералізація торговельних режимів. Крім того, країни на півночі Африки, насамперед Марокко, можна використовувати як проміжні ланки поставок товарів до країн Субсахарської Африки.

Інституційна співпраця

Міжінституційна співпраця українських державних установ у контексті розвитку відносин з країнами Субсахарської Африки була зосереджена на торговельно-економічному співробітництві та освіті.

У квітні 2018 р. відбулася тижнева поїздка урядово-ділової групи високого рівня до Гани та Нігерії під егідою МЕРТ. У ній брали участь не лише урядові установи, а й представники 14 українських компаній. Основне завдання торгової місії полягало у представленні українських товарів та послуг на африканському ринку, проведенні B2B та урядових зустрічей для налагодження та розширення торговельних відносин.

У серпні 2018 р. КМУ видав розпорядження про створення міжвідомчої делегації Уряду України з представників МЕРТ, Мініюсту та Секретаріату КМУ щодо укладання угоди з кенійською стороною про утворення Спільної комісії з питань торговельно-економічного співробітництва.

У липні 2018 р. МЗС, Міносвіти, Комітет ВРУ у закордонних справах та інші державні органи України провели зустріч з послами та представниками 20 країн Близького Сходу, Африки та АТР. Обговорювалися питання принципів добору іноземних студентів на навчання в Україні, діяльність посередників в освітній сфері, вимог до зарахування та визнання документів про середню освіту.

Позитивом необхідно вважати призначення Президентом України керівника посольства України в ПАР, де позиція довгий час була вакантною. Також оперативно були здійснені ротації послів України в Кенії та Алжирі. Водночас без очільників залишаються три українських посольства: в Ефіопії, Анголі та у Сенегалі.

Стратегічне бачення

У питанні нормативно-правового закріплення довгострокових завдань розвитку відносин між Україною та державами Субсахарської Африки в 2018 р. відбулися позитивні зрушення. Регіон згадується у двох державних документах стратегічного характеру, що були схвалені відповідними розпорядженнями Кабінету міністрів України. Зокрема, у Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 р., ухваленій 20.06.2018 р., зазначено, що починаючи з 2015 р. кардинально змінилися ключові ринки збуту продукції вітчизняного ОПК. За рахунок відмови від російського ринку збільшились показники експорту до країн Африки. У Стратегії зазначено, що для використання існуючого потенціалу підприємств авіаційної промисловості до 2023 р. необхідно посилити позиції на африканському ринку. Щодо розвитку сегменту спецзасобів пріоритетом на довгострокову перспективу (до 2028 р.) зазначено задоволення за рахунок експортних поставок потреб африканського регіону. Реалізації зовнішньоторговельних операцій із рядом країн Африки має сприяти підтриманню функціонування українсько-го кораблебудування.

В іншому урядовому документі стратегічного характеру під назвою «План заходів щодо реалізації Стратегії відродження вітчизняного авіабудування на період до 2022 року», ухваленому 10.05.2018 р., було поставлено чітке завдання: для експорту до держав Азії та Африки необхідно організувати поглиблену модернізацію та виробництво вертольотів Мі-2МСБ та Мі-8МСБ на вітчизняних підприємствах.

Діяльність

Політичні контакти з країнами Субсахарської Африки у 2018 р. підтримувались переважно на рівні уряду та окремих міністерств, в основному у рамках діяльності МЗС та МЕРТ.

У травні 2018 р. Міністр закордонних справ України П. Клімкін здійснив офіційний візит до Республіки Кенія, що став першим в історії двосторонніх відносин. Також у центрі діяльності МЗС було розширення контактів із такими державами Африки, як Судан, ПАР та Лівія.

Одним із заходів підтримання діалогу з державами Африки в рамках діяльності МЗС стало проведення виставки художніх творів з нагоди 55-ї річниці від дня заснування Організації Африканської Єдності – Дня Африки 2018. Посольства України в державах Африки активно долучилися до міжнародної акції «Запалимо свічку пам'яті!», присвяченої вшануванню пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 рр.

У рамках діяльності української торговельної місії до Нігерії та Гани було проведено три бізнес-форуми: гансько-український в Аккрі та нігерійсько-українські бізнес-форуми в Лагосі та Абуджі.

Важливі зміни відбулися в сфері української миротворчості в Африці: Міністерство оборони України відрпортувало про завершення участі України в Миротворчій місії ООН у Ліберії. До України повернувся особовий склад 56 окремого вертолітного загону. Натомість МОУ поінформувало, що на запрошення секретаріату ООН було схвалено рішення про участь українських військовослужбовців у складі Багатопрофільної інтегрованої стабілізаційної місії ООН в Малі (офіцер штабу та військовий спостерігач). Загалом станом на грудень 2018 р. кількість українських миротворців на африканському континенті склала 274 особи, які беруть участь у трьох місіях (ДРК, Південний Судан, регіон Аб'ей).

Результати

Загальна картина розвитку відносин України з країнами Субсахарської Африки характеризується стриманим оптимізмом. Водночас спостерігається розширення гібридної експансії Російської Федерації на значну кількість країн Африки. Наприклад, російські приватно-військові компанії закріплюються у таких стратегічно важливих державах, як ЦАР, ДРК, Зімбабве, Судан, Еритрея та Ангола. На цьому тлі заходи української сторони щодо підтримання партнерства з Африкою виглядають недостатніми. Надзвичайно бракує політичного діалогу на найвищому рівні між офіційним Києвом та керівництвом африканських країн.

Голосування у Генеральній Асамблеї ООН щодо ініційованої Україною Резолюції «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міст Севастополь (Україна), а також районів Чорного та Азовського морів» підтвердило тезу про те, що українська дипломатія повинна докладати більше зусиль у роботі з країнами регіону. Як і в попередньому році, у 2018 р. лише три держави регіону підтримали Україну в принциповому для неї питанні: Ботсвана, Ліберія та Джибуті. Через активність російської дипломатії як на рівні ООН, так і у самих державах Африки негативним голосуванням відміtilись Бурунді, Південний Судан, Судан та Зімбабве.

У розрізі консульської діяльності МЗС здійснює заходи з формування мережі візових центрів у 17 великих містах африканського регіону.

22 листопада 2018 р. Президент України П. Порошенко підписав указ №380 «Про надання гуманітарної допомоги Єменській Республіці, Республіці Судан, Демократичній Республіці Конго». Документ передбачає, що ДСНС України здійснить поставки гуманітарних вантажів означеним державам задля подолання голоду.

Необхідно підкреслити, що за аналізованому періоді відбулося зростання українського експорту до країн Субсахарської Африки на 13%. Частка регіону в загальній структурі експорту складає 2,5%, а в абсолютних цифрах перевищила цифру в 1 млрд дол. Сальдо торговельного балансу було позитивним для України та склало 489,3 млн дол. Найбільшими імпортерами українських товарів у Субсахарській Африці стали Сенегал, Нігерія, Ліберія, Ефіопія, Гана, Мавританія, Кенія та Судан. Проте українські експортні позиції дещо послабилися на більш традиційних африканських ринках, таких як: ПАР, Ефіопія, Кот д'Івуар та Кенія.

НАЕК «Енергоатом» та американська компанія «Holtec International» підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці у використанні малих модульних реакторів SMR-160 в Україні. Планується, що на українській території буде створено хаб з локалізацією виробництва обладнання для малих модульних реакторів на українських підприємствах та їх подальшого розповсюдження, в т.ч. і на африканському ринку.

Як і у попередні роки, студенти з держав Субсахарської Африки – переважно вихідці з Нігерії та Гани – активно вступають до українських ВНЗ.

ЦЕНТРАЛЬНА АЗІЯ

D

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	1	2
Інституційна співпраця	2	3
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	2	2
Результати	2	1
Загальна оцінка	D-	D

Відчутна залежність авторитарних режимів країн Центральної Азії від Російської Федерації, а також відсутність спільних регіонально-політичних проектів між Україною та країнами регіону знижують перспективність даного зовнішньополітичного напрямку. Географічна віддаленість регіону та фактичне блокування Росією транзитно-торговельного доступу України до нього значним чином продовжують впливати на негативну динаміку розвитку міждержавних відносин із країнами Центральної Азії.

Політичний інтерес/залученість

Український політичний інтерес до регіону Центральної Азії знаходиться на критично низькому рівні. Тематика розвитку відносин із країнами Центральної Азії (Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан та Узбекистан) є відсутньою у поточних програмах українських парламентських політичних партій та практично відсутньою в тематиці офіційних виступів чи заяв впливових українських політиків. В українському політичному класі сформувалося розуміння неможливості повноцінного партнерства з країнами Центральної Азії без вирішення «російського питання». Так само є очевидним, що зовнішньополітична позиція політичних еліт регіону Центральної Азії залишається переважно на боці Росії. Через відчутну політичну «проросійську» ангажованість, розвиток політичного діалогу та економічних відносин між Україною та країнами регіону є вкрай ускладненим. Фактично наразі в Україні відсутні представники політичної еліти, які б розглядали «центрально-азійський» вектор зовнішньополітичного співробітництва як самодостатній напрям або як об'єкт політичних інвестицій. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ 2018 р. країни регіону Центральної Азії згадуються лише в контексті втрачених торговельно-економічних та транспортно-логістичних можливостей.

Інституційна співпраця

Рівень координації діяльності між інститутами української влади в питаннях співробітництва з країнам ЦА можна визначити як низький. Зазначимо, що у форматі двосторонніх відносин інститути української влади не демонструють помітної координації між собою. Але відкриті конфлікти або протистояння між ними щодо поточних питань співробітництва із країнами регіону також відсутні.

Серед позитивних зрушень 2018 р. – призначення після п'ятирічної відсутності нового Посла України до Казахстану та після річної – до Киргизстану. Водночас послы в Узбекистані та Туркменістані знаходяться на своїх посадах вже більше 8 років.

Стратегічне бачення

Протягом останнього періоду регіон Центральної Азії знизив стратегічну привабливість для українських бізнесових і політичних кіл та займає вкрай незначне місце в їх стратегічних орієнтирах. Так само й двосторонні міждержавні відносини із країнами регіону не розглядаються як перспективні або стратегічні. У стратегічному пакеті (Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України, Стратегія Україна -2020, Стратегічний оборонний бюлетень України, Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі

2017 – 2021) будь-які згадки про країни регіону Центральної Азії відсутні. Не в останню чергу це обумовлено «проросійською залежністю» режимів ЦА та їх позицією щодо російської агресії проти України.

Діяльність

З огляду на загалом низький рівень міждержавних відносин між Україною та державами Центральної Азії співробітництво зосереджується на рівні активності дипломатичних представництв, окремих органів виконавчої влади, бізнес-структур та громадянського суспільства. Протягом 2018 р. «діалог високого рівня» між лідерами країн регіону та Україною фактично не відбувся. Також не було достатньо активних та перспективних контактів по лінії виконавчої та законодавчої гілок влади. Найбільш помітним міждержавним заходом на двосторонньому рівні став візит міністра юстиції України П. Петренка до Казахстану (29 жовтня) та підписання двох міждержавних угод між Україною та Республікою Казахстан: про екстрадицію та про правову допомогу в кримінальних справах. Крім того, відбулась телефонна розмова першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України С. Кубіва з прем'єр-міністром Республіки Узбекистан А. Аріповим (5 грудня), під час якої були обговорені питання забезпечення взаємного доступу товарів на ринки України та Узбекистану, а також важливість формування передбачуваних торговельних відносин між країнами.

Основні питання, що наразі продовжують вирішуватися Україною в рамках двосторонніх форматів із країнами регіону Центральної Азії, зосереджено, в основному, в економічній та гуманітарно-правовій площині.

Результати

2018 р. не став роком повернення України до Центральної Азії. Стагнація зовнішньо-політичних та зовнішньоекономічних відносин між Україною та країнами регіону оформилася у сталу реальність. Відсутність спільного порядку денного у стосунках із країнами Центральної Азії та об'єктивні складнощі в комунікації на міждержавному рівні створили ситуацію, за якої регіон Центральної Азії випав із стратегічної перспективи української політики. Вкрай обмежені протягом останніх років обсяги експортно-імпорتنих операцій та транспортно-логістичні можливості між Україною та країнами регіону. Окремою проблемою є відсутність прямого авіасполучення між Україною та Киргизією, Таджикистаном, Узбекистаном, Туркменістаном, що, безумовно, ускладнює економічну та гуманітарну співпрацю.

Вже стали традиційними негативні позиції центральноазійських держав під час голосування за «українські» резолюції в ООН. Так, 15 листопада під час голосування за оновлений проект резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)» в Третьюму

комітеті ГА ООН проти проголосували Казахстан, Киргизія, Таджикистан та Узбекистан (Туркменістан не брав участі у голосуванні). 17 грудня під час прийняття резолюції ГА ООН «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, Україна, районів Чорного та Азовського морів» Узбекистан голосував проти, Казахстан і Киргизія утрималися (Туркменістан та Таджикистан не брали участі в голосуванні). 22 грудня під час прийняття резолюції ГА ООН «Стан з правами людини в АРК та Севастополі» проголосували проти Казахстан, Киргизія, Таджикистан, Узбекистан (Туркменістан не брав участі у голосуванні).

ЧОРНОМОРСЬКИЙ РЕГІОН

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	2	4
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	C	B-

У 2018 р. Чорноморський регіон увійшов до пріоритетних напрямів реалізації української зовнішньої політики. Головна увага була сконцентрована на вирішенні питання протистояння російській загрозі вільному судноплавству на Керченській ділянці Чорноморсько-Азовського басейну. Забезпечення безпеки українських громадян та територіальної цілісності зумовило подальшу поглиблену співпрацю України насамперед із країнами НАТО. Як і раніше, продовжився пошук оптимальних механізмів захисту національних інтересів у Чорноморському регіоні усіма центрами прийняття зовнішньополітичних рішень на усіх доступних міжнародних майданчиках.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. в умовах нарощування російської присутності, зокрема, в басейні Азовського моря ключові державні та політичні інституції України приділили набагато більше уваги питанням посилення військової безпеки та забезпечення українських інтересів у регіоні. Однак це фактично стало єдиним аспектом бачення Чорноморського регіону. У щорічному Посланні Президента до Верховної Ради «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2018 році» П. Порошенко заявив про те, що «на порядок денний найближчого часу виходить нарощування оборони української частини акваторії та узбережжя Азовського моря». Як і в попередні роки, Чорноморський регіон як окрема зовнішньополітична одиниця в згаданому Посланні не фігурує, втім, Президент вперше, скоріше як наслідок, запропонував викреслити з Конституції норму, яка дозволяє базування Чорноморського флоту РФ в Україні на перспективу повернення Криму під суверенітет Української держави.

Парламентські сили протягом року намагались запропонувати відповідні механізми захисту «азовських» інтересів країни в ситуації фактичної блокади з боку Росії азовського узбережжя України та її ключових портів. Зокрема, 10 липня 2018 р. у ВРУ був зареєстрований законопроект депутатів від «Самопоміч» щодо денонсації договору з Росією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки. Лакмусовим папірцем і справжнім випробуванням для всієї української влади став обстріл українських військових кораблів та захоплення українських моряків російською стороною 25 листопада. Саме ці незаконні дії РФ спричинили впровадження воєнного стану в окремих областях України. Крім того, ці події були використані певними політичними силами у ВРУ для критики діючої влади в умовах підготовки до Президентських виборів в Україні в 2019 р., що не може не послаблювати зовнішньополітичний ефект дій української влади на регіональному напрямі. Втім, лише «Опозиційний блок» не дав жодного голосу на підтримку указу Президента щодо воєнного стану.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця в 2018 р. (зокрема, між АП, МЗС, Кабінетом міністрів, ВРУ) була достатньо продуктивною й загалом продовжила тенденцію на більш ефективну координацію дій, курс на що був взятий у 2017 р. Утім, не можна полишати осторонь фактор майбутніх виборів в Україні й спекулятивну поведінку деяких представників ВРУ, яка вносить дисонанс у відстоювання національних інтересів на законодавчому рівні. Наприклад, гостру дискусію викликали наміри Президента України ввести воєнний стан у наслідок інциденту в Керченській протоці. Крім цього, МЗС, РНБО, ВМС ЗСУ, які мали неузгоджені версії події, знадобився певний час для опрацювання спільного підходу щодо реакції та можливої відповіді на російську атаку одразу після її здійснення. Тим не менше, певна централізація влади та політична гнучкість головних

центрів прийняття рішень створювали умови для вирішення регіональних завдань колективними зусиллями більш послідовно. Зокрема, завдяки ефективній координації зусиль ЦОВВ та дипмісій за кордоном вчасно було реалізоване завдання захисту національних інтересів у глобальній площині на рівні РБ ООН під час засідання з Керченського інциденту 26 листопада на вимогу української сторони. Представництво України в регіональних організаціях й надалі підсилювалось практичною співпрацею ВРУ, відповідних комітетів та МЗС, а Кабінет міністрів у співпраці з Адміністрацією Президента мав можливість оперативно відстоювати інтереси України в рамках регіональних організацій, таких як ОЧЕС (зокрема, ПАЧЕС) та ГУАМ.

Стратегічне бачення

У 2018 р. нарешті з'явилися передумови для створення на державному рівні комплексного механізму вирішення актуальних питань загально регіонального характеру. Саме в такому стратегічному контексті слід розглядати рішення РНБО «Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів на Півдні і Сході України, в Чорному та Азовському морях і Керченській протоці», яке було введене в дію президентом України 12 жовтня. Це – передвісник появи в майбутньому (у вигляді окремого документу чи як частини оновленої Стратегії національної безпеки України) «чорноморської» доктрини зовнішньої політики України. Крім того, була презентована Стратегія Військово-Морських Сил України 2035, у якій привертається увага до спроможностей реалізації національних інтересів у Чорноморському регіоні та перспективи співробітництва з партнерами в цій сфері.

Діяльність

Діяльність органів державної влади на Чорноморському напрямку у 2018 р. здебільшого зосередилась на безпековій сфері. Рішучість української сторони підсилював той факт, що більшість партнерів України продовжили санкційну політику щодо РФ під час ескалації її неправомірних дій щодо України саме в Чорноморському регіоні, особливо наприкінці 2018 р. Втім, функціонування з цього року так званого «керченського мосту» значно ускладнювало спроби керівних органів державної влади України протистояти одностороннім незаконним діям Росії.

Тим не менш, досить потужною була діяльність органів влади в сфері реалізації планів і намірів щодо посилення військової спроможності України для захисту цілісності і суверенітету. Окрім щорічних міжнародних військово-морських навчань «Сі Бриз 2018», слід відзначити перші в історії навчання на Дунаї військовослужбовців військово-морських сил України та Румунії «Ріверіан-2018», що проходили на початку вересня. Загалом у 2018 р. завдяки міжнародній політичній підтримці більш відчутною стала військова присутність країн НАТО в басейні Чорного моря. Протягом року здійснювались

різноманітні заходи кораблів як постійних морських угруповань НАТО, так і ключових союзників, зокрема США та Великої Британії в інтересах зміцнення безпеки України. 17 вересня уряд України заявив про плани побудувати військово-морську базу на азовському узбережжі.

Продовжувався процес розбудови «москітного флоту» та підсилення всієї інфраструктури берегової охорони, в тому числі у вигляді обміну досвідом, зокрема, з відповідними структурами Турецької Республіки. Ще на початку червня у Головному управлінні розвідки МО України відбувся міжнародний Black Sea Intelligence Forum, на якому представники військових розвідок країн Чорноморського регіону визначили практичні заходи протидії агресії з боку Російської Федерації. На початку листопада в Одесі пройшов 19-й Форум Чорноморського прикордонного співробітництва, який був присвячений питанням взаємодії відомств прикордонної та берегової охорони прибережних країн в умовах сучасних загроз. На ньому Україна прийняла головування від Румунії на наступний рік. Проблеми інформаційної безпеки в Чорноморському регіоні, які викликані гібридною агресією з боку Російської Федерації, обговорювалися на початку вересня в Одесі на безпековому форумі «Чорноморський регіон: сучасні війни і старі конфлікти». Участь у форумі взяв перший заступник міністра інформаційної політики України.

Традиційно представники усіх гілок влади на рівні міністрів та їх заступників брали участь у роботі регіональних організацій. Зокрема, Перший віцепрем'єр-міністр – Міністр економічного розвитку і торгівлі України С. Кубів 26 вересня зустрівся з Генеральним секретарем Постійного міжнародного секретаріату ОЧЕС М. Хрїстїдесом. На субрегіональному рівні задля підсилення своїх позицій Україна активно підключилась до утворення регіональних робочих платформ на рівні міжпарламентських асамблей (Україна – Грузія – Молдова) та на рівні МЗС (Україна – Туреччина – Грузія – Азербайджан).

Результати

2018 р. виявився досить суперечливим із точки зору проведеної роботи та результатів по відношенню до Чорноморського регіону. Певна активізація та цілком логічні стратегічні рішення, які хоча й запізненим, але були прийняті впродовж року, не призвели до автоматичного покращення стану забезпечення національних інтересів. Вони матимуть ефект у перспективі, однак на сьогодні Україна самотужки все ще не може протистояти агресивній політиці Кремля в Чорноморському регіоні ані стратегічно, ані тактично. Зокрема, наміри 2017 р. запобігти добудові Росією керченського мосту не були реалізовані, протистояти на морі відкрито ворожому російському флоту Україна не в змозі. У цих умовах чи не єдиним позитивним результатом у 2018 р. є міжнародна підтримка партнерів на міжрегіональному рівні та на рівні ООН, а також збільшення військово-морської присутності партнерів України серед країн НАТО в Чорноморському регіоні. Підтримка урядів США та Великої

Британії щодо розбудови Військово-Морських сил України та їх інфраструктури на Чорноморському та Азовському узбережжі, а також зобов'язання щодо більш активної присутності в Чорному морі також є серед позитивних тенденцій. Отже, незважаючи на відсутність миттєвого покращення безпекової ситуації в умовах зовнішньої агресії, важливим позитивним результатом у 2018 р. став сам факт зростання уваги до Чорноморського регіону як всередині країни, так і у світі, оформлення довгострокової стратегії розвитку ВМС, формування стратегічного бачення щодо регіону та спроби створити регіональні формати співпраці, які б виключали вплив РФ.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

ОБСЄ

ООН

Рада Європи

B+

B+

A-

ОБСЄ

В+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	4
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	4	5
Результати	4	4
Загальна оцінка	В-	В+

ОБСЄ у зовнішній політиці України у 2018 р. позначалась зацікавленістю у вирішенні ключового зовнішньополітичного завдання – протидії збройній російській агресії. Протягом року контакти відбувались на рівні Генерального секретаря ОБСЄ, Президента ПА ОБСЄ, Діючого Голови ОБСЄ від Італії, які відвідали Україну. ОБСЄ докладала зусиль для врегулювання конфлікту шляхом участі у роботі Тристоронньої контактної групи і моніторингової діяльності СММ ОБСЄ. Майданчик ОБСЄ використовувався для збереження політико-дипломатичного тиску на країну-агресора. Підтримка Уряду у здійсненні внутрішніх перетворень надавалася у форматі спільної проектної діяльності Офісу Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. Україна приділяла досить велику увагу співпраці та діяльності в рамках ОБСЄ, що переважно було продиктовано ключовою роллю цієї організації у протидії російській агресії на міжнародному рівні, врегулюванні розв'язаного Росією конфлікту, захисті прав людини на тимчасово окупованих територіях. Саме у такому контексті виражався політичний інтерес на президентському рівні, що відобразилось у щорічному посланні Президента до ВРУ 2018 р., в українському парламенті та уряді. Серед представлених у парламенті політичних партій більшу увагу співпраці з ОБСЄ приділяли «Блок Петра Порошенка», «Народний фронт», «Самопоміч» і Радикальна партія, депутати від яких входять до Постійної делегації в ПА ОБСЄ.

Інституційна співпраця

Дії різних гілок влади щодо співпраці України з ОБСЄ протягом 2018 р. загалом були узгоджені. Контакти з ОБСЄ підтримувались через Постійне представництво України при міжнародних організаціях у Відні, а також у рамках взаємодії з СММ ОБСЄ та Офісом Координатора проектів ОБСЄ в Україні, а також з ПА ОБСЄ, Бюро з демократичних інститутів та прав людини (БДІПЛ), Представником ОБСЄ з питань свободи ЗМІ, Верховним комісаром ОБСЄ у справах національних меншин.

Стратегічне бачення

Стратегічна мета України по відношенню до ОБСЄ полягала в останні роки у якомога повнішому використанні можливостей Організації для врегулювання конфлікту і тиску на РФ з метою припинення агресії та повернення українських заручників і полонених. Хоча в аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента відзначена обмежена здатність Організації впливати на конфлікт, відзначено ключове значення її ролі у процесі врегулювання. Зокрема, у Плані пріоритетних дій Уряду на 2018 р. і Річній національній програмі Україна – НАТО зафіксовано, що співпраця з ОБСЄ в зоні конфлікту стримує ескалацію агресії РФ, сприяє підтримці суверенітету і територіальної цілісності України й викриттю злочинних дій РФ проти України, дозволяє вирішити важливі питання гуманітарного характеру і захисту прав людини та утримувати увагу міжнародної спільноти на проблематиці окупованого Криму, куди Росія не допускає спостерігачів СММ ОБСЄ, водночас перешкоджаючи виконанню ними мандату місії в окремих районах Донецької і Луганської областей. Таке бачення стало спрямовуючим для української зовнішньої політики по відношенню до ОБСЄ у 2018 р. Водночас залишається обмеженим бачення України щодо можливостей використання потенціалу ОБСЄ за іншими напрямками.

Діяльність

Протягом року діяльність України по відношенню до ОБСЄ, у тому числі в рамках Тристоронньої контактної групи, спрямовувалась на припинення збройної агресії РФ проти України, забезпечення моніторингу СММ ОБСЄ над тимчасово неконтрольованою ділянкою українсько-російського кордону, забезпечення захисту прав і свобод людини на тимчасово окупованих територіях України. Цим питанням приділялась увага під час візитів в Україну міністра закордонних справ Італії А. Альфано на початку головування Італії в ОБСЄ та Президента ПА ОБСЄ Г. Церетелі у січні.

З метою привернення уваги до ситуації з правами людини в Криму у лютому делегації України та США в ОБСЄ, за підтримки держав-членів Європейського Союзу, Канади та Грузії провели в штаб-квартирі ОБСЄ захід «Порушення прав людини в Криму та частинах Донбасу: бачення правозахисників».

ОБСЄ залишалася важливим майданчиком, на якому на регулярній основі на щотижневих засіданнях Постійної Ради та Форуму із співробітництва в галузі безпеки приверталася увага до конкретних фактів збройної агресії Росії проти України, в тому числі на основі звітів СММ.

12 та 26 листопада Україною були ініційовані Спеціальні засідання Постійної ради ОБСЄ з метою обговорення порушень Росією своїх зобов'язань у зв'язку із проведенням російською окупаційною адміністрацією на ТОТ Донецької і Луганської областей незаконних виборів, а також акту неспровокованої збройної агресії Росії проти України поблизу Керченської протоки.

У рамках 25-го засідання Ради міністрів закордонних справ держав-учасниць ОБСЄ (6-7 грудня, м. Мілан) делегацією України за підтримки 11 держав у якості співорганізаторів було проведено тематичний захід міністерського рівня «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим і м. Севастополь (Україна) та частин Чорного і Азовського морів», у ході якого міжнародній спільноті було презентовано докази мілітаризації Росією незаконно окупованого Криму та прямої збройної агресії РФ проти України в районі Керченської протоки.

На виконання положень Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і ОБСЄ про створення нової форми співробітництва від 13 липня 1999 р. та за погодженням з МЗС України Координатор проектів ОБСЄ в Україні реалізовував низку важливих для України проектів, зокрема, за такими напрямками: судова реформа; протимінна діяльність, реформування збройних сил, соціальна адаптація військовослужбовців з АТО/ООС; боротьба з тероризмом та торгівлею людьми; підвищення рівня екологічної безпеки в Україні; безпека кордонів; вибори; належне урядування та гендерна рівність; допомога ВПО; реформа органів внутрішніх справ і розбудова нової поліції; розбудова

громадянського суспільства та боротьба з корупцією тощо (із загальним бюджетом 3,6 млн євро). Посадовці різного рівня брали участь у заходах ОБСЄ, наприклад, з питань безпеки, захисту людей з інвалідністю тощо.

Результати

Хоча у своєму зверненні на Традиційній зустрічі з главами дипломатичних представництв Президент України подякував головуючій у 2017 р. в ОБСЄ Австрії та висловив сподівання на тісну співпрацю з головуючою у 2018 р. Італією, яка включила врегулювання конфлікту до переліку пріоритетів свого головування, суттєвих зрушень навіть у деескалації напруженості в зоні конфлікту на сході України не відбулось. Умови виконання СММ свого мандату не покращились з огляду на постійні перешкоджання з боку РФ та підтримуваних нею бойовиків.

Італійський міністр А. Альфано підтвердив засудження окупації Криму та невизнання спроби його анексії, а Генеральний секретар ОБСЄ Т. Гремінгер під час зустрічі із заступником міністра закордонних справ України В. Боднарем у липні підтвердив підтримку територіальної цілісності й суверенітету України. В ОБСЄ засуджено незаконно проведені у листопаді т.зв. «вибори» в ОРДЛО.

Парламентська Асамблея з урахуванням процедури ухвалення рішень більшістю голосів була результативною по відношенню до України, що відобразилось в ухвалених нею у липні Берлінській декларації та Резолюції «Триваючі порушення прав людини і основних свобод в Автономній Республіці Крим і місті Севастополь (Україна)», де вона наполягає на деокупації Криму та окремих районів Донецької і Луганської областей та «повному виведенні російських збройних сил з української території». Цим питанням під час Міністерської зустрічі ОБСЄ 6-7 грудня у Мілані було приділено значну увагу також Президентом ПА ОБСЄ, що засвідчило результативність роботи українських парламентарів у складі ПА ОБСЄ.

Ініціатива України щодо схвалення рішення про забезпечення постійного моніторингу вздовж всієї ділянки українсько-російського кордону, проект якого вноситься третій рік поспіль, продовжує блокуватися РФ.

ООН

B+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	3
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	5	5
Результати	5	5
Загальна оцінка	B+	B+

У 2018 р. Україні вдалося не тільки тримати українське питання на постійному порядку денному інституцій ООН, а й досягти позитивного результату щодо прийняття важливих резолюцій ГА ООН стосовно прав людини в Криму та мілітаризації Криму. Попри зниження політичного інтересу, діяльність та заяви зосереджувалися на перспективі розгортання миротворчої місії ООН в Україні, розширенні гуманітарної допомоги та правах людини. Україну обрано до складу Економічної і Соціальної Ради ООН на період 2019-2021 рр.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. політичний інтерес до ООН певною мірою знизився, зосередившись здебільшого на проблемі можливого розгортання миротворчої місії і не приділяючи увагу іншим аспектам співробітництва. Як і минулого року, у 2018 р. Президент П. Порошенко у своєму щорічному Посланні до ВРУ приділив увагу перспективі розгортання миротворчої місії ООН в Україні. В аналітичній доповіді до Послання окремих розділ присвячений перспективам розгортання миротворчої місії ООН на Донбасі та її формату, а також визначається основний пріоритет діяльності України в рамках ООН – «цілеспрямована комплексна робота, спрямована на використання всіх доступних засобів Організації з метою захисту суверенітету та територіальної цілісності, обстоювання національних інтересів України в умовах активного процесу реформ у внутрішній політиці та триваючого україно-російського конфлікту».

Водночас високий інтерес щодо діяльності в рамках ООН підкреслює участь Президента України у відкритті 73-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у вересні, де він, зокрема, говорив про російську агресію, миротворчу місію на Донбасі, повагу до принципів Статуту ООН, порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р., ініціативи ООН, спрямовані на подолання голоду у світі. На відміну від попередніх років Президент не торкнувся жодного з питань загального безпекового порядку денного.

Народні депутати України (зокрема, Ю. Бойко, О. Вілкул, Ю. Тимошенко, А. Тетерук) та прем'єр-міністр В. Гройсман згадували ООН лише у контексті розгортання миротворчої місії на Донбасі, однак їх підходи різнилися. Ю. Тимошенко також виступала щодо необхідності реформування ООН. Ставлення до ООН не є контрверсійним серед різних політичних партій.

Інституційна співпраця

Питання порядку денного ООН та діяльності України в рамках системи ООН не викликають суперечностей у різних гілок влади. Здебільшого різні міністерства та відомства зосереджені на виконанні власних зобов'язань у рамках відповідних секторальних Конвенцій ООН, про що, зокрема, свідчить і План пріоритетних дій Уряду на 2018 р. Серед позитивних прикладів співробітництва МЗС, Мінюста та ін. – підготовка меморандуму, а також належного оформлення доказів відповідно до процесуальних вимог Міжнародного Суду ООН та Арбітражного трибуналу.

Стратегічне бачення

У 2018 р. стратегічне бачення роботи України в рамках ООН не зазнало змін. ООН згадується у більшості поточних стратегічних документів України, окрім Закону «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Україна та ООН проводили співробітництво, зокрема, на основі Рамкової програми партнерства між Урядом України та ООН на 2018-2022 рр, підписаної наприкінці 2017 р. Однак, у зв'язку з реформою системи постійних координаторів ООН (анонсовано у вересні) потребує перегляду Угода між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй про заснування Представництва Організації Об'єднаних Націй, що була підписана ще у 1992 р.

Діяльність

З трьох представництв України при ООН (Нью-Йорк, Женева та Відень), як завжди, основна діяльність була зосереджена в головній штаб-квартирі у Нью-Йорку. Беручи до уваги те, що Україна перестала бути непостійним членом РБ ООН, діяльність української делегації в рамках ООН більше зосередилась саме на українських питаннях та поживалася у форматі ГА ООН. При цьому тема російської агресії залишалась на порядку денному РБ ООН.

У засіданнях ООН у Нью-Йорку брали участь українські високопосадовці. Зокрема, 15 березня 2018 р. відбулося відкрите засідання РБ ООН за формулою Аррія за участі заступника Міністра закордонних справ України О. Зеркаль, присвячене проблематиці тимчасової окупації Криму. Засідання було скликане делегаціями Швеції, Великої Британії, Нідерландів, Польщі та США за ініціативи України. 23 квітня Заступник Міністра закордонних справ України С. Кислиця виступив під час відкритих дебатів РБ ООН «Молодь, мир та безпека» та запевнив, що Уряд України уважно вивчає рекомендації ООН у процесі подальшої трансформації національної молодіжної політики. 29 травня під головуванням Міністра закордонних справ Польщі Я. Чапутовича та за участі Міністра закордонних справ України П. Клімкіна відбувся брифінг РБ ООН, скликаний за ініціативою української сторони, під час якого знову привернули увагу держав-членів РБ до грубих порушень РФ Мінських домовленостей. За результатами брифінгу 6 червня було схвалено заяву Голови Ради з української проблематики.

Перша заступниця голови ВРУ І. Геращенко представила Україну на відкритих дебатах «Жінки. Мир. Безпека» у Радбезі ООН у жовтні. 5 грудня під головуванням заступниці міністра закордонних справ України О. Зеркаль у штаб-квартирі ООН відбувся захід, під час якого було привернуто увагу міжнародного співтовариства до викликів і загроз, які РФ створює у Чорному та Азовському морях.

Делегація України також двічі ініціювала екстрені засідання РБ: 30 жовтня (під головуванням Болівії) у зв'язку з намірами РФ провести незаконні вибори на окупованих територіях Донецької та Луганської областей та 26 листопада (під головуванням КНР) у зв'язку з актом збройної агресії РФ проти України та захопленням українських кораблів у Чорному морі. Обидва заходи відбулися за спротиву РФ, яка програла два процедурних голосування поспіль, та дозволили привернути додаткову міжнародну увагу до ситуації в Азовському морі.

У рамках роботи 40-ї сесії Комітету ООН з питань інформації 9 травня в штаб-квартирі ООН за ініціативи України відбулося обговорення феномену російської пропаганди та фейкових новин, в якому взяли участь представники українських неурядових організацій та МЗС.

Попри те, що Представництво України у Відні здебільшого зосереджено на діяльності в рамках ОБСЄ, у 2018 р. було приділено достатньо уваги діяльності в рамках окремих інституцій системи ООН. Зокрема, делегація України регулярно брала участь у засіданнях МАГАТЕ (див. розділ «ядерне нерозповсюдження»). Крім того, у листопаді був організований Тиждень України в ООН у Віденському міжнародному центрі, ключовою метою якого стало представлення та популяризація української культури, науки та сучасних українських митців на майданчику ООН через призму сприяння реалізації потенціалу і лідерства жінок. 14 березня у рамках 61-ої сесії Комісії з наркотичних засобів відбулася офіційна церемонія презентації Стратегічної рамкової програми Управління ООН з наркотиків та злочинності для країн Східної Європи на 2017-2020 рр. Захід високого рівня зібрав представників урядів України, Молдови та Білорусі. Ця програма надасть можливість і надалі зміцнювати партнерський діалог з комісією, зокрема, в галузі отримання технічної допомоги та реалізації спільних проєктів з Україною.

Постійне представництво України в Женеві було активно залучено до заходів відповідних інституцій системи ООН, які базуються у Женеві, зокрема, з прав людини, захисту прав інтелектуальної власності, з питань біженців, корінних народів, сталого розвитку тощо. Делегація України на чолі з в.о. Міністра охорони здоров'я України У. Супрун брала участь у 71-й сесії Всесвітньої Асамблеї охорони здоров'я.

У 2018 р. кількість українських миротворців у складі операцій ООН з підтримки миру скоротилась до 306 осіб (5 місій). Найбільша кількість – 265 у ДР Конго.

У свою чергу Представництво ООН в Україні активно проводило діяльність та співробітничало з українськими міністерствами та громадським сектором, особливо в питаннях допомоги ВПО, боротьбі з домашнім насильством, гендерної рівності, досягнення Цілей сталого розвитку, прав людини, гуманітарної допомоги на Сході України.

Результати

Більшість поставлених завдань та пріоритетів щодо діяльності України в рамках ООН у 2018 р. було виконано.

16 січня Україна офіційно приєдналася до «Глобальної програми з контролю над контейнерними перевезеннями», яка реалізується Управлінням ООН з питань наркотиків і злочинності спільно з Всесвітньою митною організацією за фінансової підтримки уряду Канади. Підписано тристоронній «Меморандум про порозуміння» між Державною фіскальною службою України, Адміністрацією державної прикордонної служби України та УНЗ ООН. Залучення України до Програми посилить національний інструментарій боротьби проти контрабанди, незаконного обігу наркотиків і психотропних речовин.

У Третьому Комітеті ГА ООН (16.11) і на ГА ООН (22.12) третій рік поспіль було позитивно проголосовано за резолюцію «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)», в якій значно посилені положення щодо держави-агресора та включені прізвиська трьох українців.

18 грудня ГА ООН ухвалила резолюцію «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь (Україна), районів Чорного та Азовського морів», у якій наголошується на безпекових загрозах, які Росія створює для України, Чорноморського регіону і всієї Європи, та підкреслено стурбованість через мілітаризацію Криму та з приводу захоплення українських моряків і суден.

У грудні 39 країн-членів ООН підписали Декларацію до 85-х роковин Голодомору, яка вперше засуджує сталінський режим (на 8 країн більше, ніж попереднього року). Крім цього, у Другому комітеті ГА до тексту резолюції «Сільськогосподарський розвиток, продовольча безпека та забезпечення продуктами харчування» за ініціативи української делегації було вперше внесено положення про необхідність запобігти у майбутньому повторенню загибелі людей від голоду.

13 червня Україну обрано до складу Економічної і Соціальної Ради ООН на період 2019-2021 рр. Членство України підтримали 176 держав.

У лютому Україна стала членом Групи друзів зі збереження довкілля під час здійснення операцій ООН з підтримання миру – неформального об'єднання близько 30 держав, яке сприятиме впровадженню новітніх технологій захисту довкілля та посилення безпеки миротворців.

21 вересня ГА ООН схвалила порядок денний 73-ї сесії, до якого шляхом голосування було включено ініційований Україною новий пункт «Ситуація на тимчасово окупованих територіях України», що спрощує організацію подальших

засідань з питань Криму та Донбасу, оскільки відтепер всі питання можуть розглядатися ГА ООН комплексно у рамках окремого пункту.

Уряд Японії надав у 2018 р. 3,6 млн дол. на виконання семи проектів шістьма агентствами ООН в Україні (Міжнародна організація з міграції, Програма розвитку ООН, Агентство ООН у справах біженців, Дитячий фонд ООН, Управління ООН з обслуговування проектів, Всесвітня Організація Здоров'я) задля підтримки людей і громад, які постраждали від конфлікту на сході України.

РАДА ЄВРОПИ

A-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	5	5
Інституційна співпраця	5	4
Стратегічне бачення	4	5
Діяльність	4	4
Результати	5	5
Загальна оцінка	A-	A-

Порядок денний співпраці України в Раді Європи у 2018 р. був переважно реалізований. Рада Європи і загалом, і в частині санкцій стосовно Росії зокрема, надавала підтримку Україні, не без критики, проте активно сприяла реформам і протидії корупції, подальшому зміцненню демократії в Україні. Українській державі надалі доцільно посилювати аналітичну та інформаційну складові своєї діяльності в РЕ.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. до взаємодії із Радою Європи проявлявся стало високий політичний інтерес на усіх рівнях. Увагу РЕ приділяли усі провідні політичні сили і парламентські фракції, Кабінет Міністрів України, Прем'єр-міністр В. Гройсман, Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції І. Климпуш-Цинцадзе, Міністр закордонних справ П. Клімкін.

Рада Європи також згадується у щорічній аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України П. Порошенка до ВРУ. Зокрема, Раду Європи визначено як «важливий фронт дипломатичної боротьби України проти російського агресора».

Інституційна співпраця

Ефективною можна вважати інституційну взаємодію між МЗС, ВРУ та її Уповноваженим з питань прав людини, ЦВК, Мін'юстом. Також до числа інституцій, які більшою мірою включені до співпраці з Радою Європи відповідно до Плану дій Ради Європи в Україні на 2018–2021 рр, стали Мінрегіонбуд та Нацрада з питань телебачення і радіомовлення. У контексті судової реформи, якій Рада Європи приділяє особливу увагу, варто відзначити відкритість до співробітництва Вищої кваліфікаційної комісії суддів та нового Верховного суду. Ефективною була взаємна координація і співпраця між Постійним представництвом України при Раді Європи на чолі з Д. Кулебою та Постійною делегацією Верховної Ради України в ПАРЕ. Можна також відзначити відкритість Представництва до співпраці з журналістами та експертною спільнотою. Робота української делегації в ПАРЕ під загальним керівництвом В. Ар'єва вирізнялася особливою політичною гостротою та аргументованістю. Водночас не вирішеною залишається типова для українських органів влади проблема регулярного інформування МЗС про результати заходів по лінії РЕ, в яких вони беруть участь.

Стратегічне бачення

21 лютого Комітет міністрів Ради Європи ухвалив рішення про затвердження Плану дій РЕ для України на 2018-2021 рр, що став підґрунтям для усього комплексу взаємин між Україною та РЕ на наступні роки. Ключовими партнерами з української сторони є центральні та місцеві органи державної влади і неурядові організації. Розрахунковий бюджет Плану дій становить 29,5 млн євро. З ініціативи України в Плані дій вперше чітко зафіксовано, що він має сприяти досягненню цілей Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Відповідно до Плану дій Рада Європи продовжить надання Україні допомоги у реформуванні системи судоустрою, правоохоронних органів, виконання рішень судів, а також у сфері децентралізації та боротьби з корупцією, захисту прав внутрішньо переміщених осіб та питання безпеки журналістів.

Діяльність

У лютому Постійний представник України при Раді Європи Д. Кулеба вніс на розгляд держав-членів та керівництва Ради Європи комплекс кроків, які можуть бути зроблені для поліпшення ситуації з правами людини в Криму. Ініційовані Україною кроки передбачають зусилля Генерального секретаря, Комісара з прав людини, правозахисних органів, а також держав-членів Ради Європи для припинення репресій, які російська окупаційна влада розгорнула в Криму.

Розгортається секторальна співпраця. Зокрема, у грудні Рада Європи та Центральна виборча комісія України підписали меморандум про співпрацю щодо посилення можливостей комісії в організації та проведенні виборів за європейськими стандартами.

Високу активність щодо Ради Європи проявляло МЗС України – було забезпечено високий рівень та інтенсивність контактів із представниками Ради Європи.

Чутливим для РЄ стало питання повернення Росії до роботи в ПАРЕ, навколо чого розігралася виснажлива інтрига. Зокрема, позиція української сторони була посилена рішенням Верховної Ради щодо неприпустимості повернення повноважень делегації Російської Федерації у ПАРЕ, у т.ч. шляхом внесення змін до регламенту ПАРЕ. Обґрунтований антиросійський протест української делегації спрацював, і 9 жовтня ПАРЕ відхилила проект резолюції про зміни в Регламенті, які дозволили б Росії відновити свою участь в ПАРЕ.

Активними темпами відбувалось і співробітництво в рамках Конгресу місцевих та регіональних влад РЄ, як на рівні участі українських представників у засіданнях конгресу, так і на рівні проведення заходів, семінарів, тренінгів, надання іншої допомоги місцевим громадам в Україні.

Результати

Взаємні очікування сторін переважною мірою справдилися, і є тверді підстави говорити про успішність цього річної політики України в рамках Ради Європи та принциповість власне політичної атмосфери у Раді Європи, що попри неабиякі російські зусилля не дає їй збитися на манівці. Київ знаходить розуміння і підтримку у переважній більшості питань, і що головне – ключових для політичної стабільності, національної безпеки, пріоритету міжнародного права перед силою.

Рада Європи визнає досягнення в розгорнутих нею в Україні проектах, спрямованих на розвиток українського медіа середовища, реформи децентралізації, створення антикорупційного суду тощо. Водночас інституції РЄ вказують

Києву на низку проблемних питань: кваліфікація реформи пенітенціарної системи, правова політика в частині вимог фінансової звітності, прогалини антикорупційної політики (зокрема, розкриття інформації стосовно антикорупційних активістів).

18 лютого відбулось відкриття проекту Ради Європи «Підтримка реформи системи суддівської відповідальності в Україні». Одним із ключових партнерів у реалізації проектної діяльності є Вища кваліфікаційна комісія суддів України.

28 червня ПАРЄ ухвалила Резолюцію щодо звільнення українських політв'язнів, захоплених Російською Федерацією.

Задля послаблення фінансового шантажу, який Росія застосовувала до РЄ з 2017 р., 4 вересня Україна зробила добровільний внесок до Ради Європи в сумі 400 тис. дол.

27 листопада у Комітеті Міністрів РЄ висловили Україні беззастережну підтримку після акту агресії Росії у Керченській протоці. Держави-члени РЄ засудили невиправдане застосування Росією сили, закликали російську сторону до негайного та безумовного звільнення українських моряків і повернення кораблів Україні.

У 2018 р. Рада Європи ухвалила низку проукраїнських Резолюцій, до головних з яких варто віднести наступні: № 2198 «Гуманітарні наслідки війни в Україні»; № 2203 «Прогрес щодо моніторингової процедури Асамблеї»; № 2209 «Надзвичайний стан: питання пропорційності щодо порушень Статті 15 Європейської конвенції з прав людини»; № 2214 «Гуманітарні потреби і права внутрішньо переміщених осіб»; № 2226 «Нові обмеження для діяльності НУО у державах-членах Ради Європи»; № 2231 «Українські громадяни затримані в якості політичних в'язнів Російської Федерації».

ІНІЦІАТИВИ БАГАТОСТОРОННЬОГО ХАРАКТЕРУ

Захист прав людини

B-

Зміна клімату

C

Нерозповсюдження
ядерної зброї

C

Питання міжнародної
безпеки

C-

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

В-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	5	4
Інституційна співпраця	5	4
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	5	3
Результати	5	3
Загальна оцінка	A-	B-

У 2018 р. активність МЗС України та профільних інституцій, зосереджених на забезпеченні дотримання Україною її міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав людини, залишалися на високому рівні. Основними механізмами, які використовувалися для просування питання дотримання прав людини в Україні, залишались майданчики ООН, Ради Європи, ОБСЄ. Посилена увага приділялася питанням звільнення українських заручників, політ'язнів, військовополонених, яких утримують на території Російської Федерації, в Криму і на окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Політичний інтерес/залученість

Як і в попередньому році, у 2018 р. до виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері прав людини, а також звернення до тематики прав людини як інструменту зовнішньої політики були залучені майже всі фракції Верховної Ради України. На високому рівні залишається активність представників партій БПП «Солідарність», «Батьківщина», «Народний фронт». Як і в 2017р., цей факт можна пояснити, зокрема, залученням депутатів цих партій до питань, пов'язаних із Мінським процесом, роботою в комітеті ВР з прав людини, нацменшин та міжнаціональних відносин, а також участю у ПАРЕ. Однією з найбільш активних депутатів ВРУ залишається І. Геращенко, яка продовжує послідовну діяльність щодо звільнення українських заручників, політв'язнів, військовополонених, які утримуються на окупованих територіях Донецької та Луганської областей, в Криму та у Російській Федерації.

2018 р. продемонстрував складність міжфракційної і навіть міжкоаліційної взаємодії у питанні обрання Уповноваженого ВРУ з прав людини (в «пакеті» з двома іншими посадами), що є демонстрацією відсутності стратегічного бачення цієї інституції у забезпеченні прав людини, в тому числі у зовнішньополітичному вимірі.

Спостерігалось підвищення інтересу, зокрема, щодо покращення механізмів здійснення державної політики і дій державних органів у сфері застосування санкцій до осіб, причетних до незаконних політично мотивованих переслідувань громадян України на тимчасово окупованих територіях та в Російській Федерації.

Водночас, попри активне згадування факту та наслідків російської агресії, тематика прав людини і порушень, спричинених агресією, не знайшла відображення у щорічному посланні Президента України до ВРУ.

Інституційна співпраця

Міністерство юстиції залишається ключовою інституцією, яка здійснює координацію діяльності із виконання міжнародно-правових зобов'язань України щодо дотримання прав людини. У структурі МЗС на високому рівні залишається активність Постійного представництва України при Раді Європи. Крім того, високим є рівень співпраці народних депутатів, які представляють Україну в Парламентській Асамблеї Ради Європи. Як і в 2017р., одним із міністерств, які активно долучилися до виконання програм із забезпечення прав людини, було Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб. Зокрема, високу оцінку з боку міжнародних організацій отримала програма інтеграції внутрішньо переміщених осіб, розроблена міністерством.

У кінці 2018 р. на порядок денний вийшло питання напрацювання інституційного механізму співпраці у розслідуванні правопорушень, вчинених окупаційною владою щодо громадян України на території анексованої АР Крим та на окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Упродовж 2017 – 2018 рр. розслідуванням продовжувала займатись Національна поліція України, Генеральна прокуратура України, зокрема й прокуратура Автономної Республіки Крим.

Стратегічне бачення

Національна стратегія з прав людини, ухвалена в 2015 р. на період до 2020 р., залишається єдиним стратегічним документом, що фокусується саме на правах людини. Попри щорічне звітування на виконання Плану дій до неї, розробка індикаторів оцінки виконання стратегії досі залишається на порядку денному, що становить певні труднощі у вимірюванні прогресу імплементації. За інформацією Міністерства юстиції, відповідні індикатори розроблялися у 2018 р. у співпраці з Моніторинговою місією ООН з прав людини. Водночас, за визнанням самого Міністерства, звітування про виконання Плану дій до Національної стратегії носить швидше кількісний, ніж якісний характер. Крім того, в інших стратегічних документах, що визначають зовнішню політику України, права людини залишаються одним із наскрізних питань, проте на пряму не згадуються.

Діяльність

У 2018 р. за підсумками консультацій з організаціями громадянського суспільства до реалізації Національної стратегії з прав людини додалися рекомендації щодо застосування норм міжнародного гуманітарного права. Враховуючи неможливість забезпечення прав людини урядом України на неконтрольованих територіях, у 2018 р. Міністерство юстиції надіслало до міжнародних організацій повідомлення про застосування дерогації України щодо міжнародних зобов'язань. Пропорційність застосування дерогації повинна стати предметом розгляду відповідної комісії.

Слід зазначити високу активність МЗС у рамках роботи Третього комітету ГА ООН, зокрема, щодо наповнення новим змістом тексту резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна» і з поіменним згадуванням окремих політичних в'язнів (О. Сенцова, В. Балуха, Е. Куку).

Питання звільнення незаконно утримуваних громадян України на території Російської Федерації і в Криму, а також шляхи захисту прав людини і зниження гуманітарного впливу конфлікту на Сході України перебувало у фокусі Діалогу з прав людини між Україною та ЄС (перший щорічний діалог з моменту вступу в дію Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС відбувся 31 травня 2018 р. у Брюсселі).

Результати

У 2018 р. звільнення українських політв'язнів, заручників та військовополонених у практичній площині просувалися з меншим успіхом ніж у 2017 р. через фактори, які не залежать від України. Водночас у міжнародних інституціях (ГА ООН, ПАРЄ) було ухвалено низку важливих резолюцій, які можна розцінювати як певний «імунітет» в'язнів Кремля і збереження санкцій за порушення прав людини. Крім того, було продовжено/розпочато нові етапи програм посилення прав людини в Україні. Резолюція, ухвалена під час літньої сесії ПАРЄ, закликає російську владу звільнити громадян України, незаконно ув'язнених РФ. Резолюція ПАРЄ 2198 (2018) «Гуманітарні наслідки війни в Україні» прямо встановлює, що ці затримання здійснюються у контексті збройної агресії і закликає «звільнити всіх українських в'язнів, захоплених та ув'язнених в Російській Федерації та анексованому Криму в контексті війни».

Ухвалення ГА ООН 18 грудня резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна» є серйозним здобутком у процесі звільнення українських заручників. Попри низький практичний прогрес у цьому питанні через низку факторів, які не залежать від МЗС, здобутком ухвалені резолюції є заклик до РФ надати міжнародним експертам з Європейського комітету з питань запобігання катуванням та МКЧХ, а також українським консульським посадовим особам інформацію про стан здоров'я й умови утримання, та доступ до в'язнів. Резолюція також вимагає дозволити Уповноваженому Верховної ради з прав людини відвідувати політичних заручників у Криму та на території РФ, гарантувати українським ув'язненим дотримання їхніх прав відповідно до норм міжнародного права, містить вимогу до міжнародних організацій та спеціалізованих установ ООН позначати в офіційних документах український півострів лише як «Автономна Республіка Крим та місто Севастополь (Україна), які є тимчасово окупованими Російською Федерацією».

Згідно процедур Міжнародного суду ООН, у 2018 р. тривав розгляд позову, поданого у січні 2017 р. Україною проти РФ щодо порушень останньою Конвенції про заборону фінансування тероризму та Конвенції про заборону расової дискримінації. Попри припис суду про відновлення діяльності Меджлісу кримськотатарського народу від 17 квітня 2017 р., це рішення залишається невиконаним.

Станом на грудень 2018 р. Україна подала 5 міждержавних скарг проти Росії до Європейського суду з прав людини (щодо порушень прав людини в Криму і на Донбасі). Одна з них стосується порушення прав 71 громадянина України, які незаконно переслідуються в тимчасово окупованому Криму або в Російській Федерації. Враховуючи складність справ, велику кількість фактажу для розгляду й усталену багаторічну практику розгляду міждержавних справ (від 10 до 40 років), не слід очікувати швидке винесення рішень суду. Водночас призначення перших слухань на 27 лютого 2019 р. можна розглядати як певний

позитивний сигнал, який привертає увагу до порушень прав людини в Криму на рівні ЄСПЛ як інституції. Складність розгляду міждержавних позовів тягне за собою затримку розгляду індивідуальних позовів проти України щодо порушень прав людини (зокрема, до з'ясування суб'єкту, який здійснює фактичний контроль над територією), спричинених конфліктом та відновлення в окремих випадках прав, що є зобов'язанням України (у випадку доведення порушень з боку України). Крім того, порушення термінів звітування Міністерством юстиції щодо виконання рішень ЄСПЛ надало підстави для критики виконання Україною рішень ЄСПЛ у 2018 р.

12 грудня Європейський парламент схвалив резолюцію, яка закликає до посилення санкцій ЄС проти Росії, засуджує навмисний акт агресії Росії проти України, здійснений 25 листопада у Керченській протоці, та вимагає негайного і безумовного звільнення українських кораблів та моряків, які повинні отримати статус військовополонених.

ЗМІНА КЛІМАТУ

С

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	2	2
Інституційна співпраця	4	3
Стратегічне бачення	2	3
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	С	С

У 2018 р. Міністерство екології та природних ресурсів України продовжило роботу над вдосконаленням законодавчої бази щодо протидії змінам клімату та брало активну участь у міжнародних заходах, зокрема, у засіданнях Енергетичного співтовариства та міжнародних конференціях під егідою ООН. Основними досягненнями є схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р., розробка проектів закону про регулювання викидів озоноруйнівних речовин та фторованих парникових газів, про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів, тощо. Україна зобов'язалася з 2020 р. розробляти інтегровані енергетичні і кліматичні плани відповідно до практик ЄС. На міжнародній арені важливим завданням стала протидія спробам Росії включити окупований Крим у кліматичні звіти ООН.

Політичний інтерес/залученість

Кліматична політика у 2018 р. залишилася переважно прерогативою Мінприроди, тоді як провідні політичні сили не виявили належної підтримки законопроектам, які пройшли схвалення КМУ та профільним парламентським комітетом. Попри ініціативи окремих депутатів, кліматичні питання не відіграють помітної ролі у політичних програмах партій, які планують висунути своїх кандидатів на президентські вибори. Проведення парламентських слухань з питань виконання міжнародних зобов'язань України у сфері захисту клімату також показало низький інтерес більшості депутатів до цієї тематики.

Жодна політична партія не приділила належну увагу підготовці та участі у кліматичній конференції ООН у м. Катовіце, а також не оприлюднила заяви про свої наміри вносити зміни у державну кліматичну політику у контексті Паризької кліматичної угоди.

Інституційна співпраця

Мінприроди продовжило системну розробку кліматичної політики та взаємодію з іншими органами влади в процесі погодження проектів нормативно-правових документів. Зважаючи на комплексність завдань та потребу внесення фундаментальних змін у переважну більшість напрямів державної політики, співпраця з іншими ЦОВВ розвивається повільно і не завжди результатом є документи, які одночасно враховують міжнародні зобов'язання та потреби національного рівня, зокрема, з модернізації виробництва. Було сформовано Міжвідомчу робочу групу з розгляду проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій. Продовжувалася системна робота з інтеграції державної екологічної політики в галузеві програми і нормативно-правові акти інших органів виконавчої влади.

Стратегічне бачення

Україна поступово формує стратегічне бачення власного розвитку як складової глобальної спільноти підписантів Паризької кліматичної угоди, однак переважно через міжнародні зобов'язання зі скорочення викидів парникових газів, а не розробляючи власні ініціативи. У 2018 р. Україна стала дев'ятою країною в світі, яка прийняла Стратегію низьковуглецевого розвитку до 2050 р. та увійшла завдяки цьому до двадцятки глобальних лідерів кліматичної політики.

Діяльність

Протягом 2018 р. Мінприроди продовжило в рамках своєї компетенції активно взаємодіяти з міжнародними та вітчизняними партнерами з питань захисту клімату, брати участь у заходах з кліматичних питань на міжнародному рівні, де було забезпечено представлення України та долучення до роботи як на рівні Енергетичного співтовариства, так і кліматичних структур ООН.

На національному рівні було розроблено низку нормативно-правових актів, затверджено Національний кадастр антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2016 рр. Проведено два засідання Міжвідомчої робочої групи з розгляду проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій.

5 липня у ВРУ вперше були проведені парламентські слухання на тему виконання міжнародних зобов'язань щодо зміни клімату, ініційовані спільними зусиллями Мінприроди, профільним комітетом ВРУ та підтримані окремими депутатами.

При цьому українська влада не забезпечила створення поряд із фіскальним інструментом (підвищеним екологічним податком на викиди CO₂) фонду спеціального формату для фінансування проектів з енергоефективності для промисловості на рівні державного та місцевих бюджетів.

Результати

Мінприроди провело вагому роботу над створенням нормативно-правової бази для систематичного зниження обсягів викидів парникових газів в Україні у промисловому секторі через впровадження системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів і системи торгівлі квотами на викиди парникових газів.

Однак відбулося обмеження можливостей з контролю за виконанням міжнародних зобов'язань із скорочення викидів у зв'язку з рішеннями судових інстанцій, які визнали нечинною єдину Методику розрахунків розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Водночас не відбулося переоцінки та оновлення національного внеску в глобальну боротьбу зі зміною клімату в рамках Паризької кліматичної угоди, якого очікувала екологічна спільнота. Впровадження системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів (МЗВ) зупинилося на рівні розробки проектів нормативно-правових актів для КМУ. Прийнятий закон про збільшення з 0,4 грн/т до 10 грн/т плати за викиди CO₂ не отримав обов'язкового механізму для спрямування цих коштів на модернізацію підприємств-забруднювачів.

НЕРОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ

С

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	3	4
Стратегічне бачення	2	2
Діяльність	4	3
Результати	3	3
Загальна оцінка	С	С

У 2018 р. зовнішня політика України в сфері нерозповсюдження була пасивною та спрямованою на виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань. Особлива увага була приділена питанням фізичного захисту, експортного контролю та посиленню гарантій нерозповсюдження.

Політичний інтерес/залученість

У 2018 р. спостерігається суттєве зниження політичного інтересу України до режиму нерозповсюдження. З одного боку, це пояснюється розчаруванням Києва у системі гарантій безпеки, які Україна отримала внаслідок ядерного роззброєння і які до 2014 р. вважалися ледве не головним механізмом запобігання конфлікту. З іншого боку, намагання підтримувати позицію західних партнерів і, зокрема, Сполучених Штатів суттєво відобразилося на позиції України щодо низки питань. Мова іде, наприклад, про невизначеність позиції щодо ставлення до Договору із заборони ядерної зброї, а також безумовну підтримку позиції Вашингтона щодо виходу із Договору РСМД внаслідок російських порушень.

Український інтерес обмежився лише двома напрямками. З одного боку, це заяви політичних діячів щодо необхідності заклику до держав-гарантів відповідно до Будапештському меморандуму щодо дотримання їх зобов'язань, про що неодноразово у своїх виступах заявляла, наприклад, лідер БЮТ, кандидат у президенти Ю. Тимошенко. З іншого – реакція на дії Росії щодо захоплених українських моряків, коли спостерігалось поновлення експлуатації «проядерних» лозунгів (повернення ядерного статусу) у передвиборчій кампанії, зокрема, у таких кандидатів у президенти, як І. Ківа та О. Ляшко.

Також можна відзначити певну модифікацію традиційної підтримки принципу збереження договорів у питанні збереження режиму контролю над озброєннями. Зокрема, у відповідь на заяву президента США Д. Трампа щодо прагнення Сполучених Штатів до виходу з Договору про ракети середньої та малої дальності (РСМД) від 1987 р. (членом якого є і Україна) міністр закордонних справ П. Клімкін зазначив, що із «розумінням» ставиться до наміру США вийти з договору через невиконання Росією своїх зобов'язань у цій сфері. Така заява суттєво відрізняється від позицій провідних європейських держав (наприклад, Франції та Німеччини), які, навпаки, закликали до збереження Договору як важливого елементу стратегічної стабільності.

Інституційна співпраця

Протягом 2018 р. інституційна співпраця відбувалася в порядку, передбаченому законодавством. Продовжила роботу Міжвідомча експертна робоча група з питань протидії розповсюдженню зброї масового знищення, тероризму та захисту критичної інфраструктури (МЕРГ). 26 червня було проведено чергове засідання МЕРГ щодо питань, присвячених захисту критичної інфраструктури та забезпеченню взаємодії національних/державних систем безпеки та кризового реагування.

Особливу увагу слід звернути на підписаний Меморандум про співробітництво, партнерство та обмін інформацією у сфері протидії незаконному обігу ядерних та інших радіоактивних матеріалів між Державною інспекцією ядерного регулювання України та Інститутом ядерних досліджень НАН України від 21 листопада.

Своїм рішенням від 26 листопада РНБО закликала Верховну Раду до запровадження воєнного стану та наголосила на необхідності консультацій із державами-гарантами України за Будапештським меморандумом.

Національна Програма під егідою Комісії Україна-НАТО на 2018 р. також згадує нерозповсюдження та контроль над озброєннями як пріоритетну сферу, у якій Україна має намір дотримуватися угод та договорів.

Активна співпраця відбувалась по лінії МЗС – Державне космічне агентство України, що забезпечило надання технічної допомоги від Організації Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань (квітень).

Стратегічне бачення

Стратегічному баченню України щодо режиму нерозповсюдження, очевидно, бракує чіткості. Досі відсутня чітко висловлена державна позиція щодо Договору про заборону ядерної зброї, який було підписано в ООН минулого року і щодо якого Україна навіть уникла голосування (що є доволі зрозумілим з огляду на те, що всі ядерні держави ухилилися від підтримки Договору).

Простежується певне пов'язування державної позиції щодо режиму нерозповсюдження із загальною солідаризацією України з позиціями США і НАТО. Водночас у низці випадків Україна уникає чіткого висловлення власної позиції.

Діяльність

У конкретній діяльності у 2018 р. варто зазначити низку політичних рішень та угод, у яких згадується нерозповсюдження.

У звітному році Україна продовжила активну співпрацю з МАГАТЕ щодо посилення гарантій нерозповсюдження. Зокрема, 13 червня МАГАТЕ повідомила про підтвердження Україною розширеного висновку за результатами застосування гарантій нерозповсюдження ядерної зброї у 2017 р., що свідчить про дотримання належного рівня державної системи обліку та контролю ядерних матеріалів і рівень співпраці з Агентством. 15 червня було проведено засідання Робочої групи (SIRG) вищого рівня щодо застосування гарантій МАГАТЕ в Україні.

Українські делегації брали участь у засіданнях Ради керуючих МАГАТЕ у Відні (березень, червень, вересень). Делегація України на чолі з головою Державної інспекції ядерного регулювання України Г. Плачковим взяла участь у 62-й регулярній сесії Генеральної конференції МАГАТЕ (вересень). До складу делегації також увійшли представники Держатомрегулювання України, Міністерства енергетики і вугільної промисловості України, Державного агентства України з управління зоною відчуження, ДП «НАЕК «Енергоатом». Під час всіх виступів, зокрема, піднімалися і питання безпеки ядерних матеріалів та об'єктів в Криму і на непідконтрольних територіях та спроб РФ поширити свою юрисдикцію, що категорично не сприймається в Агентстві.

Делегація України на чолі із головою Державної інспекції ядерного регулювання України Г. Плачковим взяла участь у роботі Шостої наради сторін Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами і презентувала в штаб-квартирі МАГАТЕ у Відні Національну доповідь із підсумковою інформацією щодо належного виконання Україною передбачених Конвенцією зобов'язань за трирічний період.

Щодо фізичного захисту, обліку та контролю ядерних матеріалів, слід відмітити, що на українських АЕС проходили планові тактичні та антитерористичні навчання. 24-28 вересня у м. Енергодар у рамках XV Української конференції з фізичного захисту, обліку та контролю ядерних матеріалів було обговорено актуальні питання щодо зазначеного напрямку та рекомендації щодо планів на майбутнє.

7 листопада у Києві відбулося дводенне чергове засідання Українсько-американської робочої групи з питань нерозповсюдження та експортного контролю (РГНЕК).

Результати

Під час 62-ї сесії Генеральної конференції МАГАТЕ була підписана Адміністративна Домовленість між Державною інспекцією ядерного регулювання України та Бюро Австралії з гарантій та нерозповсюдження згідно з Угодою між урядами України та Австралії про співробітництво в галузі використання ядерної енергії в мирних цілях. Домовленість встановлює процедури надання звітної документації щодо передачі ядерних матеріалів, а з її підписанням відкривається правове поле для укладання контрактів на постачання концентрату урану в Україну.

Підготовча Комісія Організації Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань підтвердила надання Україні технічної допомоги на суму близько 76 тис. дол. у вигляді спеціалізованого обладнання для потреб української сейсмічної станції Міжнародної системи моніторингу PS45 (квітень).

Важливим кроком у сфері експортного контролю стало набрання чинності 19 жовтня змін до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, які були затверджені Постановою Кабінету Міністрів №1 від 11 січня. Цими змінами, зокрема, передбачається введення Єдиного переліку товарів подвійного використання, до яких належать і товари, що можуть бути використані у створенні ядерної зброї.

ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

C-

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	2
Інституційна співпраця	3	3
Стратегічне бачення	3	2
Діяльність	4	4
Результати	3	3
Загальна оцінка	C+	C-

У 2018 р. загальний політичний інтерес та діяльність України навколо питань міжнародного безпекового порядку денного значно зменшились. Концентрація діяльності відбувалась навколо співробітництва у протидії гібридним загрозам, роботи в рамках ООН та співпраці з НАТО. По більшості проблем міжнародної безпеки відсутня артикульована державна позиція. Здебільшого звертається увага лише на питання, які також пов'язані з діяльністю РФ.

Політичний інтерес/залученість

Протягом 2018 р. питання міжнародної безпеки продовжило розглядатися українськими політиками через призму російської агресії проти України та спроби анексії Криму. У щорічному Посланні до ВРУ Президент фактично не піднімає питання міжнародної безпеки, а зупиняється лише на питаннях агресії РФ проти України. Поміж іншого було згадано лише ситуацію в Сирії та отруєння в Солсбері саме в контексті російської політики. Аналітична доповідь до Послання не приділяє уваги питанням міжнародної безпеки, окрім російської агресії.

Під час свого виступу на відкритті 73-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН Президент України говорив про взаємозв'язок міжнародної безпеки та стало-го розвитку, агресію Росії в Україні, консолідацію міжнародної спільноти для покарання порушників Статуту ООН. На відміну від минулого року, Президент взагалі не торкнувся інших безпекових питань світового порядку денного.

Представники парламентських політичних партій України фактично не приділяють увагу питанням міжнародної безпеки. Сирія, Іран, Північна Корея, Нагорний Карабах, вихід США та РФ з Договору про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності (ДРСМД), біженці – усі ці теми залишались поза межами політичного інтересу. Незначний інтерес демонструвався щодо Придністров'я та конфліктів на території Грузії – лише через консолідацію зусиль у рамках міжнародних організацій та міжпарламентських контактів із Молдовою та Грузією. Лунали поодинокі коментарі для ЗМІ щодо переговорів з Північною Кореєю та отруєння у Солсбері.

Інституційна співпраця

Інституційна співпраця з питань міжнародної безпеки в 2018 р. залишалась спорадичною. Координація роботи здебільшого відбувалася у рамках співробітництва з міжнародними організаціями (ООН, ОБСЄ, НАТО).

У сфері протидії гібридним загрозам спостерігається певний рівень паралельної, а не скоординованої роботи між МЗС та МІП.

Незважаючи на минулорічні заяви з боку представників МЗС щодо збільшення участі України у миротворчій діяльності, цього не відбулося.

Стратегічне бачення

Стратегічне бачення питань міжнародної безпеки та участі України в їх вирішенні протягом 2018 р. не змінилось. Документи, ухвалені в попередні роки, розглядають ці проблеми переважно у форматі субрегіональної безпеки або

євроатлантичного курсу держави. Відсутність визначеної стратегії зовнішньої політики має наслідком відсутність позиції по більшості проблем міжнародної безпеки.

Діяльність

Співробітництво у протидії гібридним загрозам та поширення досвіду України було одним з основних видів діяльності України у сфері міжнародної безпеки. Водночас така діяльність є більш внутрішньо обумовленою з метою залучення міжнародної підтримки протидії російській агресії.

Діяльність України в контексті викликів міжнародної безпеки упродовж 2018 р. здебільшого концентрувалась у рамках ООН та НАТО. Але через закінчення членства України в РБ ООН увага до проблем інших регіонів значно зменшилась.

Загальна кількість українських миротворців у 2018 р. знизилась. Станом на 2018 р. українські миротворці представлені у 8 міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки (загалом 339 військовослужбовців ЗСУ), а саме: у місіях ООН у ДР Конго, Косово, Південному Судані, у складі Тимчасових сил ООН в Аб'єй та Сил ООН з підтримання миру на Кіпрі, у складі Багатонаціональних сил КФОР у Косово та Тренувально-дорадчої місії НАТО «Рішуча підтримка» в Афганістані, а також Спільних миротворчих сил у зоні безпеки Придністровського регіону Республіки Молдова. МО відрпортувало про завершення участі України в Миротворчій місії ООН у Ліберії (105 миротворців та 3 гвинтокрили Мі-8). МО поінформувало, що на запрошення секретаріату ООН було схвалено рішення про участь українських військовослужбовців у складі Багатопротильної інтегрованої стабілізаційної місії ООН у Малі, але у 2018 р. вони не приступили до виконання обов'язків.

44 миротворці МВС (31 працівник Національної поліції та 13 військовослужбовців Нацгвардії) беруть участь у миротворчих місіях ООН та ОБСЄ, зокрема, на Кіпрі, у Косові, Південному Судані та ДР Конго. Голова Нацполіції України С. Князев зустрівся з начальником управління поліції ООН Департаменту миротворчих операцій Секретаріату ООН Л. Карільйо (червень). Під час зустрічі було наголошено, що українські правоохоронці готові збільшити кількість своїх представників у миротворчих операціях, а за потреби – забезпечити навчання миротворців третій країн з урахуванням досвіду, здобутого за час конфлікту на сході України.

13 лютого делегація України взяла участь у засіданні Спеціального комітету щодо операцій з підтримання миру ООН. У своєму виступі вона, зокрема, наголосила на потребі більш чітких мандатів миротворчих операцій, доступності необхідних, а не лише наявних спроможностей, розширенні мандатів операцій поза межами лише безпекових завдань.

Україна приєдналась до заяв ЄС та інших партнерів щодо використання хімічної зброї у британському місті Солсбері (березень) та солідарно з іншими європейськими країнами та США вислала 13 російських дипломатів з України та заборонила в'їзд всім російським дипломатам, висланим з інших держав.

Протягом 2018 р. відбулася велика кількість спільних міжнародних навчань за участі представників МО та МВС, що сприяє кращій підготовці та координації.

У 2018 р. командування литовсько-польсько-українською бригадою перейшло до полковника ЗСУ, крім того, бригада взяла участь у трьох міжнародних навчаннях.

Активізувалась співпраця України з окремими державами (наприклад, Австралією) та міжнародними організаціями у питаннях кібер-безпеки.

Народні депутати, очільник МЗС та Президент брали участь у чисельних міжнародних форумах та конференціях з питань безпеки (зокрема, Мюнхен, Брюссель, Варшава, Таллінн, Галіфакс, Лондон тощо).

7-8 листопада в Києві було проведено міжнародну конференцію «Уроки гібридного десятиліття: що треба знати для успішного руху вперед» за ініціативи уряду України в рамках діяльності Платформи Україна–НАТО з вивчення досвіду протидії гібридній війні.

Результати

Фактично результати України у сфері міжнародної безпеки дорівнюють лише її діяльності в рамках міжнародних організацій, насамперед ООН та у співробітництві з НАТО (див. відповідні розділи). Концентрація на власній безпеці у контексті триваючої агресії Росії обмежила залученість до вирішення інших конфліктів та кооперацію у сфері боротьби з тероризмом, нелегальною міграцією, участь у миротворчій діяльності, визначення політичної позиції по основним питанням міжнародного безпекового порядку денного.

Незважаючи на минулорічні заяви, що Україна збільшить свою участь в операції НАТО в Афганістані «Рішуча підтримка», цього не відбулось.

У грудні ВРУ ратифікувало Угоду про внесення змін до Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України стосовно створення спільної військової частини, відповідно до якої, зокрема, було додано положення про готовність до участі в міжнародних операціях, які відповідають принципам та нормам міжнародного права, за одногосною згодою Сторін.

ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПІДТРИМКИ ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

B+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	4
Інституційна співпраця	4	4
Стратегічне бачення	5	5
Діяльність	4	4
Результати	4	4
Загальна оцінка	B	B+

2018 р. засвідчив, що міжнародна підтримка України в її протистоянні російській агресії залишається важливим чинником впливу на російське керівництво. Попри постійні спроби Росії послабити санкційне стримування, секторальні обмеження та персональні рестрикції протягом року лише розширювалися. Важливим компонентом міжнародної підтримки України в протидії російській агресії залишається розширення військово-технічного співробітництва та військово-політичної підтримки з боку країн Північної Америки, ЄС та НАТО. Надзвичайно важливою залишається роль міжнародних організацій та форматів. Так, ЄС вчергове подовжив антиросійські санкції та обмежувальні заходи, НАТО продовжувало підтримувати Україну в протистоянні російській військовій агресії, ГА ООН приймала резолюції із засудженням російської агресії та на підтримку територіальної цілісності України.

Політичний інтерес/залученість

2018 р. підтвердив, що міжнародна підтримка протидії російській агресії залишається важливим фактором захисту української державності. Формування та збереження «проукраїнської коаліції» не лише у форматі трансатлантичного співтовариства, але й у вимірі ширшої військово-політичної географії є завданням першочергової важливості. На жаль, на п'ятому році російської агресії в парламентських партійно-політичних групах не визріло розуміння важливості створення такого зовнішньополітичного напрямку партійної політики. У великій кількості публічно-політичних заяв партійних лідерів не знайшлося місця для цілеспрямованої комунікації із донорами міжнародної підтримки України. Головними рушійними силами формування міжнародної підтримки залишаються державні інститути та суспільні ініціативи як вітчизняного громадянського сектору, так і громадських спільнот української діаспори, насамперед у країнах трансатлантичного співтовариства.

Своє щорічне Послання до ВРУ «Про внутрішнє та зовнішнє положення України в 2018 році» Президент П. Порошенко фактично повністю присвятив розгляду безпрецедентності російської загрози та зауважив на необхідності «щоденно боротися» за підтримку Заходу і забезпечити незворотність курсу на набуття членства України в ЄС та НАТО, зокрема, шляхом закріплення відповідних положень у Конституції України. В аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ 2018 р. в окремих розділах «Реалізація стратегії реформ. Втілення Європейського та Євроатлантичного вибору» та «Першочергові завдання та пріоритети діяльності» узагальнюються та виокремлюються «дії міжнародних санкцій», «посилення взаєморозуміння з ключовими союзниками», «забезпечення інтересів України в міжнародних організаціях», «здобутки публічної дипломатії», «санкції як інструмент мирного врегулювання конфлікту» та ін.

Важливим елементом формування міжнародної підтримки протидії російській агресії стали публічні заяви та заклики голови ВРУ А. Парубія, прем'єр-міністра В. Гройсмана та ін. на міжнародних майданчиках щодо підсилення санкційного тиску на РФ.

Інституційна співпраця

Безальтернативність пошуку зовнішньополітичних засобів стримування російської агресії та пошуку міжнародної підтримки України в її протистоянні російській загрозі продовжує відігравати мобілізуючу роль для української влади. Зважаючи на високий рівень суспільно-громадського запиту на посилення інституційної співпраці українських гілок влади, співпраця між органами влади поступово набуває нової інституційної якості та системності. Владно-інституційний трикутник Президент – Кабінет міністрів – Верховна Рада протягом року здебільше демонстрував міжнародній спільноті послідовність і

стратегічну однаковість у виробленні та прийнятті рішень, що повинні були стати наочним підтвердженням для партнерів України щодо необхідності продовжувати санкційне стримування російської агресії як проти України, так і проти інших країн Європи.

Водночас варто зазначити, що протягом всього часу зовнішньої військової агресії Україною не до кінця реалізуються можливості потенціалу інструментів публічної дипломатії.

Стратегічне бачення

Зважаючи на відсутність достатніх внутрішніх ресурсів стримування російської агресії та неможливість симетричних відповідей на неї з боку України, ситуація вимагає наступного: 1) інституціалізувати міжнародну підтримку та засоби її отримання, попри виклики та ризики політичної кон'юнктури в країнах-донорах; 2) продовжувати розвиток системи політично-інституційного забезпечення міжнародної підтримки та інтеграції в європейський і трансатлантичний простір розвитку та безпеки. Формування та отримання міжнародної підтримки Україною залишається стратегічним напрямом політико-правових інструментів протидії російській агресії. У стратегічно-нормативному пакеті (Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», Закон України «Про національну безпеку України», Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України, Стратегія Україна-2020, Стратегічний оборонний бюлетень України) сформульовано цільові напрями взаємодії та стратегічної інтеграції України з ключовими акторами, які наразі виступають ключовими міжнародними донорами подальшого розвитку української держави.

Діяльність

Ключовим напрямом у реалізації формування міжнародної підтримки України в протидії російській військовій агресії залишається ефективна дипломатична та військово-політична співпраця з ключовими партнерами України – країнами Північної Америки та ЄС, їх головними союзниками на інших континентах, а також тісна комунікація з країнами-партнерами в рамках ООН, ОБСЄ, ПАРЕ та НАТО. Вкрай необхідними та назрілими стали попереднє схвалення ВРУ законопроекту про внесення змін до Конституції «щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» (22.11) та прийняття ВРУ нового Закону України «Про національну безпеку України» (21.06), в якому фундаментальним серед національних інтересів визначається «інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами».

Результати

2018 р. продемонстрував наявність міжнародної підтримки України в протидії російській агресії та можливість української дипломатії цю підтримку ефективно акцептувати. Попри певні ризики, антиросійські санкції як персональні, так і секторальні протягом року були розширені, підсилені та пролонговані без істотних дискусій.

Важливими досягненнями української дипломатії в 2018 р. є ухвалення таких резолюцій: ПАРЄ на підтвердження того, що неконтрольовані урядом території Донецької та Луганської областей є «територіями, які перебувають під фактичним управлінням Російської Федерації» (24.04); Європарламентом з вимогою до влади РФ негайно та безумовно звільнити О. Сенцова й інших незаконно затриманих громадян України в Росії та на Кримському півострові (14.06); Європарламентом з вимогою до РФ гарантувати свободу судноплавства через Керченську протоку і в Азовському морі та закликом до ЄС та його країн-членів щодо можливості закриття доступу до портів ЄС російським суднам, що йдуть з Азовського моря, якщо Росія не відновить свободу судноплавства через Керченську протоку й Азовське море (12.12).

11 липня на щорічній сесії Парламентської асамблеї ОБСЄ (м. Берлін) була прийнята Берлінська Декларація, важливою частиною якої є резолюція української делегації «Триваючі порушення прав людини і основних свобод в Автономній Республіці Крим і місті Севастополь», в якій міститься вимога негайно «звільнити українських політ'язнів та інших українських громадян, які були незаконно затримані та поміщені в тюрми по сфабрикованих справах представниками окупаційної ладі в Криму»

Чимало було досягнуто у рамках ООН. 19 липня Міжнародний суд ООН спрямував до РФ вимогу щодо виконання пункту рішення Міжнародного Суду ООН про відновлення дії Меджлісу й інформування Суду щодо вжитих заходів з цього приводу до 19 січня 2019 р. 15 листопада відбулося позитивне голосування за оновлений проект резолюції «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь (Україна)» в Третньому комітеті Генеральної асамблеї ООН (в оновленому проекті резолюції ситуація в Криму визнана триваючою окупацією і міжнародним збройним конфліктом, підтверджується територіальна цілісність України й невизнання російської анексії Криму та закликає до РФ припинити порушення прав людини в Криму). 17 грудня прийнято резолюцію «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, Україна, районів Чорного та Азовського морів» на засіданні Генеральної асамблеї ООН, у якій закликає Російську Федерацію як державу-окупанта вивести свої збройні сили з Криму та негайно припинити тимчасову окупацію території України. 22 грудня прийнято резолюцію «Стан з правами людини в АРК та Севастополі» на засіданні ГА ООН, у якій засуджено політично вмотивовані переслідування українців та закликає звільнити усіх громадян України, які незаконно утримуються в окупованому Криму та РФ.

Міжнародна політична і правова підтримка України у протистоянні агресії РФ зростає, що посилює ізоляцію РФ на міжнародній арені, позначається на її іміджі, стримує ділові та гуманітарні відносини. Водночас поза впливом української дипломатії залишаються ряд впливових регіональних і світових лідерів (КНР, Індія, ПАР, Єгипет, Нігерія, Бразилія, Мексика, Аргентина) та солідарних з ними країн Азії, Африки, Латинської Америки. Керівні державні органи загалом і МЗС зокрема не оприлюднили свого бачення зміни ситуації.

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ

C+

Політичний інтерес/залученість

2017

4

2017

4

Інституційна співпраця

4

3

Стратегічне бачення

5

3

Діяльність

4

4

Результати

4

3

Загальна оцінка

B+

C+

Експортно-орієнтований характер економіки диктує підвищену увагу до зовнішньоекономічної діяльності. Новий Закон України «Про дипломатичну службу» розширив економічну складову дипломатичної діяльності країни. Частковою відповіддю стала активізація роботи відповідального за цю сферу МЕРТ, зокрема особиста позиція заступника Міністра економічного розвитку і торгівлі України – Торгового представника України Н. Микольської. Вона очолила декілька виїзних торгових місій України, ціллю яких стала матеріалізація завдань, закладених в Експортній стратегії України, сприяла створенню «Офісу з просування експорту», який у грудні 2018 р. отримав статус державної установи. Водночас зовнішньоекономічна діяльність далі залишається в руках великих олігархічних груп, контролюється численними адміністративними органами та обмежується недосконалим законодавством.

Політичний інтерес/залученість

У щорічному Посланні Президента України зазначено, що в умовах загально-світової тенденції «економізації» зовнішньої політики країн світу нової актуальності набуло завдання «економізації» української дипломатії в сенсі зовнішньополітичного забезпечення просування на світових ринках економічних інтересів Української держави, зокрема українського експорту.

На 13-й нараді керівників закордонних дипломатичних установ України, яка відбулась 28 серпня, Президент України наголосив на зростанні ролі економічної складової дипломатії, насамперед, у частині створення нових можливостей для залучення інвестицій в Україну.

Потенційні кандидати на виборах Президента України у 2019 р. також звернули увагу на економічну складову дипломатичної діяльності. Так, в економічній програмі Ю. Тимошенко у популістичному ключі визначена потреба активізації дипломатичних зусиль у напрямку зміни структури зовнішньої підтримки України на користь грантового компоненту (на протипагу кредитному).

Інституційна співпраця

Прийнята 7 червня нова редакція Закону України «Про дипломатичну службу» розширила економічну складову дипломатичної діяльності України, додавши забезпечення та координацію діяльності з торговельно-економічних питань, що здійснюється закордонними дипломатичними установами України, до основних функцій органів дипломатичної служби. Крім того, цим законом запроваджено вимогу погодження з боку МЗС України призначень керівників і співробітників торговельних представництв України. При цьому кількість фахівців з торговельних питань у дипустановах практично не зросла.

Протягом 2018 р. на базі консультативно-дорадчого органу «Офіс з просування експорту» при МЕРТ України була створена державна установа «Офіс з просування експорту України», яка з грудня 2018 р. розпочала свою самостійну роботу з підтримки українського бізнесу та просування українського експорту.

Стратегічне бачення

В «Експортній стратегії України («дорожній карті» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017 – 2021 роки», схваленій КМУ 27 грудня 2017 р., визначено вектор розвитку та реалізації торговельного потенціалу та зростання експорту. Документ покликаний сприяти формуванню сильної та ефективної економіки України.

Планом дій Уряду України на 2018 р., затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня № 244-р., серед іншого передбачено низку заходів у сфері економічної дипломатії, насамперед розроблення проекту постанови «Про реалізацію пілотного проекту щодо вдосконалення представлення економічних інтересів України за кордоном». 20 грудня під час підсумкової прес-конференції МЕРТ України Перший віце-прем'єр-міністр С. Кубів повідомив про намір запровадити інститут торгових представників у закордонних дипломатичних установах. Слід зазначити, що подібні завдання були включені і у план дій попереднього року, проте так само не були реалізовані.

Крім того, відсутні стратегії по виходу на окремо визначені регіони, а урядові програми співробітництва (як Програма співробітництва України з країнами Африки на період 2013 – 2015 рр) не були актуалізовані, попри декларативні заяви.

Також залишаються неврегульованими питання торговельної співпраці з РФ та територією Криму.

Діяльність

У 2018 р. продовжилась практика відвідувань країн торговельними місіями. На початку квітня 2018 р. відбулася Перша українська торгова місія до Гани та Нігерії на чолі з Н. Микольською за участю представників 14 українських компаній.

Також протягом року відбулись торговельні місії до Відня (початок липня), Ізраїлю (кінець липня), Туреччини (кінець вересня) та Німеччини (жовтень).

Протягом року була проведена низка економічних форумів і засідань міжурядових комісій, спрямованих на максимізацію торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва України з країнами з різних континентів.

Офіційні сайти Ради експортерів при МЗС України та «Офісу з просування експорту» надавали інформацію стосовно виставок та інших заходів у багатьох країнах світу, участь у яких могла би бути корисною вітчизняним суб'єктам ЗЕД.

Результати

Загалом протягом 2018 р. Україна збільшувала обсяги зовнішньої торгівлі, але при цьому погіршувала зовнішньоторговельний баланс. За підсумками року експорт товарів зріс на 9,4 %, а імпорт – на 14,8%. Зростання експорту відбулось в усіх галузях економіки, проте нерівномірно. Найбільш суттєвим було зростання надходжень від експорту металів (на 1,5 млрд дол.) та експорту сільськогосподарських товарів (на 670 млн дол.). Саме ці дві галузі сформували 57% від загальних надходжень від експорту товарів з України. Таким чином зберігається сировинно-аграрний характер національного експорту. Відсутність чіткого бачення стосовно торгівлі з РФ призвела до збільшення товарообігу з нею на 5,4%.

Знаком уваги до зовнішньої торгівлі стало надання статусу державної установи «Офісу з просування експорту».

21 листопада КМУ схвалив проект угоди про Зону вільної торгівлі з Ізраїлем, яка була підписана 21 січня 2019 р. З моменту набуття чинності угоди Ізраїль скасує ввізні мита для 9,2% сільськогосподарських товарів (риба, рослинні олії, овочі консервовані) і близько 80% промислових товарів (ліки, добрива, будматеріали тощо). Крім того, передбачено перехідні періоди до повного скасування мит, часткову лібералізацію мит та визначено винятки з цього режиму торгівлі. Водночас, попри заяви керівників Туреччини та України про укладання угоди про зону вільної торгівлі до кінця 2018 р., її так і не було фіналізовано.

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ

V+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	4	4
Інституційна співпраця	4	5
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	5	5
Результати	4	3
Загальна оцінка	V+	V+

За підсумками 2018 р. можна стверджувати, що Україна поступово зміцнює інституційну спроможність державної політики у сфері публічної дипломатії, що, безумовно, є надзвичайно важливим завданням в умовах гібридної війни з РФ та непростої політичної ситуації з деякими стратегічними партнерами та сусідами. Як і в 2017 р., локомотивом у реалізації практичної діяльності можна вважати Управління публічної дипломатії МЗС України. Важливими кроками, які підтверджують позитивний тренд у нарощуванні спроможностей, стали затвердження єдиного бренду України «UKRAINE NOW», затвердження КМУ Державної програми співпраці із закордонними українцями, а також обрання і призначення Генерального директора Українського інституту, який за рік відзначився значною активністю і збільшенням медійної присутності.

Політичний інтерес/залученість

Оцінку цього річного політичного дискурсу української публічної дипломатії достатньо мірою розкрито в аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ. Зокрема, прикметним є той факт, що в самому щорічному Посланні Президент уперше згадає зусилля публічної дипломатії, як ключового інструменту в процесі одержання автокефалії української церкви. У промовах та інтерв'ю гарант Конституції неодноразово наголошував на необхідності підтримувати позитивний імідж України, в т.ч. у контексті таких справ, як вбивство херсонської активістки К. Гандзюк або інсценуації вбивства російського журналіста А. Бабченка.

Однак, на контрасті суттєвої залученості АПУ у процесі просування позитивного іміджу України спостерігається достатньо посередня зацікавленість серед голів фракцій та лідерів політичних партій. Значну увагу даному напрямку продовжують приділяти окремі народні депутати, серед яких суттєвий особистий внесок робить Голова Комітету у закордонних справах ВРУ. Водночас питання публічної дипломатії залишаються осторонь пріоритетів порядку денного Комітету у закордонних справах ВРУ, що поки унеможлиблює констатацію задовільного рівня залученості.

Попри те, що фінансування даного напрямку залишилося незмінним у 2018 р. (77 млн грн), проривним рішенням можна назвати збільшення фінансування у Законі про державний бюджет на 2019 р., де видатки на просування іміджу України становлять 147 019,05 млн грн, з яких до 90 млн грн передбачаються на розвиток Українського інституту.

Інституційна співпраця

Надзвичайно важливим досягненням за 2018 р. в інституційній співпраці можна вважати ухвалення Міжвідомчою Комісією з питань популяризації України при Міністерстві інформаційної політики України рішення щодо єдиного бренду України «UKRAINE NOW» та затвердження єдиного бренду (та брендбуку) на засіданні КМУ від 10 травня. Створення брендбуку України стало передумовою для більш ефективної координації зусиль у сфері публічної дипломатії.

За результатами оцінки проведених спільних ініціатив найбільш тісну співпрацю у сфері публічної дипломатії України здійснюють МЗС та МІП. Про ефективну міжвідомчу взаємодію між зазначеними структурами може свідчити перелік таких реалізованих проєктів: Дні українського кіно у США, презентації візуального мистецького проєкту «Україна. Подолання» (у США, Польщі, Чехії), презентації художньо-документальної стрічки про Україну «Дякую» (в Японії, Латвії, Румунії), презентації бренду «UKRAINE NOW» (у Варшаві,

Берліні, Лондоні) та ін. Хоча тенденція впроваджувати власні ініціативи окремих міністерств досі зберігається.

Прийняте рішення щодо участі України у Всесвітній виставці «Експо-2020» (14.02) також дає додаткову платформу для координаційного механізму ПД між МЗС України, МЕРТ України та Міністерством культури України.

Стратегічне бачення

На відміну від попереднього року, який був достатньо плідним у продукуванні важливих документів стратегічного спрямування для ПД (Доктрина інформаційної безпеки України, План заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі тощо), у 2018 р. така діяльність значно зменшила оберти. З призначенням директора УІ позитивним внеском стало затвердження Концепції розвитку Українського інституту, яка визначає короткотермінові та середньострокові пріоритети організації. Також УІ провів першу стратегічну сесію за участі представників організацій, які реалізують ініціативи у сфері ПД.

Слід відзначити, що іншим позитивним кроком стало затвердження Урядом Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2020 р. (постанова КМУ №344 від 10.05.2018р.), яка покликана мобілізувати потенціал української діаспори для зміцнення позитивного іміджу України та просування української культури за кордоном.

Наріжним каменем, якого бракує для консолідації зусиль відповідальних інституцій з питань просування іміджу України, досі залишається відсутність загальної стратегії публічної дипломатії України. Хоча відсутність такого документу є частково виправданою за тієї умови, що окремий документ з відповідними стратегічними засадами зовнішньої політики України також досі не затверджений.

Діяльність

За 2018 р. МЗС України провело численні комунікаційні кампанії, які охопили аудиторію близько 14 млн закордонного населення, серед них: кампанія щодо підтримки деокупації Криму (#CrimeaisUkraine, #CrimeaisBleeding), підтримки українських військовополонених (#FreeUkrainianPOWs), кампанія щодо коректної транслітерації українських топонімів (#CorrectUA, #KyivnotKiev) та ін.

МЗС України у співпраці з міжнародним фестивалем «Anne de Kiev Fest» провели вчетверте щорічний фестиваль «МЗС OpenAir», присвячений вшануванню історичної спадщини України за кордоном.

Ефективну співпрацю з міжнародними партнерами у сфері публічної дипломатії демонструє МЗС України та Дипломатична академія України ім. Г. Удовенка при МЗС. У 2017-2018 рр. завдяки проекту з розбудови спроможностей публічної дипломатії України, який здійснюється у співпраці з Американськими Радами з Міжнародної Освіти, навчання з публічної дипломатії пройшли понад 80 українських дипломатів та державних службовців. Проект було модифіковано в проект з Трансферу знань з публічної дипломатії та продовжено на 2019-2020 рр. На початку літа 2018 р. за підтримки «Українського футбразитівського кола», фонду «Відродження» та організації Europa Nostra у ДАУ відбувся Четвертий форум культурної дипломатії України, присвячений Європейському року культурної спадщини.

Крім того, у 2018 р. у різних країнах світу українськими посольствами було проведено виставки архівних документів, присвячених 100-річчю УНР та української дипломатії, а в багатьох випадках – ще й 100-річчю встановлення дипломатичних відносин УНР з іншими державами. Це, зокрема, сприяло донесенню ідеї про існування незалежної України 100 років тому. Значна увага, як і в минулі роки, була присвячена заходам (виставки, демонстрація фільмів, круглі столи) з питань Голодомору, повернення Криму та прав кримських татар, гібридних загроз.

Непересічну роль у публічній та культурній дипломатії України продовжують відігравати громадянське суспільство, неурядові організації, видавництва, ініціативні групи тощо. Оскільки розвиток каналів зовнішнього телерадіомовлення вважається одним з основних елементів ПД, варто зазначити, що з 2018 р. став доступним сайт каналу іномовлення UA TV.

Результати

У 2018 р. діяльність у сфері публічної дипломатії набула більш системних підходів. Україна здійснює значний поступ у роботі за такими напрямками, як підтримка зв'язків, адвокація, культурна дипломатія та телерадіомовлення. Проте досі лишається прогалина у здійсненні державної єдиної координації освітніх та наукових програм обміну, культурних обмінів та ін.

Активну роботу продовжує здійснювати Управління публічної дипломатії МЗС України. Було створено експертну комісію для обрання кандидата на посаду Генерального директора Українського інституту, затвердженого у 2018 р. З моменту утворення УІ та за весь час його діяльності досі гальмується процес підготовки достатньої нормативно-правової бази для відкриття осередків інституту за кордоном. Однак при цьому було сформовано команду інституту, проведено стратегічну сесію та розгорнуто активну комунікаційну діяльність в Україні (запуск сайту, соціальних мереж, прес-конференції тощо).

ЗАКОРДОННЕ УКРАЇНСТВО

C+

	2017	2018
Політичний інтерес/залученість	3	3
Інституційна співпраця	4	3
Стратегічне бачення	4	4
Діяльність	3	3
Результати	3	3
Загальна оцінка	C+	C+

Увага керівництва України до закордонного українства в контексті російської агресії та євроінтеграційних устремлінь зберігається, про що свідчать зустрічі керівництва країни з представниками української діаспори, а також затвердження урядом Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2020 р. З організаціями української діаспори налагоджена постійна комунікація, яку використовують для популяризації України й українців, просування інтересів України у світі та привернення уваги до важливих проблем безпеки. Проте, політичний інтерес в Україні до співпраці із закордонними українцями наразі не достатньо визначений і не має пріоритетного значення, робота з діаспорою не завжди має системний характер.

Політичний інтерес/залученість

Політичний інтерес керівництва держави до питань закордонного українства зберігається, що обумовлено намаганнями консолідувати діаспору у протидії російській агресії та підтримці євроінтеграційних прагнень і реформ в Україні, адже діаспора здатна сприяти реалізації інтересів України та формуванню її міжнародного іміджу. Так, в Аналітичній доповіді до щорічного Послання Президента України до ВРУ «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 р.» вказується на важливість залучення діаспори до консолідації українського суспільства. Також окремо відзначено значний міграційний відтік з України працездатного населення, що негативно впливає на розвиток економіки.

Попри зусилля керівництва держави налагодити співпрацю з діаспорою, інтересу з боку провідних політичних партій та рухів щодо закордонного українства не прослідковується.

Інституційна співпраця

В Україні продовжує діяти Національна комісія з питань закордонних українців, до складу якої входять представники центральних органів виконавчої влади, народні депутати України та представники громадських організацій. Комісія приймає рішення щодо надання, відмови або припинення статусу закордонного українця. Пріоритетні завдання і заходи щодо інституційної співпраці з організаціями закордонних українців визначені Державною програмою співпраці із закордонними українцями на період до 2020 р. Координатором програми є МЗС, виконавцями виступають МЗС, Мінкультури, МОН, МІП, Міністерство в справах молоді та спорту України, ряд обласних та Київська міська держадміністрації.

Великі надії щодо популяризації української мови та культури за кордоном, щодо просування іміджу нашої держави та розбудови міжнародного діалогу покладають на Український інститут, який розпочав свою роботу в 2018 р.

Стратегічне бачення

Питання закордонного українства згадується в офіційних документах стратегічного характеру. У Конституції України та ЗУ «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» акцент робиться на задоволенні національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі фокус робиться на сталій комунікації з українською діаспорою, використанні її потенціалу для популяризації України й українців, просуванні їх інтересів у світі.

Основні засади співпраці з українською діаспорою визначаються ЗУ «Про закордонних українців», де окрім зазначених питань говориться про паритет у забезпеченні іноземними державами та Україною прав і потреб закордонних українців та національних меншин України.

Урядом України у травні 2018 р. схвалено Державну програму співпраці із закордонними українцями на період до 2020 р. Пріоритетом на найближчі роки є протидія антиукраїнській пропаганді та утвердження позитивного іміджу України у світі. Визначені завдання планується здійснити шляхом надання фінансової підтримки громадам діаспори (за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів України).

Однак поза увагою діючих офіційних документів залишається захист інтересів українських трудових мігрантів, чисельність яких постійно зростає.

Діяльність

Важливими у сфері співпраці із закордонним українством були зустрічі з представниками діаспори, організовані в Україні та за її межами на найвищому рівні (у т.ч. й за участі Президента України), що сприяло інтенсифікації співробітництва в даному напрямі. Так, Президент України П. Порошенко під час візиту до США у вересні 2018 р. провів зустріч з лідерами українських організацій діаспори. Президент України та ряд вищих державних діячів зустрічалися у червні 2018 р. з Президентом Світового Конгресу Українців (СКУ) Є. Чолієм, у листопаді 2018 р. взяли участь у роботі чергового Світового Конгресу у Києві, зустрілися з новообраною президією на чолі з президентом П. Гродом. Під час зустрічей обговорювалися багато актуальних питань, в яких співпраця з закордонними українцями є ваговою для утвердження українських інтересів у світі.

Необхідно підкреслити активність таких організацій як Global Ukraine та Світовий Конгрес Українців (СКУ). Діаспора відкликала на всі події, важливі для міжнародної позиції України: отримання автокефалії православною церквою в Україні, вимоги щодо звільнення українських політичних в'язнів в РФ, визнання Голодомору 1932-1933 рр. актом геноциду, протидія російській агресії проти України тощо. Саме завдяки зусиллям канадської діаспори питання агресії РФ проти України було внесено в порядок денний міністрів закордонних справ G7, і залишатиметься в полі зору формату і надалі.

Переважна частина інституційної роботи з українцями діаспори продовжує здійснювати МЗС та ЗДУ, в яких ця робота виділена в окремий напрям діяльності.

Результати

Продовження підтримки закордонного українства у питаннях протистояння гібридній російській агресії, а також сприяння формуванню позитивного іміджу України є головними результатами року. З організаціями української діаспори налагоджено постійну комунікацію з метою популяризації України й українців, просування інтересів України у світі та привернення уваги до важливих проблем безпеки, особливо у світлі агресії РФ. Важливою є робота культурно-інформаційних підрозділів ЗДУ, які провели значну кількість культурних заходів та флешмобів за участі громадських організацій закордонних українців.

Позитивним результатом є ухвалення Державної програми співпраці із закордонними українцями до 2020 р., в якій передбачено фінансування у розмірі 105 млн грн. Також станом на кінець 2018 р. Національною комісією з питань закордонних українців 220 особам було надано статус закордонного українця. Нарешті, за підтримки МЗС України розпочав свою діяльність Український інститут.

Проте, результати діяльності у сфері співпраці із закордонним українством у 2018 р. фактично дорівнюють роботі ЗДУ в цьому напрямі, які часто були обмежені в бюджеті та людських ресурсах. Мали місце нарікання щодо механізмів та умов розподілу коштів за Державною програмою співпраці із закордонними українцями до 2020 р., що обмежує їх доступність та ефективне використання. Також викликає занепокоєння певна односторонність у стосунках з організаціями діаспори та завищені очікування з боку представників державних установ, коли від представників діаспори очікують активності та допомоги, натомість нічого не даючи у відповідь.

Окремим питанням залишається відсутність програм допомоги трудовим мігрантам, яка по суті є ключовою для природного оновлення і зміцнення діаспори. Відсутні програми сприяння збереженню національної ідентичності громадян українського походження на пострадянському просторі, зокрема в РФ.

ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ ОЦІНОК РЕАЛІЗАЦІЇ НАПРЯМІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ У 2018 РОЦІ

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ У 2018 РОЦІ

Напрями зовнішньої політики	2016	2017	2018	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Зовнішня політика у 2018 році	C+	B-	B-	3,7	3,8	3,5	4,2	3,8

ОЦІНКИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАПРЯМІВ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ У 2018 РОЦІ

Напрями зовнішньої політики	2016	2017	2018	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Співпраця з країнами «Великої сімки»								
Велика Британія	B+	B+	B+	4	5	3	5	5
Італія	B-	C+	C+	3	3	3	4	3
Канада	B+	B+	A-	5	4	5	5	5
Німеччина	B+	B-	B+	5	4	3	5	4
США	A-	A-	A-	5	4	5	5	4
Франція	C+	C+	B-	4	4	2	5	4
Японія	B-	B	C+	3	3	3	4	4
Європейська інтеграція		B	B-	4,0	3,8	3,7	4,2	3,8
Європейський союз	B+	B+	A-	5,0	4,5	5,0	4,5	4,5
<i>Політичний діалог</i>	A-	A-	A-	5	4	5	5	5
<i>Економічна співпраця</i>	A-	A-	A-	5	5	5	4	4
Східне партнерство	C+	B-	B-	3	3	3	5	4

Напрями зовнішньої політики	2016	2017	2018	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Європейське енергетичне співтовариство	C-	C-	C+	4	4	3	3	3
Євроатлантична інтеграція	A-	A-	A-	5	5	5	5	4
Двосторонні відносини								
Білорусь	B-	B-	B+	3	5	4	5	4
Грузія	C-	B-	B-	3	4	4	4	4
Ізраїль	C	C+	B-	3	4	3	4	4
Іран	C-	D+	D-	2	2	2	1	2
Китай	C-	B-	C+	4	3	4	3	3
Литва	B	B+	A-	5	5	4	5	5
Молдова	C-	C+	B-	3	4	3	5	4
Польща	B+	B-	B+	5	4	3	5	4
Румунія	C+	B-	B-	4	4	3	4	4
Словаччина	B-	B-	B-	3	4	3	4	4
Туреччина	A-	B+	B	5	4	4	4	3
Угорщина	C+	C-	C-	3	3	2	3	3
Російська Федерація	C-	C+	C+	3,3	3,3	3,7	3,0	2,3
<i>Політичні відносини</i>	B-	C+	C+	4	4	5	3	1
<i>Економічні відносини</i>	C-	C-	C+	4	4	3	3	3
<i>Енергетичні відносини</i>	D+	C	C-	2	2	3	3	3

Напрями зовнішньої політики	2016	2017	2018	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Регіональна співпраця								
АТР	C-	C	C+	3	3	2	4	4
Близький Схід	C	C	B-	3	3	3	5	4
Західні Балкани	C	C-	B-	3	4	3	4	4
Країни Балтії	B-	B+	B+	5	4	4	5	4
Північна Європа	C	C+	B	4	4	3	5	4
Вишеградська група	B	C+	C+	3	3	4	3	3
Латинська Америка	D+	D+	C-	2	3	2	3	4
Південна Азія	C-	C-	C+	3	3	3	4	3
Субсахарська Африка	C-	D+	C-	3	2	3	3	3
Центральна Азія	D+	D-	D	2	3	2	2	1
Чорноморський регіон	C-	C	B-	3	4	4	4	3
Міжнародні організації								
ОБСЄ	B+	B-	B+	4	4	4	5	4
ООН	A-	B+	B+	3	4	4	5	5
Рада Європи	B	A-	A-	5	4	5	4	5
Ініціативи багатостороннього характеру								
Захист прав людини	B	A-	B-	4	4	4	3	3
Зміна клімату	D+	C	C	2	3	3	4	3

Напрями зовнішньої політики	2016	2017	2018	Політична залученість	Інституційна співпраця	Стратегічне бачення	Діяльність	Результати
Нерозповсюдження ядерної зброї	C+	C	C	3	4	2	3	3
Питання міжнародної безпеки	C+	C+	C-	2	3	2	4	3
Формування міжнародної підтримки протидії російській агресії	V+	V	V+	4	4	5	4	4
Економічна дипломатія	V-	V+	C+	4	3	3	4	3
Публічна дипломатія	C+	V+	V+	4	5	4	5	3
Закордонне українство	-	C+	C+	3	3	4	3	3

РЕКОМЕНДАЦІЇ

2019 рік є особливим для подальшого становлення та розвитку зовнішньополітичного курсу України, визначення його середньострокових орієнтирів та ролі України в світі. 2019 рік позначиться п'ятиліттям важливих подій, які змінили Україну та її зовнішню політику: окупація Криму, російська агресія на Сході України, перші санкції ЄС, США та інших партнерів України проти Росії. Водночас це п'ять років з моменту чітко визначеного курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію, реформи дипломатичної служби та формування коаліції партнерів і союзників України у світі. Це – час для рефлексій і дискусій, оцінки пройденого шляху, чесного визнання помилок, а також час для наступних зрілих та стратегічно зважених кроків у сфері зовнішньої політики.

2019 рік є роком виборів в Україні. Від результатів президентських та парламентських перегонів буде залежати збереження або видозміна траєкторії зовнішньополітичного руху України.

У 2019 році є всі передумови для посилення показників із трьох важливих складових успішної зовнішньої політики: збільшення інтересу та залученості політичних суб'єктів в Україні до зовнішньополітичного курсу та визначення українських інтересів у зовнішньополітичному вимірі; посилення продуманої координації зусиль інституцій, які залучені до формування та реалізації зовнішньої політики в Україні; вироблення стратегічного бачення зовнішньої політики як цілісної системи, що визначає пріоритети, напрями, ресурси та часові рамки.

Посилення політичного залучення

1. Запровадити зовнішньополітичні консультації та брифінги для політичних партій – суб'єктів виборчого процесу. Попри неофіційний старт парламентських виборчих перегонів, політичні партії не поспішають формувати відповідні партійні виборчі програми та маніфести, які б розкривали їх позицію щодо більшості важливих зовнішньополітичних питань порядку денного. Очікується значна кількість молодих політичних проектів, які будуть вперше брати участь у виборах до Верховної Ради України. Така ситуація накладає певний відбиток відповідальності на неурядові аналітичні центри, які займаються дослідженнями зовнішньої політики та міжнародної безпеки, щодо проведення інформаційних заходів та роз'яснювальних кампаній для тих груп всередині партій, які опікуються зовнішньополітичними та безпековими питаннями. Протягом підготовки до виборів та виборчої кампанії доцільно запропонувати цикл навчальних заходів, орієнтованих на вказані цільові групи.

2. Сприяти структуризації та наповненню передвиборчих програм політичних партій, що мають намір брати участь у виборах до Верховної Ради України. Аналіз передвиборчих програм політичних партій, які увійшли за результатами виборів до парламенту в 2014 році, демонструє низький рівень зацікавленості питаннями зовнішньої політики поза традиційними темами

російської агресії, відносин з ЄС та НАТО, економічної дипломатії. Експертне середовище може підготувати перелік питань щодо зовнішньої політики і запропонувати політичним партіям, які виявили бажання брати участь у виборах, упродовж одного місяця до початку реєстрації в ЦВК відповіді на них і включити їх до своїх програм.

3. Намагатися конкретизувати зовнішньополітичні пріоритети і задачі у коаліційній угоді. Після ухвалення рішення щодо формування коаліційної більшості у ВРУ, а також перед початком роботи над коаліційною угодою доцільно провести консультаційні та адвокаційні заходи з представниками потенційних коаліційних суб'єктів щодо включення до коаліційної угоди пріоритетних тем зовнішньої політики, що мають вагоме значення при розробці зовнішньополітичного курсу України.

4. Відновити практику надання зовнішньої експертизи з питань зовнішньої політики та міжнародних відносин для керівництва парламенту та профільного комітету. Після обрання голови та заступників ВРУ, персонального складу та голови комітету у закордонних справах доцільно відновити практику надання зовнішньополітичної експертизи на запити вказаних парламентарів відповідно до тематичних спрямувань їх діяльності. У 2017 році подібна практика експертного супроводу діяльності профільного комітету ВРУ зарекомендувала себе позитивно. Крім того, можуть відбуватися ad hoc консультації членів ВРУ та експертів не тільки в рамках комітетських слухань, а й на поточній основі.

5. Запровадити практику проведення щорічних парламентських слухань щодо реалізації зовнішньої політики за відповідний рік (кінець I кварталу наступного року). Хоча народні депутати можуть порушувати зовнішньополітичні питання перед керівництвом МЗС під час «години запитань до Уряду», це не дає комплексного розуміння результатів роботи за рік, а також пріоритетів та планів на наступний рік. Задля більшої залученості парламентарів до розуміння зовнішньополітичних питань та формування відповідної власної чи партійної політичної позиції доцільно запровадити практику проведення парламентських слухань, присвячених щорічному підбиттю підсумків зовнішньої політики, у т.ч. із залученням представників з інших міністерств та відомств, а також неурядових експертів з метою обговорення та формування рекомендацій. Такий формат може стати більш інклюзивним порівняно із практикою звітування Міністра закордонних справ України на засіданні профільного комітету.

Координація та посилення міжінституційної співпраці

1. Перезапустити координаційні механізми у сфері публічної дипломатії та інформаційної роботи за кордоном. На жаль, практика проведення заходів щодо популяризації України в світі доводить, що рівень координації між залученими міністерствами та відомствами є доволі низьким. Прийнята в 2016 році Концепція популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі та План заходів з реалізації Концепції від 2017 року часто не відповідають баченню цієї роботи з боку виконавців, що робить ці документи лише ініціативою МІП, а не стратегічним дороговказом. Створена в 2017 році при МІП Міжвідомча Комісія з питань популяризації України не спромоглася перейти на рівень координації зусиль та спільного планування проведення іміджевих кампаній України за кордоном (окрім створення бренду), що призводить до уповільнення роботи, а подекуди і до конкуренції між міністерствами. Тому на черговому засіданні міжвідомчої комісії доцільно заслухати звіт МІП про виконання Плану заходів із реалізації Концепції, а також запропонувати зміни та доповнення до Плану, виходячи з конкретних планів роботи міністерств і відомств.

2. Провести аудит наявних міжнародних двосторонніх інструментів співпраці та практик координаційної роботи українських частин комісій. Дослідження вказує, що у двосторонніх відносинах з окремими країнами чи міжнародними організаціями українська сторона має розгалужену систему спільних комісій, робочих груп і т.п. Водночас практика засвідчує, що засідання спільних груп чи комісій можуть не проводитись роками. МЗС та ВРУ доцільно провести інвентаризацію існуючих інструментів двосторонньої співпраці, визначити узагальнені позитивні та проблемні моменти, визначити кращі практики, які можуть бути використані у відносинах з іншими країнами. Особливої уваги заслуговує посилення координаційної роботи всередині українських частин двосторонніх органів.

3. Відновити практику проведення розширених засідань колегії МЗС України. За останні роки Міністерством закордонних справ України проведено значну роботу з покращення відкритості своєї роботи. Зокрема, можна відмітити щорічні звітування Міністра в комітеті у закордонних справах ВРУ і брифінги для ЗМІ. Однак, на думку експертів, все ще існує необхідність провідної координуючої ролі МЗС у провадженні зовнішньополітичного курсу України, чого також вимагає і новий Закон України «Про дипломатичну службу України». Колегія МЗС України, передбачена Положенням «Про Міністерство закордонних справ України», може на періодичних засіданнях у розширеному складі за участю керівництва ВРУ, профільного комітету, а також представників Громадської ради розглядати поточні питання, плани на квартал, а також конкретні проекти зовнішньополітичного спрямування.

4. Запустити повноцінну роботу Українського інституту за кордоном. На початок 2019 року, попри затверджений бюджет на діяльність та набраний штат співробітників, Український інститут все ще перебуває в бюрократичному процесі формування відповідних нормативно-правових рамок, які б дозволили його безперешкодно роботу за кордоном. За аналогом першої стратегічної сесії щодо визначення цілей та напрямів діяльності Українського інституту на 2019-2021 роки, яка була присвячена культурній дипломатії, доцільно провести такі сесії з напрямів публічної та експертної дипломатії. Пропонується максимально сфокусувати зусилля на включення цієї інституції в координацію інформаційно-іміджевих проектів за кордоном.

5. Запровадити двосторонні експертні форуми з країнами-сусідами. З 2018 року у співпраці МЗС України та Громадської ради при МЗС України розпочалась активна робота щодо створення двосторонніх експертних форумів із країнами-сусідами, які б на періодичній основі збирали представників експертних спільнот і дипломатів для обговорення важливих питань двостороннього порядку денного. Ініціативи, які були запущені як проекти за підтримки міжнародних партнерів, у тому числі ЄС, мають бути включені до відповідних інструментів, які фінансуються та підтримуються МЗС (за прикладом української частини Українсько-Польського форуму партнерства).

6. Передбачити в рамках бюджету МЗС кошти на замовлення зовнішньої експертизи в профільних неурядових аналітичних центрах. Враховуючи позитивний досвід формування бюджетів на потреби публічної дипломатії, відрадження українських експертів і проведення міжнародних культурних заходів, керівництву МЗС спільно з парламентарями варто передбачити відповідні кошти на замовлення зовнішньої експертизи для потреб територіальних департаментів МЗС України.

7. Скоординувати роботу між Національним інститутом стратегічних досліджень та МЗС України з метою підготовки аналітичної доповіді до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України щодо зовнішньополітичного блоку з метою узгодження бачення перспектив розвитку зовнішньої політики України.

Стратегічне бачення

1. Розробити Стратегію зовнішньої політики України до 2025 року. Порівняно з 2017 роком у 2018 році питання підготовки концептуального документу середньострокового характеру у сфері зовнішньої політики перебувало на експертному порядку денному. Вищезгадана аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до ВРУ «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році» містить розділ, присвячений опису необхідності оновлення зовнішньополітичної стратегії. Експерти Дипломатичної академії України та Ради зовнішньої політики «Українська призма» протягом

року регулярно звертались до цієї теми. Втім, на офіційному рівні політичної волі до формування такого ґрунтового та всеохоплюючого документу не спостерігалось. Вибори Президента України незалежно від їх результатів створюють вікно можливостей для старту роботи над таким документом стратегічного характеру. Запит на його розробку та проведення адвокаційних заходів може лягти на неурядові аналітичні центри, які здатні запропонувати необхідні параметри концепції. Спільно з різними аналітичними центрами у 2018 році ДАУ розпочала проект підготовки Концепції зовнішньої політики України.

2. Розробити операційні документи щодо регіональних та функціональних пріоритетів зовнішньої політики України. Попри успіхи за напрямками, які артикульовані українською владою як стратегічні та пріоритетні, до багатьох регіонів світу та окремих ініціатив багатостороннього характеру спостерігається доволі пасивний підхід. Зрештою це призводить до низьких показників підтримки українських починань у міжнародних організаціях, а також невикористання потенціалу нових ринків збуту української продукції. За аналогією з процесом підготовки Експортної стратегії України – Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі 2017 – 2021 років у рамках підготовки Стратегії зовнішньої політики України доцільно сформулювати регіональні та тематичні (функціональні) дорожні карти / політики, які окреслюють українські інтереси в окремих регіонах світу або в рамках міжнародних багатосторонніх ініціатив та механізми їх реалізації. Таких регіональних дорожніх карт українська дипломатія потребує стосовно Близького Сходу, Чорноморського регіону, Азійсько-Тихоокеанського регіону, Латинської Америки, Субсахарської Африки, миротворчої діяльності тощо. Такі стратегічні документи повинні вказувати на місце і роль вказаних регіонів світу та тематичних спрямувань у зовнішній політиці України, наявний та очікуваний рівень політичного діалогу з державами регіону, перелік створених та перспективних інструментів двосторонньої співпраці, потенціал їх використання, відповідність кооперації з цими регіонами загальним пріоритетам зовнішньої політики України.

3. Активізувати роботу з державами – регіональними лідерами поза межами ЄС. Експерти вбачають за необхідне посилити дипломатичну роботу зі світовими та регіональними лідерами, які нині не у фокусі уваги української влади. Зокрема, йдеться про Бразилію, Єгипет, Ізраїль, Індію, Марокко, Казахстан, КНР, ПАР, Перу і т.д.

4. Розробити політику сусідства. Попри той факт, що серед держав-сусідів України присутні держави з різними зовнішньополітичними інтересами, серед експертів побутує думка про необхідність формування особливого дипломатичного підходу до вказаних країн з метою формування кола партнерів, які підтримують безпеку й економічний розвиток України. Історичні та мовні суперечки у відносинах з Польщею та Угорщиною є чіткими індикаторами необхідності збільшення уваги до країн-сусідів, пошуку компромісних рішень і додаткових об'єднуючих векторів спільних спрямувань. Політика сусідства

має бути проактивною і передбачати конкретні заходи та фінансування проєктів, спрямованих на розвиток стосунків із державами-сусідами. Така політика могла б мати вигляд однієї з дорожніх карт у рамках Стратегії зовнішньої політики.

5. Завершити другий етап формування секторальних та крос-секторальних стратегій у рамках Експортної стратегії України. 2017 рік ознаменувався прийняттям доволі інклюзивного стратегічного документу в сфері торгівлі – Експортної стратегії України – Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі 2017 – 2021 років. У 2018 році КМУ мав бути сфокусований на провадженні другого етапу – створенні секторальних стратегій просування українського експорту за кордоном. Однак у публічному просторі практично відсутні відомості про результати такої роботи. Існує доцільність активізувати роботу над секторальними стратегіями, зробити її такою ж відкритою та інклюзивною, як власне і робота над самою Експортною стратегією.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АПК	Агропромисловий комплекс
АПУ	Адміністрація Президента України
БПП	Блок Петра Порошенко
ВМС ЗС	Військово-Морські Сили Збройних Сил
ВПК	Військово-промисловий комплекс
ВРУ	Верховна Рада України
В-4	Вишеградська Четвірка
ГВЗВТ	Глибока та всеохоплююча зона вільної торгівлі
ГПУ	Генеральна прокуратура України
ГУАМ	Організація за демократію та економічний розвиток (Грузія, Україна, Азербайджанська Республіка та Республіка Молдова)
ДАУ	Дипломатична академія України ім. Г. Удовенка при МЗС України
ДКАУ	Державне космічне агентство України
ДНЯЗ	Договір про нерозповсюдження ядерної зброї
ДПС	Державна прикордонна служба
ДРСМД	Договір про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності
ДСНС	Державна служба України з надзвичайних ситуацій
ДМС	Державна міграційна служба
ДФС	Державна фіскальна служба
ЄАВТ	Європейська асоціація вільної торгівлі
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
ЄврАзЕС	Євразійське економічне співтовариство
ЄС	Європейський Союз
ЗВТ	Зона вільної торгівлі
ЗДУ	Закордонна дипломатична установа
ЗЕД	Зовнішньоекономічна діяльність

ЗСУ	Збройні сили України
КМУ	Кабінет Міністрів України
КУН	Комісія Україна-НАТО
КФОР	Міжнародні сили з підтримки миру в Косові (НАТО)
МАГАТЕ	Міжнародне агентство з атомної енергії
МЕРТ	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
МЗС	Міністерство закордонних справ
МЗК	Міжурядова змішана комісія
МінТОТ	Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб
МІП	Міністерство інформаційної політики
МО	Міністерство оборони
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я
НАБУ	Національне антикорупційне бюро України
НАЗК	Національне агентство з питань запобігання корупції
НУО	Неурядова організація
НБУ	Національний банк України
НКРЕКП	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
НФ	Народний фронт
ОБСЄ	Організація з безпеки та співробітництва в Європі
ОПЕК	Організація країн-експортерів нафти
ОРДЛО	Окремі райони Донецької та Луганської областей
ОЧЕС	Організація Чорноморського економічного співробітництва
ПАРЄ	Парламентська Асамблея Ради Європи
ПА	Парламентська асамблея
ПВЗВТ	Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі
ПГС	Платформа громадянського суспільства
ПД	Публічна дипломатія
ПС ЗС	Повітряні Сили Збройних Сил
ПУ	посольство України

РЄ	Рада Європи
РБ ООН	Рада безпеки Організації об'єднаних націй
РНБО	Рада національної безпеки і оборони України
РНП	Річна національна програма Україна-НАТО
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
СОТ	Світова організація торгівлі
СММ ОБСЄ	Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ
СхП	Східне партнерство
УА	Угода про асоціацію
УІ	Український інститут
УІНП	Український інститут національної пам'яті
УНП ФГС СхП	Українська національна платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства
УОЄЄІ	Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції
ЦОВВ	Центральні органи виконавчої влади
ЦЄІ	Центральноєвропейська ініціатива
ШОС	Шанхайська організація співробітництва

Автори

- Бурейко Надія, к.політ.н., керівник Програми дослідження процесів європеїзації Ради зовнішньої політики «Українська призма», заступник голови ГО «Квадрівум» **(США)**
- Вдовенко Юрій, к.екоп.н., доцент, керівник Програми дослідження економічної інтеграції України до ЄС Ради зовнішньої політики «Українська призма» **(Європейський Союз. Економічна співпраця; Східне партнерство; Російська Федерація. Економічні відносини)**
- Вдовиченко Вікторія, к.іст.н., асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» **(Італія)**
- Ворожбит Ольга, міжнародний оглядач журналу «Український тижень», експерт Східно-Європейського Інституту розвитку **(Південна Азія)**
- Воротнюк Марина, к.політ.н., керівник Програми дослідження безпеки в Чорноморському регіоні Ради зовнішньої політики «Українська призма», аналітик Центру дослідження політики Європейського сусідства Центральноєвропейського університету, Будапешт **(Словаччина; Туреччина)**
- Велика Ольга, старший викладач кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І.І. Мечникова **(Японія, Азійсько-Тихоокеанський регіон)**
- Герасимчук Сергій, заступник голови правління, керівник Програми дослідження Південно-Східної Європи Ради зовнішньої політики «Українська призма», член правління Групи стратегічних та безпекових студій **(КНР; Молдова; Румунія)**
- Герасимчук Анастасія, асистент головного редактора UA: Ukraine Analytica **(Ізраїль; Близький Схід)**
- Глебов Сергій, к.політ.н, заступник декана факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» **(Грузія; Чорноморський регіон)**
- Заєць Марія, аналітик консолідованої інформації у сфері міжнародних відносин **(Публічна дипломатія)**

- Коваль Надія, керівник Програми дослідження країн Центральної Європи Ради зовнішньої політики «Українська призма» **(Велика Британія; Польща; Франція)**
- Коваль Марія, проектний координатор Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, член правління Ради зовнішньої політики «Українська призма» **(Німеччина)**
- Крисенко Олексій, к. політ. н., керівник Програми дослідження Росії та країн СНД Ради зовнішньої політики «Українська призма», доцент кафедри політології ХНУ ім. В.Н. Каразіна **(Російська Федерація. Політичні аспекти; Центральна Азія; Формування міжнародної підтримки протидії російській агресії)**
- Кияк Максим, к. філософ. н., співзасновник всесвітньої мережі публічних дипломатів "Global Ukrainians", заступник директора Інституту Центральної Європи, асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська Призма» **(Литва; країни Балтії)**
- Максак Геннадій, голова правління Ради зовнішньої політики «Українська призма», Голова Громадської ради при МЗС України, координатор Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства **(Білорусь; Вишеградська четвірка)**
- Мартинюк Віталій, керівник міжнародних програм Центру глобалістики "Стратегія XXI", асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» **(Канада; Західні Балкани, ОБСЄ)**
- Матійчик Ярослав, виконавчий директор ГНДО «Група стратегічних та безпекових студій» **(Рада Європи)**
- Мішин Олександр, к. політ. н., співзасновник Центру досліджень Африки **(Субсахарська Африка)**
- Сербіна Юлія, експерт з прав людини, асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» **(Захист прав людини)**
- Сіновець Поліна, к. політ. н., директор Одеського центру з питань нерозповсюдження, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету **(Нерозповсюдження ядерної зброї; Іран)**

- Стукаленко Ігор, керівник енергетичних програми Центру глобалістики «Стратегія XXI» (**Європейське енергетичне співтовариство; Зміна клімату; Російська Федерація. Енергетичні відносини**)
- Ус Іван, головний консультант відділу зовнішньоекономічної політики Національного інституту стратегічних досліджень, асоційований експерт Ради зовнішньої політики «Українська призма» (**Економічна дипломатія**)
- Чорногор Ярослав, к.іст.н., заступник голови Ради зовнішньої політики «Українська призма», старший науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» (**Угорщина; Закордонне українство**)
- Чумак Дмитро, науковий консультант Одеського центру з питань нерозповсюдження (**Нерозповсюдження ядерної зброї**)
- Шевченко Наталія, к.іст.н., доцент, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (**Латинська Америка**)
- Шелест Ганна, к. політ. н., керівник Програми дослідження проблем міжнародної безпеки Ради зовнішньої політики «Українська призма», головний редактор журналу UA: Ukraine Analytica (**НАТО; ООН; Питання міжнародної безпеки; Азійсько-Тихоокеанський регіон**)
- Ярошевич Марина, керівник Програми дослідження групи Бенілюкс Ради зовнішньої політики «Українська призма», представник Світового Конгресу Українців у Європейському Союзі (**Європейський Союз. Політичний діалог**)

Консультанти

Веселовський А.,	Надзвичайний і Повноважний Посол, к.політ.н., завідувач Центру міжнародних досліджень Дипломатичної академії України ім. Г. Удовенко при МЗС України
Габер Є.,	к.політ.н., заступниця директора Дипломатичної академії України ім. Г. Удовенко при МЗС України
Генчев О.,	Керівник експертної групи взаємодії з НАТО Урядового офісу з координації європейської та євроатлантичної інтеграції
Зварич В.,	радник-посланник Посольства України в Республіці Польща
Конишев Д.,	радник - керівник Торговельно-економічної місії Посольства України в Словацькій Республіці
Корсунський С.,	д.фіз-мат.н., Надзвичайний і Повноважний Посол, директор Дипломатичної академії України ім. Г. Удовенко при МЗС України
Кулеба Д.,	к.ю.н., Постійний представник України при Раді Європи
Лупак А.,	радник Посольства України в Угорщині
Макаруха З.,	керівник експертної групи з діалогу високого рівня Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції
Никифорак Н.,	радниця Другого європейського департаменту МЗС України
Орлов С.,	т.в.о. Представника МЗС України в Одесі
Пойта Ю.,	керівник секції Азіатсько-тихокеанського регіону Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння, член правління Української асоціації китаєзнавців
Саєнко С.,	заступник директора Департаменту ЄС і НАТО МЗС України
Троян П.,	другий секретар Посольства України в Республіці Білорусь
Філіпенко Є.,	директорка Департаменту міжнародних організацій МЗС України
Шевченко А.,	Надзвичайний і Повноважний Посол України в Канаді

Про Раду зовнішньої політики «Українська призма»

Рада зовнішньої політики «Українська призма» є мережевим неурядовим аналітичним центром, метою якого є участь у запровадженні демократичних основ вироблення та реалізації зовнішньої та безпекової політик органами державної влади України, здійснення міжнародних та загальнодержавних проектів і програм, спрямованих на поліпшення зовнішньополітичного аналізу та експертизи, посилення участі експертної спільноти у процесі прийняття рішень у сфер зовнішньої політики, міжнародних відносин, публічної дипломатії.

Основними напрямками діяльності «Української призми» є:

- Запровадження сталої співпраці експертної спільноти та органів виконавчої, законодавчої влади України, які долучені до розробки та реалізації зовнішньої політики України;
- Дослідження проблематики зовнішньої політики, дипломатичної служби, міжнародних відносин та безпеки, напрацювання та оприлюднення відповідних рекомендацій;
- Допомога органам влади України у поширенні достовірної інформації про Україну за кордоном, налагодження каналів публічної дипломатії.
- Сприяння покращенню нормативно-правового поля, що регулює основи зовнішньої та безпекової політики України, основ дипломатичної служби та публічної дипломатії.
- Інформаційна, організаційна та консультаційна підтримка органів державної влади, організацій громадянського суспільства, освітніх закладів та інших суб'єктів з питань зовнішньої політики та безпеки.

Рада зовнішньої політики «Українська призма» офіційно зареєстрована як організація громадянського суспільства в 2015 році, у той час як аналітико-дослідницька діяльність у рамках мережі експертів «Української призми» здійснювалась з 2012 року. Наразі організація об'єднує більш ніж 15 експертів у сфері зовнішньої політики, міжнародних відносин, міжнародної безпеки з різних аналітичних та академічних інституцій Києва, Одеси, Харкова, Чернігова та Чернівців, а також асоційованих експертів в Україні та за кордоном.

Про Фонд ім. Фрідріха Еберта

Фонд імені Фрідріха Еберта є найстарішим політичним фондом Німеччини, що володіє багатими соціал-демократичними традиціями зі дня свого заснування в 1925 році. Фонд був заснований як політичний заповіт Фрідріха Еберта, першого президента Німеччини, що був обраний демократичним шляхом, та іменем якого був названий Фонд.

Ключовою діяльністю нашого політичного Фонду є втілення в життя основоположних ідеалів та цінностей соціал-демократії: свободи, справедливості, солідарності. Фонд працює в тісному зв'язку з соціал-демократами та організаціями вільних профспілок. Як некомерційна установа, Фонд організує свою діяльність на принципах самостійності та незалежності.

Фонд сприяє розвитку:

- вільного суспільства, що ґрунтується на принципах солідарності, та надає всім своїм громадянам можливість брати участь у політичному, економічному, соціальному та культурному житті, незалежно від свого походження, статі чи релігійних переконань;
- активної та сильної демократії, сталого економічного росту та наявності для всіх громадян гідної роботи;
- соціально-орієнтованої держави з розвиненою системою освіти та охорони здоров'я, яка одночасно прагне подолати бідність й забезпечує захист від тяжких випробовувань та труднощів, з якими доводиться стикатися громадянам у житті;
- держави, що несе відповідальність за мир та соціальний прогрес в Європі та світі в цілому.

Фонд підтримує та зміцнює ідеали соціал-демократії, зокрема, завдяки:

- **політико-просвітницькій роботі** з метою зміцнення громадянського суспільства. Політико-просвітницькі програми Фонду в Німеччині спрямовані на мотивування громадян, розвиток їх самостійності, інформування та навчання практиці активної участі в політичному житті, діяльності профспілок та громадянського суспільства. Ми сприяємо підвищенню рівня участі громадян в дискусіях з соціальних питань і процесів прийняття рішень;
- **політичним консультаціям**: Фонд проводить стратегічні дослідження з основних питань економічної, соціальної та освітньої політики, а також з основних напрямів подальшого розвитку демократії. Завдяки

залученню до досліджень Центру наукових кіл, чинних політиків, Фонд створює умови для широкого обговорення питань формування справедливого та сталого економічного та соціального ладу в окремих країнах, Європі та світі в цілому;

- **міжнародній співпраці:** за допомогою міжнародних представництв Фонду, що здійснюють свою діяльність у більш ніж 100 країнах світу, Фонд підтримує політику мирної співпраці та захисту прав людини, сприяє створенню і зміцненню демократичних, соціальних і конституційних структур. Ми є прибічниками вільних профспілок і сильного громадянського суспільства. В рамках європейського інтеграційного процесу Фонд активно сприяє розвитку соціально-орієнтованої, демократичної, конкурентоздатної Європи;
- **наданню підтримки обдарованій молоді** шляхом надання стипендій, зокрема, студентам та аспірантам з малозабезпечених родин та з числа мігрантів;
- **збереженню колективної пам'яті соціал-демократії:** архіви та бібліотеки Фонду, а також праці з сучасної історії дозволяють зберегти коріння історії соціал-демократії та профспілок, при цьому вони є джерелом інформації при проведенні соціально-політичних та історичних досліджень.

У даний час головні офіси Фонду знаходяться в Бонні і Берліні. Крім того, у Федеративній Республіці Німеччина Фонд має 6 освітніх центрів, а також 12 земельних і регіональних офісів. Крім того, Фонд імені Фрідріха Еберта має в Бонні власну бібліотеку, де зібрано більше 650000 томів. «Архів соціальної демократії» Фонду імені Фрідріха Еберта в Бонні містить найбільшу в світі колекцію матеріалів з історії європейського робочого руху.

